

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

JOCHS FLORALS

DE

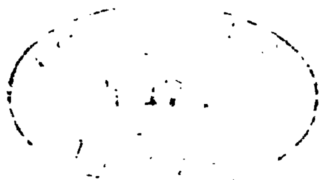
BARCELONA

ANY XLIX DE SA RESTAURACIÓ

MCMVII

BARCELONA
Estampa La Renaixensa
MCMVII

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MCMVII

MANTENEDORS

Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, *President.*
D. Joaquim Casas-Carbó.
D. Jacinto Laporta.
D. Ramon Miquel y Planas.
D. Joseph Carner.
D. Pompeu Creuhet.
D. Joseph Morató, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA

Srta. D.ª AGATA SANLLEHY Y GIRONA

EX-MANTENEDORS [1]

Abadal	Ramon de	M. 1898
†AGUILÓ Y FUSTER	MARIAN	P. 1867, 1888- M. 1862, 1874, 1883
AGULLÓ Y VIDAL	FERRÁN	M. 1906
Alcover	Antoni M.ª	M. 1903
Alió	Francisco	M. 1892
†Almirall	Valentí	P. 1886
Almirall y Forasté	Joan	S. 1895-M. 1896
Amer	Miquel V.	M. 1859, 1864, 1871, 1885
†Angelon	Manuel	M. 1862, 1872
†Anglasell	Manuel	M. 1863
†Anglora	Eussebi	M. 1869
†Arabia y Solanas	Ramon	M. 1887
†Argullol y Serra	Joseph de	M. 1871
Arnau	Joseph M.ª	M. 1869, 1887
Aulestia y Pijoan	Antoni	M. 1875, 1900
†BALAGUER	VÍCTOR	P. 1868-S. 1862- M. 1859, 1863, 1883
†Balaguer y Merino	Andreu	M. 1877
†Balari y Jovany	Joseph	P. 1894-M. 1875
†Barallat y Falguera	Celestí	M. 1864, 1875
Baró	Teodor	M. 1896
Barrés	Maurici	M. 1893
Bartrina d'Aixemús	Francisco	M. 1885, 1894
Bassegoda y Amigó	Bonaventura	S. 1889-M. 1890
Bassegoda y Amigó	Ramon E.	M. 1887
†Bastús	Vicents J.	M. 1860
†Bergnes	Antoni	M. 1861
Bertran	Felíp	M. 1868
†Bertran y Bròs	Pau	M. 1886
†BLANCH Y CORTADA	ADOLF	P. 1869-S. 1860- M. 1863, 1875, 1878
†Blanch y Piera	Joseph	S. 1876-M. 1877
†Bofarull	Antoni de	P. 1865-S. 1859, 1883- M. 1876, 1884
Boix	Vicents	M. 1877
Bori y Fontestà	Antoni	S. 1903-M. 1904
Botet y Sisó	Joaquim	M. 1889, 1904

(1) ABREVIATURES: † Mort.—M. Mantenedor.—P. President.- S. Secretari. — Los noms en lletra VERSALETA son de Mestres en Gay saber.

†Brañas	Alfred	M. 1893
†BRIZ	F. PELAY	P. 1875
Brossa y Sangerman	Víctor	M. 1902
Brugués	Cassimir	M. 1894
†Brunet y Bellet	Joseph	M. 1897
Cabot y Rovira	Joaquim	S. 1888-M. 1889
†CALVET	DAMÁS	S. 1864-M. 1865, 1876, 1879
Campion	Arthur	M. 1891
†Camps y Fabrés	Antoni	M. 1864, 1873, 1874
Capmany	Antoni de P.	M. 1891
Casades y Gramatxes	Pelegrí	S. 1898-M. 1899
Casellas	Raymond	M. 1896
†Coll y Vehí	Joseph	M. 1862, 1874
COLLELL Y BANCELLS	JAUME	P. 1887-S. 1873
†Cornet y Mas	Gayetá	M. 1886
†Coroleu	Joseph	S. 1872-M. 1873, 1878, 1893
†Cortada	Joan	P. 1864-M. 1859
COSTA Y LLOBERA	MIQUEL	P. 1903
Creuhet	Pompeu	S. 1903
†Cutchet	Lluís	P. 1876-M. 1861
Denk	Otto	M. 1894
Domènech y Muntaner	Lluís	P. 1895-M. 1881
†Duràn y Bas	Manuel	P. 1884
Duràn y Ventosa	Lluís	S. 1897-M, 1898
Echegaray	Joseph de	M. 1896
Estanyol y Colom	Joseph	M. 1893
Estorch y Sisqués	Pau	M. 1861
†Falguera	Fèlix M.ª	M. 1872
Farnés	Sebastiá	S. 1890-M. 1891
†Feliu y Codina	Joseph	M. 1882
†Ferrer	Joan B.	M. 1882
†Ferrer y Bigné	Rafel	M. 1871
Feu	Joseph L.	M. 1861
†Flotats y Comabella	M.	M. 1860
Font de Rubinat	Pau	M. 1892
†Fontanals del Castillo	Joaquim	M. 1875
†Fonts	Marian	M. 1867
†Foz	Brauli	P. 1863
FRANQUESA Y GOMIS	JOSEPH	P. 1903-S. 1884-M. 1885, 1893, 1901
Galvany y Parladé	Joseph	M. 1903
Gallard	Arthur	M. 1882
†Gallissà	Antoni	S. 1896-M. 1897
†Gay	Narcís	M. 1864
†Gebhardt	Víctor	S. 1863-M. 1866
Genís y Aguilar	Martí	M. 1890
†Girbal	Enrich C.	M. 1876

Güell y Bacigalupi	Eussebi	P. 1900
GUIMERÁ	ANGEL	P. 1889-S. 1878-M. 1879, 1888
Iglesias	Ignasi	M. 1901
†Illas y Vidal	Joan	P. 1862
†Ixart y Moragas	Joseph	S. 1885-M. 1886
†Labaila	Jacinto	M. 1868
Laporta	Jacinto	M. 1881
Laporta	Miquel	M. 1905
†Larrosa	Gregori A.	M. 1864
†Lasarte	Manuel	S. 1861-M. 1879
†Letamendi	Joseph de	P. 1872
Llanas	Albert	M. 1898
†Llausás	Joseph	M. 1862
†Llobet y Vall-llosera	P. A.	M. 1860
†Llorens y Barba	Xavier	M. 1871
Llorente	Teodor	P. 1880-M. 1866
†Mañé y Flaquer	Joan	M. 1860
MARAGALL	JOAN	M. 1897
†Martí	Miquel A.	M. 1862
MARTÍ Y FOLGUERA	JOSEPH	M. 1899
†Masferrer y Arquimbau	Francesch	M. 1874
†Maspons y Labrós	Francisco	P. 1897-S. 1867-M. 1868, 1887
†Maspons y Labrós	Marián	M. 1885
Masriera	Joseph	M. 1884
Massó y Torrents	Jaume	M. 1899
MATHEU	FRANCESCH	P. 1902-S. 1880-M. 1888, 1899
Menéndez Pelayo	Marcelí	M. 1888
†Mestres	Salvador	M. 1870
†Milà y Fontanals	Manuel	P. 1859, 1883-M. 1863
Millet y Pagès	Lluís	M. 1899
†Miquel y Badía	Francisco	S. 1863-M. 1869, 1877
Miret y Sans	Joaquim	M. 1903
†Miró	Ignasi R.	M. 1870
Moliné y Brasés	Ernest	S. 1892-M. 1893
Montoliu	Manuel de	S. 1904
†Montserrat y Archs	Joan	S. 1871-M. 1872
Moragas	Vicents de	M. 1904
Morera	Enrich	M. 1900
†Morera	Francisco	M. 1866
†Morgades y Gili Exm. y Iltm.	Joseph	P. 1893
†Muns	Francisco	M. 1865
Murguía	Manuel	M. 1890
Nadal	Lluís B.	M. 1906
†Nanot-Renart	Pere	M. 1874

Oliver	Miquel S.	M. 1897
Oloriz	Hermili de	M. 1895
Oller	Narcís	P. 1896-S. 1881-M. 1882
Palau y de Huguet	Joseph de	S. 1870-M. 1871
†Pascual y Casas	Eussebi	S. 1863
†Pau	Fco. Manel	M. 1885
Pella y Forgas	Joseph	M. 1879
†Pepratx	Justin	M. 1884
†Pereda	Joseph M.ª de	M. 1892
Permanyer	Joan J.	P. 1891-M. 1889
Permanyer	Ricart	M. 1901
†Permanyer y Tuyet	Francisco	P. 1860
PICÓ Y CAMPAMAR	RAMON	P. 1862-M. 1881, 1886, 1900
Pin y Soler	Joseph	M. 1892
Pirozzini	Carles	S. 1882-M. 1883
†Pi y Margall	Francisco	P. 1901
Planas y Font	Claudi	S. 1899-M. 1900
†Pons y de Fuster	Lluís G. de	P. 1861
†PONS Y GALLARZA	JOSEPH LLUÍS	P. 1870, 1878-M. 1859, 1883
Pons y Massaveu	Joan	M. 1893
Pous y Pagès	Joseph	M. 1906
Puig y Cadafalch	Joseph	S. 1893
†Puiggarí	Joseph	M. 1870
†Querol	Vicents W.	P. 1885-M. 1872
Querol	Ferran de	M. 1904
Quintana	Albert de	P. 1874-M. 1873
†Ramon y Vidales	Jaume	M. 1895
†Renyé y Viladot	Frederich	M. 1894
Reventós y Amiguet	Isidro	M. 1889
†Reynals y Rabassa	Estanislau	P. 1871
Ribot y Serra	Manuel	M. 1905
RIERA Y BERTRAN	JOAQUIM	P. 1904-S. 1877-M. 1870, 1878, 1900
Rierola	Francesch	M. 1897
Riquer	Alexandre de	M. 1898
†Robert	Robert	S. 1866-M. 1867
Roca	Joseph M.ª	M. 1902
†Roca y Cornet	Joaquim	M. 1860
†Roca y Farreras	Narcís	M. 1879
†Roca y Florejachs	Lluís	M. 1865, 1873
Roca y Roca	Joseph	S. 1873-M. 1869, 1876
Rocamora	Manuel	S. 1894-M. 1895
Romaní y Puigdengolas	Francisco	P. 1898-M. 1867
†Ros de Olano	Antoni	P. 1877
†ROSSELLÓ	GERONI	P. 1873-M. 1865, 1883
†Rosselló	Pere de	S. 1869-M. 1870, 1876
Roure	Conrat	M. 1880

Rubió y Lluch	Antoni	M. 1884
RUBIÓ Y ORS	JOAQUIM	P. 1890-M. 1859, 1861
Rusiñol	Jaume	M. 1894
†Sagarmínaga	Fidel de	M. 1889
†Sala	Felip Jacinto	M. 1868
Saleta	Honorat de	M. 1884
†Sans y Guitart	Pau	S. 1887-M. 1888
†Sardà y Lloret	Joan	S. 1874-M. 1880
Sellarés	Ferran	M. 1872
†Serra y Campdelacreu	Joseph	M. 1896
Serra y Pagés	Rossendo	S. 1905
†Serraclara	Gonzalo	P. 1879-M. 1877
†Siscar	Ramon de	M. 1880
†Sitjar y Bulcegura	Joaquim	M. 1867
†SOLER Y HUMBERT	FREDERICH	P. 1882-M. 1868, 1878
†Subirana	Joseph	M. 1863
TELL Y LAFONT	GUILLÉM A.	M. 1902
Thos y Codina	Silvino	M. 1866
†THOS Y CODINA	TERENCI	M. 1863
Tobella	Francisco X.	M. 1891
Torras	Cèsar A.	S. 1886-M. 1887
Torras y Bages Iltm. y Rvdm.	Joseph	P. 1899
TORRES Y REYETÓ	JACINTO	M. 1881, 1891, 1901
Torroja	Bernart	M. 1887
Tourtoulon	Carles de	M. 1888
Trullol y Plana	Sebastiá	S. 1900-M. 1901
UBACH Y VINYETA	FRANCESCH	P. 1905-M. 1878
Urgell	Modest	M. 1902
Vallès y Ribot	Joseph M.ª	M. 1885
†Valls	Pau	P. 1866
Valls y Vicens	Joseph M.ª	M. 1890
†Vayreda	Marian	M. 1902
Verdaguer	Alvar	M. 1880
†VERDAGUER	JACINTO	P. 1881-M. 1869, 1888
Verdaguer y Callís	Narcís	S. 1891-M. 1892
†Vidal y Valenciano	Eduart	M. 1866
Vidal y Valenciano	Enrich X.	M. 1890
†Vidal y Valenciano	Gayetà	M. 1867
†Vilanova	Emili	S. 1879-M. 1880, 1901
Vilaregut	Salvador	S. 1901-M. 1902
Zanné	Geroni	M. 1906

EX-REYNES DE LA FESTA

1859 †		Donya	María Mendoza de Vives.
1860 †		»	Elisea Lluch de Rubió.
1861 †		»	Carme de Bofarull.
1862 †		»	María Josefa Massanés de González.
1863		S. A.	la Serenissima Sra. *Duquesa de Montpensier*.
1864 †		Donya	Victoria Penya d'Amer.
1865 †		»	Elena Cavaller de Roca.
1866		»	Manuela Luna Méndez de Vigo.
1867		»	Dolors Llopart de Muns.
1868		»	Carme Mercader.
1869		»	Mercé Estrada.
1870		»	Francisca Nanot Renart.
1871		»	Antonia Sacanella de Blanch.
1872		»	María Ubert.
1873	Excma. Sra.	»	Oriola de Quintana y Serra.
1874		»	Antonia Ubach y Gutiérrez.
1875		»	Rosa Pigrau.
1876 †		»	Emilia Palau y González de Quijano.
1877		»	Josefina Sabater d'Aldavert.
1878	Excma. Sra.	»	Carme Cendra de Domingo.
1879		»	Teresa de Gasset.
1880		»	Clotilde Paris.
1881 †	Iltre. Sra.	»	Dolors Caballero de Mercader, *Comtesa de Bell-lloch*.
1882		»	Aurea Clavé de Ferrer.
1883		»	Josefa Salvat d'Onyós.
1884		»	Irene Archer de Sanromà.
1885		»	Isabel López de Güell.
1886 †		»	Rosa Marquès d'Uyà.
1887		»	Dolors de Carles de Robert.
1888	S. M.	»	María Cristina d'Absburg-Lorena, *Reyna Regent d'Espanya, Comtesa de Barcelona*.
1889		»	María Assumpta Sabé de Brossa.
1890	Excma. Sra.	»	Lluisa Goldman de Fastenrath.
1891		»	Isabel Güell y López.
1892		»	Francisca Bonnemaison y Farriols.
1893		»	María del Carme Joval.
1894		»	Lluisa Llorach y Dolsa.
1895		»	Elissa Planas y Font.

1896	Excma. Sra.	Donya	María del Pilar de Puig de Fonsdeviela, *Marquesa de la Torre.*
1897	Senyoreta	»	María Oller y Rabnssa.
1898 †	»	»	María Permanyer y Permanyer.
1899 †	»	»	Pilar de Febrer y Cunill.
1900	Senyora	»	Teresa Novellas de Molins de Tell.
1901 †	Iltre. Sra.	»	Pilar de Sarriera, *Marquesa de Puerto Nuevo.*
1902		»	María de la Concepció Picó de Riera.
1903		»	Rosa M. Pratjusà de Villar.
1904		»	Clara Noble de Maragall.
1905		»	Pelegrina Benet d'Alandi.
1906		»	Carme Amat y Matas.

MESTRES EN GAY SABER

†Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
†D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
† » Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
† » Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
† » Josenh Lluís Pons y Gallarza. *proclamat en 5 de Maig de 1867*
† » Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
† » Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
Mossen Jaume Collell y Bancells. *proclamat en 7 de Maig de 1871*
†D. Thomás Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
† » Frederich Soler y Humbert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerá, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
† » Damás Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
†Mossen Jacinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*
D. Joseph Franquesa y Gomis, *proclamat en 6 de Maig de 1883.*
» Ramon Picó y Campamar, *proclamat en 3 de Maig de 1885.*
† » Terenci Thos y Codina, *proclamat en 1 de Maig de 1887.*
» Joaquim Riera y Bertran, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Jacinto Torres y Reyetó, *prrclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Joseph Martí y Folguera, *proclamat en 8 de Maig de 1892.*
» Ferran Agulló y Vidal, *proclamat en 7 de Maig de 1897.*
† » Anicet de Pagés de Puig, *proclamat en 3 de Maig de 1896.*
» Francesch Matheu y Fornells, *proclamat en 2 de Maig de 1897*
» Guillem Amgust Tell y Lafont, *proclamat en 6 de Maig de 1900*
Mossen Miquel Costa y Llobera, *proclamat en 11 de Novembre de 1902.*
D. Joan Maragall y Gorina, *proclamat en 1 de Maig de 1904.*
» Arthur Masriera y Colomer, *proclamat en 7 de Maig de 1905.*

AUTORS PREMIATS

Any	Autor	Premi
1859	D.ª Isabel Villamartín	*Flor natural*
»	» Victoria Peña	*Accéssit*
»	D. Albert de Quintana	*Idem*
»	» Damás Calvet	*Englantina d'or*
»	» Salvador Estrada	*Accéssit*
»	» Adolf Blanch	*Idem*
»	» Idem	*Viola d'or y argent*
»	» Marian Fonts	*Accéssit*
»	» Manuel lasarte	*Idem*
»	» Anyoni Camps y Fabrés	*Extraordinari*
»	» Guillem Forteza	*Idem*
»	» Salvador Estrada	*Idem*
1860	D. Silvino Thos y Codina	*Flor natural*
»	» Víctor Balaguer	*Accéssit*
»	» Marian Fonts	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Englantina d'or*
»	» Albert de Quintana	*Accéssit*
»	» Joseph Coroleu	*Idem*
»	» Marian Fonts	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Accéssit*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Extraordinari*
1861	D. Antoni Camps y Fabrés	*Flor natural*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Terenci Thos y Codina	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Englantina d'or*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Geroni Rosselló	*Extraordinari*
»	D.ª Isabel de Villamartin	*Viola d'or y argent*
»	D. Víctor Balaguer	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Víctor Balaguer	*Extraordinari*
1862	D. Geroni Rosselló	*Flor natural*
»	» Teodor Llorente	*Accéssit*
»	» Terenci Thos	*Idem*
»	» Geroni Rosselló	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accéssit*
»	» Terenci Thos	*Idem*

Any	Autor	Premi
1862	D. Joaquim Rubió y Ors	*Viola d'or y argent*
»	» Damás Calvet	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Extraordinari*
»	» Terenci Thos	*Accéssit*
»	» Genís Domingo Reventós	*Idem*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Extraordinari*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Accéssit*
1863	D. Damás Calvet	*Flor natural*
»	» Lluís Roca	*Accéssit*
»	» Francesch Pelay Briz	*Idem*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Englantina d'or*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*
»	» Idem	*Accéssit a la Viola*
»	» Marian Fonts	*Accéssit*
»	» Lluís Roca	*Extraordinari*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Accéssit*
»	» Lluís Roca	*Extraordinari*
»	» Antoni de Bofarull	*Accéssit*
»	» Joaquim Rubió y Ors	*Extraordinari* (Treball en prosa)
»	» Gayetá Vidal	*Id. Id.*
1864	D. Marian Acuiló y Fuster	*Flor natural*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Accéssit*
»	» Jordi (pseudónim)	*Idem*
»	» Terenci Thos y Codina	*Englantina d'or*
»	» E. T. de M.	*Accéssit*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Lluís Roca y Florejachs	*Viola d'argent*
»	» Jordi	*Dos accéssits a la Viola*
»	» Lo Cansoner de Miramar	*Extraordinari*
»	D.ª Rosa Anaïs Roumanille d'Avignon	*Accéssit*
»	D. E. T. de M.	*Idem*
»	» Antoni de Bofarull	*Extraordinari*
»	D.ª María Josefa Massanés de González	*Idem*
»	D. Terenci Thos y Codina	*Premi de prosa*
»	» Antoni de Bofarull	*Extraordinari*
1865	D. Francesch Pelay Briz	*Flor natural*
»	» Miquel Zavaleta	*Accéssit*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Englantina d'or*
»	» Tomás Aguiló	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*
»	» Miquel Victoriá Amer	*Viola d'or y argent*
»	» Jacinto Verdaguer	*Extraordinari*

Any	Autor	Premi
1865	D. Manuel Milá y Fontanals	*Extraordinari*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
1866	D. Marian Aguiló y Fuster	*Flor natural*
»	» Damás Calvet	*Accéssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Lluís Pons y Gallarza	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*
»	» Marian Aguiló y Fuster	*Viola d'or y argent*
»	» Jacinto Verdaguer	*Accéssit*
»	» Joan Montserrat y Archs	*Idem*
»	» Gayetá Vidal	*Extraordinari*
»	» Francisco Muns	*Idem*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Jacinto Verdaguer	*Idem*
1867	D. Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Flor natural*
»	» Armengol de Montsech	*Accéssit*
»	» Pere d'Alcántara Penya	*Idem*
»	» Adolf Blanch y Cortada	*Englantina d'or*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Accéssit*
»	» Damás Calvet	*Idem*
»	» Tomás Aguiló	*Viola d'or y argent*
»	» Miquel Victoriá Amer	*Accéssit*
»	» Adolf Blanch y Cortada	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Pere d'Alcántara Penya	*Accéssit*
»	» Joseph Lluís Pons y Gallarza	*Idem*
»	» Antoni Molins y Sirera	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Joseph de Palau y d'Huguet	*Extraordinari*
»	» Guillem Forteza	*Accéssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
1868	D. Adolf Blanch y Cortada	*Flor natural*
»	» Pere Antoni Ventalló	*Accéssit*
»	» Gabriel Maura	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Joseph Roca y Roca	*Accéssit*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Idem*
»	» Francesch Pelay Briz	*Accéssit a la Viola*
»	» Félix Pizcueta	*Idem*
»	» Pere d'Alcántara Penya y Nicolau	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Idem*

Any	Autor	Premi
1868	D. Víctor Gebhardt	*Extraordinari* (Treball en prosa)
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Id. Id.*
1869	D. Francesch Pelay Briz	*Flor natural*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Damás Calvet	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Albert de Quintana	*Accéssit*
»	» Francesch Pelay Briz	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Ftancesch Pelay Briz	*Viola d'or v argent*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Accéssit*
»	» Jaume Collell y Bancells, Pbre.	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*2 accéssits a idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit a idem*
1870	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	» Bartomeu Ferrá	*Idem*
»	Albert de Quintana	*Englantina d'or*
»	Tomás Forteza	*Accéssit*
»	» Pere Antoni Ventalló	*Idem*
»	» Cançoner de Vilatort	*Accéssit a la Viola*
»	Anónim	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Damás Calvet	*Accéssit*
»	» Pere Nanot Renart	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	Anónim	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Anicet de Pagés y de Puig	*Extraordinari*
»	» Antoni Molins y Sirera	*Accéssit*
»	» Joseph Roca y Roca	*Idem*
1871	D. Francesch Pelay Briz	*Flor natural*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Accéssit*
»	» Bartomeu Ferrá y Perelló	*Idem*
»	» Jaume Collell y Bancells, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Antoni Camps y Fabrés	*Accéssit*
»	» Frederich Soler	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*

Any	Autor	Premi
1871	D. Tomás Forteza	*Extraordinari*
»	» Pere d'Alcántara Penya y Nicolau	*Accéssit*
»	» Matheu Obrador y Bennassar	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Joseph Taronjí y Cortés	*2 Accéssits*
1872	D. Prederich Soler	*Flor natural*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Pere d'Alcántara Penya	*Accéssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Antoni de Bofarull	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Joseph Argullol y Serra	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
1873	D. Tomás Forteza	*Flor natural*
»	D.ª Victoria Penya d'Amer	*Accéssit*
»	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Tomás Forteza	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Joan Nebot y Casas	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Viola d'or y argent*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Extraordinari*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Accéssit*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Extraordinari*
»	» Tomás Forteza	*Accéssit*
»	» Bartomeu Ferrá	*Idem*
1874	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Flor natural*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Accéssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*
»	» C. D. M.	*Accéssit*
»	» Matheu Obrador y Bennassar	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Viola d'or*
»	» Miquel Costa y Llobera	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*

Any	Autor	Premi
1874	D. Antoni Aulestia y Pijoan	*Extraordinari*
1875	D. Frederich Soler y Humbert	*Flor natural*
»	» Isidro Reventós y Amiguet	*Accéssit*
»	» Emili Coca y Collado	*Idem*
»	» Frederich Soler y Humbert	*Englantina d'or y argent*
»	» Idem	*Accéssits (1.er y 2.n)*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Viola d'or y argent*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Extraordinari*
»	D.ª María de Bell-lloch	*Accéssit*
»	D. Eduart Vidal y Valenciano	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Frederich Soler	*Extraordinari*
»	» Joan Baptista Ferrer	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit*
»	» Frederich Soler	*Extraordinari*
»	» Angel Guimerá	*Accéssit*
1876	D. Angel Guimerá	*Flor natural*
»	» Joan Munné	*Accéssit*
»	» Salvador Genís	*Idem*
»	» Isidro Reventós	*Englantina d'or*
»	» Pere Ramon Vidal	*Accéssit*
»	» Carles Pons de Ginebreda	*Idem*
»	» Emili Coca y Collado	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit*
»	» Joseph Franquesa	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Extraordinari*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Pere Ramon Vidal	*Accéssit*
»	» Felip Pirozzini y Martí	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Joaquim María Bartrina	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Anónim	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Coroleu y D. Joseph Pella	*Extraordinari*
»	» Antoni Aulestia y Pijoan	*Accéssit*
»	» Antoni Careta y Vidal	*Extraordinari*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
1877	D. Angel Guimerá	*Flor natural*

Any	Autor	Premi
1877	D. JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS	*Accéssit*
»	» ANICET DE PAGÉS DE PUIG	*Idem*
»	» ANGEL GUIMERÁ	*Englantina d'or*
»	» PERE PI Y PARERA	*Accéssit*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Idem*
»	» ANGEL GUIMERÁ	*Viola d'or y argent*
»	» EMILI COCA Y COLLADO	*Accéssit*
»	» ANICET DE PAGÉS DE PUIG	*Extraordinari*
»	» JACINTO VERDAGUER, PBRE.	*Idem* (L'ATLÁNTIDA)
1878	D. MARTÍ GENÍS Y AGUILAR	*Flor natural*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Accéssit*
»	» ANÓNIM	*Idem*
»	» DAMÁS CALVET	*Englantina d'or*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Accéssit*
»	D.ª DOLORS MONCERDÁ DE MACIÁ	*Idem*
»	D. JACINTO TORRES Y REYETÓ	*Viola d'or y argent*
»	» ANÓNIM	*Accéssit*
»	» JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS	*Idem*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Extraordinari*
»	» ARTUR GALLART	*Accéssit*
»	» MATHEU OBRADOR Y BENNASSAR	*Extraordinari*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Accéssit*
»	» IDEM	*Extraordinari*
»	» IDEM	*Idem*
»	» ANÓNIM	*Idem*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*1.er y 2.n accéssit*
»	» MARTÍ GENÍS Y AGUILAR	*Extraordinari*
1879	D. FREDERICH SOLER Y HUMBERT	*Flor natural*
»	» EMILI COCA Y COLLADO	*Accéssit*
»	» ARTUR GALLART	*Idem*
»	» EMILI COCA Y COLLADO	*Idem*
»	» JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS	*Englantina d'or*
»	» FREDERICH SOLER	*Accéssit*
»	» FRANCESCH UBACH Y VINYETA	*Idem*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Idem*
»	» IDEM	*Viola d'or y argent*
»	» EMILI COCA Y COLLADO	*Accéssit*
»	» IDEM	*Idem*
»	» FRANCESCH UBACH Y VINYETA	*Extraordinari*
»	» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	*Accéssit*
»	» SALVADOR SANPERE Y MIQUEL	*Extraordinari*
»	» JOSEPH YXART	*Idem*
»	» NARCÍS OLLER	*Idem*
»	» FRANCESCH UBACH Y VINYETA	*Idem*
»	» FREDERICH SOLER	*Idem*

Any	Autor	Premi
1880	D. Joseph Franquesa y Gomis	*Flor natural*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Accéssit*
»	D. Joan Planas y Feliu	*Idem*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Marian Aguiló y Fuster	*Viola d'or y argent*
»	» Ramon E. Bassegoda y Amigó	*Accéssit*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Pau Bertran y Brós	*Extraordinari*
»	» Víctor Lieutaud	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	D.ª María de Bell-lloch	*Idem*
»	D. Gayetá Vidal y Valenciano	*Idem*
»	» Narcís Oller y Moragas	*Idem*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Idem*
1881	D. D. Artur Masriera y Colomer	*Flor natural*
»	» Joseph Verdú	*Accéssit*
»	» Artur Masriera	*Idem*
»	» Idem	*Id. á la Englantina*
»	» Joan Montserrat y Archs	*Idem á la Viola*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Accéssit*
»	» Joan Planas y Feliu	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
1882	D. Joaquim Riera y Bertran	*Flor natural*
»	» Artur Masriera	*Accéssit*
»	» Emili Coca	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Englantina d'or*
»	D. Ramon E. Bassegoda y Amigó	*Accéssit*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Idem a la Viola*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
1883	D. Apeles Mestres	*Flor natural*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Ferran Agulló Vidal	*Idem*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Viola d'or*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	D. Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Extraordinari*

Any	Autor	Premi
1883	D. Antoni Molins y Sirera	*Accéssit*
»	» Joseph Garriga y Lliró	*Extraordinari*
»	» Jaume Ramon y Vidales	*Idem*
1884	D. Francesch Matheu	*Flor natural*
»	» Ramon E. Bassegoda y Amigó	*Accéssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*
»	» Frederich Soler y Humbert	*Accéssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Viola d'or y argent*
»	» Pau Bertran y Brós	*Accéssit*
»	» Ferran Agulló y Vidal	*Idem*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Extraordinari*
»	» Pere Courtais	*Accéssit*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
»	» Narcís Oller y Moragas	*Idem*
1885	D. Pau Bertran y Brós	*Flor natural*
»	» Apeles Mestres	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Englantina d'or*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accéssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Viola d'or y argent*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Francesch Matheu	*Extraordinari*
»	» Joan Segura, Pbre.	*Idem*
1886	D. Francisco Bartrina	*Flor natural*
»	» J. Enrich Castellnau	*Accéssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	D. Terenci Thos y Codina	*Englantina d'or*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	» Víctor Amor	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Accéssit a la Viola*
»	» Ferran Agulló	*Idem*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Joseph Coroleu	*Idem*
»	» Emili Vilanova	*Idem*
1887	D. Ferran Agulló	*Flor natural*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Englantina d'or*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*

Any	Autor	Premi
1887	D. Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Terenci Thos y Codina	*Viola d'or y argent*
»	» Francisco Casas y Amigó	*Accéssit*
»	» Joan Guiraud, Pbre.	*Idem*
»	» Idem	*Extraordinari*
»	» Martí Genís y Acuilar	*Idem*
»	» Joan Pons y Massaveu	*Idem*
1888	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Joseph Franquet y Serra	*Accéssit*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Englantina d'or*
»	» Ramon E. Bassegoda	*Accéssit*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Idem*
»	» Ramon Picó y Campamar	*Viola d'or y argent*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Idem*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Extraordinari*
»	» Francisco Masferrer	*Idem*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Idem*
»	» Joseph Puig y Cadafalch y D. Cassimir Brugués	*Idem*
»	» Pau Bertran y Brós	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Joan Alcover	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Accéssit*
»	» Joseph Puig y Cadafalch y D. Cassimir Brugués	*Extraordinari*
»	» Joseph Coroleu	*Accéssit*
»	» Gabriel Llebrés y Quintana	*Idem*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Extraordinari*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Idem*
1889	D. Jacinto Torres y Reyetó	*Flor natural*
»	» Ramon Masifern	*Accéssit*
»	» Ferran Agulló y Vidal	*Idem*
»	» Idem	*Englantina d'or*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Idem*
»	» Idem	*Accéssit a la Viola*
»	Anónim	*Accéssit*
»	» Manuel Ribot y Serra	*Extraordinari*

Any	Autor	Premi
1889	D. Manuel Ribot y Serra	*Accéssit*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Puig y Cadafalch	*Idem*
»	» Joseph Bonafont	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Joan Pons y Massaveu	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Terenci Thos y Codina	*Extraordinari*
1890	D. Joseph Martí y Folguera	*Flor natural*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accéssit*
»	D.ª Victoria Peña d'Amer	*Idem*
»	D. Joaquim Riera y Bertran	*Englantina d'or*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Accéssit*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Riera y Bertran	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Jaume Novellas de Molins	*Idem*
»	» Jaume Pomar y Fuster	*Extraordinari*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Accéssit*
»	» Joan Pons y Massaveu	*Extraordinari*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joseph Franquesa y Gomis	*Accéssit*
»	» Sebastiá Trullol y Plana	*Idem*
1891	D. Jaume Novellas de Molins	*Flor natural*
»	» Ernest Soler de las Casas	*Accéssit*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Francesch Ubach y Vinyeta	*Englantina d'or*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Bonaventura Bassegoda	*Idem*
»	» Víctor Brossa y Sangerman	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Viola d'or v argent*
»	D. Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
»	» Antoni Careta y Vidal	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Extraordinari*
»	» Jaume Pomar y Fuster	*Idem*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
»	» Ernest Soler de las Casas	*Idem*
1892	D. Ramon Masifern	*Flor natural*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Claudi Planas y Font	*Idem*
»	» Joseph Martí y Folguera	*Englantina d'or*
»	Anónim	*Accéssit*

Any	Autor	Premi
1892	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Martí Genís	*Viola d'or y argent*
»	» Emili Coca y Collado	*Accéssit*
»	» Lluís Charrase	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Extraordinari*
»	» Francesch Carreras y Candi	*Idem*
1893	D. Ferran Agulló	*Flor natural*
»	» Idem	*Accéssit*
»	D.ª Agnés Armengol de Badía	*Idem*
»	D. Ferran Agulló	*Englantina d'or*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
»	» Félix Descourt	*Idem*
»	» Jacinto Torres y Reyetó	*Accéssit a la Viola*
»	» Agustí Valls y Vicens	*Accéssit*
»	» Ramon Nonat Comas	*Extraordinari*
»	» Joseph Torras y Bages, Pbre.	*Idem*
1894	D. Jaume Collell, Pbre.	*Flor natural*
»	» Guillém A. Tell y Lafont	*Accéssit*
»	» Jaume Novellas de Molins	*Idem*
»	» Joan Maragall	*Englantina d'or*
»	» Pere Muntanyola	*Accéssit*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Ramon Colom y Virgili	*Accéssit a la Viola*
»	» Lluís Bard	*Accéssit*
»	» Jaume Ramon	*Extraordinari*
»	» Salvador Bové y Salvador	*Idem*
»	» Marian Escriu y Fortuny	*Idem*
»	» Jaume Ramon	*Extraordinari*
»	» Norbert Font y Sagué	*Accéssit*
1895	D. Claudi Planas y Font	*Flor natural*
»	» Sebastiá Trullol y Plana	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Lluís B. Nadal	*Englantina d'or*
»	» Frederich Rahola y Trémols	*Accéssit*
»	» Frederich Renyé y Viladot	*Idem*
»	» Guillém A. Tell y Lafont	*Viola d'or y argent*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Joan Manuel Casademunt	*Idem*
»	» Joseph Blanch y Romaní	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra y Homs	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Norbert Font y Sagué	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
»	» Salvador Bové y Salvador	*Idem*
»	» Pere Nubiola y Espinós	*Idem*

Any	Autor	Premi
1895	D. Francesch Carreras y Candi	*Accéssit*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Extraordinari*
»	D. Joseph M.ª Serra y Valls	*Idem*
»	» Joseph Ricart y Giralt	*Accéssit*
»	» Joan Ribas y Carreras	*Idem*
»	» Sebastiá Sans y Bori	*Extraordinari*
»	» Salvador Sanpere y Miquel	*Idem*
»	» Jaume Serra y Iglesias	*Idem*
»	» Frederich Clascar y Sanou	*Idem*
»	» Francesch Matheu y Fornells	*Idem*
1896	D. Anicet de Pagés de Puig	*Flor natural*
»	» Joaquim Ruyra	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Englantina d'or*
»	» Lluís B. Nadal	*Accéssit*
»	» Joan Maragall	*Viola d'or y argent*
»	» Lluís Bard	*Accéssit*
»	» Manuel Rocamora	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra	*Extraordinari*
»	» Enrich de Fuentes	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Extraordinari*
»	» Pompeu Fabra	*Accéssit*
»	» Gabriel Llebrés y Quintana	*Extraordinari*
»	» Jaume Ramon y Vidales	*Idem*
»	» Frederich Clascar y D. Norbert Font y Sagué	*Idem*
»	» Salvador Bové, Pbre.	*Idem*
1897	D. Francesch Matheu y Fornells	*Flor natural*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Accéssit*
»	» Adriá Gual	*Idem*
»	» Frederich Rahola	*Englantina d'or*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	» Pere Palau González de Quijano	*Viola d'or y argent*
»	» Antoni Vicens y Santandreu	*Accéssit*
»	» Francisco Tomás y Estruch	*Idem*
»	» Claudi Planas y Font	*Extraordinari*
»	» Joaquim Ruyra	*Accéssit*
»	» Adriá Gual	*Idem*
»	» Enrich de Fuentes	*Idem*
»	» Antoni Borí y Fontestá	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Extraordinari*
»	» Cosme Vidal	*Idem*
»	» Antoni Vila y Sala, Pbre.	*Idem*
»	» Joseph Gudiol y Cunill, Pbre.	*Accéssit*

Any	Autor	Premi
1897	D. Norbert Font y Sagué	*Extraordinari*
1898	D. Antoni Bori y Fontestá	*Flor natural*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Adriá Gual	*Englantina d'or*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Adriá Gual	*Viola d'or y argent*
»	» Joan Manuel Casademunt	*Accéssit*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Idem*
»	» Raymond Casellas	*Extraordinari*
»	» Alfons Damians y Manté	*Accéssit*
»	» Lluís Vía	*Idem*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Extraordinari*
»	» Jaume Boloix	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Joseph Gudiol	*Idem*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Enrich Prat de la Riba	*Idem*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Jaume Boloix	*Accéssit*
»	» Joseph Surribas y Riera	*Extraordinari*
»	» Ramon N. Comas	*Idem*
»	» Artur Masriera	*Idem*
1899	D. Lluís B. Nadal	*Flor natural*
»	» Emili Coca y Collado	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Englantina d'or*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Guillem A. Tell y Lafont	*Idem*
»	» Marian Vayreda	*Extraordinari*
»	» Jacinto Capella	*Accéssit*
»	D.ª Emilia Sureda	*Extraordinari*
»	D. Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Anicet de Pagés de Puig	*Idem*
1900	D. Guillem August Tell y Lafont	*Flor natural*
»	» Joan M.ª Guasch	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*

Any	Autor	Premi
1900	D. Joan M.ª Guasch	*Accéssit*
»	» Idem	*Englantina d'or*
»	» Artur Masriera	*Accéssit*
»	» Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	» Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	Anónim	*Idem*
»	» Matheu Rotger y Capllonch, Pbre.	*Extraordinari*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Joseph Paradeda y Serra	*Idem*
»	» Artur Masriera y Colomer	*Idem*
»	» Apeles Mestres	*Idem*
1901	D. Anicet de Pagés de Puig	*Flor natural*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Claudi Omar y Barrera	*Englantina d'or y argent*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Antoni Busquets y Punset	*Idem*
»	» Pere Palau González de Quijano	*Viola d'or y argent*
»	» Adriá Gual	*Accéssit*
»	» Manuel Rocamora	*Idem*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Idem*
»	D. Enrich de Fuentes	*Accéssit* (al premi de prosa)
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Extraordinari*
»	» Idem	*Idem*
1902	D. Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Flor natural*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Miquel Costa y Llobera, Pbre.	*Englantina d'or*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Frederich Rahola	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Accéssit a la Viola*
»	» Francesch Ubach y Vinyeta	*Idem*
»	» Joaquim Ruyra y Oms	*Extraordinari*
»	» Joseph Sala Bonfill	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Idem*
»	» Idem	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Claudi Planas y Font	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Accéssit*
1903	D. Francesch Pujols	*Flor natural*

Any	Autor	Premi
1903	D. Francesch Pujols	*Accéssit*
»	» Joan M.ª Guasch	*Idem*
»	» Ramon Suriñach y Sentíes	*Idem*
»	» Jacinto Verdaguer, Pbre.	*Englantina d'or y argent*
»	» Gabriel Alomar	*Accéssit*
»	» Jules Delpont	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Viola d'or y argent*
»	» Joaquim Ruyra	*Accéssit*
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Víctor Catalá	*Extraordinari*
»	» Joseph M.ª Folch y Torres	*Accéssit*
»	» Angel Garriga y Boixader, Pbre.	*Extraordinari*
»	D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	*Accéssit*
»	D. Manuel Rocamora	*Idem*
1904	D. Joan Maragall y Gorina	*Flor natural*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Jaume Bofill y Matas	*Idem*
»	» Joan Llongueras	*Idem*
»	» Miquel Ferrá	*Englantina d'or y argent*
»	» Antoni Busquets y Punset	*Accéssit*
»	» Oriol Martorell	*Idem*
»	» Joseph Carner	*Viola d'or y argent*
»	» Joseph Paradeda y Sala, Pbre.	*Accéssit*
»	» Joan M.ª Guasch	*Idem*
»	» Joseph M.ª Folch y Torres	*Extraordinari*
»	» Idem	*Accéssit*
»	» Idem	*Idem*
»	» Gabriel Alomar	*Extraordinari*
»	» Jaume Novellas de Molins	*Accéssit*
»	» Ernest Soler de las Casas	*Extraordinari*
»	» Antoni Busquets y Punset	*Accéssit*
»	» Llorens Ribé y Campins	*Extraordinari*
»	» Joseph Carner	*Accéssit*
»	» Ramon Suriñach y Sentíes	*Extraordinari*
»	» Joaquim Rosselló y Roure	*Accéssit*
»	» Joseph Gudiol y Cunill, Pbre.	*Extraordinari*
1905	D. Joan Alcover	*Flor natural*
»	» Gabriel Alomar	*Accéssit*
»	» Joseph Carner	*Idem*
»	» Antoni Bori y Fontestá	*Englantina d'or*
»	» Artur Masriera	*Viola d'or y argent*
»	» Martí Genís y Aguilar	*Accéssit*
»	» Lluís B. Nadal	*Idem*
»	» Manuel Duran y Duran	*Extraordinari*

Any	Autor	Premi
1905	D. Miquel Roger y Crosa	*Accéssit*
»	» Pere Palau González de Quijano	*Extraordinari*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Angel Garriga y Boïxader, Pbre.	*Idem*
1906	D. Francisco Xavier Viura	*Flor natural*
»	» Manuel Folch y Torres	*Accéssit*
»	» Eduart Girbal y Jaume	*Accéssit a la Englantina*
»	» Gabriel Alomar	*Accéssit a la Viola d'or y argent*
»	» Manuel Folch y Torres	*Accéssit*
»	» Joseph Morató	*Extraordinari*
»	» Manuel Folch y Torres	*Idem*
»	» Joseph M.ª Folch y Torres	*Idem*
»	Iltre. Sr. D. Jaume Collell, Pbre.	*Idem*
»	D. Francesch Xavier Viura	*Idem*
»	» Joseph Paradeda y Sala, Pbre.	*Accéssit*

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de les Balears.
M. I. Sr. Rector d'esta Universitat.
M. I. Sr. President de l'Academia de Bones Lletres.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

1874 D. Eussebi Güell y Bacigalupi.
1880 Sr. Marquès de Castellbell.
1881 » Marquès de Comillas.
1895 D. Enrich Batlló.
» » Isidro Bonsoms.

1895 **Sra. Marquesa de Castellar.**
» **D. Joseph Carreras.**
» » **Joan Coll y Pujol.**
» » **Joan Girona.**
» » **Camilo Mulleras.**
» » **Alexandre M.ª Pons y Serra.**
» **Sr. Marquès de Santa Isabel.**
» » **Duch de Solferino.**
» **D. Pere de Sotolongo.**
1896 **D.ª Concepció Dolsa, Vda. de Llorach.**
» **D. Joseph Mansana.**
» » **Pere Grau Maristany.**
» » **Joseph O. Martí y Ballés.**
» » **Joaquim Pena y Costa.**
1897 **Lliga Regional de Manresa.**
» **Ajuntament de Mataró.**
» » **de Tarrassa.**
» » **de Sabadell.**
» » **de Vich.**
1898 **Ateneo Barcelonés.**
» **D. Ramon Montaner.**
1900 **Diputació provincial de Tarragona.**
» **Ajuntament de Manresa.**
» » **de Figueres.**
» » **de Tarragona.**
» **Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País.**
» **Fomento del Trabajo Nacional.**
» **Lliga Regionalista de Barcelona.**
» **D. Lluís Marian Vidal.**
1901 **Sr. Baró de Quadras.**
» **Agrupació Catalanista del Casino Mercantil.**
» **Ajuntament de Sarriá.**
» **Unió Catalanista.**
1905 **D. Enrich Turull y Comadràn.**
1906 » **Manuel Girona y Vidal.**

ADJUNTS NUMERARIS

1898 Abadal y Calderó, Raymond de
1879 Abella y Vinyas, Pere
1900 *Agrupació Catalanista de Vilassar de Mar*
1901 Aguiló y Miró, Angel
1904 Alandi y Canela, Joan
1886 Alcayde, Francisco de P.
1905 Alcover, Antoni M.ª
1870 Aldavert, Pere
1888 Aldrich, Albert
1879 Aleu, Antoni de P.
1902 Alfonso y Sans, Antoni
1906 Alfonso y Quintanill, Manuel
1885 Alió, Francisco

1880 Almirall y Forasté, Joan
1906 Alós, Joseph M.ª de
1906 Alós, Ramon M.ª de
1888 Alsina, Ferran
1869 Amat, Gervasi
1896 Amat y Lloveras, Jaume
1859 Amer, Miquel Victorià
1880 Amigó de Cabo, Pere
1903 *Aplech Catalanista*
1893 Aràjol, Ramon
1905 Argimon y Sabatés, Miquel
1906 Armenté, Sebastià
1884 Arnó y Maristany, Pere
1901 Arqués y Arrufat, Ramon
1902 Arumí, Joan
1888 Arús y Boada, Alfons
1903 *Associació Catalanista «Gent Nova» de Badalona*
1905 *Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana*
1907 *Associació Catalunya Vella*, de Vich
1875 Aulestia, Antoni
1888 Bach de Portolà, Antoni
1888 Balansó, Llorens
1907 Balanyà y Gelabert, Miquel
1899 Bardera, Joan
1879 Bardera, Ramon
1892 Bartolí, Joan
1864 Bartrina Francisco
1902 Bartrina, Lluís
1888 Bas, Angel
1886 Bassegoda, Bonaventura
1896 Bassegoda, Ramon E.
1899 Basté, Jaume
1903 Basté y Fugarolas, Pere
1901 Batlle, Joan Bautista
1893 Batlles y Fontanet, Joseph
1880 Batlló, Frederich
1904 Bedós, Francisco de P.
1862 Bertran y d'Amat, Felip
1880 Bertran y Rubio, Eduart
1902 Blanxart, Miquel
1906 Boada y Güell, Joan
1899 Bofill y Matas, Jaume
1898 Bonet, Angel
1869 Bordas, Frederich
1888 Borràs, Valentí
1881 Boter, Francesch de
1888 Bozzo y Rius, Jaume
1905 Boix, Frederich
1888 Brocà, Guillem M.ª de
1887 Brosa y Sangerman, Víctor
1902 Brugarolas, Jaume
1894 Brugués, Cassimir
1879 Bulbena, Artur
1899 Bultó y Sert, Francisco
1900 Burjalés y Solà, Adolf
1906 Buxeda y Birba, Joseph
1884 Cabot y Rovira, Joaquim
1901 Calvet, Pere
1869 Camin, Alvar M.ª de
1888 Campmany, Antoni de P.
1880 Camprodon, Joan
1880 Canals, Emili
1880 Capdevila, J. Millan de la C.
1879 Capella, Bonaventura
1900 Capella, Joseph Manuel
1905 Capmany y Farrés, Aureli
1907 Carbonell, J. Francisco
1899 Cardús y Arqué, Joseph
1890 Carles, Emili
1891 Carreras y Candi, Francesch
1900 Casademunt, Joan Manuel
1903 Casajoana y Gaset, Joan
1907 Casajoana y Gaset, Joseph
1907 Casals, Joan
1895 Casas y Carbó, Joaquim
1890 Casas y Font, Enrich
1888 Casas y Font, Francisco
1896 Casellas, Raymond
1888 Castellvell, Jaume
1905 *Centre Català* de Sabadell
1905 *Círculo Sabadellés*
1889 Clapés, Pbre. Joan
1889 Clapers y Berenguer, Joseph
1890 Coll y Escofet, Pere
1889 Collaso, Enrich
1888 Colom, Gabriel
1899 Colomer y Tutau, Antoni
1907 Conill, Bonaventura
1899 Cortés y Pla, Gumersind
1888 Costa y Camp, Francisco
1901 Costa y Avellaneda, Antoni

1903 Costa y Deu, Joan
1904 Cruells y Jornet, Pere
1889 Cuadras y Feliu, Antoni de
1880 Cucurella, Joseph
1904 Cuffi y Corominas, Joan
1888 Daniel, Eussebi
1901 Daroca y Carulla, Andreu
1879 Delàs, Ferran de
1901 Dolsa y Ramon, Lluís
1888 Doménech, Eduart
1877 Doménech, Lluís
1903 Doria y Bonaplata, Evelí
1889 Duran, Joaquim
1890 Duran y Folguera, Modest
1894 Duran y Ventosa, Lluís
1889 Escuder, Manuel
1877 Escubós, Albert
1898 Estany, Martí
1888 Estanyol, Joseph
1907 Estapà, Lluís
1895 Estapé, Guerau
1899 Estrany y Laserna, Geroni
1900 Estrany y Laserna, Celestí
1888 Fàbregas, Francisco
1907 Fàbregas y Santamaría, Lluís
1903 Fages y Vilà, Feliu
1904 *Federació Escolar Catalana*
1901 Feliu, Antoni
1898 Ferrer y Bàrbara, Joseph
1894 Ferrer-Vidal y Soler, Lluís G.
1901 Ferrer y Parellada, Jaume
1906 Figueras y Civil, Rafel
1888 Flos y Calcat, Francisco
1886 Folguera y Duran, Manuel
1888 Font de Rubinat, Pau
1902 Fort y Romeu, Joan
1904 Forés y Castias, Manuel
1888 Freixas y Freixas, Joan
1899 Freginals, Cristófol
1888 Fullà, Francisco
1883 Fuster y Domingo, Narcís
1894 Galbany y Parladé, Joseph
1899 Gallardo y Martínez, Antoni
1876 Gallart, Artur
1906 Gallissà y Codina, Joseph M.
1888 Gambús, Joseph
1898 García y Mira, Francisco
1905 Garreta, Joseph
1904 Garriga y Boixader, Pbre., Angel.
1906 Garrigosa y Borrell, Joseph
1902 Gaspar, Miquel
1888 Gatius y Duran, Just
1877 Gaza y Rosselló, Alfret
1896 Genís y Aguilar, Martí
1899 Giralt y Verdaguer, Joaquim
1868 Girona, Ignasi
1888 Gorchs y Esteve, Ceferí
1907 Gorchs y Solanllonch, Ceferí
1898 Grau y Gosa, Felip
1901 Grau y Sàbat, Joseph
1907 Gomez y Carbonell, J.
1905 Griera y Cruz, Pau
1894 Guasch, Joan M.ª
1900 Gudiol y Cunill, Pbre., Joseph
1888 Hill y Feliu, Jaume
1907 Jané y Baqués, Joan
1900 Humbert, Florentí
1876 Imbert, Eduart
1907 Horta, Joaquim
1903 Janer y de Milà de la Roca, Ignasi de
1902 Laporta, Jacinto
1891 Llacuna, Esteve
1885 Llagostera, Lluís
1905 *Lliga Regionalista de Sabadell.*
1871 Lligé, Joaquim
1888 Llopis y Bofill, Joan
1889 Llopis, Manuel
1889 Llorens, Jaume
1901 Lluhí y Rissech, Joaquim
1896 Macià, Narcís
1898 Malla y Grané, Ramon
1890 Mallofré, Joseph
1875 Maluquer y Viladot, Joan
1902 Manau y Taberner, Pere
1905 Manau y Avellanet, Lluís
1907 Manyach, Pere
1890 Maristany, Felix
1883 Marquès, Manuel
1907 Marquet y Ricart, Ramon
1896 Marsans, Lluís
1888 Martí, Julià

1896 Martí y Beya, Miquel
1901 Martí y Julià, Domingo
1906 Martí y Marull, Jaume
1905 Martí y Peydro, Pere
1896 Martínez, Arnau
1907 Martorell, Bernardí
1900 Marxuach y Solo, Jaume
1883 Mas y Ramis, Domingo
1900 Masalias, Agustí
1902 Maspons y Anglasell, Francisco de P.
1906 Masramon y Vilalta, Joseph María
1867 Masriera, Joseph
1890 Massó y Torrens, Jaume
1879 Matas y Burgués, Miquel
1884 Matas y Picanyol, Joseph
1881 Matheu y Fornells, Joaquim
1884 Milà, Tomàs A.
1888 Millet, Francisco
1883 Millet, Joan
1898 Millet, Lluís
1894 Millet y Villà, Pere A.
1907 Miquel y de Bassols, Joaquim de
1904 Miquel y Planas, Ramon
1883 Miquelerena, Pelay de
1906 Mir y Ràfols, Pere
1905 Miret y Sans, Joaquim
1891 Moliné y Brasés, Ernest
1870 Molins y Sirera, Antoni
1895 Mon y Bascós, Joan
1907 Monegal y Nogués, Ramon
1900 Monegal y Nogués, Trinitat
1892 Montanyola, Pere
1907 Monteys, Santiago
1906 Mora, Artur
1902 Mora, Joseph
1898 Moragas y Barret, Francesch
1896 Moragas y Rodes, Vicents de
1907 Mundó y Freixas, Manuel
1896 Nadal, Lluís B.
1888 Nicolau, Antoni
1899 Nicolau, Joaquim
1887 Noguera y Vila, Lluís
1887 Novellas de Molins, Jaume
1907 Nuet y Andreu, Juli
1898 Olivar, Antoni
1906 Oliver, Miquel dels S.
1877 Oller, Narcís
1898 *Orfeó Catalá*
1867 Palau y de Huguet, J. de
1892 Papirer y Portabella, Carles
1902 Perdigó y Cortés, Manuel
1868 Permanyer, Joan
1895 Permanyer, Ricart
1879 Perpinyá y Pujol, Ferran
1871 Perpinyá y Pujol, Joan
1907 Peyri y Rabascall, Joseph
1897 Pibernat, Artur
1898 Piera, Joseph
1890 Pin y Soler, Joseph
1870 Pirozzini, Carles
1902 Pla y Deniel, Narcís
1895 Planas y Font, Claudi
1906 Planas y Serrabassa, Antoni
1903 Plans y Colomer, Joan
1904 Poch y Mogas, Lluís
1876 Pons y Massaveu, Joan
1875 Porcar y Tió, Manuel
1906 Prat y Maignou, Joseph Ll.
1890 Prat de la Riba, Enrich
1904 Prenafeta, Sebastiá
1901 Puig, Hermenegild
1905 Puig y Alfonso, Francesch
1889 Puig y Cadafalch, Joseph
1903 Puig y Deulofeu, Eudalt
1893 Puigdollers, Joseph
1906 Puigmal y Caudal, Cosme
1892 Puigsamper y de Maynar, Frederich de
1888 Puigpiqué, Francisco
1907 Quer, Lluís
1907 Queraltó, Jaume
1880 Quintana, Sixt
1900 Rahola y Trémols, Frederich
1888 Ravell, Rafel
1877 Reventós, Joseph
1877 Reventós y Janer, Joseph
1906 Riba y Quer, Pere
1890 Ribas y Serra, Joseph
1906 Ribelles, Baró de
1882 Ribot y Serra, Manuel
1888 Rivera, Joaquim

1888 Robert, Agustí
1900 Roca, Joseph M.ª
1907 Roca y Forgas, Pere
1883 Rocamora, Manuel
1901 Rodon, Pau
1898 Rogent, Joseph
1906 Roger y Crosa, Miquel
1888 Roig, Jaume
1886 Roig y Punyet, Joseph
1861 Romaní y Puigdengolas, Fr.co
1895 Romaní y Romaní, Antoni
1907 Rosich y Rubiera, Joseph
1902 Roura y Peypoch, Llorens
1901 Roura y Rocasalbas, Frederich
1898 Roviralta, Joseph
1888 Rubió y Lluch, Antoni
1894 Rusiñol, Jaume
1894 Sagnier, Leopold
1898 Saltor y Lavall, Gil
1903 Salvat y Espasa, Ramon
1879 Sandiumenge, Magí
1906 Sanmartí, Primitiu
1904 Sanpere, Víctor
1887 Sans, Ramon
1901 Sans, Jaume
1871 Santaló, Pere
1868 Santasusagna, Joan
1906 Santasusagna y Gasset, Juan
1898 Santonja, Joseph
1888 Selva y Rubí, Emili
1888 Sentíes, Miquel
1869 Serra, Jaume
1902 Serra, Joseph
1895 Serra, Marian
1905 Serra y Pagès, Rossendo
1907 Serra y Puiguriguer, Pere
1905 Serrahima y de Camín, Lluís
1878 Serrallés, Pere
1906 Sindreu y Oliba, Joseph
1903 *Societat Barcelonesa de Amichs de la Instrucció*
1890 Solá, Baldomer
1888 Soler y Palet, Joseph
1902 Soler y Escofet, Ignasi
1887 Sunyol, Antoni
1888 Sunyol, Marcelí
1901 Sunyol y Casanovas, Ildefons
1904 Suñol y Alcalde, Lluís
1888 Surribas y Riera, Joseph
1904 Tarragó y Lostaló, Joseph
1883 Tayá, Joseph
1887 Terré, Emili
1879 Tintorer, Rafel
1871 Thomás y Bigas, Joseph
1861 Thos y Codina, Silvino
1882 Torent y Garrigolas, Rafel
1873 Torras, César A.
1900 Torras y Pujalt, Joaquim
1888 Torres y Vilaró, Ramir
1907 Torrus y Arabia, Joseph
1899 Trabal, Lluís
1896 Trabal, Jaume
1905 Trabal y Balasch, Vicens
1888 Trilla, Wifret
1902 Trinxet, Antoni
1880 Tusquets, Joan
1869 Ubach y Vinyeta, Joseph
1901 Uyà y Solernou, Frederich de
1877 Valls, Agustí
1904 Valls, Manuel
1888 Valls, Timoteu
1875 Valls y Vicens, Joseph M.ª
1899 Valls y Vicens, Agustí
1880 Vallès y Ribot, Joseph M.ª
1906 Vendrell y Sala, Joseph
1900 Ventosa y Roig, Joseph
1867 Verdaguer, Alvar
1888 Verdaguer y Callís, Narcís
1889 Verdú y Puigjener, Manuel
1895 Vía, Lluís
1859 Vidal, Enrich X.
1880 Vilà y Vilaplana, Andreu
1906 Vila y Marieges, Enrich
1903 Vilajeliu, Joseph
1901 Vilanova, Joan
1907 Vilanova, Antoni
1901 Vilaregut y Martí, Salvador
1900 Vilaró, Ramon
1900 Vilaseca y Magarre, Joseph M.ª
1888 Vilumara, Ricart
1894 Vintró, Juli
1888 Vives, Alfret
1906 Vives y Juncosa, Ricart

ADJUNT FORA

Sant Celoni

1874 Draper, Miquel

CONSISTORI

DELS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

CONVOCATORIA PER ELS DEL ANY 1907

Als poetes y prosadors de Catalunya y de tots els territoris ahont la nostra llengua es parlada ò coneguda, els VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona,* en l'any XLIX de llur restauració, SALUT.

Pera cumplir la honrosa comanda que'l honorable Cos d'Adjunts nos feu el día 22 d'Octubre d'aquest any, vos convidam á pendre part en els *Jochs Florals de 1907,* que, segons els Estatuts y bones costums establertes, se regirán per el següent

CARTELL

El primer diumenge de Maig, que s'escau el día 5, se celebrará la poética festa, en la qual serán adjudicats als autors de les mellors poesíes que hi obten, els Premis ordinaris, (que ofereix cada any l'Excm. Ajuntament de Barcelona, protector y ja de temps aymador de la Gaya Ciencia,) ó sien: la *Englantina,* la *Viola* y la *Flor Natural,* que corresponen als mots que formen el lema de la Institució.

La ENGLANTINA D'OR se donará al autor de la mellor poesía de carácter patriótich ó sobre fets histórichs, usatges y costums de la Nació Catalana.

De la VIOLETA D'OR Y ARGENT se'n fará entrega al autor de la mellor poesía relligiosa ó moral.

La FLOR NATURAL, premi anomenat d'honor y cortesía,

s'adjudicará á la mellor composició en vers sobre tema que's dexa al bon gust y franch arbitre del autor. Segons la bella costúm d'antich establerta, el qui obtinga aquest premi deurà ferne present a la dama de sa elecció, la qual, proclamada REYNA DE LA FESTA, entregará'ls premis als qui guanyadors ne sien.

PREMIS DEL CONSISTORI

UNA COPA ARTÍSTICA que ofereix el Consistori á la mellor composició en prosa sobre tema y género literari que's dexa al bon gust del autor.

Ofereix també MIL PESSETES al autor de la mellor obra dramática, sense limitació de género, ni d'extensió, renunciant el Consistori al dret de propietat de la obra que sía premiada, y reservantse solament publicarla en el volúm corresponent.

Atorgats els premis anteriors, el Consistori disposa, pera adjudicarlos á les composicions en vers ó en prosa, que'n serán merexedores, dels següents

PREMIS EXTRAORDINARIS

UN OBJECTE D'ART, que ofereix l'Emm. y Rvdm. Sr. Cardenal Casañas, Bisbe de la Diócessis.

UN RELLEU ARTÍSTICH, ofrena del Emm. y Rvdm. senyor Cardenal Fra Joseph de Calasanz Vives.

EL SAGELL DE LA UNIÓ CATALANISTA incrustat en or sobre planxa d'acer, ofrena de la Junta Permanent de la Unió Catalanista.

UN OBJECTE D'ART Y 'L TÍTOL DE SOCI DE MÉRIT de la Associació de Lectura Catalana.

D'acort ab els Estatuts dels *Jochs Florals,* podrán concedirse ademés els accéssits y mencions honorífiques que'l Consistori judiqui ben merescuts.

Totes les composicions deurán esser rigorosament inédites y escrites en antich ó modern català ó en qualsevol de ses varietats dialectals, d'aquest Primpcipat, de les Illes Balears, de Valencia, del Rosselló ó de la Sardenya.

Tots els treballs, ab lletra clara é inteligible, se remetrán al Consistori, carrer dels Templaris, núm. 3, (bussó á la entrada) abans del mitjdía del día 15 de Mars vinent, juntament ab un plech clos que contindrá'l nom del autor y durá demunt escrit el títol y lema de la composició.

Els premis ó accéssits que no sien retirats abans de la renovació del Consistori s'entendrá que son renunciats per llurs guanyadors.

El Consistori's reserva per un any la exclusiva propietat de les obres premiades, exceptuant la de la obra dramática, entenentse que la publicació total ó parcial d'alguna composició premiada, abans de la celebració de la festa, implica la renuncia al premi y als honors que del meteix s'esdevindrán.

Que'l Senyor vos dongui inspiració pera cantar ab esperit verament catalá, la *Patria,* la *Fè* y l'*Amor,* y á nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit el present Cartell en la ciutat de Barcelona als 5 dies del mes de Desembre de 1906, per els VII Mantenedors.—Antoni Rubió y Lluch, *President.*—Ramon Miquel y Planas. — Joaquim Casas y Carbó. — Jacinto Laporta.—Joseph Carner.—Pompeu Creuhet.—Joseph Morató, *Secretari.*

CARTELL EXTRAORDINARI

Se fa avinent, que ab posterioritat á la publicació del Cartell de Convocatoria dels *Jochs Florals* d'enguany, han sigut oferts els dos següents premis:

Cent pessetes, per el Dr. N'Antoni de P. Aleu, resident á Buenos Aires, á la mellor poesía satírica de carácter festiu y moralisador.

Una ploma d'or, ofrena del Dr. Joan Fastenrath, de Colonya, á la poesía que ab més inspiració canti'l *VII Centenari del natalici de Sta. Isabel d'Hungría.*

Les condicions son les fixades en el Cartell de Convocatoria.

Barcelona, Febrer 1907. — P. A. del C. — *El Secretari,* Joseph Morató.

COMPOSICIONS REBUDES EN SECRETARÍA

1. L'enemic; lema: Recorts.—2. Maria; lema: Stella maris.—3. Recorts d'estiu; lema: Contrast.—4. Cançó dels bebedors; lema: La vida prompte passa.—5. Sacrifici; lema: Dels temps passats.—6. En la mort de mon amic Joan Messeguer; lema: Ets mort?—7. Llar felís; lema: Rève.—8. Als tristos; lema: Y no permetau que nosaltres caygam en la tentació.—9. La festa de Maria; lema: Mater amabilis.—10. Enlayre; lema: En les desertes cimes.—11. S'acosta l'hora; lema: Catalunya, Catalunya!—12. La gran Sardana; lema: Solidaritat Ibérica.—13. La llegenda de la reyna; lema: Tradició barcelonina.—14. La llumanera; lema: Recordances del temps vell.—15. Cançó dels pardals; lema: Cants del espai.—16. Primavera; lema: Naturalesa.—17. La Capella del Santíssim; lema: Jo sé una capelleta entre les branques *(Verdaguer)*.—18. A la Verge de Misericordia en sa venerada Imatge de Canet; lema: Hímne.—19. Amors; lema: Sursum.—20. Lo Cant d'un poéta; lema: Dilectus meus mihi et ego illi... etc.—21. A Barcelona; lema: Tornarà a ser rica y plena.—22. Dintre'l convent; lema: Visió.—23. Els Titans; lema: Revolta.—24. Aném a les montanyes; lema: Farèm una cabanya...—25. Rondalles y cansons; lema: Flors de la terra.—26. Els pobrets; lema: Pensémhi.—27. Temps heróichs; lema: Apologos.—28. Erato; lema: Amor.—29. Eros; lema: Intimes.—30. Instantánies; lema: Quadrets.—31. Pere de Luna; lema: Benedictus XIII.—32. Altres Horitzons; lema: Del ramell de les virtuts—Caritat es la més bella,—Puig que guanya a més del Cel—El cor del home, en la terra.—33. Lo roure vell; lema: Salus populi suprema lex esto.—34. Ramellet; lema: De tot temps.—35. Hores tristes; lema: Hodie mihi eras tibi.—36. La tísica; lema: A reveure.—37. Al peu de la fossa; lema: Complanta.—38. Tardor en primavera; lema: Dei-

xant lo llit.—39. Johan Garí; lema: Luxuria.—40. Jo t'estimo; lema: Del Montsant hermós n'era pastoreta.—41. Los Desposóris de María; lema: Auba.—42. Pels Cantayres; lema: Jochs Florals.—43. La mort del lliri blau; lema: Cassa d'amori che l'Amor avviva; calice & *(Cançone)*. — 44. El bosc; lema: Ed ecco un lustro subito trascorse—da tutte parti per la gran foresta *(Dante)*.—45. Solidaritat; lema: Es la saba catalana que ha d'enmirallar la Ibèria.—46. L'etern poèma; lema: Amor.—47. Escoltant; lema: Música.—48. La Creació dels angels; lema: Fiat.—49. Camperola; lema: Po pular.—50. Eroxandre & Lydia.—51. La Fè; lema: Arrèl de fruyt etern.—52. Ton casal; lema: Notes.—53. La Santetat; lema: Elevació.—54. El Progrés *(Drama)*.—55. Sileta; lema: ... ab els de l'ánima, hi veig ¡la felicitat!—56. Mitjdiada; lema: Aparició.—57. Oasis; lema: Riquesa.—58. Pel mar; lema: Alegórica. —59. Llansament; lema: ¡Pobrets! —60. Fraternal; lema: Patria y Llibertat. — 61. ¡Gloria á Deu!; lema: Quoniam tu solus Sanctus... etc. — 62. Al Golf de Rosas; lema: Ets lo full més gentil de nostra historia.—63. Els pastorets; lema: Idili. — 64. Cant a la Patria; lema: Odes eternes.—65. La Gabia. (Drama en tres actes). —66. Tardor; lema: Agonía d'Estiu. — 67. Cançó; lema: Fiat lux.—68. La malalteta; lema: Que trist es veure caure de la branca... etc.—69. Goig y dolor.—70. Odes; lema: Pulchrum sub forma pulchra.—71. Tres sonets; lema: Amor, Natura, Deu. *(Goethe. Faust.)*—72. Profanació; lema: * * *—73. Sant Geroni; lema: Mirador de Catalunya. — 74. Sonets; lema: Varia.—75. Visió; lema: Horaciana. — 76. L'últim dallayre; lema: Ha mort el blat y ab ell l'amor.—77. Comunió; lema: Fides. —78. Herodias; lema: Tradició. — 79. Olímpiques; lema: Me sembla que no es mal sà ni inútil pera l'idioma... etc.—80. Els Pares (quadro dramàtich); lema: Del natural.—81. La petja inesborrable; lema: (Setcentisme Isabeli). Tu honorificencia populi nostri. *(Judith,* 15-10).—82. Getsemení; lema: Fides. — 83. Quietuts divines; lema: Diptic.—84. Comiat; lema: A un amich.—85. Notes d'estiu; lema: Clarors.—86. Pirenenca; lema: Semper.—87. Noces d'or; lema: Del agre de la terra.—88. Lo Deu de Grecia; lema: Hiperlírica. — 89. Si fós possible!; lema: El meu ideal.—90. Filla del poble; lema: Labor prima virtus.—91. Qui era?; lema: Hermosa ingrata...! —92. Greciana; lema: Visió. — 93. Lo

Presoner; lema: Per qué m'heu tancat? — 94. Postals; lema: X. Y. Z. — 95. Anyorances; lema: De montanya. — 96. Patmes; lema: Benaventurat el qui escolta les paraules de les profecíes. *(Apoc. Sant Joan.* III).—97. Lletra satírica; lema: Espill.—98. Aucellada; lema: Juny.—99. El mal dels pobles; lema: Enllá.—100. L'angunia. (Drama en quatre actes y en prosa).—101. Ofrena; lema: A vos senyora. — 102. No malehiu; lema: Alà es gran y generós y magnànim.—103. Amor; lema: Quinze Abrils. — 104. Patria; lema: Sonriu, Catalunya aymada.—105. El Cant del Llaurador.—106. El Marqués de Canyamàs. (Quadret dramátich).—107. La tempestat del Tiberiades; lema: Ego dormio et cor meum vigilat.—108. A la Senyera de les quatre Barres; lema: Care luce, suave conforto... etc.—109. A mon pare (Q. C. S.); lema: Despedida eterna.—110. Plana d'or; lema: Versículs.—111. ¡Amunt y avant y sempre!; lema: L'esperit de la Pátria. — 112. La guitarra de l'Alguayre; lema: Drinch, drinch, drinch. — 113. A una damisela casadora. — 114. Alucinats; lema: Amor lux pacis inter homines.—115. El goç perdut; lema: Veritas.—116. El claustre; lema: De les revoltes mundanals els ecos—s' esvaneixen y moren.—117. De la Musa popular; lema: Gloses.—118. Els caminants de la nit. (Idili dramàtich). — 119. Natura; lema: Per un violer.—120. Confessió; lema: Amor.—121. Hans Meyer; lema: ... y jo, de Beocia, ab l'art de la guerra, els jochs de la pau. — 122. La pubilla del castell de...; lema: Visca la sardana, sagell de Catalunya. — 123. Amorosa; lema: A la Verge de Montserrat.—124. Lluny de ma llar; lema: Anyoransa. — 125. Triptich; lema: ... Mori me denique coges... etc.—126. Memento; lema: Qui salfar atta nasafar tachub.—127. Els Oassis; lema: Vital.—128. ¡Via Fora!; lema: Fruyts del xorch decadentisme.—129. L'enginy nou; lema: Gegants y pigmeus. — 130. Del camp y de la ciutat; lema: La pietat de la posta. Idin.—Dessota'l sol qui'ns aclapara.—A un adroguer.—Yo triumfe! etc.—131. Buydor; lema: Solitut. — 132. El present de la dea; lema: Oh ditxa! — 133. Planys d'un orfe; lema: Tristos recorts. — 134. L'aixalabrat. (Quadro escénich). — 135. Ferro fret. (Drama lírich en dos actes).—136. Les llevors; lema: Reexcelsior!—137. Los quatre aymadors; lema: Balada. — 138. Ombres eternes; lema: Angels y diables.—139. Germanor; lema: Catalunya.—140. A la Bellesa; lema: Oh si et pogués cantar tal com et sento!

—141. La Capital; lema: Las Papallonas. (Drama en tres actes). — 142. Anima inquieta; lema: Reflorida. — 143. A una mística donzella; lema: Y sentiments vitals de joya farán creixer el seu cos de regina. — 144. L'enemich. (Drama en tres actes).—145. En Robert; lema: ¡A la lluyta!—146. ¿Viva ó morta?; lema: ¡Misteri!—147. Papellones; lema: Vola, vola, papellona... etc.—148. La Senyora; lema: Tránzit.—149. Salabroses; lema: En faci de la mar. *(Mistral).*—150. La bonaventura; lema: ¿Vols que te la diga, ressalada?— 151. Lidia; lema: Fragments. — 152. Els tres petóns d'una primpcesa; lema: ... havia una princesa qui era de les pus belles dones del mon, etc.—153. Pere del punyalet; lema: ... fo justa cosa que aquells qui l'havian feta fer beguessen, etc. — 154. Ecce Homo; lema: Germandat.—155. Visions; lema: D'hivern.—156. Corpus; lema: Al bon Rey d'Aragó Deu li dó gloria; mes lo Rey y Senyor, etc. — 157. Monestirials; lema: Je ne fais l' amour, qu' aux beautés de la Croix.—158. Nostra mar; lema: Cant. – 159. La déria d'En Rialla; lema: Tot meu.—160. La Companyía; lema: Posta. —161. Dos amors; lema: Cos y ànima. — 162. El cavallet dels sómnis rosa; lema: Calvari.—163. Remembrança; lema: A l'aymada. — 164. Visió de Juny; lema: Corpus.—165. Llobregatana; lema: Càntichs. —166. Idealismes; lema: Sómnis.—167. A Montserrat; lema: Les Anyorances en son Recordances.— 168. El Paradís oblidat; lema: Et sur ses traits frappés d'une auguste beauté... etc.—169. A Vos...; lema: Vivent les roses nouvelles!—170. L'hoste; lema: Semblança.—171. Les apariencies enganyen; lema: Errat sastre!—172. Les tres Verges; lema: Antipendi. —173. Primaveral; lema: Y en la fria región, dura y desierta... etc. — 174. Miseries socials; lema: Quan la demanda es justa, els cors nobles cedeixen.—175. Stramps á llahor de la Mare de Deu de Sant Salvador; lema: Felanitx.—176. Les tombes velles. — 177. La clavellina morta; lema Buydor.—178. A Sant Cabrit y á Sant Bassa defensors del Castell d' Alaró; lema: L'eco's cansà de dir: Desperta ferro!—179. Lo palau nevat; lema: Alegoría. — 180. Les Danaides; lema: Amor y Mort.—181. La cabellera de Berenice.—182. Pressentint unes llágrimes; lema: Melangía. — 183. Lo Perayre; lema: Imitació a la cançó popular.—184. Elegía; lema: Y el temps va cremat.—185. La carretera; lema: Contagis.—186. Els desheretats; lema: Brots.—187. Filla de Mare; lema: He-

rencia. — 188. Bíblica; lema: Jo veig. — 189. La Claueta del Sacrari; lema: Retorn.—190. El Naixement del Hereu; lema: Perpetuitat.—191. La Corona d'Aragó; lema: May va teme'l poder d'élla... etc.—192. La Lletja; lema: Sic fata voluere.—193. La balada de la presó; lema: Trifolium.—194. Poema; lema: Flors. — 195. El misteri dels pastors. — 196. Maror y calma; lema: Misteri.—197. Impremeditació; lema: Miserere. —198. Lo meu tros; lema: Descriptiva.—199. Cançons escolars: lema: Avuy, noys; demá, ciutadans.—200. De ma terra; lema: Barcelona.—201. Rafel de Casanova; lema: Catalunya, en altre temps.—202. L'oració del hort; lema: Primer misteri de dolor. — 203. La primera violeta; lema: Que tristas son las cosas que s'en van.—204. Redempció; lema: Com que es verídica no pot ser poética.—205. Aubada triomfal.—206. Suum cuique; lema: Marina. — 207. La Misericordiosa; lema: Dilige proximum sicut te ipsum.—208. Visió extranya; lema: Enigma.—209. Tempesta; lema: Tempestes íntimes son les de l' ànima, a l'home mouhentlo... etc.—210. Albors de Primavera; lema: Les mimves del Janer.—211. Nocturn; lema: Melangíes.—212. El Crepuscle; lema: Aquell encantament de cap al tart.—213. Tres gloses; lema: Violes. —214. Les estrelles; lema: Estrelles del cel... etc.—215. Cel perdut. (Drama). — 216. Contrast; lema: Escenes de la vida. —217. Els Sembradors. — 218. Heretgía; lema: Tota mala acció té son càstich.—219. Les abelles; lema: Laus.—220. La flor de la vida; lema: Tres cors.—221. Septentrional.—222. Després de les noces; lema: A la meva esposa. — 223. Sens timó; lema: De ciutat.—224. Els Mesquins.—225. Els amants; lema: Balada.—226. Cants de Patria; lema: Mare y filla.—227. A una Magestat; lema: Eli, Eli, Lamma Sabacthani.—228. Visió; lema: This is the very ceinage of your brain. *(Shakespeare)*. — 229. El près; lema: Benaventurats els qui ploren, qu'ells serán consolats.—230. Notes; lema: Serenitat. —231. L'avia; lema: Honor de la llar.—232. A Montjuich; lema: Recordançes. — 233. Excelsituts; lema: Elegíes serenes.—234. Florida.—235. Pròlech; lema: Sub umbra alarum tuarum protege me. *(Psalms. Salomó.)* —236. Lo gran poema; lema: Sempre gran.—237. Els cimals; lema: * * * —238. Germana de Foix; lema: 1506 - 1509. — 239. El nou Romeu; lema: Perdó. — 240. Patria Futura; lema: Seràs.—241. Somiant ab la grandesa y'l poder de Deu; lema: Barcelona re-

crea la vista... etc. — 242. Les llàgrimes del Maig; lema: Rondalla. — 243. Sacra herencia; lema: Parla de reys, de sants, de trovadors y sabis... etc.—244. L'hivern del Pastor; lema: Cançó trista.—245. Tres Sonets; lema: El poeta parla. —246. Enrunant de Barcelona; lema: Tu daves duchs á Atenes y comtes á Provensa. *(Verdaguer)*.—247. Maternitat; lema: Benedictus fructus ventris tui. — 248. Insolació; lema: Messidor. -- 249. Al bon Jesús; lema: Jo vos estimo fins al cel.—250. Maravellades; lema: A Tú y á Vos. — 251. La batalla de Cap Orland. — 252. La Nit de Nadal; lema: Qui no canta aqueixa nit... etc. — 253. La poesía doble de les coses; lema: Parsifal. — 254. A la ciutat Futura; lema: Filia.—255. La vida, la vida; lema: Espera. — 256. El cant de les turbes; lema: Çà irà! — 257. Odes d'Horaci; lema: Credite, posteri. *(Horaci.* Odes XIX, c. II.) — 258. La lliçó de Diofant; lema: Sofrosinia.—259. Canidia; lema: S. P. Q. R. — 260. La torre d'ivori; lema: Turris eburnea. — 261. Segle Nou; lema: Cronos.—262. Per les selves; lema: Nostra nec erubuit silvas habitare. *(Thalia Virgili.* Egloga VI.)—263. De la Montanya nostra; lema: Pedreries.—264. Monocordes; lema: Visions. — 265. Santa Isabel d'Hungría; lema: Resignació.—266. La filla del marxant; lema: Recorts de gloria y dol.—267. Malaltía llarga; lema: Drama vulgar. — 268. A Madona Bellesa; lema: Spiritualis unctio.—269. Refela; lema: Jugar l' esperit d'un home... etc.—270. Dol; lema: Consolació. - 271. La reyna de les virtuts; lema: Contra enveja, caritat.—272. El barco embarrancat; lema: Excelsior. — 273. La font dels Moletons; lema: T'estim perque'm recordas llurs venturas.—274. ¡Estimo... y ningú'm vol!; lema: Soch cegueta y sola! - 275. El Ram de les nuvies; lema: Parlament.—276. La Batalla de la Pau; lema: A les Regions hispanes. — 277. El primer dia; lema: Qu'hermós debia ser! — 278. Idili etern; lema: Camí d'espines. — 279. Diumenges primaverals.—280. Visions.— 281. Deixondiment; lema: L'odi es mort.—282. A la qu'estimo; lema: Endressa.—283. Cant de la llum; lema: Victoria! —284. Clixés marins; lema: X. — 285. Copes; lema: Necdum illis labra admovi, sed condita servo. *(Virgili.* Egloga III.) —286. Esclats d'amor; lema: Amor es vida y amor es mort. — 287. El gran Cartaginés.— 288. De ciutat; lema: Cinch notes. — 289. Vides frívoles; lema: Tédi.—290. Psalm XXII (Vulgata XXI); lema: Deus, Deus meus, respice in me.—

291. Les tres Maríes.—292. Vellesa. — 293. A la Pau; lema: Carmen sæculare.

S'ha rebut, a més, el trevall *Magdalena;* lema: "Cristall trencat que no s'afegeix, pero's fa nou...„ sense plech d'autor; una poesía, que hi falta'l primer full y'l plech del autor, y una composició escrita en francés.

ACTA DE LA FESTA

En la Ciutat de Barcelona als dotze díes del mes de Maig del any mil noucents set, y essent dos quarts de dotze del matí, se reuniren a la Casa de la Llotja del Mar, pera celebrar la XLIX festa dels Jochs Florals, els Excms. senyors D. Domingo J Sanllehy, Alcalde President del Ajuntament d'aquesta Ciutat; D. Enrich Prat de la Riba, President de la Excma. Diputació Provincial; l'Iltre. Sr. Dr. D. Joseph Vallet, Pbre. Canonge, en delegació del Eminentíssim y Reverendíssim Sr. Cardenal Casañas, Bisbe de la Diòcessis; el Senador del Regne, Excm. Sr. D. Albert Rusiñol; l'Excelentíssim Ajuntament en corporació, representat pels regidors Iltres. Srs. Magriñà, Puig, Pla y Deniel, Rubió, Rovira, Rahola, Peris, Borrell y Sol, Fuster, Cararach, Pijoan, Galí, López, Layret, Nubiola y Rogent; la Excma. Diputació Provincial, representada pels diputats Iltres. Srs. Albó, Farguell, Pi y Suñer, Plaja, Gubern, Pericas y Badía y Andreu; els senyors Jovany, Martínez y Vilaró, delegats per l'Excelentíssim Ajuntament de Gerona; el Sr. Alcalde del Ajuntament de Sarrià; els representants del Municipi y de la Academia dels Jochs Florals de Toulouse, Mrs. François Tresserre y Iltre. Baró de Sazard de Montgaillard, y delegacions de la "Société d'Études Catalanes„ de Perpinyà, de la Academia de Belles Arts, de la Iltre. Academia de Jurisprudencia y Llegislació, del Col·legi d'Advocats, del Ateneo Barcelonès, de la Societat Econòmica d'Amichs del País, dels Estudis Universitaris Catalans, de la Lliga Regionalista, del Centre Nacionalista Republicà, de la Associació de Lectura Catalana y d'altres entitats literaries y catalanistes; conco-

rrent el Consistori dels Jochs Florals, presidit pel senyor Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, y'ls senyors mantenedors don Joaquim Casas Carbó, D. Ramon Miquel y Planas, don Jacinto Laporta, D. Pompeu Creuhet, D. Joseph Carner y l'infrascrit Secretari y un nombre considerable d'Adjunts.

Un nombrosíssim concurs omplía la gran sala, ocupant les grahonades dels catafalchs que a dreta, esquerra y darrera del setial de la Reyna de la Festa y del estrado pera les presidencies y corporacions convidades s'havían disposat.

Se donà comensament al acte ab les següents paraules dites pel Sr. Alcalde:

"Senyors: Me considero altament honrat en presidir aquesta hermosa festa de les lletres, de la poesía y del amor, que tant a fons encarna'l sentiment poètich de nostra ciutat. Aquesta festa, que conta ja casi mitx sigle desde la seva restauració y que encara sembla que sentim ressonar—en aquest immens y històrich saló de Llotja, model del nostre sever estil de l'Etat Mitja—la veu y'ls conceptes dels nostres aymants poetes que la restauraren. Aquesta festa que d'any en any té més importancia y que ara la té més que may per l'intens renaxement literari que en aquests últims temps se manifesta a nostra terra.

Per aquesta rahó y per altres més íntimes que no tinch necessitat de dirles, però que tots les compreneu, me sento profondament emocionat y tinch un viu y grandíssim plaer en pronunciar les clàssiques y tradicionals paraules: *s'obre la festa.*"

Apaybagats els aplaudiments ab que foren acullits aytals conceptes, pujà a la tribuna'l Sr. President del Consistori, qui llegí'l discurs de consuetut, essent aplaudit durant sa lectura, y al acabarse la matexa (I), seguidament, l'infrascrit Secretari, llegí la Memoria y'l veredicte del Consistori, dedicant, segons costum, un recort a la bona memoria dels més notables patricis que durant la darrera anyada han dexat d'existir (II).

Se procedí després a descloure'ls plechs que contenían els noms dels autors premiats, comensant pel de la ***Flor Natural,*** resultant esser guanyador d'aquest premi, consistent en un pom de ***Peònies-Zenòbia*** (familia de les ***Ranunculà-***

cees), Mossen Llorens Ribé y Campins, Pbre., qui, al presentarse a recullirlo, fou rebut ab grans aplaudiments, convertintse en ovació quan el poeta, assistit dels mantenedors senyors Creuhet y Carner, acompanyà fins al trono a la damisela elegida Reyna de la Festa, ocupant aquesta, juntament ab vuyt damiseles més que formavan sa *Cort d'amor,* els setis preparats al mitx del estrado.

Allavors el President del Consistori digué: "Queda proclamada Reyna de la Festa la senyoreta Agata Sanllehy y Girona.„

Tot el concurs saludà ab gran entusiasme a la gentilíssima Reyna y a les hermoses *Dames d'honor* que la acompanyavan, senyoretes Teresa y Carme Escubós, Pilar Llibre, Mercè Febrer, Pura y Mercè Baixeras, María Fiol y Mercè Ponsich, habillades totes ab la més exquisida elegancia y lluhint riquíssimes mantellines blanques.

El mantenedor D. Joseph Carner llegí la poesía, premiada ab la *Flor Natural,* que porta per lema: "La cabellera de Berenice„ (III).

Oberts els plechs que contenían els noms dels autors que havían obtingut els dos accèssits concedits al premi de la *Flor,* resultaren esser, respectivament, D. Miquel Ferrà, per la poesía "Diumenges primaverals„ (IV), y D. Jaume Bofill y Matas, per la composició poètica "Notes„ (V).

Guanyà'l premi de la *Englantina d'or,* per la poesía titolada "Salabroses„, D. Joseph M.ª Tous y Maroto, essent llegida pel Sr. Tallada (VI).

Del primer accèssit a aquest premi resultà esserne guanyador D. Frederich Rahola y Trèmols, per sa composició "El golf de Roses„ (VII). El nom d'aqueix poeta fou acullit ab xardorosos aplaudiments que l'obligaren, trencant la costum establerta, a llegir la poesía, lo que efectuà son autor.

Obtingué'l segon accèssit l'abans esmentat D. Jaume Bofill y Matas, per la poesía "El Bosch„ (VIII), y'l tercer accèssit D. Laureà Dalmau, pel trevall "El misteri dels pastors„ (IX).

Acte seguit, obert el plech que contenía'l nom del autor premiat ab la *Viola d'or y argent,* resultà esserne D. Joan Alcover, llegint ell mateix la composició premiada, que porta per títol "Dol„ (X).

Del únich accèssit concedit a aquest premi ne fou guanya-

dor el Sr. Bofill y Matas per sa composició "A Madona Bellesa„ (XI).

El premi extraordinari de la *Copa Artística* fou guanyat per D. Joan Oller y Rabassa, ab son traball en prosa "La carretera„ (XII), y l'accèssit únich, concedit a les composicions en prosa, resultà obtingut per D. Joseph M.ª López Picó, pel traball "Vides frívoles„ (XIII).

Del premi ofert per l'Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Casañas, ne fou guanyador Mossen Llorens Ribé y Campins, Pbre., ab sos "Stramps a llahor de la Mare de Deu de Sant Salvador„ (XIV), composició que fou llegida pel mantenedor senyor Carner.

Obert el plech del autor premiat ab el *Relleu artístich*, ofrena del Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Vives, resultà haverlo obtingut per la poesía "A una Magestat„ (XV), D. Manel Folch y Torres, qui llegí la composició premiada.

Del premi ofert per la Unió Catalanista resultà esserne guanyador D. Gabriel Alomar, per la composició "La torre d'ivori„ (XVI), y l'únich accèssit concedit a aquest premi fou adjudicat a D. Joseph Aladern, pel traball "La Senyora„ (XVII).

L'*Obgecte d'art y'l títol de soci de mèrit de la Associació de Lectura Catalana* fou guanyat per Mossen Joseph Paradeda y Sala, Pbre., ab la composició "Copes„ (XVIII), que fou llegida per Mossen Ramon Garriga, Pbre., y l'accèssit a aquest premi se concedí al autor de la composició "Maravellades„ (XIX), D. Eduart Girbal y Jaume.

Resultà esser autor de la poesía premiada ab cent pessetes, ofrena del Dr. D. Antoni de Padua Aleu, de Buenos-Aires, D. Vicens Balanzó y Echevarría, per la composició "Del camp y de la ciutat„ (XX), que la llegí ell mateix.

Y, per últim, els dos premis extraordinaris creats pel Consistori foren adjudicats, respectivament, a les poesíes "Eroxandre & Lydia„ (XXI), son autor D. Alfons Maseras, y "Traduccions d'Odes d'Horaci„ (XXII), de D. Gabriel Alomar, essent llegides, la primera, per sa forma dialogada, pels actors del teatre Principal senyoreta Antonia Baró y'l senyor Tor, y la segona pel senyor Puiggarí, també actor del mateix teatre.

Tant al presentarse a recullir els premis de mans de la

Reyna de la Festa els autors de les composicions que'ls obtingueren, com al llegirse aquestes, el concurs aplaudí fortament.

Acte seguit el poeta tolosà Mr. Treserre s'avansà saludant a la Reyna de la Festa, a les autoritats, corporacions, Consistori y Cos d'Adjunts, llegint un breu parlament que fou acullit ab grans aplaudiments, y passà, junt ab el senyor Baró de Sazard de Montgaillard, a fer acatament a la Reyna, besantli la mà.

Finalment, el mantenedor senyor Carner llegí'l parlament de comiat (XXIII).

El senyor Alcalde donà per acabada la festa ab els mots de consuetut.

De tot lo qual formaliso la present Acta.

El Secretari Mantenedor,
JOSEPH MORATÓ.

I. — DISCURS DEL PRESIDENT DEL CONSISTORI, *Dr. don Antoni Rubió y Lluch.*

II. — MEMORIA DEL SECRETARI DEL CONSISTORI, *D. Joseph Morató.*

Excms. senyors:

Senyores y senyors:

Permeteume que les meves primeres paraules siguin de dol y d'anyoransa; que'l sagrat tribut del amor fillial precedexi a tot altre impuls. Som molts els que aquí trobem el recort d'alguna amarga llàgrima vessada sobre les cendres de la nostra llar; mes pochs de vosaltres estareu tan lligats com jo a n'aquesta festa, pels dolsos y estrets llassos del cor y de la sang. Al vèurem enlayrat a aquest lloch d'honor immerescut, les dues ombres més estimades del meu passat sembla que s'alsin davant meu, evocades ab emoció intensa y espontania. En el que serà dins breus moments el trono de pau y d'amor de la Reyna de la poesía, s'hi assegué fa quaranta vuyt anys, en el plè de sa jovenesa, l'anyorada meva mare, ab senzilla y endolada vestidura, baxos els ulls com una verge de Rafael. El seu seti reyal fou llavors ben modest, sense altre dosser que l'entexinat de l'austera sala del nostre antich Concell de Cent. En aquells temps els catalans no havíem alsat encara a la primpcesa ideal dels nostres amors, el trono explèndit que li hem bastit desprès pera que en ell pogués mostrarse ab el recort de magestat passada. La meva mare fou la primera flor catalana de la garlanda triomfal de regines de la festa que han coronat als vencedors sota aquest poètich dosser, y la humil perpetuina que avuy el fill consagra a la que omplí d'amors, de pau y de virtuts el tranquil escó payral, pot barrejarse ab l'homenatge fervent

d'un català a la primera Clemencia Isaura, *filla de la nostra terra...* (1)

Fa disset anys que'l meu pare, desde aqueix meteix lloch, vos endressava son discurs presidencial, que'l pes dels anys no dexà confegir a sa veu apagada y tremolosa. Permetèume també que'l meu cor de fill relligui en aquest moment, ab un sol llas d'amor, la humil perpetuina consagrada a la meva mare, y el modest brot de llorer que oferesch a la memoria d'aquell vell venerable, que dedicà sa vida entera a les dues santes causes de Deu y de la Patria. Ell fou el primer trovador de la nostra terra. La maror política que ell meteix contribuhí a congriar ab sos patriòtichs cants, y que avuy se'ns endú a tots y ocupa totes nostres energíes, fa semblar a la actual generació injusta y desconexenta ab els pares de la Renaxensa. Emperò estich cert de que després del combat els hi girarem els ulls ab més tendresa que may, y'ls assenyalarem a tots el lloch d'honor que'ls hi pertoqui.

La atrevida tasca de *refer la corona de la Patria* (2) que

(1) La primera Reyna dels Jochs Florals de Barcelona fou la inspirada poetisa andalusa, Donya María Mendoza, nascuda a Ordales (Màlaga), de la qual m'aprenguí de cor, en la meva infantesa, més d'una de les seves hermoses poesíes; emperò sols per son matrimoni ab D. Ramon Vives, natural de Figueres, podría considerarsela, en el sentit jurídich, com catalana.

(2) Aquestes paraules estàn tretes de la poesía *Mos cantars* de mon difunt pare, D. Joaquím Rubió y Ors, la qual vegé la llum en el *Diario de Barcelona* de 29 de Juliol de 1839, y fou el primer ressò que en la joventut de la època trobà l'anomenada *Oda a la Patria* d'en Bonaventura C. Aribau. La primera estrofa, de la que s'han copiat en el text del discurs els mots subratllats, diu axís:

Si ab mos senzills cantars, oh patria mia,
Terra sagrada hont mon bressol sens gales
Balandrejà al trist sò de ses balades
Una mare ab amor;
Si ab mos cants llemosins jo puch un día
Ta corona refer que fulla a fulla,
Espargi per tes planes regalades
Dels segles lo rigor:
De tos vells trobadors la muda lira
Jo arrancaré de llurs humits sepulcres
Y al geni que, plorós entre llurs lloses
Divaga, invocaré;
Y despertantse les que'l mon admira
Sombres sagrades. noms cenyits de gloria
Tos comtes y antichs reys y llurs famoses
Gestes te cantaré.

Aquesta poesía es el primer cant anyoradís de renaxensa que s'ha escrit en la nostra parla. En ella el poeta, prenent decididament el posat de trobador de Catalunya, enclou el programa patriòtich de son desvetllament, que l'Aribau no sabé formular clarament en la seva famosa oda.

en 1839 intentà'l matinejador *Gayter,* es la que en 1859 emprengueren els Jochs Florals ab el concurs de tots els seus fills. Eren massa dèbils les seves forses pera alsapremar tot sol la llossana del oblit sota la qual jeya aparentment morta la Reyna dels seus amors, però ell desvetllà ab sos cants un esbart de rossinyols que ben prompte respongueren a les seves refilades desde les vores del Besós, del Ter, del Francolí y del Segre, saludant ab alegría la nova aubada.

Catalunya's dexondí llavors a la independencia literaria, a la manera com ho feu abans a la política en sa lluyta contra'ls sarrahins, ab la reconquesta isolada dels antichs comtats. Cada poeta imitant el modest nom de batalla del cantor del Llobregat, y fins les tonades de sa gayta, volgué esser capdill ò iniciador pel seu compte d'una restauració literaria local. Y així com tots els comtats catalans s'anaren unint paulatinament al de Barcelona, de la metexa manera tots els desvetllaments poètichs parcials de les regions catalanes, vingueren a confondres per últim en l'ample areny dels Jochs Florals, que sagellaren la unió literaria de tota la nostra terra. Més tart la Renaxensa anà escampant arreu les seves llevors y omplí de florits vergers de les Muses tots els indrets hont la nostra llengua fou parlada y coneguda. Els triomfs de la poesía renovellaven en els nostres temps les empreses del alt rey En Jaume, quan ab la seva espasa vencedora feya sortir de la terra y de les ones altres reyalmes en els quals estampà amorosament la semblansa de Catalunya.

Y ara, senyors, ¿què podré dirvos jo dels Jochs Florals que no s'hagi dit aquí, ab més autoritat y elocuencia dotzenes de vegades, desde aquesta tribuna hont ha ressonat la veu flamejanta dels homes més preclars de la terra catalana? Y no obstant, pel pes imperiós de les circunstancies, jo no puch parlarvos d'altra cosa que d'aquesta festa tradicional. El meu honrós nomenament de president coincidí ab un moviment d'una part de la opinió catalanista, més ò menys justificat, mes sempre respectable, contra d'ella, tal com ve existint, y fins en absolut contra la seva existencia, considerantla inadecuada al esperit dels temps moderns. Y es per axò que jo'm

veig obligat a parlarvos d'algunes de les rahons y fins dels títols de gloria que, a mon parer, justifiquen a la plena aquesta existencia. Per de prompte he de manifestarvos que no es la primera vegada que'l problema's planteja; que es tan antich com els metexos Jochs Florals, y que desde'l bell punt de sa fundació ha anat seguint y acompanyantlos, any per any, com l'ombra segueix al cos.

Deu anys després de la seva naxensa, en Víctor Balaguer defensava a la vegada elocuentment, la nostra Institució, de la que fou un dels apòstols més entusiastes, y lo que allavors se'n deya problema del *provincialisme,* y vinticinch més tart, en 1883, preguntava l'eminent Milà y Fontanals als seus enemichs si sentíen "res semblant al ayre romànich d'una presó ò a la pudor d'un carner,, mentres l'Antoni Bofarull, ab la impetuositat propia del seu caràcter, se redressava ayrat "contra la doctorería orgullosa que combatía com a rancia vellura'l restabliment dels Jochs,,.

Jo no sé si perque la neu dels anys blanqueja ja'ls meus cabells, ò perque'l recort dels Jochs va barrejat ab els més dolsos del meu cor y de la meva infantesa, ò perque he pogut estrenyer encara una per una les mans dels seus fundadors, els pares y mestres de la Renaxensa, abans de devallar a la tomba; però es lo cert que jo no puch parlar d'aquesta festa sino ab una mena de pietat patriòtica, y casi podría dir d'intensa amor fillial. Tal vegada'ls que pertenexin a una altra generació y no estiguin corpresos del prestigi que té pera l'home tot lo passat, els podran judicar d'una manera més serena y reflexiva. Lluny de mi, donchs, el creure que'ls moguin als seus enemichs ò reformadors, mesquinesa d'esperit ò desamor a la terra. Jo no voldría que en les meves paraules hi vegessin res de mortificant. En ma vida he sentit la deria de donar llissons á ningú, y may com avuy seríen més inoportunes les de patriotisme, ja que, gracies a Deu, té arrels ben fondes y fortes en els cors de tots els catalans.

Els Jochs Florals se'm presenten en el meu esperit d'una manera semblant a n'aquells sentiments que coven intensament en el fons de la nostra ànima, sense demanals el per què misteriós de la seva existencia. Desde noy no he dexat d'assistir may al espectacle de l'hermosa brotada de la primavera poètica de Catalunya. Quan apenes obría'ls meus ulls a la rahó, 'l meu pare m'hi dugué y després ningú més

ha tingut d'acompanyarmhi. El meu cor m'hi ha portat sempre amorosament. Si alguna vegada no m'ha llegut la avinentesa d'assistirhi, m'ha semblat que sentía un buyt al cor, ò que per descuyt se'm passava un any sense cants de rossinyols, sense les suaus alenades del mes de Maig. En la meva memoria d'infant s'hi barreja'l recort de les violes y englantines guanyades pel meu anyorat pare, ab el de les flors y papellones dels jardins hont llavors triscava, y la blavor del cel y'l sol d'aquells llunyadans díes, ab els esplendors de la poesía catalana vestida de clarors y colors de primavera. La marxa del rey Don Joan me semblava la més triomfanta y magestuosa de quantes havía oídes, y encara avuy els seus acorts confosos per la maror de la curiosejanta multitut, me duen dolses esgarrifanses de temps millors, com el suau embat de la marinada'ns sembla dur, á cau d'orella, venturosos secrets de la infantesa. La imatge de la gloria se'm va presentar al meu enteniment per primera vegada, ensemps humil y enlluernadora, quan pel Saló sever dels nostres Consellers vaig veure avensarse ab ayre modest y encongit á rebre'l premi de la inspiració, a n'aquell fadrí de montanya, que més tart fou l'immortal mossen Cinto Verdaguer. Deprés, ja jove, vegí trasladarse nostra festa de la Gaya Ciencia del temple dels nostres Consellers, a n'aquest august palau, desde hont els nostres Cónsuls de Mar donaven lleys a tots els ports del Mediterrani, y no cal dirvos si cresquè pera mi l'auriola d'aquesta solemnitat. Semblava'm que en ella's barrejaven los amors de la patria ab les ilusions de la meva joventut; que la primavera hi havía abocat tota la seva florida, y'l regne de la Bellesa totes les seves fades, que llavors com avuy, omplíen aquesta sala. Jo no sé què de confortador, de suau y d'ardent aquí dins se respirava, que'm feya bategar fortament mon pit, y'm comunicava una alegría expansiva, satisfeta, triomfadora. Y al sortir per la Muralla de Mar amarada de claror, desd'hont s'ovirava la blava planura d'un mar estàtich, y al tombar per les Rambles verdejantes, ab el cor enlayrat y plè d'ilusions, jo'm creya més ditxòs y superior que aquella multitut que passava indiferent, frech a frech meu, en mitx de la axordadora remor de la ciutat frisosa y agitada. Y es que jo portava dins del cor la visió lluminosa de la meva patria, que aprenguí a estimar y admirar sota aquestes voltes. Jo no comprenía llavors la

indiferencia d'aquella Barcelona, desconexenta, que no havía pogut encabirse, ni ho havía intentat tan sols, dintre d'aquest palau hont les fades de la poesía anaven texint lentament, any per any, el mantell destrossat de la Regina dels nostres amors. Allí dins, de la meteixa manera que en amagades grutes, obertes sols al ull del Creador, se formen meravelloses construccions d'estalactites, s'anava bastint el palau de la Ventafochs de les parles llatines, ahont magistrats y illustres ciutadans, poetes y sabis, gobernants y representants dels pobles, princeps de la Iglesia y de la milicia, dames y regines havían d'honrarla solemnialment. D'aquesta ara oculta, mirada ab indiferencia quan no ab despreci, pels esperits practichs y positius, ahont cremava cada any el sagrat foch de tres flames de la Patria, de la Fè y del Amor, sortiren les guspires que prenent de cor en cor, havíen d'abrusar temps a venir, tota sencera, aquella Barcelona, dormida per l' ideal, aquella Catalunya feynera, ignoranta de la seva historia, que vivíen part enfora del Temple dels Jochs Florals.

Els seus enemichs de sempre son els que no han tingut en compte aquest fet; son els que s'han empenyat en considerar la nostra institució principalment com una festa merament literaria; els que hi han vist en ella més la essencia del Art que l'ànima de Catalunya. Com va dir molt bé un dels Presidents d'aquesta festa, l'inspirat Mestre En Picó y Campamar, à n'els restauradors mes els movía la set de la Patria que la de Poesía, y ben clarament ho deixà compendre en 1861 en Pons y Fuster al exclamar enèrgicament: "no deixeu morir la llengua, si voleu que visca la Patria". Lo que ells tractaren d'alsar abans de tot fou el casal de l' ànima catalana, y encara que la poesía es sempre la que més fretureja de la llengua propia, perque es l'aroma més intim y espontani del cor, ben prompte aquell patriòtich delit, els feu obrir de bat a bat les portes del temple que de primer exclusivament volgueren consagrar a la poesía, perque en ell hi entrés tot el pensament, tot l'esperit de la terra catalana. Ells comprengueren ab el generós instint del amor filial, que tota llengua que sols se conreui poéticament se converteix en un dialecte artificial y académich, que a la curta o a la llarga ha de desaparexer. Si ha de viure es precís que's trempi y robustexi ab totes les manifestacións de la inteligencia, que s'en.

riquexi ab tots els dialectes técnichs, que bategui en una paraula, ab el ritme armoniós y total de la ciencia y de la vida. Les aygues mes abundoses y frescals de la font Castalia, y de totes les deus del Parnàs no serien bastantes a salvar l'arbre del idioma, sino'l vivifiquessin al mateix temps la llecor del terrer, y la calor del sol de la realitat. Axís ho va expressar ab vigorosa concisió, en 1871, un dels més preclars pensadors catalans, En Reynals y Rabassa, mostrant quan equivocats anaven els qui creyen que la nativa parla deuría esser tan sols la llengua dels poetes catalans. "Sía nostra llengua, deya, de tots y per tots; sigui no tan sols una amoreta, sino tota una vida de recte pensar y de nobles delits„.

Y aquesta es la tasca que anyalment han fet els Jochs Florals, que no han estat una amoreta, sino tota la vida mental, y tot el noble sentir del nostre poble. Orfanes y desamparades se trovaven la prosa y la ciencia catalanes; trucaven a les portes de les academies ò corporacions oficials y no oficials de tots els indrets de Catalunya; y arreu les trovaven barrades, y sols se'ls hi obrien, quan se pressentaven ab emanllevada vestidura. ¿Què havía, donchs, de fer la nostra Institució creada ab filial instint pera salvar la llengua, sino acullir en sos brassos com mare amorosa a n'aquestes filles desvalgudes? Els inconscients ò els refinats, cechs adoradors d'un art aristocràtich, n'han fet d'axò una nota d'escarni, quan es cabalment un hermòs títol de gloria. Y veus aquí perquè al calor d'aquesta encesa fornal, nasqueren ben prompte la prosa narrativa, de la que'n donà'l meu sortòs pare'l primer exemple, y la prosa crítica de la que alsà el gran Milà un monument que n'es model encara en la nostra historia literaria; y nasqueren després la novela pagesa catalana ab en Vidal y Valenciano, y'l cuadro de costums barcelonines ab l'anyorat Vilanova; y darrera'ls genres literaris vingueren els científichs; les monografíes històriques, els estudis crítichs de Dret, el Folklore, la Arquitectura, la Historia eclesiàstica, la Arqueología, la Filosofía, la Gramàtica, y en una paraula, tot el pensament, tota la erudició, tota la ciencia de Catalunya que gracies als Jochs, han parlat en català. ¡Benehida tasca la seva que ha fet que jamay la llengua ni la terra faltessin a la nostra literatura nacional! ¡Benehida tasca que ha impedit que'ls seus poetes s'alcessin soli-

taris y incompresos en mitx de les multituts, com Cabanyes, cantor sense llengua, ò com Mistral, cantor sense poble.

En cap banda els certamens han sigut el camí més dreturer pera produir una literatura. La poesía no's crida, ni's forma ab reclams anyals, ni ab l'estímul dels premis. Es lliure y esquerpa, y reparteix moltes voltes els seus dons als qui menys la soliciten. Sols a Catalunya ha viscut y florit, per rara escepció, una institució que portava el doble perill de lo arcaich ò lo acadèmich, y que en la meteixa època de sa fundació y primera vida, en els XIV^en y XV^en sigles, no produí més que fruyts migrats y estantissos. Mes si'l novell rebrot ha viscut, ha estat cabalment perque del antich tronch no ha xuclat la sava, y s'ha contentat ab vestirse ab les flors externes del arbre mitjeval; perque ha empeltat el seu esperit en la realitat contemporania. Res devem afortunadament als Jochs Florals del Rey Joan I, per més que per un piadòs respecte patriòtich coronès el nostre pros Milà el seu bust en la vinticinquena festa de llur restauració, y en commemoressim en 1893 el seu cinqué centenari. De les festes mitjevals de la Gat ya Ciencia en nasqué una poesía artificiosa, y en gran partancada al esperit popular y històrich català. Els grans poetes de la nostra rassa, com l'originalíssim y tempestuòs Ausias March, se formaren generalment lluny de la seva órbita. Un concepte fals y aristocràtich, y millor diriem, purament técnich del art, convertí llavors la poesía en un exercici mecànich, subjecte à retgles y motllos fixos, dintre'ls quals s'esbravava tota inspiració. Era una malura general de la època, de la que sols se'n escapa Italia que havía trovat en el Dant y en el Petrarca, els accents de la poesía moderna. Per aquells pseudo-mestres de la Gaya Ciencia, tot l'esfors, y'l mèrit consistíen en la tècnica, tota la tècnica en la dificultat.

Si nosaltres girarem la vista a n'aquest passat, no fou certament per cercar en ell models de bon gust, ni pera resucitar aquella poètica acrobàtica de les *Leys d'Amor* de Molinier, sino pera justificar ab la tradició, com sempre ho ha fet el poble català, una novetat que semblava, a les hores, renyida ab el seu caracter a la vegada pràctich y seriòs. No era realment la imatje de Joan I, la que'ls restauradors posaren

a la capsalera del Saló de Cent, la que vetllava y presidía la festa, sino la Mare Catalunya, que la mirava ab agrahit y amoròs esguart y ab profètica visió rublerta d'esperances. Per axó ben prompte la Reyna de la festa, es a dir, el símbol viu de la nostra terra, s'anà enlayrant d'any en any en un trono més esplendoròs, y arreconant del tot la obscura imatje del Rey Joan, que res deya al cor de les multituts.

Sense'ls Jochs haguerem tingut poesía y literatura, com la tenen els flamenchs, els grechs, els polonesos y tants d'altres pobles, que no han coneguda una institució consemblant. La existencia de la nostra literatura, no dependí al principi de la nostra Renaxensa, ni dependeix ara, de la dels Jochs Florals. Abans de llur aparició ja s'havíen donat a coneixer tots els restauradors. Tots els renaxements locals dintre de la nostra terra, y aduch fora d'ella, estaven abans del any 1859 ben clarament determinats, lo meteix al Roselló, que a Valencia y a Mallorca.

En les dugues antologíes anteriors a la restauració, *Los trovadors nous y Los trovadors moderns* hi figuren ja'ls noms d'uns cinquanta dos poetes. Les personalitats que més influencia han tingut en el camí que seguí la Renaxensa, fins que nasqué la generació formada pels Jochs, presentaven al aparexer aquestos, sa fesomía ben marcada. En Milà y Fontanals, havía publicat son *Romancerillo català*, que empeltà la sava popular al arbre ja florit de la nostra poesía; l'Aguiló havía escrit la seva notable *Bibliografía catalana;* en Balaguer havía imprès al moviment restaurador sa orientació política; comensava en Briz sa frissosa propaganda catalanista; en Clavé havía fundat els seus chors populars, un dels més poderosos alsaprems del Renaxement; havíen iniciat entre altres el Teatre català abans de que sorgís el seu verdader creador, els Angelon, y'ls Sales Vidal, y encara que fora del impuls de la corrent renovadora, s'hàvíen estampades en la nostra parla catalana prop d'una cinquentena d'obres místiques, en l'espay dels vint anys compresos desde 1840 a 1860, que constituexen, a mon entendre, les fites del que podríem anomenar període dels *Trovadors,* preliminar de la nostra moderna literatura.

Tenía, donchs, rahó en Milà y Fontanals quan deya en 1883, que al restablirse la Gaya Ciencia estava ja formada la

poesía catalana. Lo que no pot negarse es que mercès a n'ella lo que era sols una escola poètica, s' ha convertit en una poderosa y rica literatura.

Tots be sabem y de cor tenim apresa la historia gloriosa de la nostra institució. Tots recordem les seves diades més assenyalades; les seves festes majors, com la de 1868, en que per primera volta s'arreplegaren al entorn del trono de la nostra poesía els poetes de Provença y de Castella, els Mistral, els Zorrilla y'ls Nuñez d'Arce; com la del segon aplech de 1887, en que catalans, provensals, llenguedocians y rossellonesos beveren plegats el ví de la germanor en la copa simbòlica de Provença, y aquella esplèndida apoteosis de la Exposició Universal, en que una Sobirana nostra, doblement augusta per la majestat y la desgracia, cenyí son front reyal ab les simbòliques flors dels Jardins de Tolosa; y aquelles commemoracions de 1883 y 1893 de la vinticinquena anyada de la restauració y del cinqué centenari, y la tendra festa de 1902, en que com una fada del Canigó, la nostra Regina baratà son palau de flors per un altre de neus junt a les sagrades ruines del monestir del gran Oliva.

Tots hem sentit l'immens prestigi de la renovellada Gaya Ciencia regint ab ceptre simbòlich els cors de tots els catalans. Els metexos que ab escarni havien girats la vista a n'aquesta ara d'amor, hi vingueren després a cremarhi llur encens. Els que més allunyats se creyen del temple, acabaren per entrarhi. A n'aquest palench han vingut a lluytar bornadors de totes menes y de les escoles més distintes; a ningú se li ha barrat el pàs; a ningú se li ha demanat la seva executoria, ni se li ha preguntat en quin ideal combregava. Es la llar de tots; el casal de la patria, ab les seves portes sempre obertes al sol del mitxdía, com una rialla d'amor, y ab el signe de la pau en el seu llindar.

Totes les literatures de les nostres regions germanes de l'altra banda del Ebre y del altre costat del Pirineu, han rodejat aquest arbre de la Renaxensa, y li han feta per torn guardia d'honor. La primera encaxada de germanor ens arribà de la dolsa Provença, per mans del cantor immortal

de *Mireyo,* que en la seva ardenta salutació recordava als *Troubaire catalan,* que

> Prouvenço e Catalougno, unido per l'amour
> Mescleron soun parla, si coustumi é si mour.

Ben aviat l'Aragó, que donà'l nom a la nostra confederació gloriosa,'ns envià al seu ilustre patrici Brauli Foz, que fou el primer President foraster del nostre Consistori, y celebrà per la veu den Geroni Borao'ls triomfs dels moderns trovadors catalans. Més endevant vingueren els fills de la heròyca Nabarra,'ls Hermili Olóriz y Arthur Campión, recordant que'ls navarresos feren reverdir a l'Orient les gestes llegendaries de Roger de Flor; que'ls dos pobles uniren llurs plants sobre la tomba del malhaurat Princep de Viana, y que un meteix riu rega les dugues terres germanes. La Basconia no volgué faltar a la festa major de la nostra poesía y'ns dugué sa representació en Fidel de Sagarminaga,'l darrer diputat foral d'aquella patriarcal regió. Ens feren sentir els batechs del cor germà de Galicia aquell jove tan ardoròs com malaguanyat, l'Alfred Brañas, defensor entusiasta del regionalisme en la seva terra, y'l seriòs historiador Manuel Murguía, qual nom ens recorda aquella tendríssima poetisa, Rosalía Castro, que en sos *Cantares gallegos* robà a la Musa popular la seva llengua ingènua y amorívola, y a la seva nissaga cèltica, aquell poder elegíach que omplí de llàgrimes el poema patriòtich de Camoens.

També'ns ha enviat Castella la seva representació, y no migrada y escassa, sino honrosa y sovintejada. Boyres de desconfiansa s' han alsat més d' una volta entre ella y nosaltres, quan ab cor plè d'amargures hem vist que enganyadores sirenes s'obstinaven en ferli creure que ha d'esser per nosaltres lley comuna,'l sacrílech baratar d'ànimes, y que era un odiòs privilegi'l volguer conservar la única que Deu ens ha donada; més cal també reconexer que homes eminentíssims d'aquella gloriosa terra germana nostra, han jurat ab nosaltres devant d'aquesta ara sagrada de pau y d'amor ahont tants odis s'han apagat, aquell pacte de respecte y dignitat, que en el generòs esperit de la civilisació moderna, es lley de tots els pobles. Combregant en aquestos ideals, portantnos els sentiments de germanor, d'una terra ab que nanaturalment ens unexen una matexa llar geogràfica y tants

vincles històrichs, axís ens han vingut a parlar els Echegaray, els Pereda, el Menendez Pelayo. Encara'm sembla ohir tant nobles aspiracions expressades per la paraula autorisada del maravellòs apòstol y mestre de la nova Espanya intelectual. Encara'm sembla ohir brollar de sos llabis, com si un cor català'ls mogués, la nostra parla materna, saludantla generosament y proclamant les seves glories y'l seu dret sagrat a la existencia, devant del doble trono de la reyaltat y de la poesía.

Axís meteix l'evocació del passat, me porta ara'l ressò, dut pel vent gelat d'una tomba, no fa gayre oberta, de la veu simpàtica del gran Pereda, el més notable y més apassionat dels noveladors regionalistes: d'aquell home tot cor, tot sinceritat, defensant aquí també'ls nostres ideals. Res pot compararse a l'acullida que li feu'l seu poble de Santander, al retornar en 1892 dels nostres Jochs Florals, dels quals fou mantenedor. Les músiques y orfeons li sortiren al seu encontre; els Alcaldes el saludaren en totes les parades del seu viatge; les Corporacions de la capital cantabra li donaven la benvinguda. Se'l va rebre com un capdill qui ve de la victoria. Y aquesta abrassada de tot un poble a un dels seus escriptors més estimats, no sols es un testimoni commovedor de la popularitat immensa que va arribar a atényer en el cor de sos conciutadans, el autor de *Sotileza;* sinó que ho es també del prestigi de la nostra Institució fora de Catalunya, y de lo molt que va agrahirli la Montanya, la honor que a un fill seu se li havia dispensada. ¡Déu fassi que a n'aquesta abrassada de germanor del noble poble montanyès, y dels demés que s'asseuen als peus del Pirineu ò a la vora del mar cantàbrich, seguexin en les nostres festes poètiques del esdevenidor altres y altres no menys simpàtiques y estretes de les demés regions de la nostra península! Llavors aixecarèm tots triomfalment una nova Espanya gloriosa y unida per l'amor, com aquell poètich reyalme pirinench cantat pel nostre gran poeta Maragall. Llavors podrem repetir ab ell: "*Tots ens obrim els brassos, quan ens diem germans.*"

Ah senyors! quina historia tan triomfanta y expansiva la dels Jochs Florals tan injustament motejats d'exclusivisme!

Es una epopeya nacional quals cants escriu un any darrera l'altre'l cor amant d'un poble enter, y, al meteix temps, es una sardana poètica de germanor, que s'es extesa de primer d'un cap al altre de la nostra terra, y per les terres germanes dins del mar y a la vora del Turia; després per la major part de les ciutats d'Espanya; més tart per les nacions d'Europa; y per últim per les dugues Amèriques anglesa y espanyola. Lo que'ls Jochs Olímpichs foren en l'antiga gloriosa Helada, axò han esdevingut les festes de la Gaya Ciencia pera la nova Catalonia; si aquells mantingueren l'esperit d'unió de la federació helènica, aquestes l'han relligada y conservada en els pobles de nissaga catalana, que hi han acudit afanyosos pera enlayrar llur inspiració y vigorisar llur esperit. Tot el casal d'Aragó s'ha congregat en elles, y no sembla sinó que en el front gentil de la nostra Regina ha tornat a relluir la corona imperial del alt Rey En Jaume.

Y axís com els antichs trovadors provensals se passejaren triomfants per totes les corts de la Occitania, vessant arreu les flors del amor y les mels de la galantería, axís les cansons dels nostres moderns reys del arpa, s'han escampat per un mon encara més extens, y han rebrotat en el meteix cor de la vella Europa. El Rhin y el Llobregat han unides llurs veus y desde 1899 junt a les riberes del llegendari riu hont s'emmirallen les alteroses agulles de la Catedral de Colonya, deeses d'hermosura cenyexen el front del geni ab el sagrat llorer de la poesía. Jo saludo desde aquest lloch ab el cor emocionat la nostra filla de cabells daurats y ulls de blavors de cel de la Roma d'Alemanya, que avuy alsa al meteix temps que nosaltres la cisellada copa del art en el festí de la poesía. Mercès a son exemple el regnat de la Clemencia Isaura llatina s'ha extès arreu en les regions del ideal germànich. Dresde te ya'ls seus Jochs Florals; Berlín la seva festa de les corones (Kronzpiele); Hongría, Holanda y Italia desitjen també tenirlos. Sembla que un nou embat de romanticisme oreja el front fatigat del vell mon, y que les seves alenades atravessant les ones del mar tenebròs, van a desvetllar el somni de la poesía en el cor de pobles hont no hi te'ls temples ni'ls sacerdots fervents de la antiga Europa. Les veus dels *Minnesinger,* dels cantors de l'amor, han ressonat també a Baltimore y en la poderosa Nova York, y'ls jardins de la Gaya Ciencia han florit fins al cim meteix dels Andes, vestits de

neus y empenatxats de foch, en la patriarcal Bogotà, hont les àligues hi feren un niu y les armes espanyoles hi bastiren un imperi.

Ah senyors! no un discurs, en que tot per forsa ha d'esser esbossat, sinó un llibre's necessitaría pera escriure la historia esplendorosa dels nostres Jochs Florals! Mercès a n'ells la renaxensa literaria del nostre poble ha tingut aquella genial volada, que en igualtat de circumstancies, y segons testimonis de nostres propis enemichs, cap altre poble la ha tinguda. Mes com totes les institucions humanes no han estat, ni de molt estàn, lliures de defectes; però si algunes voltes han faltat en les regions serenes del Art, esteune ben convensuts de que ha sigut principalment pel seu intens amor a la terra nostrada. Perdoneulos, donchs, per lo molt que l'han estimada. Mes no'ls motejeu, no signeu injustos ab ells; ni'ls amideu ab el racer ab que's judiquen institucions literaries consemblants. Si tenen defectes, posèm tots el nostre cor, el nostre seny, la nostra voluntat y'l nostre patriotisme pera esmenarlos. Millorem, enlayrem, ennoblím en lo que calgui més y més, aquesta festa encisadora, que ha posat arrels tan fondes en el cor de tots els catalans. No allunyem d'ella ni al geni, ni a la bellesa. Y pera conseguirho, asserenem el seu cel brillant, molt més ara que may, en que tants camps y de tant amples horitzons se'ns han obert, pera lluytar per les nostres reivindicacions. No convertím un jardí de flors, en camp de lluytes polítiques, ni en fornal d'enceses passions.

Veniu, donchs, a cobrir com sempre de corones l'altar de la patria, quan se vesteix la primavera de totes les seves gales! Veniu en peregrinatje d'amor y de gratitut, a saludar aquí com Reyna nostra, la llengua catalana foragitada encara dels santuaris de la ciencia y de tants y tants altres llochs, y lo que es aduch més trist dels cors de tants desditxats catalans, que en fan un signe de distinció'l no parlarla, mentres ella's venja del llur menyspreu deformant en els seus llabis la llengua emmanllevada. Seguím lluytant aquí per la nostra creuada ab cansons de pau y de bellesa, fins que Deu tregui a n'els nostres enemichs la vena de la ignorancia dels seus ulls, el verí de la injusticia dels seus cors. Que's convencin aquí de quant fondament estimem aquesta llengua nostra sagrada, y de que es tasca vana e inútil, volerla arrencar dels nostres cors, perque es Deu meteix qui en ells ens l'ha es-

crita. Per axò l'estimem ab emoció tan intensa, ab pietat tant filial, com s'estima ab deliri la mare benvolguda, sens odiar per axò les mares dels altres. Desd'aquest august temple es hont aquesta llengua ha parlat ab veu més profètica, plorant unes vegades com Jeremíes sobre les runes del passat, fitant altres com Daniel ab ulls lluminosos y esperansat el pervenir. En aquest palau encantat l'ha guardada prop de mitx sigle, com sagrat Palladion, l'estol gentil de les Muses; y desde aquí ha desvetllat al nostre poble que per falta de memoria havía perdut la seva consciencia, corrent adelerat a vestirse ab roba forastera. Desde aquí li ha retornat la seva veu, la seva ànima, la seva vida. Desde aquí ab llurs besades d'amor l'ha aconortat; li ha donat a entendre que encara vivía, que encara era curable; y tot parlantli de la seva herencia perduda, de les joyes y pergamins que estotjava en el passat, el seu gloriòs casal, li mostrava l' horitzò illuminat ab les resplandors d' aubades triomfals. Mantinguem ferm, donchs, per la nostra llengua aquest fort castell, que es el baluart més inexpugnable de la nostra causa. Y mentres no poguem alsar com sobirana aquesta llengua nostra tan estimada, en tots els indrets de Catalunya, y en tots els cors dels catalans, reservemli al menys una vegada al any el simbòlich trono de Regina dels Jochs Florals.

HE DIT.

Senyores y Senyors:

La tasca del Secretari porta sempre a la festa dels Jochs Florals un frisament d'angunia y de tristor: d'angunia perque allarga una espera; de tristor perque en aquesta festa de la vida fa surar per un moment la imatge dels que'ns han dexat.

Ho vol la costum y no tinch de ser jo qui dexi de seguirla. Y ¿còm podría serho, si entre'ls morts del any n'hi trobo de tan eminents com en Duran y Bas y de tan benvolguts com en Francesch Manel Pau? Tots dos—el jurisconsult ilustre y'l notable escriptor—els estimavan els Jochs Florals. En Duran y Bas n'havía estat un dels adjunts fundadors y, més tart, ab tot y haverse entregat en cos y ànima a la feyna trascendental de fer reviure'l nostre Dret en la càtedra, en el llibre y en tots els afers propis de la seva carrera, encara va trobar lleure y temps pera ocupar la presidencia d'aquest aplech de la poesía... El Dret encarna l'ànima del poble; en Duran y Bas va dedicar tota una vida de treball concient y fructífer a la resurrecció del nostre Dret; donchs venerem la memoria d'en Duran y Bas com la d'un dels homes que més han fet pera tornar a Catalunya la conciencia de sí matexa.

Venerem també la d'en Francesch Manel Pau com la de un dels primers escriptors que en l'actual renaxement varen ressucitar la prosa narrativa catalana, avuy tan gloriosa. Ab en Manel Pau hem perdut un bon amich, un bon escriptor y un home d'empresa. Ell va pendre una part activa en les tasques de la gran Exposició del 1888 que tant ha contribuhit a transformar Barcelona; ell s'ocupava, al sorpèndrel la mort,

en estudiar la millor manera de realisar la que tots somiem pera d'aquí pochs anys, y ab tota la fè y tot l'entusiasme de un enamorat en idear plans de reforma dels Jochs, pera sotmètrels a la Junta reformadora de la que formava part. ¡Còm l'anyoraràn en el sopar d'aquest vespre tots els que li solían tenir de company!

Altre mort de l'anyada es D. Albert de Quintana, premiat ja en els primers Jochs Florals. Va ser un dels nostres capdevanters més honorables, però la política'l va pendre a la poesía, després d'haver ocupat la presidencia dels Jochs l'any 1874. Ab tot, més tart s'havía retirat de tota palestra.

Quelcòm d'axò pot dirse del mallorquí Gabriel Maura, poeta distingit y prosista ferm. El seu volum de noveletes acoblades ab el títol d'*Aigo-forts* el va colocar en molt bon lloch a la primera fila dels literats catalans.

La generació jove ha estat també escapsada en la persona del desgraciat Antoni Isern, que va cercar en la mort voluntaria'l repòs de la seva ànima inquieta, amargada tal volta per la topada dels seus somnis ab la realitat y emmatzinada potser pel verí que certes doctrines habillades d'art podessin dexar en el seu cor verge.

Y no s'acaba encara aquí la llista dels que'ns han dexat. Hi hà en Joan Palou, autor del drama *La campana de la Almudaina;* hi hà l'eminent arquitecte Martorell; hi hà l'Octavi Pell Cuffí, altre poeta jove que comensava a adquirir una personalitat; hi hà en Blanch y Piera, reputat metge y enamorat dels Jochs Florals, en els que solía pendre part activa com a lector; y hi hà, finalment, el pintor Caba, y, ara de poch, D.ª Pilar Maspons y Labrós, distingida escriptora que havía fet popular entre la gent de lletres el sobrenom de María de Bell-lloch. Implorem pera tots ells la divina misericordia.

Y ara que ja he complert el dever més penós del meu càrrech, vaig a complir el de donar compte de les tasques del Consistori, prometentvos esmersarhi tan poch temps com me sigui possible.

El nombre de composicions vingudes a concurs ha estat si fa ò no fa'l de sempre. El de poesíes ha estat potser major, puix que, feta totjust la primera tría, 'ns varem adonar de que'ns mancavan premis pera distingir totes les que a judici nostre n'eran merexedores.

Axís, al tractar d'adjudicar la *Flor natural,* totseguit varem desglosarne dues com a dignes de tal distinció. Una part del Consistori se decantava per *La Cabellera de Berenice* y una altra pel diàlech poètich *Eroxandre y Lidia.* Després de llarga discussió va prevaldre'l criteri favorable a la primera, però's va acordar per aclamació crear un premi extraordinari pera la segona.

Lo mateix ens va succehir ab la *Viola.* Les poesíes que suravan eran tres: *Dol, A una Magestat* y *Stramps a llaor de la Mare de Deu de Sant Salvador,* totes tres dignes de premi al nostre judici. Per axò varem desglosar els *Stramps* destinantlo al del Cardenal Casañas, concretant la discussió a les dues primeres, fins que, triomfant el *Dol,* varem distingir *A una Magestat* ab el premi del Cardenal Vives.

Pera la *Englantina* varem adoptar respecte al tema un criteri molt ampli que'ns va permetre ferhi entrar la colecció que du per títol *Salabroses,* y que al cap-de-vall no dexa de referirse a aspectes de la nostra Patria.

Però com que hi havía encara altres composicions que optavan als premis ordinaris y que eran considerades pel Consistori com a merexedores de distinció, varem afegir dos accèssits a la *Flor natural* ab les poesíes *Diumenges primaverals* y *Notes;* un a la *Viola* ab *A Madona Bellesa,* y tres a la *Englantina* ab *Al golf de Roses, El bosch* y *El misteri dels pastors.*

Ab el premi de prosa'ns va passar com ab la *Viola* y la *Flor natural.* També varem considerar totseguit dignes de premi dues composicions: *La carretera* y *La torra d'Ivori.* Per axò, concedida la *Copa* a la primera, varem reservar pera la segona'l premi de la "Unió Catalanista„, afegint a cada composició un accèssit, que varen recaure respectivament en *Vides frívoles* y *La senyora.* Ademés va acordarse esmentar honoríficament la noveleta *Suum cuique.*

Pera'l premi de la "Associació de Lectura Catalana„ se va designar sense discussió la parella de sonets *Copes,* y pera accèssit únich un petit aplech titolat *Maravellades.*

També sense discussió se va concedir al aplech *Del camp y de la ciutat* el premi destinat pel doctor Aleu a la poesía de caràcter humorístich.

Finalment, trobantnos ab unes magnífiques traduccions d'*Odes d'Horaci,* y no haventhi premi adecuat, no varem

dubtar gens a crearne un a fi d'encoratjar als escriptors catalans a portar a la nostra literatura, per medi de bones traduccions, les obres capdals d'altres literatures y d'altres temps.

Els demés premis oferts no ha cregut el Consistori poderlos concedir en bona conciencia.

Veusaquí lleugerament explicada la nostra tasca.

Com a impresió general, creu'l Consistori que la cullita ha estat abundosa, ab fruyts assahonats y ben exquisides flors. Del volum d'aquest any se'n despendrà, si no'ns errem, un fort alè de poesía. Y axò pot ser una bona resposta pera'ls que predican la mort dels Jochs Florals. Perque jo entench que tant com el seu impuls fassi florir poesía, 'ls Jochs Florals no poden morir y molt menys ser morts premeditadament.

HE DIT.

FLOR NATURAL

III.—LA CABELLERA DE BERENICE, ***del Rvnt. don Llorens Ribé y Campins, Pbre.***

IV.—DIUMENGES PRIMAVERALS, ***de D. Miquel Ferrà.***

V.—NOTES, ***de D. Jaume Bofill y Matas.***

PREMI DE LA FLOR NATURAL

LA CABELLERA DE BERENICE

Ombra sagrada de Calímach, salve!
Quina deesa te dexava l'ònix
hont estojava sos unguents olimpichs
incorruptibles,
ò prodigantlos llargament, n'omplía
l'ànfora oberta de ta pensa grega,
hont rabejares los cabells esplèndits
de Berenice?
De sacrilegi temerós, al pendre
tema que ungires ab deifich bàlsam,
brassos estesos y genolls en terra,
l'invocaría.

Freda l'alcova nupcial dexava,
niu d'esperances y verger de dolsos
epitalamis, Ptolomeu per vèncer
l'Assia superba.
Y Berenice adolescent, novella
Reyna d'Egipte, prometia a Venus
si retornava Ptolomeu, joyosa
sa cabellera,
sa cabellera imperial, corona
que s'empinava sobre'l front, qu'esplèndit
irradiava majestat, lluhía
de jovenesa,

sa cabellera que inondava a flonges
ones de seda sa rosenca espatla,
sa cabellera fulgarant y densa,
rica d'aromes.
Rica d'aromes! Inodora sempre
fou pentinada per ses mans innuptes;
més, de casada, ab afició morosa
la perfumava.
Rica d'aromes y frescals efluvis
com els que ragen de ta copa plena,
pi de Cibeles, gentilíssim arbre
tot cabellera.
Desde llavores més y més crexian
pel sacrifici les votives trenes:
cèlica mayna que l'intons Apol·lon
manllevaría.
Venus benigna prosperà les armes
egipcianes; y la Reyna jove
l'àurea garba de cabells oferta
duya a son temple.
Com un cometa de rossor sedosa
orna aquell temple la despulla règia,
fins que ay! un vespre despareix robada...
Oh sacrilegi!

*
* *

Sempre en els astres la mirada fixa
un matemàtich desde l'alta Samos,
acompanyava de la nit augusta
la somnolencia.
Donchs aquell vespre'l desvetlat astrònom,
entre l'Arcturus y'l Bover esplèndits
veu espandirse los cabells promesos
de Berenice.
Tota anyorosa la odorant despulla
se dilatava fluctuant, y presos
entre sa malla, romanian trèmols
astres altíssims.

Deus y deeses a compàs solemne
baxan a veure la sublim despulla...
Sota llurs plantes sacsejava tèrbol
tot l'hemisferi.
Tot l'hemisferi palpitant d'estrelles
tal com la petja de l'aucell que axampla
l'ala plegada fa extremir un dèbil
brot de ginesta.
No satisfeta ab honra tal, suspira
per Berenice y per sa testa núa,
la cabellera, per favor de Venus
tant sublimada,
y baxaría de bon grat, encara
que, pertorbada l'harmonía cèlica,
pròxima a Leo el Bover pasturi
l'àurea remada.

PRIMER ACCÉSSIT A LA FLOR NATURAL

DIUMENGES PRIMAVERALS ..

**Diumenges primaverals
de llunyanes primaveres,
melangíes volanderes
de les hores capvesprals...**

**Com vos recort! Vagorosa
la brisa extenía'l vol,
dels sembrats banyats de sol
en la calma lluminosa.**

**Un subtil estremiment
qui corría en fresques ones
els blats tendres per estones
arrissava dolçament.**

**Y vora'ls blats qui bevían
la caricia de la llum,
alenant ab lleu perfum
els favars se descloían.**

**Surava'l secret encant
d'un alè d'adolescencia
en la vaga eflorescencia
de mon esperit d'infant.**

**Ones tranquiles de vida
y de sava sense bulls**

qui m'emboyravan els ulls
plens d'una són esquisida.

Qu'era dolça d'aquell sol
la tebior peresosa,
per dins l'hora ambrosiosa
amarada de consol!

Les esquelles escampades
d'una guarda pasturant
sonavan pel vent, flotant
en llunyaníes daurades.

Jo escoltava ab els sentits
oberts a la primavera
y a sa música lleugera
de vagorosos brugits.

Veya ombres qui projectavan
demunt la fresca verdor
el bellugueig torbador
d'uns fullatges qui dansavan;

insectes guspirejant
en la llum esmeragdina...
y'l casal dins la boyrina
soleyosa dels voltants,

devant, la carrera closa
per pedrissos y lleny̆ês
voretjats de violês
y mates de vauma rosa.

Papelloneig somnolent
dels brins, del sol y del ayre,
y, d'una anyorosa flayre
perfumantme vagament,

la gracia d'unes pageses
feynetjant baix del parral,

dins un march primaveral
de divines rustiqueses.

Efluvis primers del cor
plens de frescor infantina,
somnis daurats en polsina
de mon esperit en flor...

Jo us anyor. Jo adoraría
vostres perfums esvahits,
quan, besantme'ls ulls humits
ahont el recort s'extasía,

torna la llum jovenil,
y en la verda llunytanansa
sent flotar vostra anyoransa
per demunt els camps d'Abril,

melangíes volanderes
de les hores capvesprals,
diumenges primaverals
de llunyanes primaveres...

SEGON ACCÉSSIT A LA FLOR NATURAL

NOTES

Serenitat.

Quin pler me dona, sobre'l tou de l'herba
ben ajegut y ab un comens de sòn,
endevinar darrera'ls closos parpres
un cel immens, de rutilant blavor.

Y sentí'l pes d'aquella mar tan fonda
sobre tot el meu cos, sobre tot jo,
y buydarme tot jo dins ses entranyes
ab un esllanguiment sense dolor.

Y recordar ab vaguetats d'ensomni
que aquell cel tan feixuch, d'un blau tan fort,
se fa tan esblaymat, tan apacible,
al desmayarse enllà dels horitzons...

Ab la bellesa d'una mare forta
qui als fills alleta somrient callada,
ubèrrima, senzilla, dilatada,
sota'l camí vehinal reposa l'horta.

De presseguers dolcíssims clapejada,
exhala una frescor qui reconforta,
y de sos camps la gradació variada
omplena'l march de la caygnda porta.

Els corriols l'esgayan fonedissos,
els rechs ab simetría l'atravessan,
les verdures s'hi enjoyan d'un vert sà,

els màrgens ben cuydats forman pedrissos,
d'ocultes deus els regalims hi vessan
y en l'ayre hi flota un suau perfum de pà.

Quan s'es dexat de ploure
¡quina riquesa'ls verts!
Les fulles son lluentes
y'ls horitzons oberts.

Per cada greny destila
suavíssim fontinyol.
En cada esquitx de pluja
hi parpalleja un sol.

Tot regalima d'aygua
com màgich degotall,
per hont les gotes lliscan
estalactita avall.

Un grat perfum de gleves
s'escampa ubriagadô.
La terra es amarada
de fecondant sahó.

Ni un clap de boyra entela
de la blavor l'estany.
El sol es nitidíssim
com al sortir d'un bany.

CAMINS PERDUTS

De la fageda en l'espessô
camins s'hi troban esborrats
qui verts paratges ignorats
portan com màgich guiadô.

Es llur secret dols esperó
pera'ls sentits purificats
qui esperan sempre, extasiats,
una mellor revelació.

De llur encís plè de misteri
com la musica d'un psalteri,
brolla dolcíssima amarguesa.

Ells son qui portan, bosch endins,
del horitzó vers los confins
hont sols impera la Bellesa.

Les montanyes son totes fortalesa.
Les collades son dòcils, gracioses,
y ab llur alè despertan vagoroses
suavitats mesclades de grandesa.

Les montanyes son altes, serioses,
y l'orgull se revela en llur nuesa.
Les collades son totes desitjoses
d'afegir nous encants a llur bellesa.

Les montanyes esguardan la planura
ab esguarts de menyspreu y de tristura,
mes devenen humils y enriolades

al doblegarse al jou de les collades,
car les collades, d'elegancia plenes,
son lo més femení de les carenes.

TARDORAL

Oh la selecta melangía
de les boscuries tardorals
quan d'una plàcida ironía
fugen les pompes estivals!

Quan es vermella la montanya
del sech fullàm que no ha caygut,

quan buyda's mostra la cabanya
y encar es tebia de virtut.

Quan les catifes cruxidores
dauran els màrgens dels camins
y de les fonts brollan sonores
lamentacions de violins.

Quan la natura s'extasía
devant l'enigma del hivern
com pressentint la poesía
d'aquell hermós finar extern.

ENGLANTINA

VI.—SALOBROSES, *de D. Joseph M.ª Tous y Maroto.*

VII.—AL GOLF DE ROSES, *de D. Frederich Rahola y Trèmols.*

VIII.—EL BOSCH, *de D. Jaume Bofill y Matas.*

IX.—EL MISTERI DELS PASTORS, *de D. Laureà Dalmau.*

SALOBROSES [1]

En fa̒ci de la mar
(Mistral)

I

NIT DE LLUNA

Tancant els esplendors de la badía
Palma allà al fons, lluhint com desposada
finíssim vel de boyra, se destría
baix del atzur del cel adormiscada;

mentres la mar lluenta la balada
del etern remoreig, ab melangía,
canta a la lluna plena, qu'encantada
un riu de somnis lluminós li envía.

Els pins esbelts, ab calma concirosa
beuhen a dolls exa claror somniosa
helènichs païsatges evocant.

Y en processó fantàstica de veles
ab renou sort y sens dexar esteles
les barques dels gambers van desfilant.

II

MITJA NIT

La lluna s'enlayra y torna petita
y tornan les fondes estrelles lluentes:
la mar gemegosa ja en somnis s'irrita
y envest com sonàmbula les roques valentes.

Y passan les barques tranquiles, callades,
les veles negrenques al vent desplegades,
semblant aus marines d'erràtich estol.
¡Que lluny han de veure' l'exida del sol!

(1) Pera poderse publicar íntegrament aquesta composició, ha estat indispensable ferho en la present forma, un tan anómala, a causa d'haverse esgarriat l'original, deventse obtenir del autor una cópia, vinguda ab considerable retart, que ha obligat a refer el present full.

El vent porta onades de flayres salines.
També els pins ne vessan a exa hora mes fines
cenyintse llurs copes de raigs argentins
cayguts de la lluna que fuig cel endins.

S'escampa un efluvi de pau infinita,
y passa un'au grisa de flonjo volar,
y al jorn qui s'acosta servintli de fita
se senten les dotze de lluny ressonar.

III

EL FAR

No sé què té qu'es trista la pupila
del rígit far que dins la nit vigila.
Tal volta reflecteix l'esgarrifansa
de lo qu'ovira endins, allà hont no alcansa
cansada nostra vista...
Benhaja'l far de la mirada trista!

En pulsació de llum, par que hi batega
un cor tot caritat pel qui navega.
A voltes es rogent
com símbol del coratge y ardiment,
mentres a voltes sa blancor figura
defalliments d'esglay y de paúra...
Y sempre ardit vigila
igual en nit d'horror y en nit tranquila.

Ell apareix tant dols a la mirada
del qui torna a la pàtria desitjada,
que son cor irradía
com ab llum del Estel d'Epifanía.

Ell en nits de feresta turbonada
llansa, impotent, al nàufrech qui s'anega
sols un raig impalpable, que llanega
per l'horror de la mar avalotada
com un esguart de la fortuna cega.

IV

MATINADA

Quan llúu dematinera la mar sos tòns suaus
be sembla, tota plana, un camp de lliris blaus.
Una boyrina blanca arreu se'n veu exir,
surant com flayra dolça del meteix camp de llir.

Els esponjats turons de la vorera
demunt l'abisme esplèndit ajupits,
semblan monstres de membres dolorits
que s'estassían a la llum primera.

Y's dexondeix el sol de vesta purpurina:
no creman, qu'afalagan sos tebis resplandors;
com reguerò de sanch dins l'aygua cristallina
prest cauen, y's transforman en mils de lluentors.

Y qualque barqueta
de vela llatina
y qualque gavina
que và rondinant,
demunt l'aygua neta
qu'a penes breçola,
fan la torniola
el peix espiant.

Y riuen mar y cel al sol brillant.

V

MITJDÍA

De tota la natura febrosa axubecada,
l'únich halè de vida n'es ara l'embatol,
qu'a les sorreres ones, ab dolsa bressolada
lluir fa tons metàlichs, de màgich tornassol.

Y cantan des-y-ara una cansó pausada
qu'emperesida puja pel roquissar gegant,
y seca la garriga demunt la serralada
s'adorm, s'adorm al ritme del soporífich cant.

Dins la calanca, a l'hora, la barca ja amarrada
si's bressoletja a voltes, sembla becar també;
y a l'ombra de la vela, sovint apedassa'a,
les salobroses xerxes adoba'l marinè'.

Rebull sobre les aygues l'ardenta soleada
dantsanthi arreu bellumes com a llampeigs en flor,
y a les rogenques penyes les puja gran cabrada
y l'embatol se mor.

VI

EL COVAL

Jo sé un coval a la vorera
hont l'aygua hi entra joguinera
y sanglotant,
fugint del sol que l'enlluerna,
puig reyna allà frescor eterna
y etern encant.

Dins exa cova somnïosa
bé fila en tasca peresosa
rajolins d'aygua el degotís;
y a sa boca, per flors de taparera,
va a cercarhi l'abella matinera
nèctar dolcíssim de sa bresca encís.

Els blaus coloms al plè de la diada
asprius hi solen fer llarga restada,
y de llurs ales fortes el remoreig potent
retrona baix la volta com un udol del vent.

Y l'aygua, molt endins, com engorcada
verdosa y transparent
una esmeragda sembla qu'encastada
al gran anell de roca dexà l'Omnipotent.

¡Màgich coval de la ribera
d'ombra suau,
alberch d'aquella fada volandera
que's diu la Pau!

Al neguiteig del mon porta tancada.
¡Quin dols estar!
Sols mida el temps, ab fonda sanglotada,
de tart en tart, la mar.

La mar que dexa enfora la feresa
y'ls blanchs cavalls rèulls,
y se dorm aquí dins, tota dolcesa,
dins un bressol d'esculls.

Al neguiteig del mon porta tancada.
¡Quin dols estar!
Aquí lluny del brugit y soleada
plau somniar.

VII

CAP AL TART

Cap al port la nau camina,
el vent rissa vela y floch,
y, allunyantse, el sol declina
poch a poch...
El cel y les aygues se pintan de foch.

Quan el sol es a la posta,
sembla un caliu acorat.
Ja la nau al port s'acosta...
La ciutat,
cobricelen boyres de tò nacarat.

Ab la remor de les ones
com un cant indefinit
par qu'arribi per estones
al sentit,
revelant misteris del mar y la nit.

Lentament ja la pregaria
toca lluny un campanar,
y com llantia solitaria
l'estel del cap-vespre comensa a brillar.
L'estel par que resi.. y s'adorm la mar.

PRIMER ACCÉSSIT Á LA ENGLANTINA D'OR

AL GOLF DE ROSES

Ets lo full més gentil de nostra historia

Si podia colcuna de tes ones
retornarnos les veus arraplegades
d'aqueixa mar en les quietuts pregones,
les remors qu'hi romanen encantades
d'ensà que foren en llunyanes eres
pe'ls homes y les coses escampades;
¡com exirien de ton sí, parleres,
remembrant altre gent y altres centuries
ja tràgiques, ja tristes, ja rioleres!
Mes d'un cop recalcat n'el moll d'Ampuries
he sentit barrejats en ta cridoria
ab los himnes triomfals sacres canturies,
ab los planys dels vensuts crits de victoria,
la remor dels firals y'ls cants de guerra,
com si passés la fressa de l'historia
de nostra dolsa y benaymada terra.

¡Oh cercle sempre blau, ple d'armonía,
s'arrapa en tes fondaries l'alta serra
que desde lluny els seus esguarts t'envía.
¡Oh recó copdiciat que'ls ulls encanta,
joyell del mar llatí, goig del Mitjdía,
que dels pobles més grans guardas la planta.

En la curva de clàssica figura
enmotllares les platjes endaurades
que son el cinturó de t'hermosura,

exes platjes que fermen les onades
hont lo remat marí tresca y pastura.

Tes boyres trasparentes y lleugeres,
qu'arrossega'l llaveig ab ses ratxades,
no paran fins trobarse en les cingleres
del Puigmal, hont s'ajassan fatigades;
si al estiu son lo flam de la tempesta,
en arribant les llargues invernades
s'acoplan ab les neus de la congesta
que l'home no ha tacat ab ses petjades.

¡Quina armonía guardan manifesta
dos golfs tan dissemblants en sa natura!
Prop del Golf de Lleó, sempre feresta,
es lo racer en que la calma hi dura;
en aquell lo mestral pren embranzida
lluytant ab ton oratge qu'aconorta
de sos udóls de fera malferida
que no més lo Juliol la son comporta.

Al veure't se comprén perque corpresa
la grega gent, que a tot arreu cercaren
la vida maridada ab la bellesa,
al esser devant teu se deturaren:
rodejats de tes gracies falagueres
varen fruir a la primera ullada
la armonía vivent de tes riberes.

Minces reliquies queden de l'estada
d'aquell poble de l'art y la sabiesa,
que en tot lo mon antich tan sagellada
la norma va dexar de la bellesa.
Mes que les coses ferms, encara duran
els noms que van donar plens de dolcesa
als penyals que n'el mar sembla que suran.

¿Quí no 's sent escomés per la tristesa
quan enmitx del sorral guayta enrunades
les muralles d'Emporion tan famoses,
hont gemejant reboten les onades,

desenterrant les ànfores xamoses
y les monedes segles fà colgades?

Me conmou l'esperit la sola idea
de qu'un jorn van sentirse en ton paratge
de la Ilïada'ls cants y l'Odisea
en son mateix original llenguatge.

May pús tes hores ideals, serenes
han tornat ab sos raigs de bella gloria,
quan eras un bocí del mon d'Atenes
qu'encara viu en l'art, ple de victoria.
¡Oh dolses platjes, altres temps helenes
sou lo full més gentil de nostra historia!

Vora aqueix mar tan blau, que'l cel enveja,
lo teu passat s'axeca en ma memoria
mentres sento l'oreig que remoreja;
lo que fores mon ànima endevina
quan la pols morta de l'avior sacseja
el vent que tos sorrals mou y tragina.
Allavors, com espectre que't festeja,
se m'apareix la grega barretina
qu'a ton entorn fa segles que flameja.

Com Heros a Leandre l' aspre costa
a la platja d'enllà dolsament tira
y cada any més y més lo riu s'acosta
al vell Nofeu que per mirarlo's gira.
Les ones y'l sorral se fan la guerra,
el mar plé de recansa se retira
y l'invadeix lo plà qu'endins s'aferra.
Aqueix avens constant que res detura
es com un símbol de la nostra terra
que creix ab una empenta ben segura.
¡Que vulla Deu al engrandir la plana
mantenir l'armonía y l'hermosura
que com llum celestial del Golf emana
y dona nova gracia y fortalesa
al geni de la rassa soberana
qu'un jorn va dominar sobre t'amplesa.

SEGON ACCÉSSIT A LA ENGLANTINA D'OR

EL BOSCH

> Ed ecco un lustro subito trascorse
> da tutte parti per la gran foresta,...
> (DANTE.)

GÉNESI

Plaume vagar per la boscuria, sol,
lluny de poblat y fora de camí,
obrintme jo mateix un corriol
qui's tanca apenes ha servit per mí.

Car la mare Natura es indulgent
y als qui la cercan ab filial amor
lluminosa se'ls fa al enteniment
y'ls deixa plens d'espiritual dolsor.

No hi van axís los homens de Ciutat
qui sols la cercan per fressats camins.
Mes tampoch se'ls hi mostran la vritat
y la bellesa qu'hi reposan dins.

No hi he sentit pas may l'isolament
de la boscuria en los secrets obscurs:
no més aquell suau deseximent
de les Ciutats y dels negocis llurs.

Car la selva no es com un cementir
hont regna el xuclament de la buydó.

Es com el verb de misteriós respir
hont de l'essencia impera l'atracció.

¡Oh de la selva concepció integral!
La terra en un excés de plenitut,
al foch de la paraula divinal
esbategà en l'immensa solitut.

Y d'ones ab concèntrichs remolins
de les arrels l'enigme sorprengué
y's prodigà com els ciclons marins
de tronchs variats en abundós plantê.

Y'ls tronchs, ab llur empenta de gegants,
s'allargaren en branques y rebrots,
subtilisantse en fulles elegants
qui s'agitavan trèmoles com mots.

Y els mots se desprengueren a la fí
de papellons en innombrable estol,
y per volta primera s'extremí
l'espay al ritme de llur màgich vol.

D'aleshores que'l bosch purificant
xucla de terra el delicat perfum
y te pels cors son admirable cant
y pels esguarts sa misteriosa llum.

CONCEPCIÓ ORIENTAL

Com una eterna emanació de Brahma
Aditi la feconda se dilata
y en l'anorreament de son nirvana
de Surga beu en la superba tassa.

Sa pell morena que Savitri inflama
prompte adquireix tonalitats daurades
y els bells Maruts en son halè cavalcan
y en sos replechs s'hi oculten els Rakchasas.

Y Aditi jau en sa nuesa plàcida
que vetlla dia y nit Varuna casta,
y a cada part es més feconda mare
y aumenta ensemps de plenitut y gracia.

N'es tan replena de vital ufana
que de sos pits torrents de llet regalan
y en lo mar de sa llet esdevé blanca
y a raig de font els elefants la maman.

En la magnificencia sobirana
de sos cabells qui tomban en cascates
nian reptils y aucells de totes castes
y dels Asuras les legions s'hi encalsan.

Y Bramhma's mira en la nuesa plàcida
de la feconda Aditi car n'es pare:
y trova l'unitat en lo mirvana
de ses emanacions multiplicades.

Y s'extremeix de complacencia tanta
que vibra l'Univers en ses entranyes,
com al fugir d'un llargandaix, la mare,
vibran els pits sota la tela blanca.

El més potent y filosoph dels ratjas
es una bolva del respir de Brahma
qui en los cabells de Aditi al emboscarse
se fon de nou dins l'unitat sagrada.

CONCEPCIÓ PAGANA

La forsa y la bellesa
lluytant engendran el plaher
la forsa luxuriant ab la mirada opresa
y la bellesa ab un perfum lleuger.

Els faunes son la forsa
de les arrels y'ls tronchs, brutal,

qui plora regalims de sava per l'escorsa
ab un deliqui horriblement sensual.

Les ninfes son la gracia
dels papellons multicolors
qui, mentres al etern voler de Zeus placia,
coronaràn lo front dels aymadors.

Els faunes son l'imatge
dels grans penyals abonyegats
qui reclinantse al pit de la terra selvatje
coven nius de voltors en llurs baumats.

Les ninfes son les blanques,
flonges escumes de les dèus
y els cèfirs indiscrets qu'amanyaguen les branques
ab un eròtich xiuxiuetx de veus.

Els faunes son el signe
del mascle etern, l'indòmit boch,
ab els llabis humits d'una brumera indigne
que'ls regalima com retractil moch.

Les ninfes somrosades
son l'etern femeni, bell y caygut,
y brillan en l'espay, soltes y arrahimades,
ab un engronxament de lassitut.

Els faunes luxuriosos
cercan les ninfes incitants
y perseguintles folls s'hi arrapan llefiscosos
afalagantles ab grolleres mans...

Del bosch les maravelles
son el palau de l'inquietut
y de l'orgía als crits ressonan totes elles
com la sonora caxa d'un llahut.

CICLE FORESTAL

INTRODUCCIÓ

¡Oh llegendes ignotes d'aquell temps mitjeval
qui en vostre detallisme bellament pintoresch
exhalavau l'essencia d'un mon cavalleresch
amich de les tenebres, devot de l'ideal.

Quelcom de primitiu, quelcom de sepulcral
agitava aquell mon mitj llatí, mitj tudesch.
Teniau l'ignocencia, la nuditat d'un fresch
y engendràreu fecondes un cicle forestal.

¡Oh cicle forestal d'inexhausta riquesa!
dexam escorcollar ton ànima incompresa
qui més pura roman com més en l'ombra's pert.

Com l'Arca de Noè devinguéres la grana
d'un microscòpich món qui esclatà ple d'ufana
ab tota la bellesa d'un ideal complert.

ELS PENITENTS

Dins la caverna al bosch perduda
fan penitencia els Penitents:
els baxa un angel la beguda,
pujan a Deu llurs pensaments.

Un cap de mort es llur breviari
hont hi contemplan fit a fit
el geroglífich llegendari
per la matexa Mort escrit.

Humils enfonsan mans y rostre
de l'aspre terra dintre el fanch
y de la cova fins al sostre
esquitxs arrivan de llur sanch.

Els llops els donen lo bon día
y les guineus la santa nit

y cada aucell els hi aparía
ab una brossa el jas del llit.

Dins la caverna solitaria
fan penitencia els Penitents.
y a Deu endressan llur pregaria
enamorats y macilents.

Parlan no més que ab llur presencia:
llur pell ja sembla un pergamí,
ab les grogors de l'abstinencia,
ab les arrugues del patí.

Ja no s'arrapan voluptuosos
els ülls axuts de tant plorâ:
son transparents y lluminosos
de la claror que a dins hi hà.

Encen llurs galtes la florida
d'una rosada brillantor
qui mostra be no es estingida
la flama interna del amor.

En la boscuria centenaria
fan penitencia els Penitents
y ab la virtut de llur pregaria
dexen els boscos ignocents.

LES PAYTIDES

¡Oh les Paytides decadentes,
flor de l'escuma capvespral,
qui de les tardes macilentes
decoran l'urna sepulcral!

Brollan de l'aygua qui destila
pels fontinyols en regalims,
tenen l'aroma de l'argila
y la mirada dels abims.

Son glacials y son malaltes
d'un excessiu esllanguiment;

la palidesa de llurs galtes
beu l'humitat del firmament.

Son porcelanes transparentes
d'un tò verdós y esgroguehit
les qui psalmejen displicentes
ab un remor indefinit.

La cabellera els baxa llisa
sumisament y llargament
y les perllonga y feminisa
y les poleix complidament.

Llur cara es fina y estirada,
el coll esbelt y nacarat
y'ls brassos llarchs, d'una llargada
qui fuig de l'ordre acostumat.

Delicuescents estalactites,
penjan els pits en la buydor
y de rosades infinites
ploran els fils ab tremolor.

Y les falgueres les coronan
y els arrelams desconeguts
les amanyagan y apetonan
com uns tentacles diminuts.

Son les donzelles perllongades
fins a l'escuma dels bassals
com l'Afrodita en les onades
qui la cerclavan pels cuxals.

Mes dels bassals la transparencia
deixa entreveure ab art subtil
d'aquelles formes l'excel-lencia
com una cua de reptil,

qui en espiral recargolada,
palpa lasciva les parets

fins encauarse en l'irisada
gruxa de llim y de palets.

¡Oh les Paytides decadentes
d'un hibridisme esdevingut,
ombres qui lluhen macilentes
del jorn qui fina en la quietut!

Son la florida malaltissa
d'un estrabisme germinal,
son d'un inquiet cervell qui frissa
la suspirada vertical.

LES FADES

Quan l'apacible aubada entre les fulles
allarga'ls dits que en la buydor tremolan
y enriqueix la boscuria endormiscada,
ab els detalls de la policromía,
florexen dins lo benestar dels àmbits
imperceptibles vibracions eròtiques
y ab un esboyrament més atractivol
que la metexa realitat, somriuhen
boscuria enllà les temptadores Fades.

¡Oh les tímides Fades! Son la gebra,
son la neu, son el glas, son la blancura
feta carn impalpable y somrosada.
Flotan llurs trenes indolents y mostran
l'aurífich guspiretj de les espigues,
de la rosada matutina l'iris.
Tenen l'esguart d'una blavor extranya;
com la del cel enlluhernadora y pura,
com la dels gorchs hipòcrita y sinistra.
Els llabis son com pétals de rosella
de tan vermells, tan delicats y trèmols.
Y s'arquejan llurs brassos selectíssims
com d'una àmfora helènica les anses.
Y son els pits com dues fonts de nèctar
qui degotan suaument; les papellones
hi volan al entorn enlleminides

formant com una boyra escabellada
qui de les Fades la cintura oculta
dexant veure no més l'exquisidesa
d'uns peus rosats qui demunt l'herba flotan.

¡Oh les trèmoles filles de l'aubada,
netes del sol, amigues de l'escuma,
qui dominan la selva ab la potencia
de llur gran timidesa femenina!
Es llur potencia llur meteixa gracia,
y aquella carn tan lluminosa y buyda
y aquell halè tan fresch, tan aromàtich
y aquell mirar darrera un vel de llàgrimes.

¡Oh'l foch de llur presencia! Elles, les tímides,
les qui d'una ombra esporuguides fujen,
encisan als pastors de cor de roca
y ab llurs peuets trepitjan els gayatos
y de tocar lo floviol aprenen
a frech mateix dels babejosos llabis...
Y'ls braus pastors de cor de roca oblidan
els remats llurs y'l jas de llurs barraques
y apedregan irats al gos d'atura
perque fidel no'ls hi seguesca'ls passos
quan ells seguexen bosch endins les Fades.

ELS GLORIOSOS CAVALLERS

¡Oh la copa de Jesús qui l'imperi recullí
d'aquells llabis amarats del aroma divinal!
¡Oh la copa de Jesús! ¡Oh'l misteri del Sant Graal
qui per sobre dels abets centenaris resplandí!

Un estol de Cavallers de mirada triomfal
ab lo ritme del trepitj les boscuries extremí.
Devallavan d'un castell qui semblava un monastí
ab les torres y'ls marlets y l'escut senyorial.

Devallavan a lluytar per l'honor y la virtut
y eran armes immortals llur cuyrassa y llur escut,
y brandava als quatre vents la cimera del carmall,

y cegava llur acer y era blanch el llur cavall,
y era tan sagrat llur nom d'hont rebian la potencia,
que'ls guardava en lo secret la rahó de l'existencia.

LES BRUXES

Al punt de mitja nit se desxondan les Bruixes
ab els esguarts de sòn vermells com les maduxes
pel mes de Juliol. Brollan de les esquerdes
de penjarells vestint com de trenyines verdes:
y ab els cabells humits dansan al clar de lluna,
ab els cabells anèmichs com algues de llacuna.
Vora els camins deserts s'arremolinan llordes
y retruny un seguit de riallades sordes
qui als vianants esglayan. S'encalsan afollades
rostos avall, cercant les aygues encalmades
dels gorchs d'hont a les vores horribles se despullan.

¡Ab quin plaher s'engronxan! ¡Ab quin platxeri's mullen!
De ventre amunt sobrixen en les negres onades
les filles de la lluna. Son velles y xuclades
com un munyoch d'arrels. Y'ls hi lluen les nines
com d'unes estisores les fulles diamantines.
Y'ls hi brandan els pits a cada sacsejada
com pellingots inútils. La dura carcanada
dels grps, apunta sota la pell negra y peluda.
El nas, inverossímil, ressech. La fas cayguda.
Les galtes enfonsades. La llengua viperina
de la gola sortint com una llarga espina
pel mitj d'aquella boca d'hont la mala bravada
senyala el pudriment d'una ànima dempnada.

¡Oh les malignes Bruxes, frenètiques y velles,
qui en la fosca s'empaytan ab bots y tamborelles!
Als vianants qui passan escometen incertes
ab les urpes apunt y les goles obertes.
Y prest els enlluernan ab fortes llambregades
y dansan al entorn com les rates pinyades.
Y el vianant poruch no sab si's pampellugan
sos ulls esbadocats ò les Bruxes qui jugan.

¡Les Bruxes! La potencia de les ombres callades,
el poder de lo horrible qui ab ales desplegades
s'aferra al cor de l'home dexanthi la pahura,
microscòpica larva qui poch a poch madura
parint després els verms qui'l rosegan calmosos...

Bell punt somriu l'aubada, la dels dits tremolosos,
que les Bruxes se fonen, esquerpes y vensudes,
dins les negres escletxes de soques retorsudes
y de penyals decrèpits, hont tenen jas y estable
y alquimies, hont aprenen de llur mestre el diable,
y hont passan lo sant dia, presoneres a colles,
plorant d'esgarrifanses, rihent de pessigolles.

EL DIABLE

El diable de la selva es vert
y cap-viu com un llargandaix.
Escanya l'aucellet que naix.
Amoxa l'escorsó llibert.

Espía arrupit y despert
y murmura de baix en baix.
Treballa més que cap bastaix,
mes dintre la selva s'hi pert.

Escomet a les porcayroles
y entabana als jovens pastors.
Es amich de les xerinoles.

No li desplauen els amors.
Tasta'l pa moresch y'l vi vert...
mes dintre la selva s'hi pert.

CONCEPCIÓ CRISTIANA

I

Magnifica al Senyor la gran boscuria
obrintse com un temple gegantí

ornat ab els trofeus de la velluria
y'ls emblemas ocults del perveni.

Els vents qu'hi passan ab respecte y furia
les orgues ideals fan extremi
y plana llur feréstega canturia
mística y sobría com un res llatí.

Y dels tronchs les honrades fesomíes
somriuhen al fullatje de les voltes
d'hont penjan irisades tremolors

qu'en l'infinita suavitat dels dies
ab les bolves de llum brillan revoltes
formant alegoríes de colors.

II

Magnifica al Senyor la gran boscuria
com un palau de místiques amors
d'hont n'apartan el baf de la luxuria
de l'incorrupta llenya les olors.

No es el plaher qui enganyador convida
es Deu que hi parla car l'instint regeix.
Per xò la selva es una font de vida
que cap concupiscencia enterboleix.

Per xò en eterna joventut perdura,
y esdevé mare conservantse pura
y ses amors son castes y fecondes.

Deu qui ho fa tot ab ordre y ab mesura
posà del equilibri la dolsura
als brots més alts y a les arrels més fondes.

III

Magnifica al Senyor la gran boscuria
car del Senyor les maravelles canta

ab les notes vibrants de la canturia,
del ritme intern ab l'armonía santa.

Canta el poder que en ses arrels traspúa,
la Bellesa qui engendra sa harmonía,
l'Amor qui aucells y papellons congría,
la Trinitat que en símbols perpetúa.

De la Natura en lo castíssim pit,
sembla talment una esmeragda fina
reflectint les blavors del infinit.

Y'l Senyor s'hi emmiralla embadalit
y al home de ciutat li crida:—¡Vina!—
Y frega l'esmeragda ab el seu dit.

LA GRAN DESOLACIÓ DE LA NATURA

La selva milenaria s'es cremada.
Ni un tronch en peu les flames han dexat,
Talment l'Ira divina hi es passada
en lo corcer de l'impetuositat.

S'axeca la sinistra fumerada
de les runes que'l foch ha respectat
en espirals de buyda magestat
encresponant lo blau de l'estelada.

El sol vetlla l'horror d'aquelles cendres
ab una llum qu'aumenta llur tristura.
Més sota el càstich qui fatal engendras'

y que'ls pagesos miran ab pahura,
al cor mateix d'aquella terra dura,
s'infla el llevat de les boscuries tendres. .

TERCER ACCÉSSIT A LA ENGLANTINA D'OR

EL MISTERI DELS PASTORS

La vida dels pastors té ritmes florexents
de postes y d'aubades, de flayres y de vents;
té l'ayre asserenat dels cims més alterosos
y la suau dolsor dels horitzons blavosos:
la vida dels pastors, ben pródiga d'encants,
té fruhicions divines y anhels d'amors humans.
Son riure es aquell riure dels ecos percutits;
sos plors son el murmuri dels rius batent sos llits:
retrunyen les tempestes del cel dintre sos cors,
y'l sol y les estrelles son sos més grans tresors.
Dominan la esplanada com un reyalme esclau:
disposan del silenci: 'ls arracera'l blau:
s'entranyan dins la testa la idea d'infinit,
y senten la grandesa covant son esperit.

Comensa'l jorn al fondres el pàlit primê estel:
d'un jorn serè y explèndit pels cims regna l'anhel:
la fosca encar entranya diformes fantasíes;
els vels de l'ombra hi planan com noves profecíes
de màgiques belleses y esplets de llum y sol;
y'l gran silenci encara hi té posat el vol.
Al Orient la tènue blavor difusa, obscura,
texcix una armonía de llum tota insegura;
s'hi axeca una boyrina rosada ab taques d'or;
la llum hi preludía tonalitats en flor;
un blau immens de gloria per l'àmbit s'irradía;

excelsa serenor festeja'l naxe'l día;
suaus colors divergen del fons blau-cel del mar;
matissos insondables florexen al etzar;
aurioles infinides de llum hi son enceses,
y'l mòn torna a ser bell, y esclatan ses grandeses.
Que en mitx del explendor vibrant de tal misteri,
s'axeca lentament el Sol, ab son imperi
radiós, d'innombres tintes d'esclats espurnejants,
fent l'hora més augusta dels espectacles sants:
s'eleva un clam de gloria que vibra acompassat;
la forma de les coses recobra llur esclat:
s'encenen els colors al bès de la llum nova:
l'ambient de goig vital fecondisant s'arroba:
la llum, ja prodigada, es clara en tot l'espay,
y arreu batega'l día més explendent que may.
Y'l Sol cursa, pausat, sa vía omnipotenta:
flameja a tota llum que esclata aurifluenta:
devallan de sa alsaria cascates rutilants
de vibracions eternes de foch y diamants;
y entranya sa potencia l'esclat august de vida
que's sent aletejar prenent nova esbranzida.

Els vells pastors conexen la egregia claretat;
se l'han sentida al dintre en llur serenitat:
y esguardan fixament la evolució dorada
de llums y de colors que va creant l'aubada.
L'han vista tots els díes del cim del turó esquerp,
y fins de cor ja sabeu aquest instant superb;
que viu en sa memoria tot l'ordre dels colors:
recordan els tòns pàlits que van florint millors;
y ja dintre la pensa contemplan els futurs
avans de que's prodiguin veladament ó purs.
Qu' ells viuhen la dolsesa de la futuritat,
y senten son poder arran de voluntat.

Al naixe'l Sol contemplan sa vía esplendorosa,
y esguardan sa crexensa tan pura y lluminosa;
y,'l cor humil, de pensa divagan sa oració,
qu'es un perfum de vida planant en l'horitzó.
—Oh Sol, oh Sol immens que creuhas l'ampla volta
en un etern festí d'amor: escolta, escolta;

ma vista es apagada baix tanta claretat;
tan gran magnificencia atrau ma voluntat;
jo'm sento humil y feble dessota tes proeses:
de flors, aucells y esclats, pressento les promeses
glosant en l'ayre tebi l'acció de ton esprit:
y sé que tes remades d'estrelles, a la nit,
son més nombroses sempre que'ls claps, que a ma rodona,
son prompte a mon xiulet, ò al raig del cop de fona;
y sé que ab ton esguart d'augusta claretat,
dominas, sempitern, el món y la ciutat!
¡Oh Sol, escolta, escolta! quan siguis al zenit,
recull, en ma mirada, l'anhel de mon esprit:
y atúrat sobre'l pla de la ciutat immensa,
y atraula ab tu, entranyantla a dintre de ma pensa!
que soch adorador d'aquella gran ciutat
que viu dintre mos somnis d'abstreta soletat;
y es l'ideal sublim que alena en ma mirada
quan cerco un grat repós per sobre l'esplanada...—

¡Ay la ciutat, que sempre fou'l discret misteri!
Els vells pastors contemplan lo gran que deu haverhi
a dins sa fantasía, boyrosa y ferestal:
y pujan al mitxdía fins al cimall més alt,
per veure la clariana que esclata dèbilment
al fons dels horitzons, més lluny que a sol-ponent!
Y'ls ulls els hi brillejan ab ansia inconeguda;
la boca tota oberta; la fona als peus cayguda;
y esclatan sordament en un frissar de goig
que riu en tot son gest y a dintre'l llabi roig.
Y viuhen en sa pensa d'aquells discrets relats
y del imaginar en cims assoleyats
aquell batech de vida que la ciutat entranya;
aquelles veus alegres no nades a montanya:
palaus fantasiats que lluhen, indiscrets,
y que, dintre sa testa, de neu y d'or son fets:
mormulls inacabables de goig y d'alegríes:
milers de vianants cursant ses amples víes
ab l'ansia inextingible de vida y de colors:
aquell perfum de roses y aquell ambient de flors:
l'ubriach encís del viure intens, ab rapidesa:
sonoritats del or que dringan ab cruesa:

gemechs de dol y angoxa y notes de virtut:
clamors que no s'entenen d'un ayre corromput:
febleses y grandeses passant no apercebudes:
derrotes que's redressan y vides ja caygudes:
udols del pernabatre y planys d'alta clemencia:
clarors que prest s'apagan al buf de sa impotencia:
blasfemies coratjoses: sublims malediccions:
onades sorolloses y ritmes de cansons:
la gloria d'una vida segada sota'ls peus:
aquell verí de ditxa que gustes y no beus:
els plers immaculats que hi vibran ab feblesa:
les corves temptadores que ofrenan sa nuesa:
les gorjes nacarades que passan triomfals:
els ulls, cabells y llabis que aniuhan ideals:
gosars inacabables de llum, esferehidors,
y'l gran batech que entranyan sos pròdichs resplandors.

¡Ay la ciutat del viure sublim, inexpressat,
que té'l misteri enígmich de la sonoritat!
Els vells pastors la senten tan bella y cadenciosa,
que l'ayman més que als cims y que a la neu mitx fosa:
y senten l'atracció demunt sos humils cors
que'ls fa trovar son regne mesquí d'ambient y flors.
Y dòcils en mirar la titlla que'ls ubriaga
enllà del lluny, com volva de llum que may s'apaga,
son rostre s'aciensa en compungit esguard:
y senten la tristesa sublim del cap-al-tart,
que branda entre'l conjunt de ses idees mortes;
y quan reviu la vida dins ses penses absortes
y esguardan el sol d'or, claríssim, al zenit,
un gran desitx se senten florir a dintre'l pit:
de fe' ab el Sol la vía; creuhar l'immensitat,
passant, en la volada, per sobre la ciutat.

VIOLA

X.—DOL, *de D. Joan Alcover.*

XI.—A MADONA BELLESA, *de D. Jaume Bofill y Matas.*

PREMI A LA VIOLA D'OR Y D'ARGENT

DOL

I

Sé d'una vella concirosa
a qui sos fills varen dexar
per la fortuna fabulosa
de l'altra banda de la mar.
Com la grisó' d'un ull d'oracle
mira la fonda solitut,
esperant l'hora del miracle
que li retorni'l be perdut...
Com ella guayta la marina,
mon pensament vel-la, abocat;
mes la finestra ahont s'inclina
s'obri devant l'eternitat.

Arriba un jorn que nostra vida
ja no veu rès en l'avenir;
mes al hivern, rejovenida,
en la dels fills torna florir.
Tebia dolsesa'ls ulls amoxa,
de pressentir la tendra mà
que en acabant l'última angoxa,
piadosament els tancarà.
Y de llur vida l'auriola
ens sembla veure, en lo futur,

que nostres cendres agombola
assoleyant el vas oscur.
Però si cau llur jovenesa
y se'ns acluca l'ideal,
¿què n'ha de fer de sa vellesa
l'àrida soca paternal?

Cap a l'abisme que'ns espera
mon pensament amolla'l fruyt,
com el brancàm d'una figuera
tota penjada sobre'l buyt.
Llum de recorts passa allà enfora,
pluja d'estels en la negror...
No me'n sé anar, nó, de la vora
de mon terrible mirador.
Com en el fons d'un vell retaule
lliscan els dos adolescents;
passan ulls cluchs, sense paraula,
com a sonàmbuls somrients.
Passa la flor de l'amor mía;
passan en creu aquelles mans
que ma tendresa copdicia
pera besarles com abans.
De la foscor may esplorada
pujan alens d'oratge fret,
que ma existencia amenassada
fan tremolar com un llumet.
¿Cal defensar la flama incerta
d'aquest llumet feble y morent?
¿Pera tancar la porta oberta
cal que forceji contra'l vent?
¡Entri la ratxa que'm perfuma
ab la fetor d'un món podrit;
munti l'oreig que du l'escuma
de les rompents del infinit!...

II

¡Ombra divina, protectora
de l'aliansa dels dos mons,

jo torn á tu; mon cor anyora
les oblidades oracions!
Aquí tot parla de l'imperi
ahont jejòrnan els difunts;
aquí batega el gran misteri
que vius y morts escalfa junts.
Sols la fredô d'aquestes lloses
calma la febre de mon front,
devant les úlceres descloses
del enclavat en creu d'afront.
Els qui duím l'ànima ferida,
com els captayres afollats,
entre el tumulte de la vida
ens hi trobem desamparats.
Mes en el temple que il·lumina
com un estel la llantia d'or,
l'eternitat s'hi sent vehina,
afalagant el nostre cor.
Y'ls endolats, al peu de l'ara,
sentim els morts més avinent,
y a axugà' els plors de nostra cara
ve la caricia de l'ausent.

ACCÉSSIT A LA VIOLA D'OR Y D'ARGENT

A MADONA BELLESA

Spiritualis unctio

**Del esperit la forestal horrura
tornas pietat, al circumdà' una prada
qui baxa ab una molt suau baxada
de graderia pura.**

**¡Oh la prada tot l'any esmeragdina
de la caricia de blavors serenes!
la teva pau l'enterboleix apenes
la marinada fina.**

**Brota de tu, com un desitj, la blanca
tija d'una alba de contades fulles
qui retallan el cel. Sols te remullas
d'una fontana estanca.**

**Del sol-ixent t'arriva l' escomesa
de baix a dalt. Y en mitj de tu, sentada
hi ha la Bellesa Anímica humanada
del esperit primpcesa.**

**Sota'l dosser, miniaturat de fulles
y claps de cel hont may el trò ressona,
vetlla, apacible com una Madona,
les forestals despulles.**

**¡Casta Bellesa del Esprit! alada
psiquis, sortint del pensament, flamejas**

y trovas, per demunt de les envejes,
la Bellesa Increada.

En ta contemplació l'esprit s'aqùieta
car no hi ha en tu caducitats de forma;
ets sobirana de la teva norma,
sobirana discreta.

Quan la Bellesa Corporal t'admira,
aduch servant la nuditat més casta,
com, per capirte, son esguart no basta,
avergonyida el gira.

Sols al Poeta't manifestas, pura,
per transparencies corporals, per fines
intuicions. Les teves mans divines
exaltan la Natura

com un diví present, casta Bellesa.
També les meves t'ofereixen, tosques,
en rítmica garlanda, l'incompresa
tremolor de les fosques

boscuries qui't circumdan. Llur horrura
plaume, atrevit, pouar. Dins llur misteri
de castell enrunat, be pot haverhi
selvàtica dolsura.

PREMIS EXTRAORDINARIS

XII.—LA CARRETERA, *de D. Joan Oller y Rabassa.*

XIII.—VIDES FRÍVOLES, *de D. Joseph M.ª Lopez Picó.*

XIV.—STRAMPS A LLAHOR DE LA MARE DE DEU DE SANT SALVADOR, *del Rvnt. don Llorens Ribé y Campins.*

XV.—A UNA MAGESTAT, *de D. Manuel Folch y Torres.*

XVI.—LA TORRE D'IVORI, *de D. Gabriel Alomar.*

XVII.—LA SENYORA, *de D. Joseph Aladern.*

XVIII.—COPES, *del Rvnt. D. Joseph Paradeda y Sala.*

XIX.—MARAVELLADES, *de D. Eduart Girbal y Jaume.*

XX.—DEL CAMP Y DE LA CIUTAT, *de D. Vicens Balanzó y Echevarria.*

XXI.—EROXANDRE & LYDIA, *de D. Alfons Maseras.*

XXII.—TRADUCCIONS D'ODES D'HORACI, *de don Gabriel Alomar.*

PREMI DE LA COPA

LA CARRETERA

Contagis.

I

Un'ampla ventada va passar udolant...

En la carretera la Pepa, dòna del peó caminer, va tenir de saltar al fons del rech pera apartarse dels matxos d'un carro encallat que, esquivats per la pluja de garrotades que'ls hi queya al demunt, no poguentlo arrencar, anavan d'un costat a l'altre de camí esgratinyant la terra llefiscosa.

—¡Oxque!... ¡Oxque!...—cridava'l carreter ab una veu potent y abaritonada que'l vent desfeya totseguit; y encare una de les besties no duptava un xich en obehirli'l crit, que ja l'home, recargolant una blasfemia qu'adressava, a la una, les orelles dels quatre matxos y, agafant la vara ab les dues mans, deixava anar damunt del desobedient mitja dotzena de garrotades planes, llarch a llarch del còs, que'l feyan arronsar de dolor y estrebar ab follía. Més res per axò; el formidable carro d'alta y punxaguda vela, farsit de sachs de blat y bocoys que li sobreixíen abonyegadament pels costats y'l darrera, permanexía immóvil, com clavat a terra, un xich entregirat y enfonsada una roda dos pams en la trilla fangosa.

—¡Au, au!—no callava de cridar el carreter, fentse de boig y a garrotada sèca contra les cames del matxo de vares qu'allí, agarrotat, suant y tremolant, s' esforsava desesperadament.

—¡Au!, au!... ¡Malehida sigui la sanch qu'os aguanta!—cridava fora de si aquell home; y en sa follía, per no haver de corre d'un cap a l'altre de la tirallonga de matxos, s'hi feya a cops de pedra, ab la cantelluda grava de les vores.

—¡Ep un xich de compte si os plau!—va cridar la Pepa al sentir caure aprop d'ella, de rebot del ventre d'un dels matxos, una pedra.

El carreter la mirà.

—¡Ah maliatsiga; es la peonera!... A vos y al vostre home y a tots os voldría tenir aquí enganxats ab els matxos. ¡Mitxa hora fa que no'm puch moure y més amunt ja he tingut un'altre encallada!... Y donchs ¿per què serveix la grava, per què no la tireu als sots ab el cap qu'os aguanta?

—No'n té pas la culpa ell. Digueuho als que manan axò.

—Si; els que manan! Y vosaltres que cobrèu pera no treballar y....

—No es pas veritat ¿sentiu?

—¡Apa, apa!. Vaja, no volgueu pledejar, mestressa, y aneusen a fer corre'ls dits per les hortes, que ja's fà fosch y es la vostra feyna!—

Y totseguit revenint a les besties altre vegada, va cridar:

—¡Arri!.. Remalehida sigui la vostra sanch!...—

Y petaren de nou les garrotades com contra bots de vi!

La Pepa'l va dexar y, sense tombarse, va marxar lleugera, esverada per lo que li acabava de dir el carreter. ¡Aviat ho sabría tothom qu'ella anava per les hortes a arrabassar lo que podía al ferse fosch! Mes ben aviat va recobrar la serenitat. Havía de deixar morir de gana als seus vuyt fills, acontentantse ab les tres pessetes de jornal del peó? Després, que tampoch feya gran mal, avuy aquí, demà allà, prenent una capsa de bròquil, un parell de cols ò dos grapats de patates. Ella no havía pas nascut pera fer axò, ni'ls seus pares li havian ensenyat, y si are s'arriscava "a fer correr els dits„, com li havía dit el carreter, era perque no li quedava altre remey pera satisfer aquelles vuyt boques de casa, sempre obertes a punt d'engolirsho tot.

Axís pensant, aquella dòna seca com un clau, espellifada de roba y desgrenyada de cabells, sense mitges a les cames, calsats els peus per unes espardenyes tapades, ja velles y ab traus, s'escorría, com una dayna, per la vora de la destruhi-

da carretera, sentintse, de tant en tant, empesa per les ratxes de tramontana.

Vent, vent de dalt s'havia girat aquell cap-al-tart pera escombrar les nuvolades que cada jorn ho amaravan tot ab xàfechs tardorals. Vent, vent de tramontana s'havía girat! Damunt les esfumades montanyes del lluny, s'hi ajeya una atapahida boyra color de cendra molla, tallada horitzontalment, a dret fil, un xich escabellada no més en sos extrems; y damunt la boyra un espay ràs, eteri y brillant com argent en fusió, vibrava igual que si naxés allí aquell ayre impetuós y ample, incansable y seguit que galopava de cap a cap de plana, estremint totjust les vinyes nues, fent onejar a grans masses el delicat fullatge dels rengles d'oliveres y mantenint en viu tremolor els branquillons més alts dels garrofers, gegantins y apomats, pròdichs alguns, fins a dexar caure ses branques casi arràn de terra.

Axís la Pepa anava fent camí sense parar esment en la ventada. Més encara no havía donat dues centes passes que ja va sentir, qui sab hont, esmortuhits per l'amplitut dels ayres y entre-trencats pels esbufechs del vent, els crits d'altre carreter ab el carro encallat. De tant lluny semblavan alirets desesperats de dolor, d'aussili. Y es que, de cap a cap, aquella carretera, axís de nits com de dies, era un plany, una eterna quexa. Per tot la quietut a les tranquiles remors del camp a la tardor. No més en el camí ral, en el caritatiu camí que ha de portar a tothom a terme, que ha d'unir un poble ab l'altre ab abraçada fraternal, no més en el camí els crits irats, les blasfemies y les selvatges y folles garrotades!

Y l'abandonada carretera, pelada d'arbres vorers, més fonda del mitx que dels rechs laterals, s'estiragassava fangosa y enllotada, ab roderes de pam y roca-llisos ressaltats, semblant, de nits, una gran veta de negrenca bruticia, repugnant com si fos una llaga immonda... A l'un costat, de tant en tant, raquítichs muntets de grava, ab sarcàstica previsió, feya cinch anys que hi eran!

La Pepa ja estava a punt de trencar cap a les hortes d'un Mas proper quan, a les febles transparencies dels dos foscans, vegé venir, lentament, per l'altra banda del camí, a un home que li semblà'l seu marit. Ja d'un tros lluny:

—Pepa, Pepa!—va grunyir el peó ab veu adolorida.—Avuy no hi vagis, sents?... Tothom ho sab, y si arriba a ore-

lles de l'enginyer ò'l sobrestant, ens fosqueràn al mitx del camí sense contemplacions.

—Calla, poruch—va rondinar a mitja veu aquella doneta seca y nerviosa, engallantse decidida.—Axò sí que estaría bé!... Més roban ells que jo!

—Però... què'n treuràs si manan?

—Què'n treuré? Donchs per axò, que si no t'apujan el jornal, jo no haig pas de dexar morir als meus fills de gana, ni'ls haig de fer anar nusos. Ves què m'hi dius?—

El peó, un homenàs alt y sapat, ab apariencies atlètiques, però calmós y fret com un bou, s'arronsà d'espatlles y feu voltar la pala que duya al coll...

Més allavors va sentirse traqueteig de carros, y en el camí, mitx fosa en la fosca, hi va aparèixer una taca, una ombra immensa que se'n venía lentament.

—Au, vesten donchs!—rondinà'l peó.—Y fes que no't vegin els carreters que pugen...—

La Pepa, sense badar la boca, va saltar a una vinya, y seguint acotada un rengle d'olivers, atormentadament onejats per la ventada, desaparesqué engolida per la nit.

Ell, en Miquel, va apretar el pas. No volía que l'aconseguissin els carreters que venian, pera no haverne d'aguantar ni una indirecta, si havian vist a la seva dòna, ò perque no li sortissin ab la cansò de quan tiraría la grava al camí, fentlo mal parlar de l'enginyer y'l sobrestant que's ficavan a la butxaca lo que'l Govern pagava. Al bon Miquel, peó de tota la vida y fill de peons, li dolía esserho d' aquell camí malhaurat del que'n tenía de contemplar la destrucció sense poguerhi fer rès de profit. Aquella tarde matexa ¿quín bon temps no era pera tirar grava als sots y taparla ab terra molla? Donchs, pera fer quelcom, havía tingut de pèrdrela netejant els rechs d'herbotes; ¡els rechs axuts qu'eren més alts que'l centre de la carretera!

Caminant, caminant, va trobar el carro qu'havía fet saltar del camí a sa muller. Estava encallat en el meteix lloch, un xich entregirat, ab la roda més enfonsada encare al sot llotós, tot ell pesadament caygut cap a una banda. Els matxos, ab les orelles dretes y girades enrera, com esperant el crit, xops de fumosa suhor, permanexian inmòvils. Ningú'ls atiava.

A n'en Miquel el va estranyar aquella quietut, no sentir ni veure al Cucu, el carreter.

—¡Cucu!—va cridar. Y no tingué resposta. Mirà, remirà, sota les rodes, a dalt del carro, y res enlloch! Tot d'una, el matxo del mitx, un matxo blanch, alt y sech, va alsarse de gropes y esbitzà, en soptats secudiments, una ratxa de cosses sà y enllà, y allavors, en Miquel va veure, un xich allunyat de les besties, mitx ajegut en un munt de grava, a un home que's removia ab lentituts de dolor.

—Cucu ¿què teníu?—cridà bo y correnthi.

Ben aviat ho va entendre lo que tenía. Segur qu' aquell home, en sa follia, havia passat per sota'ls tirants, confiant en la mansuetut de ses besties castigades; més al sentirlo la blanca, en un rampell de por, va deixar anar una ratxa de potades y l'atrapà.

—Aquet Cucu malehit!—va rondinar en Miquel—sempre volguent anar de nits y tot sol!—

Més el carreter axís que'l va veure li va allargar el bras tot suspirant:

—Ajudèume...—

El peó'l va ajudar a axecarse y'l palpà, no trobantli sarch enlloch; però'l carreter se senyalava'l pit y totjust articulava:

—M'ha tapat, m'ha tapat la mala bestia!

—Si os hi feu tan de boig!... Però vaja, no espantarse. Are pujan de buyt en Cisquet y'n Garlanda qu'os treuràn el carro, mentres vos vindrèu a casa y os faré una frega.—

El Cucu no va respondre, però's dexà guiar. Ben aviat va sentirse'l socatreig dels carros d'en Cisquet y'n Garlanda, mentres un'ampla ventada bagolava llànguidament.

Cap a mar, una clapa de rovell, era com una darrera ganyota trista del dia agonitzant, y a un ters de cel hi va aparexer, clara y vaporosa, l'estrella de la nit.

II

En Miquel vivía a tret d'escopeta de poblat en un casalot revellit que li llogaren per un duro al mes. Al davant de l'ampla porta una era rodona de rajols recordava qu'aquella desferra en sos temps havía sigut un Mas. Més are les vinyes que s'extenian a l' entorn de les runoses parets, no hi tenian res que veure ab la casa vella. En l'era no s'hi batía; tansols

la Pepa, desprès de les bogades, hi extenía la roba. Y allí's veya volejar, entre dues estaques velles y mitx caygudes, una tirallonga de camisoles, devantals y mitxes, de colors passats y de totes mides.

Ja d'un tros lluny, al acostarse a la casa del peó, qu'era un xich decantada del camí, se sentía la gatzara de la canalla, perque, tant al hivern com al estiu, may se tancava res en aquella casa, y per cada overturia s'escapava un crit ò un plor. Y com si la fam els excités a n'els menuts, el día que'ls hi donava per dir, en havent esmorzat, que tenian gana y correr buscant rosegons de pà al fons dels calaxos, la Pepa, ab el cor trencat de dolor per no poguerlos satisfer, tenía de prodigar les surres: sols axís hi havía pau! ¡Vuyt de tinguts, vuyt en vida, y sòrt encare de que cap malaltegés! ¿Quí li havía de dir a la Pepa deu anys enrera, quan se va casar, que portaría tants fills al mon? A n'ella, la mosseta prima y balladora, alegra com un picarol, la més vistosa de totes les d'aquell poblet arredossat als peus de les immenses serralades pirinenques ¿quí li havía de dir que dexaría son poble nadiu per anàrsen lluny a passar penes y miseries? ¿Quí li havía de dir quan festejava ab tanta d'alegría, quan, pera ajudar a mantenir a la seva mare vella y ferida, trevallava a la fàbrica de filats?

Anant y venint de la fàbrica per la blanca carretera que vorejava el riu fressejayre, la Pepa va enamorar al péo. A l'hivern quants cops ell, en el plè esclat de sos vint y cinch anys, adolorits els ronyons y les espatlles y'ls brassos de tan manejar el mall pesant esmicolant els rochs pera ferne grava, espitregada la camisa sens temer l'ayre jeliu que baixava de les montanyes, totjust entelades de neu les properes, les de més enllà blanques y irradiants com si fossin de marbre, quants cops al veure venir per la carretera qu'ell cuydava la graciosa minyona de caminar rumbós, tota tapada com pera defensar ses carns delicades de les crues brusquetats del clima violent, quants cops ell se sentía muntar una tendresa del fons del pit que li treya totes les forses y sols li dictava paraules joganeres!

—¿Qu'estàs cansat, Miquel?—li demanava ella ja d'un tros lluny al vèurel aturarse en la feyna.

—No, pero pensava que no pesarías tant tu com aquest mall!

—¡Y are!... ¿Com ho sabs si may m'has sospesada?—demanava ella llensantli una mirada de fresca picardía.

—¡Tens rahó!... Potser qu'ho probessim are?—saltava ell, abalantsantse cap a la noya, excitat per l'invitació. Ella alesbores arrencava a corre fent un xiscle que al cap d'en Miquel ressonava ab mil veus de tentació. Més totseguit el xicot se revenía, y ab un deix de tendre cobdicia, amenassantla somrient mentres ella's girava encare a mirarlo un tros enllà, rondinava de baix en baix:

—¡Ay'l día que't pugui haver!—

Y ella tornava a riure sorollosament en les soletats del camí. Y tot anantsen cap a casa's rumiava que si un jorn aquell xicot li demanava relacions fora cosa de dirli sí.

Per fi'n Miquel se va decidir, y en la carretera's varen entendre. Al cap de poch la mort de la mare de la noya va avensarho tot.

Un cop casats, la Pepa va passar a viure ab els pares d'en Miquel, en la casa dels peons. Era una caseta lluny de poblat, nova perque la carretera també ho era, arredossada a la montanya y ab unes fexes d'horta al derrera. Allí varen passar en Miquel y la Pepa uns anys felissos, allí varen comensar a venir fills y fills, un cada tardor. No s'encaparrà'l felís y confiat matrimoni per axò; ell se refiava de la bona feyna dels seus brassos pera no esser despedit; ella, com que la sogra li menava la quitxalla, podía anar encare a la fàbrica.

Més de cop y volta's va reduir a la meytat el personal que tenía de conservar la carretera, y'ls joves foren despedits pera dexar els llochs als vells. A n'en Miquel li dongueren feyna cap a les vores de l'Ebre, y un senyor del seu poble li va fer unes ratlles recomanantlo a l'enginyer de Tarragona.

Quan en Miquel se va trobar per primera volta davant d'aquella carretera abandonada, tan ampla y tan plana, però tan destruhida, va pressentir tristeses y va sentir anyoransa.

La Pepa, al entrar a la casota que passaren a habitar, al vèurela tan runosa, plena de goteres y de rates, també va sentir anyoransa. Allí ella's va comensar a trobar sola quan el seu home era al treball, sense la companyía de la sogra que l'ajudés a portar la casa; allí, com qu'ella no podía anar

a la fàbrica, y tenian de pagar la casa, y'ls noys crexian, y cada día costavan més de mantenir, y no tenian ni una migrada fexa de terra, ni l'ajuda dels dos vellets, la Pepa va comensar a veure venir la freda y crudel miseria, va veure com els assetjava y estrenyía igual que si volgués acabar per ofegarlos.

El darrer infant el tingueren allí, però no n'havian de tenir cap més. Per el matrimoni comensà una vida de lluyta sorda contra la miseria. Els caràcters s'agrejaren. Ella va sofrir aquell despullament misteriós d'encants y gracies de la dòna quan, encare que jove, ha sentit apagarse en son sí'l flam de l'amor, s'aflaquí y encorbà, y l'alegra nerviositat d'abans esdevingué una frisansa, una quietut malhumorada. Ell s'apagà com metall que s'entela; però ab pacífica resignació esperà millors dies.

Ab lo qu'ell guanyava no s'arribava al gasto. Per axò sa muller moltes voltes s'irritava al vèurel tan mansament resignat a la sort.

—Anèmsen d'aquí—cridava—que a mi se'm trenca'l cor al veure com pujèm a aquestes criatures sense vestirles ni atiparles!

—¿Y ahont anirèm?—li deya ell mancat d'alè.

—Al poble!

—Si? Y què hi ferèm?

—Tú trevallaràs de qualsevol cosa; jo tornaré entrar a la fàbrica, y'ls teus pares ens faràn costat...—

Però'l peó rodava'l cap, qu'allò era impossible. ¿De què faría ell si no tenía altre ofici que'l de peó? S'havian d' estar allí y anar aguantant, no patian pas tant tampoch; anar aguantant fins que'ls noys fossin grans. Per sòrt el primer era home y aviat podría guanyar quelcom... "¡Els fills venen ab un pà sota l'axella!" rondinava sentenciosament.

Però la Pepa no's dexava convencer. Sentía no poguer pujar als seus petits tan bé com hauría volgut.

Una tarde d'Agost la Pepa, venint de rentar, va veure en una vinya uns moscatells temptayres que lluhian en la quieta manyaga del sol de foch, alegrament daurats. "Si n'agafés pels meus petits!" va demanarse. Y saltà a la vinya xardorosa. No hi havía ningú, no més abelles llemineres... Un, dos, tres, d'un cep a l'altre, va omplir una faldada de raims. "Ve-

taqui festa major a casa!„ Al arribarhi als dos foscans, va dexar anar la faldada damunt de la taula, mentres la canalla la voltava alegrament. Però la Pepa rondinava:

—¡Au, au!... Fugiu d'aquí grandassots, que ja os la sabeu campar!... Pels petits, pels petits!—Sí, pels menuts qu'alsavan les mans y obrian els ulls.

En Miquel, assegut vora la porta tot prenent la calma del cap vespre, somreya. Per fí va dir, ab veu baxa, a sa muller:

—Sembla que n'has dut molts... ¿No t'hauràn pas vist?

—No... Y si m'haguessin vist ¿què?... Aquella vinya n'està pleníssima.—

Més axò's va repetir cinch y sis voltes, y desprès dels raims la Pepa va comensar a tirar demunt de la taula faldades de figues, fins qu'un dia hi rodolaren dos melons fexuchs, axecant una gran gatzara d'alegría entre'ls brivalls.

En Miquel al vèureho obrí'ls ulls esparveradament.

—¡Pepa!... ¿Què t'has ficat en un hort?—cridà ab tò de censura. Més sa muller li va respondre encalabrinantse:

—Sí!... Y no t'alarmis, que ningú m'ha vist!

—Però t'hi poden veure!

—Be, no hi tornaré més, dòs!—va dir la Pepa ab ayre d'accedir perque sí.

Però'n Miquel no se'n va refiar, y al notar que a casa seva la bona verdura anava abundant, la va vigilar. Y la vegé qu'arribava un vespre y l'altre, sempre ab la faldada plena!

—Pepa, Pepa... que'ns perderàs a tots!—li rondinava ab tristesa.—¿Per què ho fas axò?

—¿Qu'ha d'anar despullada la quitxalla a l'hivern? ¿Què vols que se't morin de fret y gana?

—Es que...

—Encare no hi vivím de caritat y les tinch de pagar les coses que compro... ¿M'entens?

—Be, pero... ¿y l'exemple?... La taca que't posas al damunt si un dia se sab, perque tu robas...

—¿Robo?—saltava ella indignantse.—També roban els carreters, que a l'hora d'esmorzar afanan tot lo que poden, y l'enginyer y'l sobrestant! No tinguis escrúpols, que no faig cap gran mal jo.—

Y totes les converses que tenían marit y muller eran axís curtes y fiblants.

Més desde la vetlla que'n Miquel va trobar al Cucu extés al camí, des qu'aquell carreter esquerp y mal carat que feya'ls viatjes sempre de nit y sempre sol, en mostra d'agrahiment als aussilis qu'havía rebut del peó, baixava de tant en tant a casa d'ell pera ferla petar una mica, les raspositats entre marit y muller s'accentuaren més y més. Si, perque'l Cucu, ab aquella cara bonyeguda y xata y aquells ulls sempre mitj cluchs y aquells llabis oberts com morro de garrinet y aquell cuarteler sempre apagat y mastegat, deixava entre-veure qu'estava enterat de les penalitats d'aquella familia y donava la rahò a la Pepa de fer axò que feya.

—Sí, maliatsiga tot! Si no's pot ni menjar, que's fòtiga tot el mon! ¡Que escrúpols ni miraments!—deya.—No s'hi miren pas a robar els de més amunt, desde'ls *menistres* fins al sobrestant d'aquet camí. Les vegades que li he malehit els ossos y la sanch podrida! ¡El fato que s'avaría ab els sotrachs, la suhor que'm costa cada hivern aquesta melehida carretera!... Si home, si aquí a Espanya tothom roba ò cobra de sota mà y qui no ho fà es perque no pot!... —

A la primería la Pepa no l'escoltava ab gens de gust. Ell sí qu'era un mala sanch ab aquell cor tan dur per tractar a les besties! Més fós com fós, ella hi trobava una defensa contra les recriminacións del seu marit y se'n va comensar a valdre. Perque a la Pepa l'anar a les hortes aviat li esdevingué una passió, com si'n allò hi hagués quelcom de sorda venjansa, d'imitació desesperada... "Jo depench de lladres y tinch de morirme de fam?„ se deya tot sovint... Y de nits, ab llestesa felina, ella feya sa presa.

Fins qu'un matí'l Cucu, que revenía de buyt, deixant el carro arrambat á una vora de la carretera, s'arriba a ca'l peó.

—Pepa!

—Deu vos guard, Cucu.

—Y'l vostre home?... A treure pols ¿oy? ¡Mireu qu'es prou! Aquesta nit pujava ab cent quaranta quintars, y m'he estat un quart encallat altre vegada. ¡Maliatsiga'l cap que'ls aguanta! Be però, vaja, pel cas es lo mateix. No'l venía pas a veure a n'ell, que no hi pot fer res; a vos voldría dirvos una paraula...

—Diguèu.

—Qu'anèu ab compte! El masover del Mas de Dalt ja fa

unes quantes nits qu'os espera, y si os enxampa te ganes de portarvos davant del Jutje!—

La Pepa sentí que la sanch li pujava a les galtes.

—Anèu malament—seguí'l carreter—anèu malament. S'han de fer més amagades les coses. Y es un dir, però si passèu miseria es perque volèu, ò, millor, perque'l vostre home vol.

—¿Y axò?—

El Cucu va obrir tan com pogué'ls ulls petits y aclucadíssos, color de llargandaix.

—Ab la casa que teniu, en tan bon lloch, me caso ab.... Tota aquesta quitxalla treuría més color y no aniría tan bruta y espellifada.

—Com?

—Vaja, no'm volguèu fer parlar, que prou ho sabèu dòna!

—No entench...—

El Cucu va escupir a terra y llensà'l cigarro ab forsa.

—¿Y que no's passa matuta a Vilallots com per tot el mon?... ¡Y ja he parlat massa! Arriba, *adiòs*... y anèu ab compte qu'es mal payo'l masover de dalt!—

La Pepa restá uns minuts atontada. El masover?... el frau? Mes ben aviat va comensar a vèurehi. Lo del Mas de Dalt no ananthi estaría acabat, pero lo del Cucu, ¿en què consistiría, còm se tenía de fer, ab quí s'havian d'entendre? ¿Fora exposat? Perque si'l seu marit tenía de corre de nits com els paquetayres fronterisos, resoltament ni pensarhi. Pero'l Cucu havía parlat de la casa! Potser consistiría en quelcom que no fós perillós y que podría dexar algun quartet. Si fos axís ¿per què no pensarhi?

Esperá al Miquel ab ansia pera parlarne.

Fou després de dinar quan tingueren la sentada; a dalt en la cambra dels petits, ahont s'hi veyan tres catres arrenglerats.

—¡No!... No me'n parlis més, Pepa!—cridà en Miquel desprès d'haverla escoltada.

—Pero, malvinatje l'home!... Si ho sabs, dígam lo que tindriam de fer!

—No ho vulguis saber. Prou!

—Arri allà! Sempre tot ho veus negre; ni home semblas!

—Y tu no tens seny, ni miras res!

—Prou miro; miro que si n'hem dut vuyt en aquet mon de

miseries vuyt n'hem de pujar y qu'are'ls veig creixer ab pena!

La Pepa va callar y una llàgrima li pujà als ulls mentres ell acotava'l cap. ¡Já era ben cert que feyan llàstima'ls petits!

¿Còm se l'havían creat aquell desastre?... Y en Miquel, axecant la mirada, va clavarla'n sa muller cercanthi la dòna d'avans. Y la vegé cambiada, com fruyta que s'ha assecat, la vegé pansida y plena de dolor, y va semblarli qu'are'n la pena no la tractava ab tan d'amor, com abans en l'alegría!

—Pepa, vínam aquí, que no vull que ploris ni una llàgrima!—va cridar bruscament engrapantli un bras.—Faré lo que vulguis... Quan torni a pujar el Cucu li diré que sí, però tu no vagis més a les hortes.

Ella allavors volgué sapiguer en què consistiría'l frau. Res; un petit dipòsit ab el que omplirían paquets que'l Cucu passaría a buscar. Y al veure lo senzilla y quieta qu'era aquella salvació, ella, pera refermar el propòsit al seu marit, li ensenyà punt per punt la miseria'n que estavan. Els petits ja no tenían robes pera abrigarse aquell hivern: ella ni unes sabates ni unes enagües. Tot, tot s'ho enduyan aquells xavalets destrossayres y que may se veyan tips, qu'estripavan llensols y trencavan catres y esbotzavan màrfegues y esmicolavan plats. No més de durlos a tallar els cavells la Pepa se'n feya mitj jornal!

—¡Per ells Miquel, per ells!—

Més l'endemà dissapte'l peó va anar a cobrar y'l capatàs, al entregarli la soldada, li digué:

—S'han queixat de que la vostra dòna afana tot lo que pot per les hortes vehines; poseuhi remey, ò sino os en ferèu la plassa!—

En Miquel, plè de vergonya, no sapigué respondre y s'escabullí tan aviat com va poguer del davant d'aquell home. Ja era nit y caminava per la carretera, anantsen cap a casa ab una grapa ofegadora al cor. ¡Ja la tenía al damunt la vergonya que preveya, la desgracia que temía! Més no! ¡Prou! Al arribar a casa diría a sa muller qu'estava decidit a no dexarli fer més lo qu'havía consentit fins are; qu'estava determinat a contestar que no y cent vegades no a n'el Cucu; que d'are'n avant passarían la vida ab miseria, ab sofriments, tan dura com se presentés, però no havent d'abaxar el cap may per nin-

gú. ¡Que vingués la fam, que passessin els mals díes! Ell sempre, desprès de les tempestes havía vist lluhir el sol!

Y axís bullint d'ira feya camí per la fosca carretera. Are venía un carro lent y pesant ab tracateig fexuch. De primer se sentían els cops dels botons contra les clivilles dels fusells, desprès el somort trepitj dels matxos y totseguit surgía de la fosca'l primer animal; surgía com un espectre endormiscat y trist, caminant a pleret, cota la testa, caygudes les orelles, ab ayres de supliciat. Al veure l'ombra del peó, les llargues orelles de la bestia s'axecavan un instant, atentes; més totseguit queyan altra vegada mortes. Y darrera aquella bestia que passava com una fantasma que no tingués més vida que pera caminar lentament, ne venía un'altre, igualment trista y resignada... y un'altre... y un'altre y totes axecavan les orelles un instant pera dexarles caure altra vegada mortes, totes anavan caminant, a poch a poch, a compàs, seguint, el per elles incomprensible suplici, de tirar sempre avant... avant. Per fí, al darrera venía'l carro immens, mort, tambalejantse fexugament per damunt dels sots formidables, quexantse ab son tracateig de la pena del seu camí... Y al carreter no se'l veya enlloch, adormit, de segur, a dalt dels fatos, sota la vela polsosa, com barbre César d'aquella carrossa pesanta tan fatalment arrossegada entre la fosca. Y una lleugera sentor de garrofes ò ví embaumava l'ayre uns instants.

Quan aquell carro havía passat, més enllà ja se'n ohía venir un altre.

En Miquel anava fent son camí sense parar esment en la fexuga y trencada currúa de carros retrassats, quan al esser ja molt lluny de poblat, entre'ls ofegats alirets d'un carreter, que qui sab hont tenía'l carro encallat, va semblarli sentir una veu d'espignet que parlava ab furia, dintre unes vinyes, endavant.

¿Per què's va aturar y's sentí batre'l cor? Endevades obrí'ls ulls esperverats tractant de sondejar les ombres: sota aquella acampanada volta callada y plena d'estrelles xispejants, no's podía mirar lluny! ¡Com més la vista s'esforsava, més atapahides, més de sutxe esdevenían les negrors!

Però l'espignet caminava; ja's sentía damunt de la carretera, ja s'anava acostant y junt ab ell comensava a ohirshi una veu baixa y fonda que timbalejava sorda. De cop en Miquel arrencà a corre: havía conegut la veu de sa muller:

—¡Dexeume!... ¡Dexeume!—xisclava. Ell va llensar un crit ab tota la forsa del seu pit trasbalsat, y corregué més encare. Aleshores tot se calmà y una gran quietut omplí de pau les ombres.

En Miquel corría, corría, quant damunt d'una pila de grava va veurehi com una taca ab forma humana, arrupida.

—Pepa!.. ¡Pepa!—repetí acostantshi—¿Què t'ha passat?—

Sa muller no li va respondre. Plorava.

—¿Quí ha sigut? ¿Cap ahont ha tirat, digas?—demanà'l peó desitjós de fer a miques a n'algú.

—Volia durme a Vilallots are mateix!—confegí la Pepa ennuegantse y... y perque no l'he volgut seguir, m'ha donat dues grapades a l'espatlla que m'ha dexat mitj morta ¡Mala fi tingui'l condemnat!

—¿Y qui era?

—El masover de Mas-Nena.—

En Miquel allavores va sentir que una llansa se li clavava al cor. ¡Aquell masover precisament, el que tothom retreya com a home més benigne y honrat!

—Estàs contenta are?—va exclamar ab dolor—Aquí ho tens lo que't venía predicant. El Capatàs avuy m'ha amenassat: desd'are pots comptar qu'haurèm de marxar d' aquí! Y molta sòrt tindriam si'l de Mas-Nena callés y'ns escapessim de la Justicia.

¡Mira si'ls n'has fet de be als teus fills! —

La Pepa no va respondre y s'amagà la cara entre les mans.

—Aném, que no'ns hi ha de trobar ningú a n'aquí!—va rondinar en Miquel.

Y marxaren: ell al davant mut y cap-cot; ella un xich rerassagada, somicant com un nen. Mes aviat varen dexar la carretera pera atravessar vinyes. Havian sentit traquetejar un carro, un renéch y petar una garrotada furienta: era'l Cucu, y'n Miquel no'l volía veure.—Ni sentirlo!—rondinà fent un gesto que va anar de cel a terra. Y totseguit, girantse a la Pepa, va afegir:

—Desd'are, primer allargar la mà demanant un rosegò, qu'haver d'abaxar els ulls per res!—

Ella no va respondre.

Un llumet, trist, rojench, parpellejava darrera un rengle de negres garrofers allí, davant seu. Era'l de sa casa y'ls

nens l'havían encés esperantlos. Y en Miquel al veurel, y al pensar que si arriban a seguir els consells del Cucu fins allí haurían portat la corrupció que semblava axecarse, com un baf contagiós, d'aquella inmonda carretera, apretà'l pas pera arribarhi més d'hora.

III

El de Mas-Nena no va tenir pietat. Deya que la Pepa havía obert ab una clau falsa una porteta de l'hort, se queixava de lo desvergonyida qu'havía estat ab ell, de la resistencia qu' havía fet pera no deixarse agafar, y assegurava que, a no esser dòna, d'un cop de vara l'hauría feta caure a terra carago'ada de dolor. Si s'hagués portat d'altre manera, ell, fentli dexar lo qu'havía pres y amenassantla un xich, s'hauría quedat content. Pero are no; are volía veure si sería tan desvergonyida davant del Jutje.

Axís la Pepa va anar a mans de la Justicia, que, tenint en compte la fama universal de que aquella dòna's dedicava a fer axò de qu'era acusada, malgrat y qu'ella ho hagués negat tot, preventivament l'empresonà.

En Miquel la va plorar com si li haguessin morta.

Per sòrt no hi estigué molts dies a la presó, y un matí va compareixer a sa casa quan encare ningú li esperava. Al véurela, la quixalla la voltà abrassantla y juganthi esbojarradament. Tots cridavan, tots reyan, menys els dos grandets, que, aturats en els brancals de la porta, quan sa mare va anar a abrassarlos, la miraren presos d'un refrededor esglay.

¡Venía de la presó!

—¡Y'l pare?... ¿Ahont el teniu, al camí?... ¡Correu a avisarlo!—

Quan en Miquel la va veure quedà parat.

—¿Còm ha sigut?—va demanarli ab estranyesa. Ella s'arronsà d'espatlles.

—¡Oh!... Aquet matí m'han dit que ja podía marxar mentres me presentés cada quinze díes.—

El peó abaxà'ls ulls y pegà un cop de peu a terra.

—¡Jo que ja me'n volía anar per sempre d'aquestes terres!

—¿Qu'has trobat feyna lluny d'aquí?—demanà ella ab dalè.

En Miquel va rodar el cap:

—No, pero com que'l capatàs m'ha donat els despidos...

—¿Ja?... Y per lo meu ¿oy?—demanà ella ab una mirada d'indignació.

—Si.

—¡Oh!... ¿Y ells ens treuhen?... Ells, Miquel que...!—cridà la Pepa.

—Què hi feràs si ningú'ls porta davant del Jutje!—va dir interrompentla'l seu marit.

Y abdós acotaren el cap considerant llur malhauransa.

Van marxar, van marxar al cap de poch temps perque a n'en Miquel li havían dit que al Port de Tarragona potser trobaría feyna.

Pera llogar el carro que'ls hi tenía de dur els mobles y pera poguer viure uns quants dies si la feyna no sortía totseguit, varen haver de vendre un llit, uns matalassos y una taula: lo únich que'ls hi restava que no fós bó pera llensar.

Més van marxar. Van marxar un bon matí de sol, d'ayre encalmat. Varen marxar ab un carro carregat a curull de cadires y catres, matelassos y farsells, tirat per un cavall sech, ossut y vell, plè de nafres y tristesa, que seguía macilent a un ruquet gris, ranco d'una pota. El carro cruxía, tambalejantse al enfonsar una roda en un sot profon ò al axecarne un'altre per un roca-llis relliscayre. A cada sotrach les dues bestíes s'aturavan casi, pera poder vencer la resistencia, més un cop passat, seguían el camí lentament, a passes petites, febles. En Miquel duya de la brida al vell cavall com pera animarlo'n la feyna; la Pepa, ab una vara, de tant en tant tustava la gropa ossuda del ruquet garneu, que caminava a voltes sens estirar gens ni mica. Y un xich endarrera la quitxalla'ls anava seguint, cada un ab el seu paquet, y tots silenciosos y tristos perque ja havían comprès la seva malhauransa.

—Y dels fills, Miquel ¿què'n farèm si allí no trobas feyna? —demanà tot d'una la dòna.

—Els durèm al hospici!—li contestà ell secament, sense mirarla.

Ella no va insistir, y tragant una glopada de fel, mirà enllà, ab un suspir.

Enllà!... Al cap-de vall de la carretera, ahont s'axecavan unes torres color de sucarrím, damunt la viva blavor del mar y la més pàlida del cel. Allà, a Tarragona, y sinò, qui sab

ahont ne trobarian de feyna... potser a l'altre banda d'aquella mar tan blava, tan llisa y tan immensa!... ¿Y si tornessin al seu poble? Més allavores no podía esser, que cada quinze dies tenía d'anar a Vilallots!

Però'n Miquel, boy caminant, no mirava tan lluny, no axecava'ls ulls de la carretera abandonada. Y li va semblar que als extrems del camí mal tractat hi havía dues sangoneres que xuclavan tranquilament; y, a tot lo llarch, altres de petites com el Cucu, y que tant a les unes com a les altres, ningú 'ls hi girava les espatlles!

Y una tartana que venía ab alegre dringueig de picarols, encarrilada'n les roderes fondes, el va revenir de ses cabilacions. Va girarse pera signar a la canalla que s' apartessin y agafà de la brida al vell cavall fadigat d'alé calenta.

—Ollà, ollà!

La tartana ni tantsols retingué'l trot, y, fent saltirons, tota ella tremoladissa, va passar furienta. Darrera un vel de pols varen veure a dos senyors que se'ls miravan ab interés.

—Pare!... L'amo! —cridaren els menuts.

Si, l'enginyer, l'enginyer. Havía passat, y la Pepa al vèurel mormolà ab odi:

—Mírate! que tranquil! ¡Ell no va a les hortes no's mou del seu despaig!—

En Miquel no va respondre...

Y la trista caravana va seguir son camí, son camí per la carretera d'Espanya, la abandonada, la que una renglera inacable de pals negres de teléfon, feya més trista y més pesada!

Quan aquella tartana va esser com un punt sobre la carretera blanca, si'n Miquel els hagués sentit als de dins!

—Res;—deya l'enginyer—no hi ha cosa que'ls exalti més a n'aquets pagesos com que'ls robin.

—Se compren—feu sense interés l'altre senyor, no ensopegant a dissimular el malhumor que li donava l'incomoditat del camí.

—Pero, per altre part—seguia l'enginyer—no sé qui'ls hi feya tenir tans fills a n'aquets peons siguent tan pobres.—

El senyor arrugà'l front, perque creya que d'alló no se'n podía parlar.

—La moral...—digué. Mes no va poguer seguir. Un so-

trach violent el va fer botar del seti segantli la paraula.

L'enginyer al adonarsen:

—Pepet, no corris tant—s'afanyà a rondinar al tartaner. Y girantse cap al seu amich, va afegir:—Es un trosset de mal camí. Hi ha tan trahut per aquesta carretera!... Figuris que l'any passat hi varem tirar cinch mil carretades de grava y no s'hi coneix gens!

—Si qu'es particular!—va exclamar l'amich arrugant un xich el front y ab un esfumat somrís als llavis.—Ningú ho diria!

...Y la tartana va seguir botant!

VIDES FRÍVOLES

Tedi

PRIMERA PART

I

Tota frisosa, acabà d'habillarse depressa. Per tercera vegada mirà'l rellotje d'or que tenía demunt de la tauleta y, donant a terra ab el peu un copet molt lleuger d'impaciencia, mormolà entre dents: deuhen haver tocat les dotze y hauría d'esser a casa la *Teresita*...

Tancà l'armari quedantse un moment embadalida devant del mirall. "Aquexes presses tota m'han feta acalorar„ pensà al veures tant rogeta de galtes, y, oblidant el neguit qu'acabava de donarli la por de fer tart, sentí fortes ganes de riure al rebutjar l'idea qu'havía tingut de posarse polvos per amagar el seu acalorament. "Estant com estava entressuada, se li enganxarían a la pell y *faría una fila*...; desde lluny la veurían venir...„

No arribà a riure. Una fina rialleta se li quedà joguinejant mandrosament pels llavis, y, al tornarse a mirar, va agradarse tal com era. El nou pentinat queya be ab la forma d' aquell vestit y fins la feya semblar més jove.

S'allunyà una mica del mirall pera mirarshi de lluny; n'estava satisfeta de poguer seguir tota la línea del seu bust en l' imatje que's reflectava perfecte en el cristall marcant las

ondulacions suaus y proporcionades del seu cos jove. Ella anava tombantse are d'un costat, are de l'altre, ab lleugeresa, admirant els plechs escayents de la faldilla, sentint la vanitat dels seus moviments distingits proporcionadament armonichs, y quan els seus ulls encertaren a posarse demunt de la tauleta, tota ella semblà perdre la placèvola serenitat de moments avans al adonarse del rellotjet que li recordava la pressa ab que s'havía arreglada, l'angunia de fer tart, lo despacientada que debía estar la *Teresita* esperantla... y en el seu cervell, poch acostumat a idees fixes, se barrejavan aquexos pensaments ab el recort grotesch de la seva cara entressuada plena de polvos, ab l'imatje agradosa de l'últim gest qu'havía fet devant del mirall del que s'allunyava...

Y ab pas decidit sortí del quarto.

No trigà a tornarhi. S'había descuidat el mocador. Va agafarlo axugantshi'ls llavis; cambià dos ò tres coses de lloch per costum, sense cap necesitat; olorà un pom de violetes que tenía demunt del pentinador, y després de restar indecisa un moment, va pensar que lo mellor era no endúrselasen. "Sortir de casa ab flors no deya gayre; en tot cas ja'n compraría pe'l carrer„.

Avans de marxar, va mirarse al mirall altre vegada sense pararshi devant, no més al passar y encare de reull... Anà sortint poch a poquet com si tingués recança d'allunyarse del mirall, com si en ell dexès quelcom seu.

A la porta'ls nens l' esperavan acompanyats del mestre. Volían dirli *adiós*.

—¿Vosaltres aquí, fills? Ja han estudiat força, Sr. Forcada?—

El professor es un jove alt, prim, d'ulls brillants, somniadors y somriure benèvol, que sempre diu que si quan se tracta d'afavorir als noys. Acaronant al petit, respòn a la senyora que tots dos han sigut bons minyons. En Joseph M.ª, ha fet ja una multiplicació tot sol, y en Lluís ha llegit sense cap equivocació tota una pàgina d'Historia Sagrada.

—¿De veras?... Veniu, veniu aquí ab la mamá.—

Els agafa l'un després de l'altre; els hi petoneja'ls ulls, el front, les galtones carnoses y rosades, els hi promet caramellos y dolços; fins els dexa jugar una mica ab els *dijes* del seu brassalet.

—¿Què vols que't dugui, Pepito?; ¿bollos de crema?... ¿Y

tu, Lili?... ¿un d'aquells caballets plens de bombons que tant t'agradan?

—Si, mamà, si.—

Tots alegroys se li agafan a les faldilles demanantli un altre petó, un altre... y un altre encare ..."Mamà bufona, t'estimem més...; mira mira„. Y ab las manetas li tiran petons sorollosos entre rialla y rialla.

Ella novament els acarona ab força, gayrebé ab nirviositat, dièntloshi amoretes exagerades, frívoles. Està tant riallera, que sembla havèrseli fet encomanadissa l'alegría bulliciosa d'ells.

De sobte'ls aparta; li han rebregat les faldilles de tant agafarshi; no se'n havía adonat avans.

—Prou. Tota m'heu embrutada... Are, senyor Forcada, qu'escriguin una mica—diu a n'el mestre.

Y als noys:

—No feu enfadar al vostre professor que tant fa per vosaltres. Ja os portaré *alguna cosa,* ja sabeu que os estimo.—

Y al veure qu'ells tornan a apropàrseli:

—Prou,—repeteix ab veu d'autoritat,—ja m'heu entretingut massa. En començant, arribeu a ser molestos...—

Ells se la miran estranyats del seu cambi, ab els ulls molt oberts y la boca closa.

. .Y la veuhen obrir la porta y anarsen sense dils-hi res més.

Per l'escala pensà que la *Teresita,* cansada d'esperarla, hauria sortit ja de casa. "Entretenthi ab la canalla; sempre't desfan els plans, y a més a més te masegan embrutante tot el vestit„.

Contrariada, passejà'ls ulls a lo llarch de'l carrer restant un momet inmòvil a la porta. Després, agafantse ab gracia les fandilles, marxà, y un cop al carrer va possessionarse ben aviat d'ella l'animació de l'hora. Cambià totseguit de pensaments y li entrà la curiositat, la gran curiositat de les petites coses que la dominava sempre. Els seus ulls, plens d'aqueixa curiositat, s' animavan al anar d'aquí enllà ràpidament, sense aturarse gayre en les persones ò en els objectes com si d'uns y altres volguessin recullirne tantsols l'impresió d'un detall, com si volguessin conservarne d'aquella visió un recort indefinit, boyrós, del que's destaqués ab precisió una nota lluminosa, de color, alegre, potser un xich cridanera...

De tant en quant dexava caure suaument les parpelles, tenint els ulls mitj cluchs una bona estona com si volguessin descansar d' aquell seguit d'anades y vingudes d'un cantó a l'altre. Aleshores momentàneament se li aparexían en desordenada barreja les imatjes de persones y objectes qu'havía vist, y per demunt de totes la seva propia imatje esbelta, atrayenta ab el nou pentinat que tant esqueya ab la forma del vestit fentla semblar més jove.

Desprès tornava a mirar entorn, gosant de totes les coses.

Y axís, distreta, somrienta, felís, arribà a casa la *Teresita*. A la porta pensà que s'hi excusaría ab un dels seus acudits que tant agradavan a l'amiga. Pujant l'escala'l trobà aqueix acudit.

Aludint a la seva *toilette* li diría:

—Noya, envellir no costa gens...; els anys passan depressa, y nosaltres no'ns en adonem... ¿Te fa entristir axò? Are ray qu'he trobat la manera de rejuvenirme. Mira: ab dugues hores m'he tret cinch anys del demunt... per xò he fet tart...

Després d'axò, l'abrassaría ab forsa, la besaría sense dexarli dir rès...

Trucà'l timbre.

II

Quan l'amiga desde'l replà de la porta del pis, va dirli per tercera vegada: "Adeu y que no fassis dalir tant les teves visites„, ella va tombarse lleugerament y, fent ab el bras un gest molt lleuger d'amenassa, digué mitx somrienta allargant les paraules:—¡Mira rapatania!... Tanca desseguit, que passa ayre... Ja vindré més sovint ¿sents?... Adiós.—

Y seguí baxant.

L'estada havía sigut llarga y amistosa. Ab expansiva abundor de paraules s'havían fet mutua confessió de les vides llurs, explicantse fins els més petits detalls de la seva existencia ab el desordre propi d'aquexes converses d'amiga sostingudes després de molt temps de no veures llargament; endinsantse en frívoles consideracions y en recorts insignificants que més d'una vegada les feren enriolar ab enjogassament de col·legiales entremaliades.

A l'Isabel encare li traspuava l'alegría d'aquella íntima conversa y are se'n anava a casa delectantse ab el seu recort, combinantlo alhora ab altres recorts més llunyans d'un passat lluminós qu'ella no retenía complertament, pero que li agradava reconstruhir a la seva manera combinant fantasiosament detalls isolats que'n servava encare.

Ella no'l tenía'l caracter de recordarho tot. Fins—sense sentirne pena—s'havía adonat de que las grans emocions s'esvahían en son interior més promptament que'ls petits detalls de coses sense importancia. Recordava, per exemple, del col-legi la graciosa figureta d'aquella monja petita y plena que semblava una miniatura; dels primers anys de joventut ne retenía'l recort de cualques amigues: l'Enriqueta, que volía casarse ab un jove que sapigués forses idiomes, la María Lluisa, que feya remarcar, pronunciantles ab un deix deliciosíssim, les zetes dels noms castellans, y la *Teresita,* l'inseparable companya entremaliada y maliciosa, que devant de la minyona parlava sempre en francès perque no poguessin entèndrela. De més tart, quan va prometres, també'n tenía encare una lleugera remembransa. L'Enrich li duya bomboneres y flors; ella li arreglava la corbata cada dia, y quan ell, volguentse aprofitar d'aquexa intimitat, comensava a parlarli d'idealitats amoroses, l'Isabel—ho recordava are com si fos d'ahir—li deya movent el cap ab contrarietat y donantli ab la punta dels dits un pessich al bras:

—Calla, pesat, no veus qu'axò ja no es moda. .—

Y res més. Tots els seus recorts se perdían en aqueix conjunt de frívoles vaguetats que tant l'encisavan.

Y axò que n'hauría pogut servar un bell nombre de recorts del passat. Però no hi podía fer més. Era axís, y sempre havía sigut igual.

Fins aleshores en la seva vida, no hi havía hagut res ferm y durader. Dotada desde'ls primers anys d'un bell instint de dòna mondana, no s' había desenrotllat en ella més qu'una fina coquetería que ab el temps arribà a serli natural. Y aquexa coquetería va influir sempre en totes les seves coses, revestintles d'una superficialitat fina y el-legant que'n ella era força escayenta.

Mentres va poguer, vestí de curt. Primeta y ayrosa com era aleshores, trobava escayent el trajo y pentinats de noya de setze anys... Además de que la divertía molt dexar indefi-

nida la seva edat y semblar als ulls dels demés que may cambiava.

Els istius—els deliciosos istius tant anyorats per ella, eran un veritable triomph. A ciutat, entre les altres noyes vistoses també, l'Isabel s'hi perdía devegades, passant desapercebuda als ulls de tothom; però a fora en els cercles limitats d'amichs que constituexen les *colonies forasteres* era sempre la primera. Tots parlavan d'ella; els joves la voltavan; les altres noyes tenían en molt la seva companyía, y fins als vespres per l'ombra dels paseitjos, aquietats a n'aquella hora,'ls devagats s'entretenian en mormolar baix, molt baix, com s'estila als pobles estiuhenchs entre la gent forastera...

Tot axó l'enorgullía a l'Isabel. ¡Quina vanitat ne sentía de vèures tant enaltida, perque fins els que'n malparlavan, reconexían al ferho, la seva superioritat.

Y per no pérdrela aquexa superioritat, l'Isabel no volgué may anar més de dos anys seguits a un mateix poble estiuhench. S'estimava més la varietat; recorre tots els balnearis més concorreguts, dexant en ells la llegenda de la seva gentilesa y'l bon recort dels seus capritxos y enginys.

D'aquexa manera al cap de temps tothom la conexía y a ciutat ja se'n parlava d'ella, ja se la senyalava ab el dit dihent: aquexa es la noya aquella dels estius, l'Isabel tant alabada... Potser també's deyan altres coses; però ella no'n feya cas ab el desitj d'esser més coneguda encar. Sentía també l'encís de varietat en totes les coses y s'entregava a la volubilitat de ratxes diferentes. Devegades les donava pel cant ò la música; devegades per la poesía ò l'esport, y, sempre seguida d'una cort nodrida d'admiradors incondicionals que la voltavan, feya son camí florit sense entrebanchs, somrient a tot.

Y en aqueix camí fàcil y lleuger trobà al Enrich. Y va aficionarshi, no perquè sentís cap estimació fonda, sino perque'l trobava simpàtich ab el trajo elegant, el coll alt, y la corbata diferenta cada dia de la setmana...

Més tart, un cop se varen conexer més fondament y l'amistat entre ells se feu més íntima, comprengué totseguit que l'Enrich estava enamorat d'ella, y ab trassa ben estudiada va jugar ùn quant temps ab aqueix enamorament, fent com qui vol y dol, bromejant alhora ab altres joves..., fins que la cosa acabà per formalisarse y seguir tot endavant.

Aleshores n'estigué satisfeta per vanitat d'anar ab ell,

de veures obsequiada y galanament servida, perque sabía que les amigues y conegudes li envejarían la sort d'haver trovat un *novio* tant distingit y simpàtich; y distreta primer en aquexes coses y després en ferse'ls vestits y coleccionar els presents de boda, no va pararshi ni un moment a pensar si l'estimava de veres al Enrich ò si tot era ilusió de moment.

Res d'axò. Ella en el seu maridatje, no hi veya més que'l *trousseau,* el vestit de nuvia tot de seda blanca ab una llarga *cola,* l'exposició dels obsequis que tothom aniría a veure y admirar. .; y com a terme'l soroll de la festa, l'animació del casament y el viatje de nuvis, aquell viatje per desconegudes terres y entre gent nova...

...Y va passar el casament, y passaren un any, dos anys... molt temps sense que l'Isabel cambiés de carácter. Alegre, enjogassada sempre, la frivolitat l'acompanyà de casada com l'havía acompanyada de soltera. Tingué un nen y va sentirne gran alegría—una alegría semblant a la que sentía quan li feyan un bon present.—En ell hi vegé un *bibelot.* El vestiría ben bufó de blanch; li compraría unes gorretes de puntes guarnides ab llassos blau y rosa...

Al cap de dos anys més tingué un altre nen. Axò va contrariarla. Hauría volgut una nena que fos com una nineta pera poguerla ensenyar als coneguts, qu'encisats haurian dit: —¡quina *monada!;* ¡oh, es bufona a tot serho!...—

Més no hi havía remey; tenía de pèndreho com havía vingut y no calía amobinarshi...

Abdòs nens se feren grandets, y are'ls estimava perque tenían els cabells rissats y bonichs, perque feyan goig elegantment vestits al seu costat y perque la distreyan a estones ab ses adorables entremaliadures.

Y aqueix amor de l'Isabel, era ben superficial; se satisfeya solsament posant bells diminutius a n'els fills; anomenantlos Lilí y Pepín y compràntloshi bomboms y dolsos.

Per lo demés no se'n cuydava pas gens;... ¡ja tenían el seu mestre que'ls instruhía y educava alhora...

L'Isabel arribà a casa sense adonarsen. Pensant en el passat, s'havía distret de comprar lo promés als nens. Tornà enrera, entrà a una *pastelería* que tenía tres ò quatre portes més emunt de casa, comprant cualques lleminadures...

Després pujà l'escala...

III

Dexà'ls guants, l'ombrela y'l paquetet de dolços que duya a la ma demunt d'una cadira, y per la porteta *d'escape* entrà suaument sense fer soroll al despaig del seu marit. Poquet a poquet anà atansantshi fins colocarse al bell derrera del Enrich, y alashores, tapantli'ls ulls ab les mans—aquelles hermoses mans de primpcesa, petites y alabastrines—li digué ab veu insegura perque se li escapava'l riure:

—¿A que no'm coneixes?—

Y redressantse tota, se feu un xich enllà cap el costat. Els ulls li espurnejavan maliciosos y una fina rialleta totjust apuntada en l'arquet perfecte dels llavis, dibuxava en les seves galtes carnoses dos clotets escayents.

L' Enrich va miràrsela, y al vèurela tant picarescament gentil, no gosà renyarla. Se contentà ab arronsar les espatlles y dir defallidament:

—¡Sempre seràs la matexa!...—

Després, cambiant sobtadament de tó y mentres enretirava enrera'l sillò fentli donar mitx giravol fins colocarlo de vant per devant d'ella:

—Seu,—li digué,—acabo de rebre carta del teu germà.

—¿Si?... ¿què t'escriu?..... ¿que la seva dona ha tingut un altre noy?—respongué ella asseyentse.

—¡Sempre seràs la mateixa!, tornà a dir l'Enrich, aquexa vegada més molestat per l'enjogassament de l'Isabel. Y després d'una llarga pausa, continuà ab to planyívol:

—Ja està ben arreglat el pobre Albert ab la seva dona! *Afigurat* qu'are la María les ha donades per capficarse y no volguer sortir en tot lo dia de casa ni rebre visites de ningú. Ja conexes al Albert y pots contar com estarà ell, tant ben acostumat al bon viure ordenat d'una vida sense emocions fortes. No deu saber lo que li passa... Té, mira, llegeix tu matexa, y veuràs...; encare que l'Albert, sens dubte per delicadesa no'n diu res del seu ensopiment.—

L'Enrich callà fent un fort sospir y allargà a la seva dona la lletra qu'acabava de rebre. Després se recolzà en la butaca aclucant els ulls com preocupat per una idea important.

L'Isabel llegí la *carta* depressa, y, tornantla al seu marit:

—Si que deu ser un bon amohino—mormolà distretament jugant ab la cadeneta del rellotje.

Restaren abdòs en un silenci que s'hauría fet molest si l'Isabel no l'hagués trencat preguntant ab ayre resolt:

—Bé, ¿què pensas fer tu are?

—Sabs lo que pensava, axís per enlayre, en principi solsament... que potser li faríam un gran bé al Albert ananthi una temporada a ferli companyía... Tu estàs alegre, comunicativa... y potser animarías un xich a la María, que ben necessitada deu estarne de distraccions.—

L'Isabel, que al comensament no havía posat atenció al es paraules del seu marit, semblà quedarne ben impresionada del projecte. No digué res; pero, fent ab el cap una lleugera senyal d'aprobació, va demostrar al Enrich que podía seguir parlantne perque l'interessava.

—Agafèm els nens y ens els enduyèm ab nosaltres; allí ja trovaràn companyía; fins podríam anarhi sense'l mestre. Els fills de l'Albert ja tenen el seu preceptor y per un quant temps tant li fora cuydarse de tres com de cinch, ¿no't sembla? Ademés podem fer una cosa, no'ls escribím ni'ls en dihem res, y axís, sense cap avís, comparexem un día tots plegats a casa seva...—

A l'Isabel, amatenta sempre d'entremaliadures, aquexa idea d'anarhi ab tot el caràcter de sorpresa va acabarla de decidir. Sense contestar directament al seu marit, s'axecà tota contenta, y ab fresca ingenuitat, passejantse de banda a banda del despaig, anà dihent:

—¡Magnífich! Es una cosa ben pensada arribar allí sense qu'ens esperin. Ja veuràs còm ho arreglaré. Ho hem de preparar ben preparat. ¡Y quina alegría!—

Ja no veya més que'l tràfech dels preparatius, la distracció del viatje y la varietat de festes qu'en desordenada barreja bullían pel seu cervell.

—Serà una cosa divertida... ¡Que contents estaràn els nostres nens! Dexam analsho a dir desseguida.—Y sortí de la sala cridant:—Pepín, Lilí, escoltèu, escoltèu...—

L'Enrich prou volgué deturar aquell moviment expontani d'alegría sorollosa; però ella s'havía allunyada ja, y ab prou feynes se sentían ofegats per les catifes el fru-fru dels vestits y'ls passos ayrosos de l'Isabel al lluny.

L'Enrich, ab ayre de cansament, creuhà'ls brassos demunt de la taula, abandonantse tot ell al repós d'aquexa posició fàcil. L'Isabel l'atolondrava ab les seves coses...

Are mateix, ¿per què havía hagut de sortir tant sobtadament, fent ostentació d'una sorollosa alegría fora de lloch? ¿No hauría valgut més parlar serenament del projecte, determinar el còm y el quant de la seva realisació, d'acort ells dos, veyent les ventatjes y'ls inconvenients d'aquella sortida; no hauría valgut més axò que dexarse impresionar per un detall insignificant, y prepararho tot a correcuyta, qbehint a la sugestió d'aqueix detall, com faría are la seva dona?

¡Per què'l tenía aqueix caràcter l'Isabel? ¿per què no podía esser més reposada y amatenta de coses formals? Tenía vintinou anys, en feya set qu'eran casats, y encare no l'havía vista ni una sola vegada tal com l'hauría volguda. Alegre si, però placèvolament ab una alegría que no fos incompatible ab la serietat de tots els quefers casolans.

L'Enrich quan va casarse era un pobre minyó sense experiència. Fill d'uns honrats menestrals mitjanament acomodats, tota la seva aspiració havia sigut donar *llustre* a la familia. Per axò estudià lleys ab més bona voluntat que disposició. Els seus amohinos passava per treure l'aprovadet (alguns anys fins *bueno* ò *notable)* de fi de curs. Però axò no hi feya rès; era tant bonich estudiar!... ¡A la seva familia no n'hi havía hagut cap d'home de *carrera!*

Ab quin orgull se'l miravan els seus pares quan sortia cada dematí cap a classe tot elegant, ab el seu coll alt y la seva corbata de moda!

A la mare, sobretot, axò dels colls y corbates de moda la tenian encantada. ¡El seu fill vestir com els fills de casa bona y tenirlos per companys d'Universitat! Tota la vanitat de mare tenia complida satisfacció en el seu fill. ¡Y com ne parlava ella a les conegudes de l'Enrich que ab el temps arribaria a tenir despaig, anar a l'Audiencia y qui sab si al Congrés, y tot perque no era pas d'una lley diferent dels altres el noy.

A l'Enrich tot axò l'afalagava y desenrotllà en ell una punteta de vanitat. Educat en un ambent que no era'l seu, havía tingut emprò la sort de sabershi acomodar, al menys aparentment.

Tenia als vintidós anys elegant figura y distingits modals.

Per altra banda, acabada ja la carrera, no l'amohinava gayre'l pervindre, perque d'alguna cosa havian de servirli les unses arreconades a casa... Per axò totsegguit pensà en casarse, y aixís ho feu saber als seus pares, que no varen posarli cap obstacle. Molt al contrari, satisfets de poguer veure al seu fill casat ab una noya *distingida,* li digueren que faria molt santament no trigant gayre en decidirse.

Fou aleshores quan conegué a l'Isabel, y, sugestionat per l'admiració que la noya despertava a tothom, va creure que fora un triomf per ell y per la familia si podia casarshi. Prou la veya frívola y coqueta, però fins trobava que les noyes de casa bona havian de ser aixís, y per altra banda ja's tornaria més quieta ab el temps...

No ho medità prou bé. Va ferla demanar, y, més atret cada dia per la superficialitat enganyosa de l'Isabel, va casarse ab ella ben enamorat, però capritxosament tantsols.

Mentres visqueren ab els seus pares tots foren completament felissos. Però després l'Enrich comprengué ben aviat la seva equivocació. De rès va servirli'l bany de distinció y elegancia adquirit ab l'educació en un ambent que no li corresponia. Faltat per la mort dels seus pares de totes les consideracions que aquells li tenian, sentí com dintre seu anava despertantse de mica en mica un sentiment nou, primer incomprès, més tart ben definit y ferm. Anyorava, anyorava'l passat quiet, quiet y casolà d'una vida de bon menestral. L'Isabel, ab tot y haver tingut els dos nens, no cambiava. Era com sempre, y l'Enrich, a casa seva, en mitx d'aquella alegría no interrompuda, s'hi trobava estrany. L'entussiasme primer del seu capritxo havía passat, y, massa tart pera evitarla, comprenía la seva equivocació.

¡Còm l'anyorava l'ordre dins de casa, y còm hauría volgut tornarhi a la placèvola serenitat d'un viure sense emocions sorolloses en que tota la distinció y elegancia consistían tant sols en dur coll alt y corbata de moda!

¡Que car el pagava'l desitj d'aparentar més de lo que era!

Per un puntet de vanitat s'havía perdut. La seva gran falta havía estat creure que fora felís en un ambent que no era'l seu y fins pensar qu'era necessari sortirsen per enaltiment de la familia.

Ell no va pensarhi en que podían morírseli'ls pares y cambiar la seva manera de viure. Ell no vejé que l'Isabel

era tota exterior y sense fons y ab un cor molt petit, en el que sols hi cabían sensacions y no sentiments.

Mes tart, quan ja no hi havía remey, ho va compendre, y, acostumat a la nova existencia, per por a la lluyta primer, per inacció després, no va sentirse ab prou forses per cambiar les coses.

Decidí, donchs, dexarho tot com estava.

A n'aquexa decisió hi arribà de mica en mica després de seguides lluytes interiors. Per un cantó volia acabarho y cambiar de vida, encare que fos anantsen lluny de ciutat, al *camp,* hont podría al menys educar als fills sòlidament y pujarlos d'una manera ben diferenta. Per altre cantó no se sentía prou fort per ferho. Tot ell havia anat perdent, sense adonarsen, la voluntat dins d'aquella atmòsfera frívola que respirava, y quan volgué servirse d'aquexa voluntat, se trobà perdut, espantat de si mateix. Mirà entorn com buscant qui l'ajudés, y no va trovarlo. Ab l'Isabel no podía contarhi y menys ab els de fora casa, que res tenian que vèurehi en aquexa qüestió. Ademés, en el fons ell sentía—encare per vanitat—la sujestió de la seva dòna elegant, distingida, admirada de tothom. Era una sugestió sense'ls entussiasmes del primer enamorament, però més perillosa perque era més arrelada. ¿Què fer, donchs?

Dexar passar dies y més dies fins que l'egoisme del propi benestar s'anés ensenyorint d'ell. Calía fer com els altres: renunciar a lo que li quedés de voluntat propia per seguir la voluntat de *classe;* arreglar la seva existencia de conformitat ab la buydor d'altres existencies mundanes.

Y axís ho feu. Are les relacions entre l'Enrich y la seva dòna estavan deslligades per complert de tota lley d'afectes pregons. Per ells transcorría l'existencia ab una mansuetut fredament correcta, fonamentada tantsols en la costúm y'l respecte galant y complascent que l'un tenía a l'altre. Res de lligàms estrets que'ls unissin juntant llurs sentiments en una sola voluntat y aspiració; res d'aquella armonía que neix de la comunitat d'idees y d'una matexa finalitat en el obrar. Cada hú seguía'l seu camí, y si cualque vegada per etzar se trobavan en l'encrehuament dels dos camíns, no sentían per xò goig ni pena. Seguían junts ab natural indiferencia, fins que'l mateix etzar que'ls va juntar tornava a separarlos.

Es veritat que hi havía'ls fills; però ella per temperament

y ell per por, se'n varen descarregar tots dos. Primer la dida, després una cambrera, més tart el preceptor, foren els encarregats, no sols de cuydarlos, sino fins d'instruirlos y educarlos.

No es que visquessin allunyats dels seus fills l'Enrich y l'Isabel. Molt al contrari: ja sortían ab ells y se'ls enduyan a passeig y fins a casa mateix hi passavan llargues estones... Però axò era tot. May havían procurat demostralshi un amor pacient, constant y abnegat. La seva estimació se reduhía a ferlos anar bonichs, obsequiarlos ab lleminadures, mimarlos ab contemplacións exagerades y proporcionalshi — com si volguessin enlluhernarlos—tota mena de diversions, fossin ò no escayentes a la seva edat.

Axò es clar que'ls engrescava a n'els noys; però res més. En ells sols se desenrotllava envers els seus pares una estimació qu'estava en rahó directa dels favors que d'ells rebían. Res ferm y arrelat, tot estantís, exterior, que's comensava y acabava dihent: ***papà, mamà vos estimèm més...*** y fent quatre ***posturas***.

L'Enrich ja ho comprenía tot axò, sentintne dintre seu com un remordiment de sa conducta. Però era estèril aqueix remordiment. En ell no tenía més influencia que la d'entristirlo fentli sentir tedi insoportable de totes les coses...

Per xò y res més que per xò'l molestavan les alegríes de l'Isabel. En totes elles veya una constant acusació a la seva passivitat, de la qu'hauría volgut allunyar fins el recort.

Y com que ni per ferho era prou fort, s'enganyava ell mateix ab son decandiment, repetint per consuetut aquexes paraules ab les que, procurant descarregarse de tota culpa, ofegava a tothora'ls seus remordiments:

—¡Sempre seràs la matexa, Isabel, sempre seràs la matexa!...

Esvahit ja l'atolondrament que en ell havía dexat la sorollosa sortida de l'Isabel, pensà l'Enrich que potser era mal fet el comparexer a casa'l seu cunyat sense avisarlo per endevant... ¿Quí sab si se'n ofendría d'aqueix abús de franquesa?... ¿No fora millor escriure primer perque no'ls vingués tant de nou y poguessin fer els preparatius necessaris pera hostatjarlos?

L'Enrich agafà un full de papery comensà a escriure.

Ab prou feynes havía passat endevant del *Querido hermano,* quan se li ocorregué pensar que potser l'Isabel s'enfadaría de que fes allò. ¡N'estava tant contenta ella de presentarshi sense dir res!

Estripà'l paper y, nerviosament, com empipat ab ell mateix, llensà per terra d'una revolada tots els trossos. Després, duptant encare, va passar una llarga estona.

¿Però ja estava prou be anar tots quatre a casa de l'Albert sense que'ls hi demanessin? ¿No valdría més dexarho correr tot?

...Axò de cap manera. També hi entrava un xich d'egoisme personal per part d'ell en aqueix projecte. Al mateix temps que distraurían al Albert, ell també podría distreures una mica. Potser axís li passaría'l tedi qu'are'l tenía dominat.

Per altre banda, l'Enrich n'havía sentit per boca del seu cunyat mateix tants elogis de l'organisació que tenía aquell en la seva familia, que, francament, desitjava vèureho d'aprop y fins estudiar cualque imitació pera introduhirla després dins de sa casa.

Al últim, després de molt dubtar—perque en el fons del seu temperament hi havía una eterna indecisió que'l feya dubtar sempre—va dirse ab resolució:

—Res, ja està ben determinat. Hi hem d'anar, y com més aviat millor. No'ls escriuré, ni'ls ho faré saber per altres medis. Ens hauràn de pendre tal com arribarém.....

SEGONA PART

I

Cada día, desprès de dinar, tenía l'Albert la costum de passarhi una bella estona en aquell salonet que s'havía fet arreglar al extrém de la galería tapada, assegut en un silló de vímechs devant d'una antiga tauleta de forma rodona que tenía pintat al mitx un paisatje de tons esblaymats y'ls voltants adornats ab incrustacions de nacre.

Allí's feya dur el cafè que, abocantse ell mateix de la cafetera russa, prenía, saborejantlo a petits glopets; delectantse de tant en quant en sucarhi terrossets de sucre que's ficava sensers a la boca, recolzantse aleshores en el silló y aclucant els ulls com si volgués assaborir millor la dolçor incomparable d'aquella lleminadura...

Al esser a mitja tasseta de café s'axecava, obría un calaix de l'armari que tenía en aquella habitació y treya un habano y l'álbum—un gran álbum de segells.

Tornava a seure y encenía l'habano ab gran cuydado com si's tractés d'una trascendental operació, dexant escapar descuydadament una ulladeta al mirall... ¡Li agradava tant vèures en aquell moment!... Desprès d'encès el cigarro, se'l treya de la boca flayrantlo pera aspirar l'aroma d'aquell fum blavós que s'enfilava enlayre fent caragolets capritxosos, entrantli pe'ls narins ab pessigolleig suau, dolçament tebiò... Tornava a donar una lleugera pipadeta y a aspirar l'aroma del fum.

Algún dia feya venir els noys, que comparexian acompanyats del preceptor, y, al entrar, li preguntavan maquinalment, sempre ab las matexas paraulas:

—¿Ha dinat de gust, papà?—

Ell complascut, responía:

—Axís m'agrada, que sigueu reposats y vos interesseu per vostres pares... ¿Ja ho heu preguntat a la mamà?—

Sense esperar contesta,'ls feya apropar donàntloshi un

terrosset de sucre sucat ab cafè. Després de felshi un petò al front, els asseya un a cada costat seu, y, cridant al preceptor que fins aleshores s'havía estat dret a la porta:

—Don Joan, ja pot entrar, ja... ¡no sé per què ha d'esser axís!... Podía haver près una cadira... Vaja asseguis devant meu al altre costat de tauleta—deya força satisfet y vanitosament emocionat del respecte que li tenía'l mestre dels noys.

Després, quan tots estavan ja ben colocats aprop seu, s'entretenia en coleccionar els segells ensenyàntloshi l'album, explicàntloshi de tots els paissos les curiositats històriques ò geogràfiques qu'ell havía llegides en cualque revista ò diccionari enciclpèdich, la repetició de les quals li agradava fer per lluhir devant del preceptor la superficialitat d'aquells coneixements tant frívolament apresos y perque'ls noys vejessin qu'ell no era pas *inferior* á D. Joan, que tantes coses sabía...

Al tocar quatre hores tothom s'axecava; besavan els noys la mà al seu pare, qui, amatent sempre d'impresionarlos ab exterioritats, redressantse'ls feya la senyal de la Creu—com quan se'n anavan al llit—dihèntloshi ab veu reposada:

—Deu vos fassi bons minyons.—

Y'ls dexava sortir després d'aconsellar al preceptor:

—Qu'estudihin força, D. Joan.—

Restava alashores un moment passejantse amunt y avall de la saleta, tancava l'album fullejantlo encare ab satisfacció dues ò tres vegades, fins que, sobtadament, com si s'enrecordés d'una ocupació precisa,'l desava depressa; donava dues ò tres pipadetes al cigarro dexantlo estar en el cendreret després de trèuren l'anella pera posàrsela al dit xich, y sortía anantsen a l'altre extrem de casa hont tenía'l despaig.

En un dels escriptoris hi trobava ja'l dependent, qui, al vèurel entrar, li donava la correspondencia.

Ell obría totes les cartes fent com qui les llegeix, pero contentantse ab passarhi'ls ulls y mirar la firma. Al cap d'un ratet, tornantles al dependent li deya mirantse'l rellotje com tenía costúm de fer sempre que parlava de negocis:

—Esta bé; vostè mateix tòrniles a llegir y cuydis de tot. Jo tinch tantes ocupaciòns, que no puch baxar a detalls com aqueix ni entretenirme en coses de poca importancia.—

En aquell moment fins ell mateix s'ho creya que tenía

moltes ocupacións importants, y ab decandiment, com si estigués cansat, afegí:

—Li dono *amplies facultats;* ja ho sab, mentres no sigui en contra meu, obri com vulgui...—

Y fent un gran sospir deslliurador, sortía del despaig, content de no haverhi de tornar en tot lo dia.

Sol, ò acompanyat de la María, se n'anava a passeig ò a fer visites fins a l'hora de sopar.

De tant en quant s'estimava més sortir sol perque'ls amichs vejessin que també sabía emanciparse de la dòna...

II

Aquell día, avans de sortir del despaig, l'Albert digué al dependent:

—Fassi'l favor de telefonar al *Picadero*... D'aquí mitja hora que m' envihin el cotxe.—

Després se'n anà al seu quarto lavabo. Un cop a dins va mirarse de cap a peus. Tregué'l rellotje, y, veyent, sens dubte, que a quarts de cinch ja no deya gayre 'l trajo que duya, decidí cambiàrsel.

¿Quín se posaría?

Tornà a mirar el rellotje, y, després de pensarho detingudament una estoneta, cregué que'l més apropiat fora'l gris.

Feta aquexa decisió importantíssima trucà'l timbre.

Comparesqué la minyona tota polida ab devantal blanch.

—*Llamaba el señorito?*

—*Si, búsqueme usted dentro el armario el traje gris.*

—*¿Cual, el sencillo ó el otro?*

—*El sencillo.*

—*Está bien.*—

Ja la cambrera l'havía tret del armari quan l'Albert, repensat mellor, va dirli.

—*No; deme usted el listado.*—

Un xich contrariada la minyona, va buscar l'altre, y, després de dexar els pantalons y la hermilla demunt d'una cadira y l'americana en el penjarrobes, va preguntar ab veu aspre.

—*Manda algo más?*

—*No, ya llamaré dentro de un rato, y entonces vendrá usted á calzarme las botas.*—

L'Albert s'anà vestint molt pausadament ab gran cuydado, somrient ab vanitat satisfeta y admirantse ell mateix de la trassa ab que sabía ferho.

Quan estigué llest, tornà a cridar a la minyona perque li cordés les botes. Després va pentinarse, se posà la hermilla y l'americana y tregué d'un estotx que duya a la butxaca una pinteta per allisarse'l bigoti. Un cop llest, agafà un mocador, se'l posà a la butxaca de l'americana dexant sortir estudiadament la punta, y per la porta petita passà a la habitació del costat hont la seva dòna tenía'l pentinador.

No trovanthi ningú, va pensar que la María no's devía haver mogut del seu dormitiri, y, escoltant per la paret, va sentir efectivament com enrahonava ab la Miss.

Molt correctament, molt suaument trucà a la porta ab les puntes dels dits preguntant complimentosament.

—Se pot entrar?

—No, espèrat una mica—respongueren de dins.

Ell aleshores s'assegué molt tranquilament en una cadira, encengué un cigarret egipci y comensà a contar:

—Dos y dos, quatre; quatre y quatre, vuyt, y dos, deu.—

Faltavan deu dies per l'inauguració dels Concerts classichs al *Casino.*

Més que asseguda, enclotada en aquella ample butaca, vista de lluny la María semblava una baldufa a l'inrevés. Per damunt d'una bola de carn que formavan en indefinida barreja el ventre y el pit, sobressortía porugament el cap, un capar-ronet petitó, ab la cara inexpresiva, d'ulls rodons, immòvils y com assustats de tot.

Davant per davant de la María seya la Miss, alta, seca y encartronada, ab ulleres d'or y un *Año Cristiano* tancat a les mans.

Entorn de la Miss y en tamborets, mitx endormiscades, seyen tres nenes que si fa o no fa devian durse any y mitx de diferencia. La més gran ne tenía set.

Fins aleshores la inglesa havía llegit. Ara, fadigada, ja donya María feu parar la lectura y volgué parlar una estona treyentne profitoses ensenyances.

—Si ho sapigués, Miss—deya—el gran bé que'm fan

aqueixes lectures! Tantmateix quan s'han tingut dèu fills una comença a saber lo que es la vida. Vostè no ho sab lo que costan dèu fills, y'l cúmul d'obligacions que's tenen pera pujarlos com cal. Jo quan hi penso tota m'esgarrifo. Se necessita una voluntat de ferro pera governar una familia tant nombrosa y fer que tot vagi bé. Per xò, jo, que sento moltes vegades grans defalliments, m'aconsolo ab la lectura d'aquexes vides de sants que son per mí com un bàlsem.—

La Miss anava fent que sí ab el cap, encara que no n'entenía res de tot aqueix parlament.

Perque ella no hi veya cap relació entre les vides de sants y tenir dèu fills y menys encara entre tenir dèu fills y ser bona mare y bona senyora de casa. Però ¡quan donya María ho deya!...

Les nenes, totes ensopides, s'escoltavan a la seva mare ab la boqueta oberta, sense entendren tampoch rès de lo que deya:

— Pobres angels, pobres caparronets rossos, seguí la senyora ab to planyívol! Vosaltres no'n compreneu rès de lo que jo ara parlo. Sou massa petites; més ja vindrà día en que veureu els sacrificis que jo he fet per vosaltres.—

Altre truch més enèrgich de l'Albert interrompé'l discurs de donya María. Ella, aleshores tota mortificada, mormolà entre dents y a mitja veu:

—Mare de Déu quina impaciencia! No sé per què ha de venir a destorbar en aquexes hores!—

Però, com arrepentida de lo que acabava de dir, afegí ab to conciliador y més alt, que ell pogués sentirho:

—Entra, home, entra.—

L'Albert saludà ab un correcte *buenas tardes,* dirigintse a la Miss va dirli en inglès quatre mots complimentosos, y, encarantse després ab la seva dòna:

—Còm te trobas?—li preguntà amablement.

— Jo't diré... cansada, molt cansada. No veus que'ls amohinos no s'acaban may...—

Les nenes, estranyades de que'l seu pare no'ls hi hagués dit rès encara, s'hi anaren apropant y comensavan ja a jugar ab la seva mà fentli pessigolles.

Al vèureles, donya María, redressantse, cridà ab veu de autoritat:

—Nenes ¿no sabeu que quan el papà y la mamà enraho-

nan lo prudent es anarsen?... Miss: fassim el favor; endúguesseles d'aquí.—

Totes moxes s'aproparen les tres als seus pares, els hi besaren fredament la mà y sortiren del quarto sense dir rès...

Quedaren sols l'Albert y la seva dòna dins d'aquella cambra que tenía un ayre malaltís, en la que'ls passos se perdían ofegats per les catifes y la veu s'afeblía entre'ls cortinatges...

III

Per l'Albert, els recorts del passat se perdían esfumantse boyrosament allà cap als seus nou ò deu anys.

Retenía viva en la memoria la imatje del seu pare, alt, ben plantat, bigoti y llarga barba blanca, mirada dominadora y geste senyorívol. De la seva mare no se'n recordava gayre. ¡Havía viscut tant allunyat d'ella!... ¡Prou feyna tenía la pobre senyora en cuydarse de la noya y ferla lluhir!...

El seu pare no volgué saberhi may res ab *les dones,* com deya ell referintse a mare y filla. Que s'arreglessin fent la seva voluntat, y a n'ell que li dexessin el noy. Volía pujàrsel y educàrsel tot sol sense cap ajuda.

Per xò'l tingué sempre al seu costat al Albert y no deixà que's comuniqués massa íntimament ab la seva mare ni ab ningú.

Axís anà crexent el noy ab un gran respecte y veneració pel pare; un respecte y veneració que's confonían ab la por que li tenía sense quedar may ben difinit ahont acabavan aquells y comensava aquexa.

Tímit per temperament, tot ell s'anà fent gran en un quietisme absolut que's traduhía fins en les coses insignificants de la seva vida. Acostumat ja desde'ls primers anys a jochs reposats, un cop anà crexent totes les seves aficións se reduhian a entretenirse pacientment ab distraccions quietes.

Ell escribía poch a poch y feya molt bona lletra, copiava 'ls dibuxos dels llibres y ho coleccionava tot, fins papers de diferents colors.

El seu pare n'estava satisfet del temperament del Albert y feya els més grans esforsos pera afermarli, definintho ben clarament.

Un cop va semblarli que ja havía lograt el seu propòsit, decidí portarlo a un colegi tancantlo a pensió. Allí'l tingué sis anys mentres durà'l batxillerat. Sols als estius el dexava tornar a casa y encare tenintli un mestre que li repassés las lliçons y l'ajudés a fer els treballs que al comensar el curs li demanarían els *padres.*

Ab tot axò l'Albert acabà'l batxillerat als disset anys.

Era aleshores un noy tot encongit, sense voluntat propia, que sols sabía fer lo que'l seu pare li deya. La por qu'avans tenía a tot s'anà convertint en freda indiferencia per totes les coses. Sense donàrsen compte ell mateix, el respecte y veneració qu'avans sentía pel seu pare s'anaren reduhint a una senzilla obediencia passiva. Tant se li endonava de tot y no's preocupava de res. Van dirli que li convindria pel seu caràcter ser enginyer, y, arronsant les espatlles, contestà *que bueno.*

Y fou enginyer.

Aleshores el seu pare volgué acabar l'obra educativa empresa y buscà pel seu fill la representació d'una casa alemanya de màquines agrícoles. Conseguit axò decidí casarlo.

Després de moltes consultes y llargues meditacions, un dia va dirli:

—Noy, jo'm faig vell y no voldría morirme sense dexarte ben establert y encarrilat per tota la vida. Si jo'm morís aviat, tu't quedarias ab les *dones de casa,* y axò no pot pas ser. He pensat que't casis.—Expressat en aquexa forma'l pensament del pare, era gayre be una imposició. Comprenentho axís, l'Albert va convenir ab ell que s'havía de casar.

—Perquè vegis que'm capfico molt per tu,—seguí aquell clavant en el seu fill una ferma mirada dominadora—fins he trobat la dòna que't convindría. Bona, agradosa y ben acomodada. Se diu María, y demà podràs conéxerla. ¿T'està be?

—Si, m'està molt bé.

—Donchs cosa feta.—

¡Que n'era d'espavilat el pare del Albert!

Ell, a la callada, sense dirne res a ningú, de molt temps ençà venía buscantla una noya que fes pel seu fill.

Ja n'havía trovades moltes que no eran despreciables; però... no acabavan d'agradarli. Ell era molt exigent en aqueix punt, y avans de determinarse va pensarho ben detinguda-

ment. Al últim trobà tot lo que buscava, y tant be, que ni fet d'encàrrech.

La María era una bona noya, sense pare ni mare (excelent condició als ulls de D. Ramón), d'uns noranta a cent mil duros de dot (condició excelentíssima també), y educada per uns oncles ab gran senzillesa y reculliment sever (indispensable requisit perque una dòna fassi felís al seu marit).

Y ab tot y axò, potser aqueix era l'únich defecte de la María. Massa isolada de tracte social, s'havía feta gran ab un desconexement complert de la vida, sense més impresións que les recullides en l'Iglesia ò en lectures devotes, sense saber del mon res més que lo que li'n contava la tía.

Pobra tía! Còm s'escarrassava en repetirli sempre que la joventut axalabrada tot ho invadía y era precís lliurarsen d'aquella invasió! Còm posava especial interés en ferli avinent que calía anar ab compte en dexarse enganyar enamorantse del primer desenfeynat que fés paradetes sota'l balcó ò sabés dir coses boniques!...

Y sobretot, còm li parlava del gran compromís qu'era'l matrimoni y de les moltes càrregues que'ls casats tenían de munt!—Moltes noyes d'avuy dia—deya la bona senyora—se creuhen que'l cambiar d'estat es cambiar de vestit, y van a casarse ab la matexa tranquilitat qu'anirían al teatre... Per xò surt lo que surt; està clar. Després no saben cuydarse de casa. Tot el día son fora... els fills els fan nosa. Quan n'han tingut dos, tres, ja no'n voldrían més...—

Influida d'aquexes idees, que si be en el fons eran veritats, emperò estavan expressades ab massa exageració, la María s'anà formant del matrimoni y de la familia un concepte estrany y confós. Casarse, per ella era fer de víctima, anar al sacrifici. Baix l'impresió de cualques detalls que servava de les explicacions de la tía, anà imaginantse la vida de familia com una qüestió de mètode y de número. Per ella'l ser mare veritablement digna consistía en tenir molts fills, y'l saber dirigir una casa ho reduhía a tenir distribuhits els serveys entre moltes minyones. La pau de la llar y'l benestar dins de la familia eran per la María molt semblants al quietisme dels temples ò a la fredor severa dels convents. Tot havía d'estar subjecte a un ordre metòdich y a una combinació externa y sistemàtica. Per altre banda, ella al marit se l'imaginava tal com li havían pintat per model: un bon home a tot serho.

¡Oh el ***bon home*** marit de les explicacións de la tía! Havía d'esser quiet, molt reposat, vergonyós y rígit; una mena de jove ab ànima de vell; un noy que tingués sentencies de sabi y consells de senectut, sense iniciatives propies ni més voluntat que la dels altres. Un d'aquells noys que quan son casats —deya la tía—fan lo que la dona'ls fa fer...

Ja se'n trobavan alguns d'homes axís entre la joventut ***disipada*** dels temps que corren; pero estavan amagats com l'or y sols sabían trobarlos aquells que tenen per tota ocupació la d'arreglar casaments.

Perque aquexa era un' altre condició indispensable de felícitat, segons els oncles de la María. De cap manera podía seguir una noya la natural y enganyosa inclinació del cor per estimar. Era precís arreglarlos els casaments; feyna de cap y de res més. La estimació prou que vindría. De moment, mirar si fulano convindría. En cas de que fos axís, conexes depressa, tres mesos de relacions (mentres a la noya li feyan les robes) y totseguit... Deu els fassi ben casats.

Axís ho feyan les persones sèries y que no volían enganyarse. Lo demés eran males costums d'un sigle corromput que calía allunyar.

El pare del Albert també era d'aquexos, y ja'ls conexía ben be a tots els que com ell pensavan.

Per xò no dubtà ni un moment de que la María era un bon partit pe'l seu fill, y sabent ademés, com sabía, que'l marit que desitjavan els oncles de la noya era si fa ò no fa un home com l'Albert, sense dirne res a ningú, molt a la quieta, feu que'ls parlessin de que hi havía un jove axís que convindría a la Maria... Preparat ja'l terreno, ell mateix s'hi presentà, no trigant gayre en posarse d'acort, dexantho tot a punt

L'Albert y la María varen conexes, y sols per aquest fet van considerarse promesos. Ell, indiferent a tot, va dir al seu pare que la noya ja li estava be. ¿Què n'hauría tret de lo contrari? Si tampoch tenía caràcter de revoltarse y obrar per propia iniciativa! Lo millor era posarse en actitut pasiva y dexar que'ls altres anessin fent. La María vejé en l'Albert l' home bo a tot serho de que tant li havían parlat, y com a tal va estimarlo. ¿Còm no si'l seu promès era un model encare entre'ls escullits? Ell anava a vèurela dues vegades a la setmana, els dimecres y diumenges: més sovint no, perque calía evitar els perills d'un tracte massa seguit.

La tía ja li deya:

El hombre es fuego,
La mujer estopa...
Llega el diablo
y los sopla...

Quan hi anava feya estades curtetes, sense enrahonar gayre ni manifestar may desitjos de que'ls dexessin un moment sols per poguerse dir paraules vanes que'l vent s'emporta...

Si prenían alguna decisió, ell deya sempre que primer ho consultaría ab el papà, y ni una sola vegada volgué adelantar el seu parer sense ferho.

En una paraula, era tot lo que's podía desitjar...

. . . .

El casament va ferse molt senzill, sense soroll, dematinet y so's de familia.

Quan l'Albert y la María prengueren el tren pera fer el viatje de nuvis, els oncles de la noya, axugantse cualques llàgrimes indiscretes, que descobrían ben clarament la seva emoció, van abrassarse ab força.

Y ab aquella abrassada volgueren dirse que havían complert dignament la missió que'ls pares de la María'ls confiaren al morir.

Podían estarne contents de sa obra educadora.

Com si hagués acabat ja la seva tasca en aqueix mon, el pare del Albert morí al poch temps de realisat el casament del seu fill ab la María.

Ab pochs anys de diferencia s'anaren morint també'ls oncles de la noya y la mare del Albert.

Quedaren sols, la seva germana Isabel casada de poch ab l'Enrich, y ells ab dos nens qu'havían tingut. Per exigencies de la feyna tingueren de separarse anant a viure a ciutats diferentas.

Y aleshores fou quan, asserenat ja de totes les tribulacions y definitivament establert, pogué l'Albert ferse cárrech de la seva situació.

Era ben lliure. El passat, aquell passat que cada vegada s'allunyava més d'ell, no havía sigut més qu'un mal somni.

Podía are revenjarse y viure plenament a voluntat. Sols els vincles de la nova familia establerta'l retenían, però d'una manera ben diferenta.

L'Albert ne quedà com entontit del seu estat. Un altre potser se n'hauria omplert de joya al considerarse independent, y, fins ubriagat de nova vida lliure, s'hauría llensat a la reconquesta del temps perdut en un quietisme estèril.

Però l'Albert no'l tenía aqueix temperament. La educació de ferro a que'l tingué subjecte'l seu pare, dexà en el fons del seu caràcter la eterna passivitat qu'havía d'acompanyarlo tota la vida. Y per efecte d'aquexa matexa passivitat no acabà de resòldres a cambiar les coses, contentantse ab donalshi noves exterioritats vistoses.

D'axò sí que'n tenía necessitat feya temps. Fins aleshores, al costat del seu pare, havía passat desapercebut sempre, anulat complertament als ulls de tothom. Fins ell mateix arribà a creure en la seva insuficiencia... Pero are de lo més pregón de l'ànima li exía un desitj de rehabilitació. Calía reviscolar totes les facultats adormides y fer quelcom propi lluny de l'ombra protectora del pare.

Per xò tots els seus actes obehiren desd'aqueix moment al propòsit ferm de donarse a conexer.

Passaren anys, y l'Albert, ajudat pel concepte que del matrimoni y la familia tenía la seva dòna, organisà la casa ab tot l'ordre sistemàtich d'un hôtel en petit. Distribuhí'ls serveys entre les minyones y feu venir de París un cuyner expert. Els seus fills petits tenían dida a casa ò estavan cuydats per la seva cambrera. Als més grans els buscà preceptor pels noys, y Miss, vinguda expressament d'Anglaterra, per les noyes. Tot ho metodisà ab aquella riquesa de detalls propia de la educació quieta que havía rebut y de les aficions reposades que s'havían desenrotllat en ell desde la infantesa. A casa seva tot anava per hores y ordenadament distribuhit. Per dinar tothom tenía la seva tauleta: ell ab la María; el preceptor ab els noys; la Miss ab les noyes. Tantsols els dijous y diumenges el qu'havía sigut més bon minyò menjava ab els pares...

Tot axò a la María la tenía encisada. En el seu marit veya perfectament realisat l'ideal d'home bo qu'allà en la seva primera jovenesa havía somniat fervorosament.

Y tota ella s'hi abandonà a n'aquexa vida sistemàtica.

Fins el naxement dels fills semblà acomodarse a la distribució ordenada de tots els actes de la vida, donchs tenía lloch regularment cada any y mitj...

¡Quina vanitat més gran ne sentía dintre seu la María de tenir tants fills! Axò la enaltía, dignificantla als seus propis ulls. La seva representació de mare digna y respectable s'enrobustía y refermava més cada día. Per xò ella anava també acomodantse de mica en mica al platonisme de la propia admiració, que l'allunyava cada vegada més de tots els quefers casolans.

Pausadament, per gradació esglahonada, arribà a no cuydarse més que de sí mateixa, enganyantse alhora ab trivials apariencies.

Ella parlava a tothom dels grossos amohinos que representa la direcció d'una casa sense saberne res, donchs per la María tota la feyna's reduhía a dur sempre les claus dels armaris dexantles a la Miss ò a les minyones quan ne tenían necessitat y a ferse presentar pel cuyner una llista dels gastos diaris, que per res consultava. Enclotada tot lo día en un silló del seu quarto, anà adoptant poses de decandiment combinades ab exaltacions d'amor malaltís pels seus fills.

Atothora s'exclamava dels molts sacrificis de la maternitat, considerantse indigna d'aquella benedicció de Deu, que no havía merescut. Devegades cridava a tots els fills, els feya asseure aprop d'ella fèntloshi llargues consideracions sobre lo molt que'ls estimava y lo molt que per ells feya, els aconsellava ella matexa que donguessin mercès a Déu perque'ls hi havía donat uns pares tant bons com pochs nens els tenían, y, veyent que la pobre canalla s'impacientava aviat comensant a fer entremaliadures, els allunyava aleshores a crits, que desdeyan forsa de les proves d'afecte que havía volgut donalshi ab son entussiasme amorós de moments avans.

De tot axò se'n parlava fora de casa, y com que per altre banda l'Albert, ab el sol desitj de figurar, era soci de les Conferencies, titol honorari del *Casino Católico,* secretari de la junta de *Padres de familia,* la gent, enlluhernada, no veya més qu'aqueixes exterioritats, y s'arribà a fer una llegenda del bon viure d'aquella familia, a la que tothom posava com a model de bona organisació.

L'Albert estava content. Axò era lo que volía. En el fons era'l mateix d'avans, indiferent a tot, aficionat a coses

quietes (are les havía donades per coleccionar segells), no preocupantse de res, amagant, emperó, la seva passivitat ab apariencies llampantes y vistoses, de manera que tothom pogués dir:

—Oh *Don Alberto,* si tots els homes fossin com *Don Alberto!...*

Les seves relacions ab la dòna y'ls fills eran també exteriors tantsols. Moltes consideracions, molt impresionarlos ab cops d'efecte; però res més. A n'ell que'l dexessin llevar tart, mudarse de vestit dues ò tres vegades al día, arreglar els segells tot prenent cafè y fumant l'habano després de dinar, y fer el viatje, que pomposament en deya comercial, al extranger, cada mitx any... Y ja estava content...

La familia, la familia... ¿què més podía demanàrseli? ¿No mantenía ab tota comoditat—perque, com era natural, els cent mil duros de la María are eran seus—als fills y a la dòna? ¿Es que tal volta faltava res a casa seva? Ell ja vigilava. De tant en tant feya series consideracions al preceptor, parlantli del compromís que representava la educació dels noys y fentli avinent que en ell tenía tota la confiansa. Y lo mateix deya a la Miss quan la ocasió s'ho portava...

Ab tot y axó, els que'n patian més d'aqueixa organisació y manera d'obrar eran els noys.

Relacionats ab els seus pares tantsols per un formulisme exterior y vistós, trobavan a faltar l'escalf d'un amor intens y constant, y, no trobantlo en els seus pares, el cercavan arreu sense trobarlo enlloch, perque l'Albert y la María tenian també forsa cuydado de que'ls seus fills visquessin isolats, sense més tracte que ab les persones de casa.

Y aqueix isolament, que'ls privava de cercar fora de la familia l'amor intens que tothom necessita als primers anys de la vida, els feu crexer esquerps, malhumorats y rancuniosos.

Dominats molt sovint per cualque forta emoció, s'entregavan cegament a un odi inexplicable que'ls feya avorrirho tot, llensantlos als refinaments més cruels d'una maldat estudiada y conscient. Aleshores odiavan ab tota l'ànima y feyan mal ab plè coneixement sols per mortificar als seus pares, al preceptor ò als criats.

Axís se revenjavan de la falta d'amor que sentían en lo més pregon del cor, fins que, abatuts y dominats per la forsa,

anavan decandintse altre cop y aquietantse a una obediencia, aparent tantsols, perque dintre seu seguian covant tots els odis y totes les rancunies inexplicables dels noys que passan l'infantesa amargada per la falta de sentiments...

De res d'axò'n feya esment l'Albert, atribuhintho tot lo més al poch seny dels fills ò a mal caràcter, que caldría corretgir quan foren grans.

Per altra banda ¿quí ho sabía? Devant dels altres aparexían sempre ben educats en companyía del preceptor ò de la Miss. Y la gent encare's quedava embadalida envejant la sort d'aquells noys, que tenían uns pares tant bons y amatents de donalshi bona criansa.

IV

A l'Albert se li acabava aviat la conversa ab la seva dòna. Sense facilitat de recursos per allargar les poques estones que passava fentli companyía, quedava sempre enmudit quan ab prou feynes havía comensat a dir quelcom.

Are mateix feya ja una llarga estona qu'estava seriós devant d'ella, buscant tema de conversa sense acabarlo de trovar may. ¿De què podía parlar?... Quexarse del temps, la veritat, no ho trobava oportú... Convidarla a passejar semblaría una burla...

Pensant ab el passeig, s'enrecordà de que'l cotxe debía esperarlo a la porta, y, axecantse resolut, digué ab cumplimentós respecte:

—Si no manas lo contrari me'n aniré a donar un tom. Després, a quarts de set, tením junta a la Associació de Pares de familia y m'hi dexaré caure. No t'he dit avans que sortiría perque he cregut que tampoch estàs encare per acompanyarme.

—Y qu'he d'estar, home, qu'he d'estar!... Me convé molt repós... A veure si axís puch restablirme una miqueta. Ja pots sortir; pero no triguis. A les vuyt a casa. Ben puntual, ¿sents?

— Prou sabs que de puntualitat sempre n'he donat exemple—respongué ell ab convenciment. Feu una lleugera inclinació de cap, y mormolà un Adeu tot baxet.

Després se'n anà de puntetes sense fer soroll per no marejarla, mentres ella'l seguía ab els ulls, acompanyantlo ab un llarch sospir fins a la porta.

Quan estigué sola aclucà'ls ulls, y, creubant els brassos demunt del pit, digué ab ferm convenciment:

—¡Qu'es bo'l meu Albert, qu'es bo!—

Al ser al replà de l'escala, sentí l'Albert gran burgit de gent que pujava. Tregué'l cap per demunt de la barana, y li semblà conexer aquelles cares. S'hi fixà més, y restà parat com si fos un somni lo que veya.

Una fresca rialla de dòna va convencel de que era tot veritat.

L'Isabel, atansantshi y donantli una estreta abrassada, va dirli tota trapacera:

—Tant hem cambiat que ja no'ns conexes?—

Y veyent qu'ell dubtava encare, no resolguentse a dir res, afegí encaràntseli devant per devant:

—Si, home, si, som nosaltres qu'hem volgut donarte una sorpresa. Dich jo, a menys qu'are no'ns vulguis reconexer.—

Aleshores l'Albert d'esma va abrassarla a n'ella y al seu cunyat. Agafant els nens els petonejà ab forsa, y, passat aqueix primer moment de sorpresa silenciosa, va desferse en exclamacions d'entussiasme sorollós.

—¡Quina alegría!... Poch pensava en vosaltres are! ¿Donchs, còm ha sigut axò? Ben segur qu'es una pensada de l'Isabel... ¿ Veritat que sí?... Y aquexos nens tant hermosos! Jo no'ls conexía encare... ¿Còm se diuhen? Crech que m'ho vàreu escriure... Pepin y Lilí. Si, si, ja m'enrecordo. Mirèu com riuhen els *tremendos*. Vaja, vaja... ja os dich jo! Tantmateix podíau escriure y se vos hauría rebut mellor... ¡Qui havía de pensar en vosaltres! Mireu, are jo me'n anava...ja'l debeu haber vist a baix el cotxe qu'estava esperantme.—

L'Enrich, alarmat, preguntà interronpentlo:

—¿Qu'està malament la teva dòna?

—Nò, si fa ò no fa sempre lo mateix. ¿Què potser ho deyas pel cotxe? Ah!, no'n fassis cas. Aquí els que tením certa representació social hem de mantenir aquexos luxos, ¿sabs?

—¿Ja m'hi dexaràs venir ab tú a passeig?—preguntà l'Isabel ab fina ironía.—¡Noy deu ser més bonich anar en cotxe!—

L'Albert, sense respondre, li feu ab la mà un gest d'amenassa com volguent dir: ¡Ah dolentota!

Després, adonantsen de que feya massa estona que romanían parats al replà de l'escala, digué convidantlos a que pujessin:

—Dispenseu, noys, que ab l'emoció un se descuyda lo més elemental y urgent... Tantmateix axò podíau haverho dit també dins de casa.—

Y trucà.

Sortí la cambrera, quedant parada d'aquella arribada extraordinaria. ¡Hi estavan tant poch acostumats a rebre visites...!

L'Albert, veyent que no's movía de la porta, tingué de dirli ab to de reny:

—Be què hi fa aquí parada? Vagi y avisi a la senyora que hi ha la meva germana ab el seu marit y nens.

Després baxi a baix ab la Ramona y en Mateo y pugin l'equipatge...—

Y dirigintse a l'Isabel, seguí:

—¿Debeu durlo l'equipatje, veritat?

...Dich axò de que baxin a buscarlo, perque no m'agrada que pugi a casa gent estranya y menys encare'ls dels cotxes d'estació.—

Tornà la cambrera dihent que la senyora 's trobava molt cansada y no's veya ab prou forsas per sortir fins a la porta. Pregava que la dispensessin, esperant que no's pendrian la cosa com un desayre y entrarian al seu quarto, hont tindría molt plaher en poguerlos veure y abrassar.

A l'Isabel va mortificarla una mica. Ella no s'imaginava que fos tant molest arribarse fins a la porta. Emperò no digué res perque'l seu marit, apropantshi, li havía fet una senyal, com avisantla de que dexés passar la cosa despercebudament.

L'Albert, força contrariat, excusà a la María dihent que estava molt decandida y havía sigut imprevisió seva la de ferli dir que sortís. Emperò no calía preocuparsen. D'allí a la seva habitació no hi havía pas gran distancia...

Tots plegats varen anarhi. Al vèurels entrar, la María, apoyantse als brassos de la butaca, va axecarse y avensà dues passes... Ells aleshores van voltarla abrassantla efussivament y aturdintla ab alegres ingenuitats...

Reposats ja d'aquexos expansius entussiasmes, varen asseures, interessantse els uns pels altres, preguntantse coses del passat..

¡Feya tant temps que no s'havían vist! La María encare no conexía'ls nens de la seva cunyada...

Els feu apropar preguntàntloshi si'ls estimavan forsa als seus pares, si creyan, si eran ben bons.

—¿Y'ls teus, hont els tens?—preguntà l'Isabel a la María, fent una mitja rialleta. Gayre be'n deus haver perdut el compte. Fins per conexels deus preguntalshi cada vegada que'ls veus còm se diuhen. O potser ja duhen al coll uns llassets de diferents colors?—

La María somrigué pietosament com si'n sentís llàstima de l'Isabel, y, fent un llarch sospir, respongué ab gran pausa allargant les paraules:

—Ja'ls faré venir. Les nenes deuhen estar trevallant ab la Miss, y els nens ab D. Joan qu'es el seu mestre... Els grans els tením a pensió. Ja'm sab greu ja, pero es necessari... Are mateix penso que aviat n'hi haurem d'enviar dos més... Tu no sabs, Isabel, lo que costan tants fills!... Y encare quí sab si Deu te destinat concedírnosen d'altres... Respectant sempre la divina voluntat, t'he de dir que devegades li demano que's compadexi de mi y no me'n envihi cap més... perque es un compromís tant gros pujar be tants fills... Axò sense contar la direcció de la casa... y'ls altres petits amohinos, que may faltan per desgracia...

L'Isabel ja no se la escoltava. Complertament distreta, s'entretenía en contar les claus de tots els armaris que tenía la María demunt d'una tauleta. Veyent que la seva cunyada no deya res més, estigué temptada de preguntarli: ¿Has acabat ja?... Però no s'atreví. Se contentà ab creuhar els brassos y mormolar a mitja veu, tot alsant mitx en broma beatíficament els ulls.—Ja es ben veritat ja... Tu, María, ets una santa.—

Del fons del cor li pujà a la María una onada de vanitat. Satisfeta, tota ella s'extremí de satisfacció dins de la butaca en que estava enclotada, y, baxant els ulls en actitut humil y resignada, respongué:

—No tant, no tant! S'ha de fer lo que's pot.—

En aquell moment entrà l'Albert, qu'havía sortit per avisar als seus fills... Derrera d'ell venían la Miss severa y en-

cartronada ab les tres nenes y'l preceptor ab els noys...

Tots parats s'arrengleraren simètricament com si'ls passessin revista. La María aleshores els digué:

—¿Què no'ls conexeu als vostres oncles? Dièuloshi alguna cosa .. Y'ls cosinets... no'ls veyeu que bufons!—

La Miss, agafant les nenes, les dugué devant de l'Enrich y l'Isabel, y en castellà dolent, barrejat ab paraules ingleses, els digué:

—No saben còm deuhen portarse les nenes ben educades devant dels seus oncles?—

Sense esperar qu'elles contestessin ab una freda fòrmula d'urbanitat, l'Isabel va agafarles d'una en una petonejantles y dihèntleshi alhora amoretes frívoles.

—¡Oh quina preciositat! Semblan uns angelets d'aquells tant rossos, tan bufons y axerits! ¿Veritat que serèm amigues? Ja veureu, ja. ¡Vos ensenyaré més coses!... També m'agrada a mi jugar... Vosaltres ¡vos en debeu fer uns tips!... Y'ls nens, per què no s'apropan?... Veníu, veníu, també aquí ab la tía... Sembleu uns homenets tots sèrios. ¿Tú, còm te dius? Albert, com el papà, un nom ben bonich... ¿No t'agradarà ser militar?... Sembla qu'Albert fa militar. . ¿Y tú? Quina cara de murri! ¿Què vols ser tu? advocat ¿eh?... Força discursos... "*Señores: el respeto debido á las circunstancias...*„ Apa, fes un discurs aquí devant de tots... ¡Mireu'l petit com riu! Tu no estàs per discursos... De moment t'agrada més menjar bombons... veritat?... Are foras confiter si poguessis...—

Tota l'habitació s'havía omplert d'alegría. L'Isabel reya, y aquelles rialles fresques, qu'haurían pogut fer un gran be a tots, tenian allí dins un ressò buyt. Al Enrich, que tant tip n'estava de tanta expansió sorollosa,'l cansava y als noys els dexava a tots sorpresos aquella expontània efusió d'afectes a que no estavan acostumats. La Miss y'l preceptor seguian impertorbables; la María feya anar els brassos com si l'ofegués tanta alegría, y sols l'Albert restava tranquil somrient ab cortesanía als acudits de la seva germana.

—A tots vosaltres vos portèm cualques obsequis... Ja veureu, ja, quines joguines!...—

Veyent que la María comensava a neguitejarse, l'Enrich tallà en sech la conversa, pregant a la seva dòna:

—Isabel: no enrahonis, que la María està molt fadigada...

—No—respongué aquella per compliment,—sols que com no hi estich acostumada a llargues converses...—

Y ab to de superioritat, redressantse una mica, afegí:

—Còm se coneix, Isabel, que no tens els meus amohinos!—

Després tornà a enclotarse en la butaca. L'Albert alesbores fou del parer de que sortissin. Els ensenyaría la casa, distribuhiría les habitacions en que tenian d'hostatjarse y podrian descansar una estona...

Sortiren tots, y la María quedà sola pensant ab santa vanitat:

—Quina diferencia! Ella dos fills, y jo deu...!

V

L'Enrich matinejà.

Veyent que tots descansavan encare, va ficarse a la sala de billar que hi havía a un extrèm de casa, y decidí passarhi un ratet.

Eran les set. Distretament agafà les boles de marfil y s'entretingué llarga estona fentles corre de taula a taula.

Després, cansat ja d'aqueix joch, s'assegué còmodament fullejant l'album panoràmich que trobà demunt d'una tauleta.

En aquexa feyna'l sorprengué l'Albert, y tant interessat devía estarhi, que no se'n adonà de que'l seu cunyat hagués entrat, fins que, donantli ab la mà un amistós copet a la esquena, aquell li digué fent una rialleta:

—Matinejèm, noy, matinejèm!

—¡Ola! Tú per aquí?

—Què vols dir que no es hora? Y no't creguis; no acostumo a llevarme tant dematí; però avuy he pensat: dexam ser puntual y avisar a les minyones que tot ho tinguin preparat per quan *aquells* se llevin... A fè que no esperava trovarte alsat encare. ¿Que no has descansat bé?

— Si, però la costum... A més de que descansar no vol dir pas dormir, y en quant a dormir... ja sabs tu lo que passa quan un cambia de llit.

—Be, home, be, sortím d'aquí. Un hi està tot ensopit a n'aquexa hora dins de la sala billar. Sembla que diu més passarhi l'estona de part de vespre... Vina ab mí que anirém a

la galería. Allí al menys estarem ab més comoditat y tindrem més claror.

—Com millor te sembli. —

Sortiren, y, atravessant la casa per un llarch corredor que comunicava'ls devants ab l'altre part extrema, sortiren a la galería tapada, instalantse en el quartet que l'Albert s'hi havía fet arreglar.

—Tantmateix axò es un'altra cosa—, digué l'Enrich veritament emprendat d'aquell lloch.

—¿No t'ho deya jo?—respongué'l seu cunyat asseyentse. Y, treyent de la butxaca la cigarrera de plata, l'oferí al Enrich pregantli:

—Fuma, noy; suposo que no't fa res fumar en dejú; encare que, ben mirat, ja es una mala costúm.—

Encengueren el cigarret y restaren un moment silenciosos.

L'Enrich prou volía iniciar una conversa íntima en la que'l seu cunyat pogués confiàrseli obrintli'l cor pera que pogués llegir en ell totes les angoxes, tots els tedis que l'apretavan, y donarli consol, alleugerintlo y aconhortantlo per evitarli defalliments malaltisos... ¡Però no sabía còm comensar!

Per altra banda, la tranquilitat ab que se li aparexía l'Albert el dexava desconcertat. O molt s'equivocava, ò'l germà de la seva dòna, per un excés de delicadesa, fingía admirablement una normalitat equilibrada qu'estava lluny de possehir.

Perque de la lletra qu'havía rebuda be se'n desprenía que l'Albert necessitava companyía y distraccions, a menys qu'ell ho hagués entès d'altre manera... Pero, no; ja era de suposar qu'un home no havía pas d'escríurelshi: "veniu, que'm trobo faltat de companyía y m'aborrexo...„

Ab una discreta exposició dels fets n'hi havía prou per compendre lo que feya al cas...

Aprofitant un moment en que l'Albert estava distret contemplant el jardí per derrera'ls vidres, l'Enrich, compadit, l'abrigà ab una mirada penetrant y protectora. Després semblà arrepentirsen al veure que en aquella cara plàcida y serena ni la més petita arruga, ni la més insignificant senyal delatavan cap sofriment intern.

El silenci comensava a ferse molest. Totjust s'havían vist de la vigilia y semblava ja que no tinguessin res per dirse.

Decidit l'Enrich a dexar com més aviat millor aclarida la cosa, l'inicià porugament preguntant ab tò misteriós:

—¿Y be, qu'es axó de la María?

—¿El què de la María, preguntà també a son torn l'Albert, estranyat ingènuament del tò del seu cunyat.

—Home, tu diràs. Me sembla que vols fer massa'l cor fort per no amargantar nostra estada, y tu no sabs qu'hem vingut, entre altres motius, perque va alarmarnos molt la teva lletra, y volíam aconhortarte.—

Aquexa vegada si que no sabía l'Albert de què li parlavan. Arronsant les espatlles y mirant fixament al seu cunyat, tingué de confessarli:

—Noy, francament, no sé a què't referexes.—

Y en l'accent de la veu se li conexía que deya veritat.

L'Enrich aleshores va explicarli còm havía anat la cosa y lo molt que varen alarmarse al tenir males noves de la María y la decisió d'anar a distrèurels portant alegría a n'aquella casa, que, segons creyan, devía estarne faltada.

L'Albert confessà que, no tenint l'intent de pintar la situació ab tons sinistres, escrigué tal com va semblarli, explicant el cas com hauría pugut explicar un'altre cosa, una sessió del Cassino, per exemple. Ademés de que no era pas nou aqueix estat de la María. Tot sovint s'hi trobava ¡pobre!... Res tenía d'estrany ab els amohinos que donan tants fills y la direcció d'una casa! Per altre banda ell ja ho tenía tot organisat y distribuhit correctament de manera que may faltés l'ordre dins de la familia.

Axò ho digué redressantse com tenía per costúm quan parlava d'ell, allargant pausadament les paraules com si s'escoltés y interrompentse tot sovint ab una tosseta estudiada ó ab un ¿eh? força expressiu.

Després restaren altre cop silenciosos.

L'Enrich, com avergonyit d'una falta greu, no gosava dir res ni mirarse fit a fit al seu cunyat, al que creya haver ofès dubtant del seu coratje y voluntariosa energía. Vagament, d'esma, passejà'ls ulls entorn, fixantlos en els quadros que hi havía penjats a la paret.

Un d'aquexos cuadros va interessarlo més que'ls altres. Per vèurel d'aprop s'hi atansà una mica.

Era una tela petita pintada al oli. Representava al Albert ab trajo d'apòstol y aureola de Sant. A sota, escrita en caràcters gòtichs y en un llatí macarrònich y mal construiht s'hi llegía aquexa inscripció:

"*Santus Albertus, pater decem filius* (aquí un expressiu interrogant com per indicar la possibilitat de que'l número fos variable) *maritus modelus egregius et preclaros cives, magister onniœs disciplinas domesticas.*„

Embadalit devant d'aqueixa pintura, l'Enrich hauría passat una llarga estona si'l seu cunyat, rihent, no li hagués dit:

—¿Què fas home? Déxaho estar; es una tontería qu'un amich va regalarme pel meu sant. Jo volía arreconarho, però la María volgué de totes passades que's quedés aquí.—

En el fons l'Albert n'estava satisfet de que'l seu cunyat s'hi embadoqués devant d'aquell cuadret, perque axò era senyal de que l'interessava, dexantlo admirat alhora. Un altre s'hauría posat a riure. L'Enrich, que comensava a sentir la sujestió d'aquell home tant alabat de tothom, va veure en aquella tela una fidel expressió del sentir de la gent, y, trobantse petit al costat del Albert, de qui fins feya poch havía dubtat, resolgué imitarlo y pendre exemple de totes ses coses per desprès organisar la familia dignament, tant dignament com la tenía organisada'l seu cunyat.

Aqueix fora'l fruyt d'aquella visita inesperada. Al tornar a casa aniría plè de profitoses ensenyanses y sabies reso lucions. Comensaría una vida nova, ben diferenta de la d'avans.

Un devasall de propòsits arrelava en son cor, y ell se sentía alegre d'aquexa renovació. Tant alegre, que fins estigué temptat d'abrassar al Albert dihentli ab veu conmosa:

—¡Tu'm salvas!... Déu t'ho paguil—

No arribà a ferho. L'Albert, coneguent qu'en l'ànima del Enrich hi passava quelcom extraordinari, havía sortit dexantlo sol.

Ell també estava content. Potser era la primera vegada qu'inspirava una admiració tant gran. Are si que'l veya lluny el passat, aquell passat protegit per l'ombra del pare. Els seus esforsos triomfavan. Ja havía fet quelcom...

Al cap d'una estoneta tornà a entrar.

—Dispensam, noy; he anat a dir que poden servirnos ja'l cafè ab llet—digué naturalment.

Y seguiren conversant de coses indiferents.

VI

Reposats ja dels tràfechs dels primers díes, tots semblavan havershi acostumat a les exigencies de la nova vida.

Els dies transcorrían normalment y no semblava sino que a n'aquell pas aviat disfrutarían tots les ventatjes d'una companyía franca, expansiva y confiada, veritable vida de familia, que per be de tots calía empendre.

L'Enrich fins va somniarla un quant temps aquexa compenetració de voluntats. Ell no veya que sols eran artificials els vincles que'ls unían. Ell no endevinava sota d'aquella apariencia de normalitat, els verdaders mòvils que regían les accions de quiscun d'ells.

Atret per la sujestió del Albert y esperansat ab l'idea de que al escalf d'una atmòsfera ben confortadora, ben casolana—com creya ell qu'era la d'aquella casa—l'Isabel pogués cambiar insensiblement per influencia y per costúm, convertintse, a exemple de la María, en dòna reposada, amatenta dels fills y de la casa, l'Enrich s'havía llensat ple d'entussiasmes impremeditats a la realisació del seu ideal.

Y aqueix ideal no era pas el de tots.

Ell, desde'l dia que en un recò de la galería tapada havía vist el retrat del Albert, d'aquella manera original que potser a n'els demés sols els hauría fet riure, pero que a n'ell li semblava un exacte comentari del modo de pensar general, s'havía proposat pendre per model al seu cunyat y imitarlo, treyent de la seva exemplar conducta profitoses ensenyanses que li servirían després per la nova organisació que al tornar a casa donaría a la seva familia.

Tots els seus actes se reduhían a un estudi seguit y a una imitació constant del Albert.

Fins li semblava com si'l seu cunyat,—ab una delicadesa digna de forsa agrahiment—haventse adonat dels seus bons desitjos d'imitarlo, se li oferís més obertament, tal com era, serse amagarli cap de les seves cualitats y posantles alhora totes de relleu, ab naturalitat, sense ferne ostentació, sols per desitj de complàurel sense ofèndrel.

Y aquexa delicadesa y natural desitj que l'Enrich veya

en son cunyat, no eran més que l'exteriorisació refinadíssima d'una fonda vanitat satisfeta.

L'Albert havía trobat l'admirador que de molt temps ençà desitjava, y, satisfet d'axò, feya tots els possibles per mantenir sempre crexent aquexa admiració expontània y fonda que per ell sentía l'Enrich.

Y sense adonàrsen, de mica en mica, fins ell mateix anava adquirint el convenciment de que era més gran de lo que's creya la seva obra. D'aquells temps passats no'n restava res, y l'Isabel, que'ls conexía, podría veure que tota aquella timidesa y passivitat qu'avans eran lley de la seva vida s'havían convertit en esforços individuals y energíes aprofitades pera la bona organisació de la familia.

Y ho creya de bona fè axò, sense compendre que sols havía exagerat més encare les seves exterioritats llampantes y aparatoses, sense veure qu'ell, com avans, restava creuhat de brassos devant de tot, encarregant als demés totes les obligacions y serveys.

Per xò, ben mirat, tot se reduhía a cridar d'un cantó al altre de la casa, donant ordres aprofitant els moments en que'l seu cunyat ò la seva germana podían sentirlo; a fer llargues amonestacions al preceptor ò a la Miss pregàntelshi molta severitat y vigilancia pels fills, ó a sortir ab l'Albert perque vejés que al Cassino, a l'Associació de pares de familia, per tot, el tenían en molta consideració y l'honravan complimentosament ab grans elogis.

Ell parlava de negocis, fingía estar molt capficat de totes les coses y somreya a tot benèvolament ab gran satisfacció, com sentint la superioritat d'home digne y serè qu'en mitx dels afers de la vida no pert may l'equilibri moral.

Aquexa era la seva conducta exterior, encare que dintre seu hi restava com sempre una gran passivitat è inacció. No li arribava res al cor: tot se quedava enfora, y's reduhía a sujestionadores apariencies, que al Enrich el tenian enlluhernat, fins al punt de trobarse humiliat per la seva petitesa al costat del Albert, per qui, més que admiració, sentía respecte, un respecte quiet, contemplatiu, com una mena de veneració ò idolatría.

En cambi, l'Isabel ab prou feynes si s'adonava de res. Tenía prou feyna en satisfer les petites curiositats que despertava en ella la novetat de les coses. No veya més que

una vida diferenta, una ciutat diferenta, unes cares y costums diferentes també, y s'hi llensava complertament, abandonantse al encís d'aquexa nova existencia ab el delit y fresca alegría que en ella despertava sempre lo inconegut.

Tot lo día era fora de casa, seguint la ciutat, encantantse arreu, perdentse entre les multituts qu'omplenavan els carrers, y recullint de totes les coses les notes de color, les impresions dels detalls...

Després tornava a casa plena d'alegría y no's parava a considerar l'organisació ni a fixarse en res. ¡Tenía prou feyna en expansionarse y donar sortida a la satisfacció continguda algunes hores! Ab pintoresca abundor de paraules y fresques rialles, explicava lo vist, preguntava lo que hi havía per veure, volía que tots participessin de la seva alegría, y, extranyada de que no fos axís, s' aconsolava pensant que encare no se li havía acabat la tasca y quedava molt per veure.

A la María, de moment, va sobtarla'l caràcter de la seva cunyada. Quedà com entontida devant d'ella y sense paraules per deturar el desbordament d'alegría comunicativa que l'Isabel havía dut a n'aquella casa. Restava en silenci, miràntsela fit a fit ab els seus ulls rodons, inexpressius.

Després s'anà desvetllant d'aqueix entontiment, y aleshores fou quan de lo més pregón del cor li exí una pietosa llàstima envers l'Isabel, tant enjogassada, tant frívola.

Y aquexa llàstima, qu'anava acompanyada de certa extranyesa,—perque ella no conexía gayres caràcters fora dels de casa—li feu recordar la seva educació, els seus oncles, y'l seu passat...

Ab aqueix recort li agafà un suau entendriment y donà gracias a Deu perque la havía feta tal com era. Després s'entretingué en compararse ab l'Isabel, y tota ella sentí la vanitat de trovarse superior, molt mellor que la seva cunyada.

Axís fou com a la llàstima pietosa que li tenía s'hi ajuntà també un cert menyspreu lleuger, finíssim, gayre be imperceptible, qu'anà convertint les relacions d'una ab l'altre en tracte fret y correcte de superior a inferior.

Tot axò tenía lloch molt a la callada.

Aparentment tothom semblava havershi acostumat a les exigencies de la nova vida, y fins l'Enrich somniava a esto

nes les properes ventatjes d'una vida de familia fonamentada en les relacions franques, expansives y confiades de tots...

VII

Passà'l temps, y l'Isabel comensà a cansarse. Ja ho havía vist tot; ja havía viscut totes les sensaciòns. Are la vida tenía per ella una trista monotonía. La costum—l'implacable enemiga de sempre—ordenava totes les coses y'ls díes transcorrían massa iguals perque l'Isabel pogués conformarshi.

Ella havía volgut distreure a la María organisant festes, excursions y passeigs, emperò la seva cunyada no's dexà convencer y's contentà ab dir que no's trobava encare prou be per permetres expansiòns com aquelles... ¡Ademés de que ab deu fills!...

L'Isabel alesbores pensà distréures ab els nens. Passava llargues estones ab ells, els entretenía juganthi, explicàntloshi rondalles, duyentlos a passeig... S'interessava per totes les seves coses, y, colocada en un nivell igual, participava de les petites penes dels seus cors ò reya ab ells, perque s'havía fet com ells petita.

¡Que contents n'estavan d'axò! Ben prompte s'hi abandonaren al encís d'aquella vida, y aviat estimaren a l'Isabel com may havían estimat a la seva mare.

Volían anar ab ella, estar sempre ab ella; més no d'aquella manera freda y correcte com havían d'estar ab la mamà, sinò confiadament, a plena voluntat...

L'Isabel havía comensat per no establir divisions entre'ls noys y noyes. A tots volía ab ella... ¡No faltava més!... ¿Per què eran germans, donchs? ¿Per què may se diguessin una paraula y visquessin allunyats uns dels altres? Els juntà, tenintlos sempre aprop seu, y la pobre canalla, assustada primer y com encongida d'aquell cambi, s'hi arà acostumant. A les reserves, pors y vacilaciòns dels primers díes, succehí un ampli y confiat abandonament, que dugué als seus cors una alegría nova, inconeguda, un desitj d'expansió boja y sorollosa, com si volgués revenjarse ab la festa d'un riure seguit de totes les angoxes de la vida estreta d'avans, com si per

ella comensés aleshores la veritable infantesa triomfant y lliure en plena llum.

Ab axò tots els odis, totes les rancunies inexplicables que'ls fills de l'Albert covavan en son cor, anaren desaparexent de mica en mica... Y no es que l'Isabel hi posés especial solicitut en lograrho. Res d'axò; ella s'havía contentat ab encomanalshi la seva alegría; però, inconscienment, ab aquexa alegría els havía dut també la llevor d'amor.

Perque'ls nens potser era la primera vegada qu'estimavan de veres.

A l'Isabel no li tenían por. S'hi entregavan complertament, y ella corresponía a n'aquexes proves d'afecte satisfent tots els seus desitjos y curiositats, explicàntloshi'l sentit de les coses y fent crexer y encaminar el sentiment d'estimació que en sos cors havía nascut.

Es clar que, donat el caràcter y manera d'esser de l'Isabel, axó tenía lloch desordenadament y sense obehir a cap plan. Era més aviat impulsiu y espontani que producte d'un plan educatiu preconcebut y meditat...

Per xò fora esteril.

Però'ls noys y fins l'Isabel matexa, ¿què'n sabían de tot axò?

Ells veyan sols la novetat de la cosa y s'hi llensavan, alegres, esbojarrats. Havían vist la llum, y, felissos, voleyavan al seu entorn...

En cambi'ls fills de l'Isabel, atrets també per la novetat de la vida, s'havían al'unyat dels seus cosinets y no s'entregavan com ells a les expansions d'una alegría a la qu'estavan ja massa fets. Are'ls era més plahent passar el dia ab el seu oncle Albert, que anava acostumantlos a diversions quietes, a jochs reposats, tot explicàntloshi histories y exemples per trèuren una llissò ò donalshi un consell.

De primer moment se'l miraren ab recansa al Albert. Estavan indecisos: els seus ulls se desviavan vagament d'un cantò al altre, asustats, com cercant quelcom, y fins tots ells, desorientats, estranys, semblava que trovessin a faltar el desordre esbojarrat, la estimació sorollosa y externa de la seva mare.

Més tart s'hi trobaren bé en la pau d'aquella quietut a que'ls acostumava'l seu oncle. Per ells, que sols havían sentit

sempre paraules d'amor lleuger, voluble, expressat en diminutius, tenían una gran forsa'ls rahonaments ab que l'Albert els parlava dels sacrificis dels pares, del dever dels fills y de les obligacions de la vida.

Es clar que cap dels dos n'entenía res d'axò, perque eran massa petits encare. Però'l seu cor, tancat fins aleshores a tot sentiment, s'obría a impulsos d'una gratitut fonda envers aquell bon oncle que passava ab ells—sols ab ells—tantes hores y deya tantes coses noves may sentides...

A tot axò la María restà extranya un quant temps; més quan vejé que l'Isabel havía acostumat als nens a trencar els lligams de la disciplina freda y severa que'ls subjectava; quan s'adonà de que la autoritat de la Miss y del preceptor havían quedat un xich mal parades, de que'ls seus fills sols obehían als impulsos de la propia voluntat indisciplinada y de que l'Albert semblava preocuparse més dels dos nebodets que dels seus fills, decidí acabarho, no consentint ni un moment més aquell escàndol.

La pietosa llàstima y'l lleuger menyspreu que sentía per la seva cunyada s'anaren convertint en recansa primer y en rancunia indomable més tart.

Prou educada per evitar la violencia d'un rompiment sorollós, buscà un pretext per tornar a son lloch totes les coses. Calía que l'Enrich y l'Isabel vejessin els *adelantos* dels seus fills, y la mellor manera de lograrho era organisant com uns petits examens familiars.

Avisà al preceptor y a la Miss que'ls preparessin, y, satisfeta del seu enginy, vejé com efectivament tot marxà altre vegada ab ordre.

El preceptor s'havía apoderat dels noys y la Miss de les noyes, separantlos de l'Isabel, no a la forsa, sino de bon grat, perque tots volgueren prepararse molt be perque la tieta vejés lo que sabían y n'estigués contenta... Després tornarían a viure...

En aquella casa hi havía entrat la febre del estudi.

VIII

Avans dels examens familiars, vuyt días d'espera, que a l'Isabel se li feren inacababIes.

Sense la distracció dels nens, y tenint, com tenía, ben vistes totes les coses, ella's frisava de no saber què fer.

Ab la seva cunyada no podía enrahonarhi ni passarhi gayres estones, perque ab la diferencia de caràcter que les separava y les sabudes lamentacions a que's reduhía tota la conversa de la María, l'Isabel s'hi neguitejava més encare y hauría arribat al extrèm de provocar el rompiment, que, per lo mateix que temía, procurava evitar de totes passades. Per altre banda l'Albert la violentava tant ab l'importancia que's donava!... ¡Com si ella no'l conegués desde petit al seu germà; com si ella no vejés que tot era comedia aquell bon ordre y excelent organisació!... ¿Per què corre d'un cantò a l'altre donant ordres, fent l'enfeynat y revestintse d'un ayre d'importancia que als ulls de qui'l conexía servían sols per posarlo en ridícol?... ¿Ell, l'Albert quietò y mansoy d'altres temps, volguerlos enlluhernar a tots ab energíes de caràcter dominador!... No s'ho explicava axò l'Isabel, que may havía sapigut fingir, que sempre s'havía presentat tal com era ab tots els defectes y ab totes les bones qüalitats, sense amagar cap d'aquells ni fer esforsos pera posar aquexes de relleu...

Y lo que més angunia li feya era que'l seu marit s'hagués quedat tant embadocat devant del Albert, al que no dexava ni un moment... Ni que li haguessin jurat hauría arribat a creure que l'Enrich tingués tant poch talent y's dexés sujestionar tant fortament per un home que sols tenía la gran cualitat d'inflar totes les coses revestintles de pompositat encarcarada y vistosa.

L'Isabel volgué deturar l'influencia del seu germà sobre l'Enrich; pero aqueix havía arribat a un extrèm tant gran d'obcecació, que foren inútils tots els esforsos. Va contestar secament a la seva dòna qu'ell sabía lo que's feya y que no n'havía de donar explicacions a ningú...

Ella aleshores insinuà la conveniencia de tornar a casa com haurían hagut de fer totseguit al veure que l'estat de la María era normal y no inspirava cap rezel; pero l'Enrich s'hi

oposà, arribant fins a enfadarshi... ¡No faltava més! ¿Tant malament s'hi estava ab un germà que de molts anys no havían vist?...

L'únich remey era, donchs, arronsarse d'espatlles y esperar els vuyt dies que faltavan pels examens dels noys. Després... Deu diría...

L'Isabel s'aconsolà escrivint a la Teresita—l'inseparable amiga d'infantesa—y explicantli lo molt que s'aborría y lo penedida qu'estava d'haverse mogut de casa...

¡Ni may que l'haguessin fet aquell viatge!...

¡Gracias a Deu!, va pensar aquell día l'Isabel al llevarse.

A l'últim havía arribat l'hora dels examens casolans. Dintre de poch el tribunal familiar judicaría'ls avensos dels noys, y passat aqueix moment de violent formulisme, ella podría encarregarse altre vegada dels nens, que devian anyorar ja l'alegría de viure a que'ls havía acostumat...

Feya bo. Per derrera'ls vidres l'Isabel mirà un moment el cel blau y les flors del jardí humitejades encare de la rosada. Després els seus ulls vagaren llargament d'un cantó a l'altre contemplant la grisor indecisa y lleument emboyrada encare de les montanyes llunyanes ò encantantse en aquell estany quiet hont el sol reya esplèndit reflexantse en matissos d'or.

...Y sense saber per qué, sentí tristesa; una fonda tristesa de pensar que en aquella hora'ls noys devían estar impacients y que la joya d'un día tant hermós se perdría per ells entre las parets de la casa...

Dominada per aquexa idea, s'acabà de vestir. Després obrí de bat a bat el balcó, y, cordantse encare'ls botons del *matinée,* sortí fora.

Atravessant els corredors de la casa, sentí per primera vegada curiositat de fixarse més en la distribució de les habitacions y en l'ordenació de totes les coses. Fins aleshores sols s'havía fixat en l'impresió general de freda tristesa que's sentía allí dins y en alguns detalls cridaners que l'havían interessada. Are, sense saber per què, quietament, gayrebé de puntetes, com si tingués por ò se'n dongués vergonya, anava seguint tota la casa procurant retenir fins la distribució arquitectònica de la matexa.

Feya un quadrat perfecte. Les habitacions estavan distribuhides tant ordenament, que s'haurían pogut numerar.

Per la banda del derrera donavan a la galería tapada, y pels devants al carrer. Un dels costats tenía sortida al jardí y l'altre estava aparedat, y sols per la cuyna s'obría un petit celobert hont donavan les finestres d'aquella casa y de la vehina.

En la distribució de les habitacións s'havía procurat tenir ben separats els nens de les nenes, y tant uns com altres ben lluny dels pares (les noyes entre la Miss y les minyones y'ls noys al costat del preceptor), perque l'Albert ho disposà axís per evitar disgustos y fatigues a la seva dòna.

¡Quina pena li feya a l'Isabel seguir aquella casa que semblava un convent!... Al passar pel devant del quarto dels noys, sentí qu'un d'aquexos preguntava al seu mestre ab tò llastimós si en els exàmens li faria fer cap regla de tres, y estigué temptada d'entrar y endúrselen lluny d'allí pera distrèurel...

No ho feu. Ab el cor oprimit com si demunt del pit hi tingués un pès que li anés estrenyent, s'allunyà depressa cap el jardí. Necessitava respirar.

Una alenada d'ayre matinal, fresca y perfumada, va acaronarla al sortir. Ella va aspirarla ab força y semblà reanimarse tota. Després, més animada, passejà pel jardí entretenintse en cullir flors per ferne un ram.

—Tieta, tieta!—cridà desde un dels balcons una de les nenes.

L'Isabel, ab una rosa que acabava de cullir entre'ls dits, se girà amatenta mitx amagada per les fulles de les plantes vehines y vejé una careta ensonyada que somreya bellament coronada per una cabellera rossa, sedosa y rissada cayent sense pentinar demunt les espatlles.

—Ola, maca! ¿Tant dematí t'has llevat?... ¿Vols venir ab mi? Si, baixa, baixa, que farèm un ram totes dues!... Mira...—digué ensenyant a la nena les flors cullides. Y veyent que aquexa no's movía, s'atansà al balcó.

—No puch venir perque la Miss me renyaría y després ho diría a la mamà... Avuy son els exàmens y hem d'estudiar encare una estoneta—respongué tota tristoya la nena.

—Dèxala estar a la Miss y'ls exàmens. Vina, ja li diré jo a la mamà...—

En aquell moment l'inglesa, que havía sortit del quarto, tornà a entrarhi, y al veure a la nena al balcó, cridà desde dins en inglès:

—Què vol costipars•? (La Miss y'l preceptor tenian ordre severa de parlar de vostè als nens). ¿Axó es cosa de fer de bon dematí?... Vaya, a dins y estudiar. Les seves germanes ja están esperantla.—

Y per acabarse d'imposar, s'apropà fins a agafarla del bràs.

Aleshores s'adonà de que la nena estava ab la seva tía, y, tota escorreguda, mormolà en castellà:

—*Perdone, yo me figuraba...*—Y més animada, seguí: *De todas maneras Vd. no desconocerá que la disciplina...*—

L'Isabel estigué a punt de contestar ab un descaro que espontàneament li exí del cor; més per educació's retingué, limitantse a dir:

—Te rahó. Nena: ves ab la Miss. Després dels exàmens ja jugarèm.—

Y asseyentse en un banch, vejé penosament com la Miss tancava'l balcó enduyentsen a la nena.

Lentament anà fent el ram mentres la casa restava silenciosa y trista y'l sol l'iluminava de plè.

—Potser que comensessim,—havía dit la María, veyent qu'estavan a punt de tocar les deu al rellotje del menjador.

Y com si aqueixa indicació fos un manament, tots s'axecaren de taula dirigintse cap al cuartet de la galería tapada, hont s'havían de celebrar els exàmens.

La María s'apoyava al bras de l'Isabel y potser fou aquexa la única vegada que s'hi abandonà confiadament.

—Ja veuràs—li deya entrant al quarto—, ja veuràs els avensos dels nens... ¡Tenen un mestre més bo!... Fíxathi com s'emociona en els exàmens. Se sent encongit y respectuosament conmós en actes com aqueixos. Mira al Albert, me mira a mí, després als nens, y somriu, somriu satisfet y emocionat al veure que'ls seus esforsos han sigut al menys profitosos... Es curiosa y simpàtica aquexa emoció del preceptor...—

L'Isabel no se l'escoltava. Distretament pensava en que aquell professor, sever y rígit als vint anys, correctament vestit de negre y ab ulleres d'or, devía ser un torturat... Per forsa havía de serli estranya la vida que duya. Devegades havía sorprés en els seus ulls mirades distretes que vagavan d'un cantó al altre perdentse allà d'enllà ò quí sab ahont? Y quan

havía de subjectar als noys a l'estreta lley d'una disciplina obligada, patía y donava les ordres ab una veu estranya que no era la seva, com si complís per forsa les indicacions del Albert y la María... Pensava que aqueix preceptor era ben diferent del qu'ella tenía pels seus noys; pensava...

L'Isabel no volgué pensar res més. S'assegué en una cadira al costat de la María, y esperà.

Derrera d'elles entraren l'Albert y l'Enrich. Discutían la conveniencia d'acostumar als noys a distraccions quietes.

Al ser a la porta, l'Albert havía fet aturar al seu cunyat dihentli ab gran suficiencia:

—Veus: jo mateix els aficiono a coleccionar segells; cada un te'l seu petit album.—

L'Enrich contestà donantli un amistós copet a l'espatlla:

—Be, molt be, tu ets un gran home.—

Ho digué ab convenciment.

Y entrant, s'assegueren també a un extrèm de la sala, un xich allunyats de l'Isabel y la María.

Els fills no's feren esperar.

Comparesqueren les nenes acompanyades de la Miss, rígida y encartronada, y desprès els noys ab el preceptor.

S'assegueren en cadires arrenglerades devant de la taula del tribunal, que varen formar la Miss y'l preceptor presidits per l'Albert. Els fills de l'Enrich s'assegueren apart aprop del seu pare.

Y comensà l'acte...

La novetat de la cosa encuriosí a l'Isabel. Fins semblà interessarshi una estoneta mentres durà l'examen de les noyes y la Miss anà ensenyant les labors fetes en aquell any ò exercitantles en pràctiques d'inglés.

La distreya veure la cara que hi posavan totes elles y les ganyotes que feyan ab la boca pera acomodarla a la pronunciació inglesa; la distreya, arribant a conmóurela alhora, la suavitat y dolcesa que les nenes posavan en la manera de dir.

Semblava que ho fessin per ella, perque vejés com eran aplicades y treballadores. Devegades, tot fent un tema o al acabament de cualque exercici, quan la Miss els deya ab impertorbable sequedat: *Bien,* y'l seu pare ab una lleu inclinació de cap aprovava l'elogi, elles se quedavan encantades mirantse la tieta ab aquells ulls suaus que semblavan inondarse de claretats divines y somreyan, somreyan al veure

que l'Isabel, contenta, també premiava'l seu esforç enviàntleshi ab la punta dels dits la joya dels seus petons...

Aqueixa primera impresió fou de poca durada. L'Isabel pensava que després d'axò ja s'hauría acabat tot y les nenes podrían anar ab ella a distreures, a jugar, a corre pel jardí, deixondintse d'aquell ensopiment, entregantse ja sense rezels ni pors de cap mena a l'expansiva alegría d'un día d'ayre y de sol... Y no fou aixís.

Are l'Albert comensava a felshi preguntes de Doctrina, d'Historia Sagrada, de Gramàtica y de Política, espantantles ab tants detalls com els exigía, aturdintles de tant ferles passar d'una cosa a l'altra, omplint el seu caparró ab aquella varietat d'assumptos que a n'ellas devían aparèixelshi en desordenada y confosa barreja.

Y encare més. La María també volgué fer cualques preguntes, y aleshores sí que l'Isabel comensà a neguitejarse de veres al veure la satisfacció ab que la seva cunyada semblava entretenirse en allargar aquell acte, que si bé al comensament l'havía interessada, are li semblava insoportable y ridícola moxiganga.

Les nenes s'impacientavan. Ja no sabían estar quietes; miravan esverades a un cantó y al altre, buscant quelcom: potser una mica d'aquella alegría que duya'l sol escolantse tranquil per una escletxa, potser el gest aconhortador de la tieta que procurava consolarles ab la prometensa de joyes complides...

La María de res d'axò s'adonava. Contenta y felissa de veure aquella glorificació del bon ordre, seguía preguntant, segura de sí matexa y vanitosament complascuda de veure com les nenes lluhían davant dels seus oncles l'educació rebuda. Y cosa extranya! De mica en mica anà creixent dintre seu el ferm convenciment de que tot era obra seva, de que, si les nenes sabían, era perque ella ho havía lograt axís després de grans esforços y sacrificis. Y pera assaborir millor la delicia d'aquexa creença, dexà de preguntar y aclucà'ls ulls com encegada de tanta gloria justament merescuda...

L'Isabel respirà. Axecantse instintivament, descorregué la cortineta que tapava la vista de les cases vehines, donant a l'habitació una tonalitat igual y esmortuída.

Y la llum entrà triomfanta ab bella brusquetat. Totes les coses semblaren pendre contorns definitius, y les ombres ju-

garen coquetament ab els objectes, y'l sol, inondant la sala, brillà persistent en les motlluries daurades dels quadros que's matisaren de tons cridaners y esplèndits. Les nenes miraren enfora àvidament ab els ulls molt oberts, com si de una ullada volguessin dominar tota la visió d'aquells darreras riallers a l'hora feynera, com si fos nova per elles aquella riquesa de color en una atmòsfera nítida, lleument empolsinada d'or...

Y varen encantarse un moment, sols un moment, perque totseguit se dexà sentir la veu autoritaria y pesanta de la María que manava:

—Prou distréures. Que cloguin les cortinetes y seguím els examens... A seure tots... Vosaltres, nenes, estigueu ben quietes y escolteu... També s'aprèn sentint als noys com s'explican.—

L'Isabel estava tant distreta mirant enfora, que de moment ni va adonarse de que tornessin a tirar les cortines. Fins passada una estoneta no'n tingué esment. Aleshores trobà a faltar quelcom; sentí dintre seu una impresió de buydor com si s'allunyés d'ella una alegría, y, esverada, mirà entorn.

Altra volta una grisor indefinida, una monotonía de llum dins de la sala.

L'Isabel, del tot nerviosa, no podía estarse quieta. Volgué escoltar una mica, y li fou impossible. Tota ella sentía com un pessigolleig persistent y molest. Clogué'ls ulls, tornà a obrirlos fixantlos en els nens que restavan porugament asseguts devant del seu pare, y aquexa visió va molestarla, perque li semblà que'ls nens s'anavan empetitint en aquelles cadires hont seyan. S'empetitían tant, que fins tingué por de que arribessin a fondres...

Inconscientment tornà a tancar els ulls y dintre seu sentí que s'axecava contra *allò* una protesta sorda que anava crexent, inflantse com una onada qu'amenassava endúrsenho tot.

Y seguían els examens.

Després de la Gramàtica, la Geografía y l'Historia, que permeteren al Albert lluhir tota la seva ciencia superficial de diccionari enciclopèdich y endinzarse en fantasioses divagacions sobre *Viriato pastor lusitano, Don Favila despedezado por un oso* y'ls viatjes de Colón en *las carabelas la Pin-*

ta, la Niña y la Santa Maria. Després l'Aritmètica, la terrible Aritmètica, que tanta por feya als nens.

El més gran d'aquexos estava tot capficat resolent un problema.

El pobre nen tenía l'enunciat als dits. Se l'havía fet llegir, y després ell mateix l'havía llegit una, dues, tres vegades, sense trèuren res en clar.

L'Isabel escoltava. *Un obrero ha recibido 10 pesetas por el transporte de 20 kilos á 500 metros de distancia...*

Y ja no sentía res més. Prou volía férsen càrrech, estar ben atenta, emperò en el seu cap comensavan a ballar números y més números, tants, qu'arribaren a neguitejarla.

Volgué esvahirlos pensant altres coses. Feyna inútil! Els números seguían ballant, y ben aviat *el obrero transportador* s'anà convertint en vint, cinquanta, en un centenar, dos centenars, en un miler d'obrers transportadors, que desde lluny se reyan de l'Isabel, dels nens, dels examens y de tot, fent llengotes, rient bojament y transportant pesos fabulosos: primer de la taula a la porta, després al sostre, més tart enllà d'enllà a llunyaries boyroses, grises com les cortinetes... Al últim els obrers se declararen en vaga, una vaga formidable, amenassadora. De lluny axecavan els pesos y feyan l'acció de llensarlos; s'apilotavan apropantse en desordenada barreja, atabalant ab una gran cridoria ronca y estrident... Ja eran aprop. Ja se'ls distingía ben be... Entre tots agafavan una pedra grossa, immensa, la sostenían enlayre, y anavan a llensarla demunt d'ells pera xafarlos...

L'Isabel feu un crit, va axecarse, y, desencaxada, ab els ulls molt oberts y sortits enfora, comensà a passejarse amunt y avall de la sala...

Tots callavan.

La vejeren pantejant dirigirse al balcó, descorre altre cop les cortinetes, ab forsa, d'una revolada, y obrir de bat a bat.

—¡Ja n'hi ha prou! —exclamà després de cualques segons. ¿Es que Deu vos ha donat els fills perque'ls martiritzeu d'aquexa manera?... Examens, estudis minuciosos, disciplines de ferro, tot s'ha d'acabar!... A la canalla donguèuelshi llum, ayre, jochs y vida de llivertat. Que corrin forsa, que's passejin y sentin dintre seu l'alegría de totes les coses... ¿Què hi fa que vosaltres en sortiu molestats y tingueu de mortificarvos, si ells gosan y crexen forts y amorosos?—

Parlava depressa y desordenadament. Les seves paraules eran d'una gran sinceritat y vibravan acusadores dins d'aquella sala hont tots callavan sobtadament esporuguits.

La María, lívida,'s removía en la seva cadira sense saber què dir. Una rialleta de burla sagnant, lleument dibuxada en sos llavis destengits, accentuava més encare la fredor d'aquella cara inexpressiva. Emperò en els ulls guspirejava l'odi.

L'Enrich havía corregut al costat de la seva dòna, y, agafantla del bras:

—Callal—li havía dit secament.

Feyna inútil.

L'Isabel, sense fer cas del seu marit ni de la María, anava enrahorant.

L'Albert la mirava arronsat d'espatlles, tot allisantse'l bigoti. La Miss y'l preceptor impertorbables.

Els nens d'ella, agafantla de la mà; els nebodets voltantla amatents.

Axò fou lo que acabà d'encendre a la María. Al veure'ls seus fills aprop de la tieta, s'axecà també, y, cridant ab veu descomposta, digué:

—¿Qu'es axò? Nens: tots al vostre lloch. Han d'acabar els examens.—

Y veyent que ningú's movía:

—¿Qu'es axò?—tornà a dir.—Nens: ¿què no he manat res?

—Es inútil,—interrompé l'Isabel. Jo me'ls enduch al jardí perque's distreguin. ¿No veus quin dia més bonich? Mira'l sol com amoroseix totes les coses!.. ¿Aném, noys?

—Si, si.—

Y sortiren.

—Nens! Nens! Isabel! Isabel! cridavan l'Enrich y l'Albert corrent derrera, mentres la María, dexantse caure demunt d'una cadira, sanglotejava ab veu ronca:

– ¡S'ha vist poca vergonya!—

Y la Miss y'l preceptor restavan drets esperant ordres.

¿Quines havían d'esser aquexes ordres si totes serían inútils?

Perque, per primera vegada, l'impuls natural havía vensut a la forsa en aquella casa, y'ls nens ab la seva tieta corrían ja pel jardí disfrutant sense lligàms de cap mena la joya d'un dia d'or sota un cel blau sense límits.

IX

L'impresió que en la María dexà aquest fet fou sobtada y punyenta, com una mena de dolor físich que va predisposarla de moment a una gran excitació nirviosa, a un neguitós malestar, que per forsa tenía de resoldres violentament a crits y insults.

Emperò aquexa impressió passà depressa. Mitj per temperament reflexiu, mitj per por de perdre ab una exaltació d'ira cega tot el prestigi treballosament adquirit y tota la superioritat moral d'aquella aparent serenitat equilibrada ab que aparexía enfront totes les coses, la María s'anà aquietant, y, convensuda de que al últim ella arribaría a imposarse, perque disposava de tots els medis indispensables, abandonà les solucions extremes ab que de bell principi volía resòldreho tot pera entregarse a un sentiment de llàstima amagada ab les apariencies d'un absolut abatiment produhit pel disgust.

Y, en mitx d'aqueix abatiment, fingía grans moments d'abnegació, en que, oblidant tot lo passat, obría'ls brassos benevolament, amplament, perque en ells se dexés caure l'Isabel, "aquella pobre esbojarrada ab bon cor„, com deya la María, y les coses quedessin com avans.

L'Isabel, després de tots aquells esforsos, havía quedat inútil, en complerta lassitut. Are ja res la distreya. S'havía allunyat dels nens perque comensavan a cansarla. Per ells havía fet massa. Si no hagués arribat a un moment de violencia; si per sostenir aquell punt d'amor propi no'ls hagués conduhit fins un acte d'ostensible insubordinació que no tenía prous forses per sostenir, potser encare haurían durat molt les seves relacions íntimes ab els nòys. No havent sigut axís, la cosa era del tot impossible. Havía expremut absolutament aquella sensació, dexantla sense cap encís. Are era massa vella y calía buscarne d'altres. ¿Ahont?... ¡Qui sab! Potser lluny! A casa seva tal volta!

Al interrompre'ls examens y endursen ab ella tots els nens, havía tingut un moment de sinceritat. Del fons de l'ànima anaren exintli totes aquelles paraules acusadores ab que volgué convencer a la María, de que la canalla, més que disciplines de ferro, necessita amor, llum y ayre. Després

d'aqueix esfors, massa gros per ella, s'anà refredant el primer entussiasme, y la sinceritat quedà ofegada pel desitx de varietat, que tornà a ensenyorirse d'ella. En un moment lluminós comprengué que no havía parlat ab el convenciment que dona una pràctica constant de tota la vida. Havía parlat d'amor, d'abnegació y del deber de sacrificarse pels fills. Y ab quin dret n'havía parlat? ¿Tal vegada era aquexa la seva conducta? Ah; no! Sols en aquell instant de sinceritat suprema s'havía sentit ab forses per proclamar la veritat neta. Are aquexa veritat l'espantava. Era massa feble pera donar l'exemple y seguir el camí emprés. Els seus nebots conservarían d'ella un grat recort, una impresió potser brusca d'alegría lluminosa que se'ls havía encomanat, redimintlos dels passats ensopiments y de les rancunies. Res més. Si axò hagués sigut ordenat y durable,'l profit hauría sigut també més pràctich. Are tot se reduhiría a la suavitat d'un dols recort, que a estones alleugeriría les penes dels nens quan tornessin a caure en els exagerats odis y embrutiments d'avans.

Endinzantse en aquexes consideracions, l'Isabel s'entristía, dexantse dominar d'un neguit malaltís gens propi d'ella.

La María aprofitava aqueix abatiment de la seva cunyada pera aparexer generosament pròdiga en oblidarho tot, fins al extrèm de contribuhir ella matexa a retornar l'alegría perduda a l'Isabel.

Es lo que li deya:—Jo no'n soch pas contraria de l'alegría dels altres. Lo que no m'agrada es l'esbojarrament impremeditat y l'irreflexiu entussiasme momentani. Tú, si no fos per xò, serías una *gran dòna*. T'has de corretgir, y veuràs.—

Tot axò ho deya ab to protector, fent una mitja rialleta desde'l fons d'aquell silló hont seya enclotada, y l'Isabel ne quedava més molestada encare, perque veya que no sabían entendre'l seu caràcter, perque volían cambiar la seva frivolitat censurable, però alegra y expontania, ab un altra frivolitat estudiadament amagada sota les apariencies d'una respectuosa severitat y d'una freda ostentació ridícoles.

L'Enrich, al contrari, veyent en el neguitós abatiment de la seva dòna una senyal de regeneració que calía aprofitar, atiava al Albert y a la María perque anessin estrenyent aquell cercle de consideracions reflexives y màximes educadores en el que havían tancat a l'Isabel, cregut de que aquexa aniría acomodantse a les exigencies d'una nova organisa-

ció ordenada, mercés a la constancia ab que procuravan ferli veure les seves ventatjes.

Aqueix estat de coses hauría durat indefinidament si un incident imprevist no'ls hagués obligat a cambiarlo a correcuyta y ab molta energía.

L'escena violenta que de molt temps ensà venía amenassant la bona armonía entre ells, y que ab tants esforsos se logrà conjurar després dels examens, esclatà al últim ab tota la seva forsa, cruament, sense atenuacions de cap mena.

Un día volgué la María avensar fins més enllà de lo acostumat en les consideracions y consells. Animada per la paciencia ab que l'Isabel semblava escoltarla, s'endinzà en l'aspre camp de les censures y recriminacions, atacant sense pietat aquell enjogassament que tant desdeya de la concepció formulista y mecànica qu'ella s'havía format de la vida, fent una llohansa de la propia conducta y deprimint, després d'una odiosa comparació, la de l'Isabel, tant lleugera, tant facil y desordenada al costat de la seva.

Ofesa, l'Isabel no pogué contíndres, y aleshores fou ella la que comensà les censures y crítiques. Apressurades li exían de la boca les paraules, y ella les pronunciava ab un deix especial, ab una mena de menyspreu instintiu que semblava provocació. També sapigué dirli a la María que la verdaderament frívola era ella ab les seves coses ridícoles y aparatoses. També va acusarla d'haver matat en flor tots els sentiments generosos dels fills, acostumantlos a una educació artificial molt més dolenta de la que ella donava als seus. També va tenir una burla per tota l'organisació d'aquella casa insoportable y freda.

Un cop en aqueix punt, la lluyta's va reduhir a mútues acusacions. Ni l'una ni l'altre tractavan de defensarse. Sols miravan d'aclapararse ab més sagnants acusacions, ab un aument progressiu dels defectes exposats en aquella fórmula tant vulgar de "Has dit que jo era axò?; donchs tú encare ho ets més,, y acompanyats de gesticulacions nervioses y d'un tò ronch y ofensiu de la veu.

L'Isabel fou la que ho acabà en sech.

—Prou, digué de sobte redressantse. Te creus tenir sobre mi cap superioritat?... Mira: ja veig qu'es impossible entendrens, y lo millor es que cada una resti a casa seva y Deu en la de tots. Demà ens entornarem.—

Y a tota pressa, desordenadament y com si ho fessin d'esma, l'endemà marxaren.

L'Isabel al trobarse en el tren respirà ab forsa, com si després de molt temps de patir se tregués del cor una fonda pena. Y satisfeta perque tornava a la vida d'avans, recolzà suaument el cap y dexà que'ls seus ulls vaguessin llargament pe'l paisatje que ab rapidesa s'anava desenrotllant devant d'ella. Estimà'l vagó que la duya a casa, estimà la terra que, amorosida, semblava somríureli, y estimà aquella llum alegre y triomfant ab esclats de color que tot ho inondava.

L'Enrich, conmós, tingué d'axugarse'ls ulls que li humitejavan, y tot el camí restà silenciós y capficat.

Pensava en l'Albert, en la María, en els nens y nenes tant ben cuydats y atesos... Pensava en aquella familia que dexavan, y s'entristía.

S'entristía perque a casa seva no la trobaría una organisació tant perfecte; perque ni ell, ab tot y haver fet tot lo possib'e per assemblarshi forsa, tindría may tanta energía y voluntat com l'Albert, ni l'Isabel sabría portarse tant dignament com la María.

Mes ¿quí sab? Potser lluny de la casa del seu germà trobaría a faltar l'Isabel l'ordre y la pau casolana a que s'havía mitx acostumat, però que no havía pogut apreciar, tal volta per tenirla massa aprop.

Ab aquexa esperansa arribaren a casa.

X

...Y veyent que res cambiava, l'Enrich volgué tenir una severa explicació ab la seva dòna.

Se li queixà tristament de la seva conducta, de la vida frívola que duya y a la que fins a n'ell l'arrossegava. Li pregà que pensés forsa en el seu germà, en la seva cunyada, en l'organisació y bon viure d'aquella familia. Li pregà coralment ab llàgrimes als ulls, fentli veure la necessitat d'imitarlos en tot...

L'Isabel aleshores, redressantse, respongué ab convenciment, tota seriosa, tant com fins potser may ho havía estada,

que no calía imitar ni amohinarshi. Li parlà de que s'havía deixat enlluhernar per apariencies, y ab convincents paraules li feu veure que la vida de l'Albert era tant frívola com la que ells duyan, emperò més disfressada.

Aclaparat, vensut, l'Enrich acotà'l cap. Volgué encare defensar a l'Albert y a n'ell mateix; però no sapigué còm. Clarament veya la rahó de la seva dòna: tant la dels uns com la dels altres eran sols vides frívoles...

Com tenía per costum, volgué enganyarse ell mateix carregant a la seva dòna la culpa de tot.

Y ab defalliment mormolà, posant en les paraules tota l'amargor de la seva ànima feble:

—Isabel! Sempre seràs la matexa!—

PREMI DEL EMINENTÍSSIM Y REVM. SENYOR CARDENAL CASAÑAS

STRAMPS

A LLAHOR

DE LA MARE DE DEU DE SANT SALVADOR

Felanitx

I

Pujada sou amunt, Santa María!
Còm vos hi trob en tota bella altura
molt més amunt que'ls pins harmoniosos,
que'ls romanins en flor, y les estepes
entre subtils perfums, randes de boyra,
y oratjes alts y esbarts de volatines
y vius estels qu'emperlan de rosada
celestial la cabellera vostra?

II

Vos tira més la terra ò l'ona blava?
Voleu esser pagesa ò marinera?
La morenor de vostra faç colrada
l'encengué'l sol que'l sech terrer esbrella?
Y l'indecís llambreig del vestit vostro
es salebror de temporal qui afúa
cls bastiments a l'espadada costa,
roncant, roncant, mentres les dones resen?

III

No som d'aquí; més jo'us estím, oh Verge!
El poble us diu: la Mare de Deu nostra.
Jo vos diré altrament: oh lluna blanca
de pescadors amiga y de pagesos,
oh romaní florit dins una encletxa,
bella sarment en flor y en fruyt, oh espiga
qui va granar un blat diví qui forma
un pà tot blanch y qu'assacía sempre!

IV

Daurat de sol y d'antigor un trono
teniu aquí: reploma y se repenja
com una flor de pedra qui s'esglaya
y palideix al cayre del abisme.
Els pins cansats, ans d'arribar, ja's reten
y endarrerits y pantexant romanen
a bells redols; y al vent qui hi puja, donan
a refrescar llurs suoroses testes.

V

Ah el pinar bell qui vest vostra montanya
dalt fins abaix, y té la cabellera
exuberant d'or jove y de reínes.
Els pins d'abaix son mundanals y us parlan
de joventut plena de nius y cantichs
de fecondant polsim que'l vent transporta
y d'un gegant qui per aquí pássava
posant els peus hont hom posa la vista.

VI

Anau pujant, y'ls pins ¡còm se depuran
y'ns van dihent que saben cloure llagues
de ferre dur, ab indulgent reína;
que saben ja la lletanía eterna
de processons anyals qui pujen lentes

y penitents, per guía la creu alta;
y qu'han resat a chor el Sant Rosari
y emborbollat la mal apresa Salve!

VII

Però'ls pins d'alt contemplatius culminan.
Del mon llunyà no'n saben res, y adoran
d'éxtasi plens. Oh Stramp! si hi arribasses
volant, volant, l'excelsitut serena
y l'alterós repòs adormirían
aqueix calfret que fa estufar tes plomes,
y culminant, extàtich, planarías
ales en creu, tot enrampat è immòvil.

VIII

Els pins cansats ans d'arribar ja's reten.
Hi puja'l vent; y obrint de llur alatje
l'ample velàm qui cruix, tallant l'atmòsfera,
voltors suprems fent espirals hi muntan.
Fulgura amunt el cel com un cimbori,
y a bells estols, com uns aucells qui cantan
y a tot arreu duhen frescor, María,
de vostres mans se'n volen els miracles.

IX

De vostres ulls s'escapan les mirades
que son demunt la mar calmes augustes,
que son demunt el camp espigues rosses,
que son demunt el vert de l'olivera
mayna de flor y oliva ambrosienca,
que son demunt les flors la pau feconda,
que son demunt els fronts claror serena,
que son demunt els cors amors qui duran.

X

Senyorial y august se mor el día,
y'l campanar, ab sa crismada llengua,

ja diu al mon que'l día es una rosa
que dins el mar cau sa derrera fulla.
Reposa tot: bufan frescors ignotes,
ja plora el grí, ja dormen les cigales,
y pels camins tan enasprats se'n venen
com un remat nocturn les ombres mudes.

XI

M'agrada'l lloch y l'hora. Cor meu: puja!
Clara y frescal la vasta nit s'abriga
ab son mantell de reina solitaria...
La boyra fuig d'aquexa cima excelsa...
Serenitat ja vola sense núvol,
se sumergeix el mon dins un mar d'èxtasis,
y somnïant tant baxan les estrelles
qu'un infantó ab sa mà'ls abastaría...

PREMI DEL EMINENTÍSSIM Y REVM. SENYOR CARDENAL VIVES

A UNA MAGESTAT

Eli, Eli, lamma sabacthani
(Math. Cap. XXVII, v. 46)

**En el vostre santuari
envolcallat de negró',
vaig corpendrem al entrarhi
d'una trista devoció**

**Perfidiosos en la fosca
anaren mos ulls furgant
fins a vostra imatje tosca
¡oh Jesús agonitzant!**

**Encortinat de penombra,
agensat de solitut,
ab el cap coronat d'ombra
y'l cos en lo incert perdut.**

**En vostra faç esblaymada,
el cabell esllenegat
s'hi escorria ab la besada
d'una immensa pïetat.**

Estrafeya'ls vostres llavis
la ganyota del torment,
més que dels passats agravis,
de la solitut present.

¡Ay! Del vostre tabernacle
els vells fervors n'han fugit,
y en vostres mans el miracle
ja may més ha reflorit.

Sols a l'antiga esculptura
veu en vos el desamor,
y devant vostra figura
els nins palexen d'horror.

Y s'olvidan les mil menes
de prodigis qu'heu obrat,
y als ex-vots y a les ofrenes
fins la pols ja s'hi ha glassat.

Anys y anys que a la llum pura
no ha pogut vêureus ningú;
hi ha molsa de floridura
arreu del vostre cos nú.

Y en vostra testa divina,
contrapuntats en l'afront,
hi teniu per cada espina
un corch que us furga en el front.

Ja les turbes afollades
no aclaman vostres virtuts,
y en les terres clivellades
hi sejornen els axuts.

En els sembrats les malures
s'espandexen triomfals,
y en son poltro d'amargures
hi blasfeman els malalts.

¡Oh Magestat solitaria
del hermitatge perdut,
que no oiu altra pregaria
que'ls bruels del bufarut!

En vostra faç dolorida
aquell clam ha perdurat:
—Oh Senyó' y Deu de ma vida,
¿per qué m'has abandonat?

PREMI DE LA UNIÓ CATALANISTA

LA TORRE D'IVORI

Turris eburnea

Una vera flor d'artifici, exquisida y torbadora. En la seva poesía se trobava l'essencia de la semidivinitat que han assolit els homes a travers els milenis. Y quan passava, a l'atzar del camí, entre les formes vulgars y fredes, inexpressives pera'ls altres, en Lluís sentía'l batech d'una vida sols a ell revelada, la reanimació dels vells *genis del lloch,* el panteig de les ninfes condormides. Després, com un vident, trasmetía al món, ab paraula immortal, definitiva, les sensacions recullides en la marxa distreta sobre la pols de totes les rutes.

¿Existía pera ell l'humanitat? Un mur de pedra granítica, el mur de la Torre d'Ivori, s'interposava entre ell y les multituts. Reclòs en el seu paradís artificial, en Lluís creava y subtilisava infinitament.

La veritat no era pera ell una essencia única; prenía formes noves a cada visió ò després de cada emoció ressentida. L'ànima de les coses sols n'era fuyta en apariencia, y se desvetllava de sobte davant ell, com se mostran les Verges a les escullides, en el recó del bosch, ò com sorprenían les fades a les donzelles, vora la font, en el bell temps de la Poesía. Tot llegint, percebía sobre les pàgines l'esperit meteix del poeta, que'ls lectors vulgars no sabràn may sentir; el percebía com un aroma de flor retingut entre les fulles d'un devo·

cionari, perfumant la divagació meteixa de la lectura, desprenentse ab suavitat mística. La poesía dels poetas y la poesía de les coses, després de llargues contemplacions, li havían format una ànima nova, ab la qual havía sofert deliciosament els suplicis clàssichs y plorat de goig ab les grans idealisacions; havía begut el sagrat misteri de les llegendes, rabejantse en la ventada de les cultures extingides. Se sentía viure; imaginava despendre un hàlit de vitalitat qui ressucitaría les coses després d'anys infinits de mort, evocant la força adormida qui hi batega calladament, com l'amor entre'ls plechs de la terra quan granan les llevors. ¿Què importava que aquestes sensacions no li revelassen una veritat? ¡Oh l'alta y pura excelencia dels esperits, la de saber veure en les coses lo que no hi es realment, y destriarhi matiços nous, dorarles de fantasía, colorejarles d'ensomni, de dolces mentides, ferhi arribar la poesía ausent, la poesía del contemplador! La veritat no sabría ferles més belles. Y axís la bellesa se trobava per tot, com l'essencia divina, quan la voluntat del contemplador sabía infòndrela, imposarla com una nova animació. La troballa d'una veritat no valía la pèrdua d'un misteri, mutilació dolorosa que sols se compensava ab l'eclosió d'un misteri nou.

*
* *

Clarejava. Y repenjantse sobre la galería, en Lluís respirà amplament.

—A la fi!—

Tot just, els darrers íntims acabavan de sortir. Aquell vespre, en Lluís els havía llegit son poema, acabat el meteix día: *El triomf de Prometeu.* Jamay l'estre del poeta era arribat tan amunt. Romanía en la sala deserta una com a ressonancia de les estrofes llegides, una ardor de les sensacions despertades, un perfil difós de les imatges suggerides. El poema era magnífich; s'hi consagrava la victoria romàntica de l'home sobre'ls déus, el final gloriós de l'era tràgica, y com en visió apoteòtica, coronava'ls darrers versos una contemplació de les ciutats-flors, en que la cultura del nou Déu-Home s'espandiría un jorn, y's veya desfilar per l'amplitut de les víes triomfals la teoría d'unes noves panatenayques.

L'aubada era d'una pau inmensa. Per la galería, oberta a la purificació suprema d'aquella hora, entrava, per moments, un ventijol a penes sensible. Un panorama amplíssim se destriava en la dolça claretat, indecís. En primer terme, una extesa de cases blanques, noves, qui mostravan en la discordant arquitectura l'improvisació d'aquella ciutat acabada de sorgir sobre l'antiga soca de la vila tradicional, adormida sota un mantell de centuries. Més enllà se deixava veure'l ple de la ciutat nova, ab l'arrengierament geomètrich de les vies sens terme, creuantse segons la fredor dels plans buro-cràtichs, ab la regularitat glacial dels pisos idèntichs, linies inexpressives y monòtones, sense una curva, sense un des-cuyt qui'n rompés la simetría desesperant. Tota una casta hi havía imprès el seu ideal. Més lluny, la ciutat vella, colrada y decrèpita, descollant sobre la multitut opresa dels edificis l'esbeltesa vigilant dels cloquers. Més enfòra encare, l'arrabal obrer, perdut en la calitja matinal, sense forma precisa, alçant sobre un fons de boyra carbonosa les prosayques xemeneyes, d'ahont s'arrastravan pesadament els restes de la fumassa esvahida, com l'halenada d'un monstre adormit. En darrer terme, a l'infinit, la mar, la mar eternament igual y sempre diversa, ab la fonda persistencia de tot sobre l'eterna mutació aparent de les coses.

Y aleshores, en la fantasiosa solitut, un desficiós afany s'apoderà d'en Lluís. El gran buyt de la seva vida se badà com un avench; davant els seus ulls va sentir, com Faust, un día més, un día més encare, pesar damunt el feix dels seus días. Qualque cosa d'essencial y fonamental en la seva existencia va transfigurarse y una segona vida començà pera ell. Li parlava la veu de les conversions y de les penitencies. Com una traspersonalitat, fins aleshores oculta, se despertava dins ell y li parlava ab veu may sentida, una veu que era y no era sa propia veu. Un desdoblament de sí meteix s'alçava en l'ombra, devora ell, y s'inclinava ab ell a contemplar l'aubadn, a aspirar l'emanació infinita, composta d'infinites emanacions, qui's desprenía de la ciutat.

May havía vist més intensament passar la propia vida per davant els seus ulls. Una batalla's debatía en la seva conciencia. Dues forces se'l disputavan. Una l'atreya encare a la Torre d'Ivori, als refinaments, elegancies y pulcrituts de l'exquisit, qui's separa del món pera no tocarse de realitat y

d'humanitat. L'altra l'atreya a la vida, a barrejarse entre les turbes de la plaça y durlos com una ofrena la paraula y l'idea, qui son carn propia, troços palpitants de la persona. Una set d'emocions may sentides l'abrusava com una febre. No era ja la febre d'art per la que transfigurava continuament les coses a fi de no vèureles may com ja han estat vistes una volta. Era una febre d'acció y no de contemplació. Era l'espera anguniosa d'un naixement, la florida de la divina llevor, la reencarnació del déu que tots portem dintre.

Va acomètrel un remordiment sens fi per delictes no comesos directament, un esglay, com un vèrtich, davant precipicis entrevists, qui s'obrían vagament sota les seves passes. Escoltava, absort, el ressò de crits llunyans que li demanavan auxili, y's quedava atònit davant la visió de braços qui s'extenían cap a ell, implorantlo. L'axordava l'eco de gemechs esgarrifosos. Sentía, com Dante, desde'l cim d'una montanya malehida, pujar el chor etern del sofriment.

Per la miranda oberta la llum crexía per instants. Una coloració vermella, vagament aurífica, s'extenía sobre la mar. Una remor apagada s'elevava de la gran urb. ¿No era'l plany inmens del remat, els desdenyats eterns, odres de sanch indignes de la vida y l'amor, no eran ells qui, un moment encare, clamavan misericordia? ¿No'ls veya? ¿No'ls sentía? Se despertavan, per aixams, per rahims, els qui passan la nit en els grahons de les esglesies tancades, sobre'ls llindars dels palaus fredament adormits. Eran ells, els infants qui ploren en els recons abandonats y allargan la mà a n'els indiferents qui passegen llur inconciencia per les grans víes. Eran ells, els desesperats qui contemplan, sota l'enlluhernament dels fanals, en les nits de neu, l'exhibició insultant de la felicitat y la bellesa, y clavan els ulls, hipnòtichs, en el pas dels carruatges hont se recolzen entre pells y randes les damiseles incorpòries; els qui s'obsessionen ab la visió dels futurs assessinats y s'extremeixen ab l'espetech dels futurs derrumbaments.

Y tots els vells idealismes del dolor no eran ja símbols vans, pobres alegoríes, delicia de poetas. Era'l ver Prometeu, clamant desde les cambres d'estudi oblidades en els barris humils. Era Sísif, pantejant sobre'ls camps de conreu, damunt el solch acabat d'obrir. Era Ixió, amarrat als volants de les fàbriques y suhant la vida davant les fornals rohentes.

Eran les Danaydes, giravoltant sens fi en els obradors de les grans viles, banyats d'ombra malaltiça y desolada. El vell càntich, mil voltes entonat, reprenía l'estrofa, y l'eco s'espargía, terrible y potent, per tot el món.

¡Ah, que bé ho veya! La Torre d'Ivori s'enfonzava; la Torre d'Ivori tancada als quatre vents, la tomba granítica hont dormen els déus morts esperant l'hora en que les seves cendres seríen esventades, retornantles a l'immensa circulació de la vida. Ell era el vensut, el fallit, el fracassat. Ni tant sols havía tingut la gloria de caure en el campament, sota l'escut de guerra. Sufría la sensació d'una cayguda en un buyt sense fi; presenciava com l'agotament de l'infinit.

Però no. Quedava la vida. Tota una epopeya de futura acció se mostrava devant ell. El mur de la Torre d'Ivori s'enrunava y per l'esbaldrech obert penetravan l'esclat de la llum del sol, el brunzir de les turbes humanes. En llunyedar sense terme, s'obría el més enllà de totes les coses. En Lluís sentía dins el seu cap, com un toch de sometent, un brandeig profón de campanes, grans ones de vibració que li removían l'ànima. Sonava el clam d'auxili de tot un món. Una flama reveladora iluminava, en els recons obscurs de l'esperit d'en Lluís, l'evidencia del dolor y la tristesa, però no l'impotencia absoluta del consol.

Y en Lluís comprenía, fruintlo, el darrer privilegi de la seva superioritat: el remordiment pels crims sense nombre, per les brutalitats passades, per les brutalitats futures, no comeses per ell. En la seva memoria, mil coses inanimades, una volta més cobravan sobtada vida. Del fons de les biblioteques, de la pols dels museus, sorgía una processó de fantasmes qui'l contemplavan ab ulls esglayosos hont clarejava la conexensa de lo absolut y de la mort. Passavan, en desfilada horrible, com els reys davant Macbeth, les multituts humanes desaparegudes, les glories afrontoses de totes les patries, les victories vergonyoses y repugnants de tots els héroes. Y tot li retreya l'inculpació de la propia complicitat en tots els crims, en totes les prostitucions, en totes les crudeltats ocultes en el temps qui passà, en el temps futur que's traslluía profèticament a travers aquell crepuscle matinal, més enllà de la lluminosa trasparencia de llevant. Ensaboría per derrera volta la seva desoladora super-humanitat, y volía ferse digne del coratje de viure, superior al coratje de morir. Plorava

dins ell la ruina de tot un culte, la desilusió de tot un encant, l'esflorament de tot un somni. De semi-Deu passava a esser home; més axò no li semblava una decadencia. Darrera ell hi havía un temple, però devant ell, defora, s'extenía un mon, El prestigi de l'hora, aquella hora hont l'art de tots els temps ha vist el símbol místich d'una elevació, d'un holocauste, el penetrava deliciosament.

Un raig de sol se posà, fulgurant, sobre el vitratje d'una claraboya. Era el día. En simfònica barreja muntavan de la ciutat les remors del matí: retrò de carros, cansons indecises, gemechs de sirenes de vapors y fàbriques, xiulets de locomotores, vibracions de cornetes, brandeig de campanes. Una gran bavor de vida s'elevava. Les xemeneyes fumejavan dolsament.

*
* *

Desd'aquell día en Lluís se posà a l'obra. Passà, rodejat d'un esbart d'apòstols, entre la negror fumosa dels barris obrers, als arravals de les grans metròpolis. La seva paraula de redenció va sonar en les plasses públiques y en les sales humils dels cenacles proletaris. La fumassa de sutja de les xemeneyes l'envoltà com una caricia, ungintlo d'un nou crisma. El baf de les calderes li colrà la cara. La trepidació de les màquines ritmà els seus pensaments a l'atzar de la seva propaganda. Els periòdichs s'ompliren del seu nom. Formà una escola ab un *ista* darrera el seu llinatje. Y ben aviat la sang dels seus fanàtichs fertilisà les terres opreses, dexanthi la llevor de revoltes futures, creà una llegenda gloriosa y tenyí les pàgines d'un nou martirologi lluminich. La multitut l'aclamà per llibertador, no perqu'ell fós un Mesías predestinat, ò com un vell Profeta, sino perque les turbes trobavan en aquella predicació el pa de vida del moment. Va plorar ab el dolor de tots; per la seva boca va parlar la voluntat informulada de tots; en el seu pensament se va congriar l'ideal confós de tots. Fou el Verb. Portà la sagrada almoyna de la bellesa a n'els incapassos de sentirla, y poetisà per primera volta les coses tradicionalment indignes, anatematisades pels segles. Desxifrà el sentit ocult de les eynes de traball, y descubrí la bellesa inexpressada dels novells enginys, rodes olio·

ses y bategants, fogaynes fumoses, engranatjes brunyits, telers immensos y retronadors.

Però, en el fons de sí mateix, l'home d'abans romanía.

Va esser un mitj-día reverberant pera les multituts. Pronuncià paraules que'l món no havía may sentides y que extasiaren d'admiració els dexebles y les turbes. Y tot passant, va creuar la seva mirada ab l'esguart indiferent dels venjadors terribles qui a l'endemà havían d'estremir la terra ab un sol acte y dexar llur nom com un llegat d'horror al pervenir.

Més, en l'interior de la conciencia, el vell dubte romàntich s'obstinava. La veritat li aparexía sempre una cosa múltiple; la vida plena una cosa indigna d'esser viscuda. Anyorava l'*haschisch* de la Torre d'Ivori. Comprengué que la poesía sembrada per ell queya com una pluja sobre un sorral y que la llevor espargida pel seu verb se perdía entre el pedreny incult. No l'entenían. Y el defalliment el corprengué.

*

* *

Un capvespre se passejava ab el seu dexeble predilecte per l'extensió d'un camp desolat. Una fàbrica morta, com una catedral abandonada, jeya dins una vall. En aquella hora en Lluís va compendre qu'era arribat el moment dolorós de les confessions. Y va parlar. La desilusió'l vencía. Tot era inútil. La sang dels calvaris era axuta, infructuosa, perduda llastimosament. Ell sentía l'infeconditat del dolor. Els brassos li tombavan de cansament. No volía, no podía pujar una volta més el penyal de Sísif. No li quedava ni el consol de morir sobre el Nebo, perqu'ls seus ulls no sabían destriar l'extensió maravellosa de la terra promesa. Sols veya tenebres al seu davant. Ansiava tornar definitivament a tancarse dins la Torre d'Ivori. L'art, el seu art, sería ja pera ell l'única delectació.

El moment fou solemnial. Mestre y dexeble sentían be qu'aquell era l'últim instant en que's veurían. Anavan a habitar dos móns. Impossible trobarse may més.

Y el dexeble parlà:

—Si. Tórnaten. Tórnaten a la Torre d'Ivori. Ets com un déu dues voltes caygut. D'avuy endavant, ja que l'antorxa

te cau de les mans, ens iluminarà el resplandor de la teva obra. La teva obra passada es superior a tu. La bellesa de la teva obra futura serà com la d'una Venus mutilada: enlluhernadora, però sense brassos. Volías espiritualisar y elevar les turbes, y te quexes de que no sían espirituals ni dignes! No t'entenen! Si t'entenguessen, ¿hi hauría necessitat de batejarlos, com deyas, en el teu foch y en el teu esperit? ¡La nostra superioritat! ¿Es verament una superioritat la que se complau en sentirse superior? Ja ets altra vegada un inútil, però, per més que fasses, no deturaràs la crexensa de l'arbre qui demà soplujarà les tribus noves, corpreses del teu propi pensament!—

Allà enfora, sobre la ciutat grandiosa, pesava una nuvolada de plom; y els raigs de sol ponent, ferintla, corvavan sobre l'extesa caòtica dels casals l'envolada d'un iris. La terra, humida y rabejada de les darreres plujes, infantava calladament, en la sopor d'un repòs contemplatiu y extàtich. El cel, vers el camp, era nítid, ab tons inefables, fervents, rojors de galta femenina. Una pau immensa tombava sobre el món.

—Adeu,—digué el dexeble.

—Adeu,—respongué el mestre.

—Per sempre...

—Per sempre!

ACCÈSSIT AL PREMI DE LA UNIÓ CATALANISTA

LA SENYORA

Tránzit

I

A LA VILA

Tants anys que fa que no l'he vist, tant petitet que era quan me'l mirava ab ulls d'infant, y aquell Castell de La Morella encare'l veig destacantse ab tot relleu y tota realitat en el fons del meu pensament, com una visió més real y més potenta que totes les imatges vives que envà ara s'interposan entre ell y mon ser pera atrèurem la mirada. Oh!, y que hi entran de fondo en l'ànima les impresions de la nostra infantesa! No son, no, com les visions de més tart, de quan l'home es ja refet y cuyt en les lluytes de la vida; en debades busca un retenirles; l'anima n'està ja plena, s'ha cremollat ja de les de l'infantesa, totes playenteres y agradoses, y després, al rebren de noves, passa com si tiressen aygua a una copa ja plena: la que hi tirin no hi fa estada, sobrix, cau, y sols resta al fons l'aygua més antiga, la que l'ha omplert quan la copa estava buyda: axís la copa de l'ànima humana sols reté en son fons les primeres impresions que reb al vindre a la vida, pura y esbadellada com un lliri.

*
* *

L'Esglesia y'l Castell eran els dos edificis sagrats de la vi-

la: a la Esglesia'l poble hi adorava al seu Deu; al Castell hi venerava al seu Senyor. Enfront l'un de l'altre, construhits tots dos en una matexa època y al amparo d'un meteix Rey y Senyor, la naxenta monarquía catalana fità allí'l seu poder consagrant un temple a la seva relligió y alçant un castell al noble capdill que havía reconquistat la terra, pera que'ls homes de paratge acullits devall la seva sombra poguessen empriuar aquell camp plè de les morelles que li havían donat nom. Allí començava la nova societat catalana de l'Edat Mitja que avuy desapareix.

Lo Castell era un edifici gran, una casa verament senyorial, ab cantons y baxos de pedra picada de raldò fins a l'alsada d'un home y grans panys de paret de tapia que de tant en tant badavan aspitlleres y finestres, coronat per minarets de cresta dentallada. Los nous senyors, desitjosos de més llum, havían convertit moltes aspitlleres en finestres y moltes finestres en moderns balcons de ferro que desfiguravan el seu ayre de casa vella y venerable.

Dues cares del Castell donavan a la plaça, en una de les quals, la que mirava a l'Esglesia, s'obría una gran portalada ab portes ferrades ab punxagudes llances en forma de fulles de cars punxosos y clavatejades ab claus de cabota cantelluda com els que clavan mans y peus dels Cristos del Renaixement. A un costat y altre de portalada s'allargava un pedriç d'obra, encayronat ab llambordes de pedra llosera, que semblavan pedres litogràfiques de tan fregades y refregades per els vellets y la maynada que allí prenía'l sol a l'hivern, tot entretenintse en sos jochs infantils la canalla y tot desgranant el rosari dels seus recors els tulits vellets.

Les altres dues cares del Castell estavan tancades per una alta paret de tapia enmorenida que cercava cosa de un jornal de terra destinat a hort del Castell, hont crexian frescals hortalisses y entrelleçavan llurs brancades pomeres y pereres, magraners y presseguers, crexent ufanosament plens de fraura com arbres de jardí ben regats y ben adobats, ramant ab força poderosa, com per servir més saborosa y grossa la fruyta a la noble mestressa que'ls regalava.

Per dins lo Castell era més solemnial que luxós. Una gran entrada empedrada ab palets y ronyons de riu de tota mida y color, formant un senzill mosaych; després una ampla escala feta cada grahó ab una sola peça de pedra picada, randa-

da de una basta y groxuda barana de ferro; una gelosía al cap al costat de una porta negra sempre tancada, y per dins grans sales y cambres casi despullades, amoblades senzillament ab barreja de mobles antichs y moderns, y una petita capella hont se venerava l'imatje de Sant Ignasi, en recordança de un dels passats de la noble familia. Totes les habitacions bones del Castell eran al primer pis. Al segon pis, sota teulada, s'estenían grandioses golfes hont feyan cap tots els trastes vells, hont hi havía'ls graners y dipòsits de fruyts; en un extrèm, mirant sobre la plaça, les habitacions dels moços, criades y demés servey de la casa, y en l'extrèm oposat, mirant sobre l'hort, hi havía unes antigues cuynes aleshores ja abandonades, grans rengleres de fogons, un fornet a propòsit tant per coure pa com per rostir viram y fer confitures, y per terra, enredat entre un embalum de trastes vells, s'hi veyan els negres culs de grans parols y caceroles de brasers y torradores, y altres estranys y desusats obgectes d'aram que indicavan que temps passats aquella familia havía sigut nombrosa y que havía cultivat la cuyna ab la afició y prodigalitat dels senyors de la Edat Mitja.

A la planta baxa s'hi estenían grans estables, el molí d'oli, palleres y espayosos cellers y cups hont s'hi feyan tots els anys de sis a set centes cargues de ví dels terços y mitges dels rebaçayres y mitgers.

*
* *

El Senyor, Don Ignasi, s'havía mort feya temps; jo ja no l'havía conegut. Sols quedava al Castell la Senyora donya Montserrat, ab sos dos fills Manel y Francisco, que sols passavan allí la temporada de les cullites, tornantsen a Barcelona al vindre'ls primers frets, hont tots dos professavan lluidament una facultat acadèmica.

La Senyora no havía volgut jamay abandonar la senyorial estada dels seus avis, y tenía un horror inesplicable a permanexer una nit fora del Castell, imaginant que podía morir en una cambra buyda dels sospirs dels seus pares, y que podía ser enterrada fora d'aquella tomba senyorial y solitaria del fossar del poble que guardava les despulles de tots els seus passats.

La senyora no volía abandonar el poble, que la venerava com a una santa y la volía com a una mare. Un dels seus passats havía fundat una missa setmanal que's deya tots els diumenges a les onze del matí. Quan la campana tocava les primeres batallades del senyal, tot el poble que no havía ohit la missa primera ni la de les vuyt, feya cap al temple per ohir la *missa de la Senyora*, que era la derrera.

La Senyora sortía del Castell vestida de seda negre, ab vestits antiquats, però riquíssims. Una criada vella, la Madalena, l'acompanyava portant devall del bras un coxinet de seda vermella per agenollarse la Senyora, y la gent que trobavan al atravessar el pati que separava'l Castell de l'Esglesia saludava respectuosament, trayentse'ls homes la gorra musca, inclinantse les dones, a n'aquella dòna escepcional que perpetuava al poble quelcom superior a tot el poble, que formava part integrant d'ell meteix y que ab ell havía nascut.

La senyora entrava solemnialment al temple fent conmoure a tots els fidels, que saludavan la seva entrada ab un lleuger murmull de respecte, y, atrayent totes les mirades plenes d'extasiament, atravessava la nau, pujava al presbiteri per l'ampla escala del Centre, com los sacerdots y l'Ajuntament, y s'asseya en son banch al costat del banch dels regidors, que si ja's trobavan a l'esglesia, s'alsavan saludantla ab reverencia com al alsar el calze'l sacerdot. Son banch estava tancat; més la criada vella l'obría com qui obra una caxa, alsava la tapa que feya de respatller, la Senyora s'asseya, y dexava'l coxí en terra perque pogués agenollarshi axís que ho demanessen els passos del sant sacrifici.

Al acabarse la missa, la Senyora sortía del temple entre mitx del respecte y de les reverencies de tots els fidels. Al exir a la porta, una multitut, un veritable axàm de pobrets, vellets, dones y criatures, ja l'esperavan. Els que no cabían devant de la porta, per no estarse uns derrera dels altres, s'estenían formant cordó de llarch a llarch del pati, arribant fins vora la porta del Castell, hont se tornavan a reunir en un veritable axàm esperant que la Senyora entrés a casa.

Al entrar al cancell, la Senyora's treya sa bossa de seda verda de la butxaca, replena de monedes de coure y alguna que altra de plata, y, allargant la mà al primer pobret que li suplicava, li deya:

—¿Quants sou a casa vostra?

—Som quatre, Senyora.—

Aleshores la Senyora posava en sa mà dues peces de dos quartos ò una pessa de quatre en temps més antich, y'l pobret, portàntsela a la boca, hi estampava sos llavis dipositant en ella tot l'amor de la seva ànima, que benehía interiorment a la Senyora.

—Senyora, a casa som cinch!—deya un altre pobret.

—Senyora, nosaltres som tres.

—Senyora, jo tinch dos germanets y la mare està malalta.

—De qui ets, fill meu?—preguntava la Senyora al noyet.

—De ca' Figuerons, Senyora.

—Té, fillet, y digas a ta mare que ja vindré a véurela.—

Després d'haver fet l'almoyna a tots els pobrets segons les families de cada casa, la Senyora entrava al Castell ab l'ànima gran, sentint dintre seu la immensa satisfacció d'haver complert los seus devers envers Deu y envers aquell poble, que la mirava com a la seva mare y protectora.

Després de dinar, la Senyora, acompanyada de la criada vella, se n'anava a visitar la pobreta malalta. A la canalleta y al pare, al vèurela, se'ls hi axamplava'l cor. La rebían com a un enviat celestial, li omplían les mans de petons y de llàgrimes y ab el desitj l'haurían volguda portar enlayre, que no hagués tocat de peus a terra, com aquelles santes imatjes que veyan en els retaules de l'esglesia voltades d'una aureola lluminosa. La criada, mentres la Senyora s'atansava a la capsalera del llit de la malalta per consolarla, entrava a la cuyna y dexava sobre la taula un bé de Deu de vianda y pa blanch que feya espurnejar de goig els ulls y la boca del marit y la canalleta. Després d'haver animat a la malalta y de donar prudents consells als fillets y al marit, la Senyora y la criada sortían a visitar a un altre malalt ò se'n tornavan al Castell si ningú més l'esperava. Aquell era'l moment desitjat: el marit, que ja sabía la costum de la Senyora al anar a visitar y auxiliar a un malalt, corría corprès cap a la banda del capsal del llit en que s'havía posat la Senyora, alsava febrosament el coxí, y trobava dessota una moneda de plata de cinch pessetes que la caritativa mà de la Senyora hi acabava de dipositar dissimuladament.

*
* *

Cap allà a mitja tarde del diumenge feyan cap a ca' la Senyora molts de sos mitjers, rabassayres y arrendadors. Al menys los més antichs, els que's consideravan ja com a servitut del Castell, y'ls hauría semblat faltar al respecte y al homenatje degut dexar de fer aquella visita dominical.

Ningú anava a ca' la Senyora ab les mans buydes; tots li portavan son present. Allí arribava'l Pere de la Parellada, un home ferreny, gravat, ab les pestanyes rosses y grosses, portant un cistell de préssechs primerenchs, grochs com la cera y ab lleugeres taques encarnades que feyan denteta de mirar. Eran els primers que havía cullit al presseguera! de la Parellada y ell s'hauría guardat ben bé de trèuren ni un a la plassa sense avans haverne portat les primicies a la Senyora. Mireu després a Caparritu, ab son cistell de moscatells de Sant Jaume cullits en aquella reconada de terra cremant del Cogoll, plè d'enrunades sepultures romanes, de ruhines torrades pel sol, quins ceps sembla que s'alimenten encara de les despulles dels patricis romans, produhint un vi dols y fort com la clàssica llengua del Laci. Fa més de quinze días que Caparritu ò sos fills, ab la escopeta entre mans y el gos entre cames, vetllan la parada de moscatells per lliurarlos de les urpes dels lladregots fins a poderne presentar un bon cistell a la Senyora, més granats, més ben fets y més grochs que si estiguessen fets de cera. El vell Forest baxa de la seva masía ab un cistellet de figues d'Indies, ben grogues y despunxades y un altre de mores d'esbarzer, que sab que agradan molt a la Senyora, y cuyda l'esbarzeral del barranch ab el mateix carinyo que l'arbre fruyter més preuhat. També hi fa cap la noya gran del jayo Sanari, l'arrendador de l'hort de la carretera, ab una faldada de poms de roses, flors y clavells que no hi ha més que mirar. La Senyora reb ab gran alegría'l present de flors, ne fa adornar l'altar de la capella, les taules, els tinells, tot, y avans de despedir a la noya li regala un mocador de seda per ella y unes quantes llepolíes pels seus germanets.

El jayo Putxarru, que viu en una masiota solitaria de la

vall de Micanyo, també's presenta al Castell y demana veure la Senyora.

La Senyora, que no l'ha vist de temps, li diu:

– Ola, Putxarru, sembla que hi estigueu près per dalt en aquells recons de montanya, que baxeu tan poch.

—Mi senyora: lo baxar ray! Si no fos més que axò! No'm pesa'l baxar; també'n baxa l'aygua y no té cames. Lo que costa es lo pujar. Aquest diable de frontices se'm comensan a rovellar y ja no'm volen creure per res del mon.

—Be teniu la somereta encara?

—Prou, si Senyora, y bon servey que'ns fa. Però com que quan baxa ja va prou carregada de fexines, y quan puja sempre porta alguna cosa per la casa, y la bestiola no té molt d'aguant, jo'm guardaré prou de pujarli a cavall. La podriam obrir ò ferla malbé y aleshores sí qu'estaríam ben posats. Prou que'm fa cremar el noy quan devegades hi munta,'l gran bagarro, ell que té tan bones cames!

—Bé, bé, y què dieu de bò?—li demana la Senyora.

—Senyora: li porto un present que no sé si li plaurà. Com que sé que pel Castell té aquest remat de gats que vosté amanyaga tant y li pujan per la falda y per tot arreu, n'hi porto dos d'una mena que potser vosté no haurà vist may. Ahir, rauhant y fent fexines a les roques dels Qués, varem trobar aquests dos gatets fegins que tot just comensavan a sortir de l'avench, y vaig pensar: déxamels pendre que'ls portaràs a la Senyora per si li fan goig per pujarlos, y si no'ls vol els mataré, perque créguim que'ns fan perdre molta faràm.

Y'l jayo Putxarru al dir axò treya del corn de la manta que duya penjada al coll dos gatets fegins de llet que estiravan el cap ab salamería, comensavan a obrir els ulls y axarpallavan les potes y les ungles obehint a l'instint natural de la seva rassa. La senyora, que li agradavan molt les besties, particularment els gats, puix sempre'n tenía quinze ò setze al Castell, rebé ab grans mostres de satisfació'l regalo del vell Putxarru y desseguida se posà'ls gats a la falda procurant evitar el fregadís de ses tendres urpes, que comensavan ja a clavarse y a esgarrinxar.

—Jesús, que bonichs, que vius y bufons! ¿Y ahont haveu dit que'ls heu trobat, Putxarru?

—A les roques dels Qués, al bach del bosch de sobre la masía.

—Y son de la nostra hisenda aquestes roques?

—Si, mi Senyora; d'aquelles roques ne diuhen les roques dels Qués perquè s'hi crian moltes bestíes d'aquestes, que també'n diuhen qués ò gats mesqués. Es un canet d'aquesta mala faràm. Ningú may n'ha pogut fer net, y no hi ha cap setmana que no donin un disgust ò altre en algún dels corrals de les masíes d'aquella vall. Son molt fréstechs y lladres.

—Ay, pobrets! Veurèu donchs com jo aquí al Castell els faré fer bondat. Madalena!...

—Mi Senyora, què mana?

—Mira, digas al Quím que vagi a esmunyir llet a la cabra blanca per aquestos dos gatets, y tu prepara un bon berenar pel Putxarru y amanèxeli un bon got de ví del vell del Cogoll.

*
* *

Al bo de l'estiu comensavan les cullites y era una delicia contemplar lo que passava al Castell. Aquelles immenses golfes y graners s'omplían de fruyts, grans, patates, avellanes, garrofes, fasols, etc., que semblava que'l corn de l'abundancia hagués vessat a doll la seva riquesa en aquella casa. Les palleres y estables s'omplían a més no poguer de palla nova, neta y lluenta com a brins daurats y platejats, omplint de la seva olor agradable tot el Castell. Venía'l veremar. Els moços netejavan cups y cellers, y'ls mitgers y rabaçayres portavan al Castell a carretades ò a esquena d'animal les portadores cremollades de garnatxes y cartuxans que corresponían a la Senyora, y'l pesador de la casa no donava l'abast a corre dels cups del Castell als cups dels mitgers per pesar les portadores per poguer treure'l compte clar de la part que a cada hu pertocava. Més tart, ja entrats a l'hivern, els mitgers plegavan y esmunyian les olives y les portavan totes al Castell. Dalt, en una quadra grandiosa de la golfa, cada mitger tenía'l lloch destinat pera posar el fruyt, marcant la partió ab una barra allargassada a terra, y allí abocava cada día al vespre la carga de les olives que portava del defòra. Allà, en un extrem de la quadra hont hi havía trenta ò quaranta compartions d'olives amontegades, s'obría el forat d'una ampla canonada ahont abocavan les olives a-

sachs ò a cenalles que anavan a parar a la planta baxa del Castell, en un dels graners del molí d'oli, y d'allí eran extretes pels oliers que les portavan al trull y d'allí la pasta a paletades cap als cofins, que eran prempsats, y d'hont rajava l'oli barrejat ab l'aygua bullenta que després surava dins de la pica, d'hont era plegat cuydadosament a palades pera omplirne les cinquenes que buydavan una a les gerres del Castell y una altra a les del mitger.

Casi cada nit, la Senyora, acompanyada de la vella criada Magdalena, baxava al molí pera enterarse de qui feya l'oli y tastar la calitat y cantitat que donavan les olives. Sarrions, el vell oliayre, passava de pla la pala d'aram per sobre la pica hont nadava l'oli, y a contra claror d'un llum de gresol el feya rajar altra volta a la pica com un raig d'or fus, sens produhir la més petita remor, fent no més al acabarse d'escorre com un petit sò metàlich perdut que just arribava a percibirse. De la pica, la Senyora s'arribava al clot de davant de la fogayna, hont, asseguts al pedrís de cada banda, els oliers y algú de ses families picavan tots ab els dits en una tremenda plàtera d'enciam espurnejada de troços de bitxo escalivat y regada a toç ab l'oli rajant del plat d'aram que portava en Sarrions del cremull de la pica. Y al tombant de la plàtera, com a talls ò postres, hi havía una renglera de rostes tallades de cap a cap de pa que s'havían amarat d'oli nadant a la pica una bona estona, que aquell no era día d'estalviar lo que rajava ab tanta abundancia.

Oh! còm gaudía la Senyora al contemplar aquell bé de Déu que omplía d'alegría a n'aquells humils que la veneravan, sense pararse a esbrinar si ells li donavan la riquesa a n'ella ò ella donava a n'ells la part d'aquella cullita que'ls ajudaría a passar el trist hivern!

*
* *

Quan la Senyora tornava a la gran sala del Castell, asseguts enrondant en semicercle l'ardent escalfa-panxes, ja hi trobava a tots els entrants de la casa que l'esperavan pera passar la vetlla junts, parlant de còm anavan les cullites en les diferentes partides del terme.

Allí hi havía'l vell Serralta, un senyor que havía estat co-

mandant de milicianos y que vivía escassament de la petita renda que li passava'l govern del seu retiro. Ell no treballava y en tot se donava ayres de gran senyor, més en moltes coses trahía la seva escassetat, per no dirne miseria. Son vestit, sobretot la seva levita y'l seu barret de copa, sempre eran els matexos de l'un cap de l'any a l'altre, y per ell tant se valía que sigués Corpus com Carnestoltes. Quan anava a visitar les terres de la Senyora no reparava en atiparse dels mellors préssechs, pomes y figues, y fins moltes vegades se'n emportava'ls mellors melons ab l'escusa de que'n faría present a la Senyora del Castell, y'l gran golafre se'ls atipava ell a casa seva en companyía de la criada. Un altre dels seus vicis ò gorreríes era plantarse devant dels pobres mitjers ò jornalers y ab tota la sornería del mon, després de palparse'ls faldons de la levita fingint certa estranyesa, els demanava un cigarret de paper ab l'escusa de que s'havía dexat la petaca demunt de l'escriptori. Com que aquesta passada també la feya casi cada vetlla als entrants del Castell, la Senyora li deya tot sovint:

—Vos, Joseph, no hauríau de fumar més que quan escribiu, ò tenir una petaca per l'escriptori y una altra per la butxaca.—

El senyor Serralta contestava ab qualsevol plagasitat, y anava fumant com si tal cosa.

Allí no hi feya falta'l notari de la vila, arrossegant la seva cama tulida apoyantse en una crossa, el qual cada nit enterava a la Senyora de les compres y vendes que's feyan de les propietats del terme y dels capítols matrimonials que s'estipulavan entre'ls nuvis. Un día que'l notari enterà a la Senyora del progectat casament entre un dels joves més pobres y beneytons de la vila y una noya ben poqueta cosa que sovint feya de regatxo del Castell, recordo que pel poble's va dir que la Senyora havía dit: "La fam se casarà ab la set.„ Després he llegit que en un cas semblant lo mateix havía dit madama Staël. Jo no crech pas que la Senyora hagués llegit a la gran escriptora francesa. La Senyora s'oposà al casament, més no poguentlo evitar, després protegí a la humil parella fent que no'ls hi manqués feyna durant bona part d'any.

Allí habitava també'l vell Pareta, senyor petit y rabassut, molt serio, metje montat a l'antiga, que degollava a

sagnies a tota la vila. A n'aquest li interessava també saber com marxavan les cullites, car de bon nombre de families cobrava les conductes en grans ò fruyts, y l'any que anavan be les batudes ò brandavan els molins, el vell Pareta treya un dineral dels grans, fruyts ò be oli que arreplegava. Al costat d'aquest, fentse'l par-y-pinta, no podentse veure gayre, hi habitava també'l senyor Joan del Barber, mena de cirurgià que també tenía la gran afició a sagnar als malalts que queyan a les seves mans, atribuhint totes les malaltíes a l'estar massa encès de sanchs, arrencava caxals als que'n patían y rapava la majoría de barbes del poble.

Els més conseqüents entrants del Castell eran el senyor Cassador y la seva senyora, la Cassadora, com li deyan a la vila, gent montada a l'antiga, avara com un abril, y que no tenía ni mitja simpatía en tot el poble. La Cassadora era la que sempre deya a la Senyora:

—Ah, tonta, més que tonta, no cregas que t'aprove tot axò que fas. Tu ets massa bcgal; ves donant a mans cbertes a tothom, y potser vindrà día que no tindràs per tu. Deu me'n guard' de fer jo lo que tu fas d'entrarten per les cases de la pobressalla y arracerarte als seus jassos per dexarhi diners sota'l coxí. Quan arribes a casa y't trobes que'ls polls te corran pel demunt, quí t'ho paga axò?—

La Senyora no gosava a replicar a les observacions de la Cassadora, perque conexía molt profondament els caràcters que tractava, y's consolava compadintla interiorment, perque no conexía les benhaurances de la caritat.

Y finalment, entre algun altre de menys intimitat, no faltava may a les vetlles del Castell el senyor Anton Mas, que'l poble conexía per *Senyor Fasols*. N'hi havía un tip d'aquest senyor Fasols. Era una mena de cuydant del Castell, sense que arribés a ser un majordom. Ell cuydava d'espiar els jornalers per veure si treballavan, vigilava les sembrades, vinyes y arbredes, y al Castell acompanyava als mitgers y llogats en les feynes d'estivar les mercaderíes, evitant que ningú toqués ni un gra de rahim, ni trenqués ni una avellana ni una nou. Y a fè qu'ell se'n aprofitava. Sense que sigués propietari y sense que calgués comprarne, a casa seva no estalviavan pas rahims ni fruyta al temps, ni'ls hi mancavan fasols pel any, ni avellanes ò nous per les postres, ni res de lo que's cría al defora, que ell anava espigolant de

les terres dels mitgers, que no li podían dir res, que la meytat ja era de la Senyora que ell representava. Y pobre dél que li feya mala cara! A la nit, ab tota la sanch freda del mon, el senyor Fasols enterava a la Senyora de que aquell mitger portava les terres molt malament y que si no s'hi posava remey aviat estarían convertides en un botjar. Axís es que'ls pobres pagesos miravan venir al senyor Fasols a la seva terra ab el mateix temor que's miran acostar un mal núvol prenyat de pedra.

*
* *

Un dels grans plahers de la Senyora era montar a una vella torreta cantonera del Castell y extendre la mirada per aquell frondós y pintoresch Camp. Baix, sota meteix de sos peus mirava l'hort a vista d'aucell atapahit d'arbres fruyters ab tot l'esplet de sa verdor. Fora de les tapies s'extenía'l camp lliure plantat d' oliverars y garroferals, y un poch enllà, a cosa de mitja hora, el Franco'í serpentejava formant una cinta més verda y atapahida encara, de canyars y avellanerars, d'hortes sembrades d' hortalices, llegums y cereals d'un vert clar y alegroy que encisava.

La Senyora, ajudada pel vell moço de la casa, mirava a tots quatre ayrals y's complavía en passar llista de ses propietats. Allí, seguint la vorada del riu, s'extenía la Serra, que ningú sabía perquè's nomenava la serra essent tot plà, y contava en sa memoria les peces y jornals d'horta que hi tenía. Demunt de la Serra, mirava'l Serradal ab sos garroferars, destacant els arbres ses grans masses negroses demunt la terra blanca criadora d'escorpins. Més cap aquí mirava la plana del Codolar ab ses esteses d'oliveres; cap a la dreta els grans panys de vinya del Cogoll y'l Marxant, y en mitx d'aquelles grans parades limitades per llargues tires d'olivers formant quadro, s'hi veya destacar la seva gran masía, el Mas de la Senyora, ab sa capella, son molí, sos corrals y coberts, la seva cínia y la seva gran bassa sempre plena que lluhia al bat del sol com un gran mirall estès sobre aquella immensa catifa verda de pampolada. Se girava a la cara de la montanya y guaytava'ls penjants de la Borquera, el clot de la Romiguera, el barranch de les Guixeres ab sa terra blan-

ca, la vall de Micanyo ab el serrat de Panxó y les Roques dels Qués, y pensava ab el jayo Putxarru y ab sos gats fegins que d'allí li havía portat, y axís restava fins cap al tart en que mirava pondres el sol derrera la serra de Bassà, semblantli que l'astre's colgava satisfet de sa gloria després d'haver illuminat durant el dia aquella hermosura de terra de la qual ella's mirava com a Regina.

II

EN LA CIUTAT

Durant uns díes rúfols del comensament de la tardor, en que don Manel y don Francisco havían de tornar a Barcelona, la Senyora, que tenía un grapat d'anys, se posà malmirosa. Els fills comprengueren que en aquella edat no era prudent dexar la seva mare, y a copia d'astucies y no pochs sacrificis, lograren emportàrsela cap a Barcelona, després d'haver dexat el Castell y les hisendes encomanat tot a bones mans. Aquest pas fou un dels més terribles, segurament el més dolorós després de la mort del seu senyor, per quin tingué de passar l'ànim de la Senyora.

Els fills vivían en un magnífich primer pis del carrer de Mendizàbal, envoltats de totes les comoditats, del confort y fins del luxo de la vida moderna. ¿Què li havia de faltar allí a la Senyora? Res y tot. Ah! Aquell pis grandiós, però esquifit en comparansa ab el Castell, era per ella un desterro, un calabós mancat d'ayre per respirar y de llum per vèurehi. Guaytava al balcó y no veya al carrer ni un arbre ni una fulla que la consolés de la pèrdua del seu frondós hort ab son bosch d'arbres fruyters. Volía pujar al terrat recordant ses assencions a la vella torre del Castell; més aquella monotonía infinita de rams d'escales la cansavan, y quan era dalt l'aborria la vista d'aquella estesa de terrats iguals al seu, que ab sos colomars y claraboyes fins tractavan de disputarli la vista de les montanyes vehines, que treyan el cap per sobre les cases com vells amichs que la cridessen cap als camps que havía dexat y en els quals tenía'ls seus amors y les seves alegríes.

Mes lo que la horroritzava més era ohir totes les nits la

veu escandalosa dels venedors de diaris pregonant invariablement tots els díes el seu horrible crim. Ah! Aquells crits se li ficavan al cervell y li traspassavan el cor. Era per ella un suplici terrible estar condempnada tots els díes a sentir lo meteix: ¡Ab el fratricidi del carrer de Parlament! ¡Ab els morts y ferits de les baralles del Paralelo! ¡Ab les punyalades de Montjuhich! ¡Ab el suicidi de la Riera Alta! ¡Ab el doble assessinat del carrer de la Cadena! ¡Ab el parricidi del Poble Nou! ¡Ab... que sé jo que més, si la Senyora havía perdut ja el compte dels assessinats, parricidis, fratricidis y desgracies imaginables que ella jamay hauría cregut que poguessen passar al mon. Y encara a la nit, com si no n'hi hagués prou, com si li faltés més tortura, ab son fill advocat, que venía de la Audiencia, y ab son fill metge forense, que havía estat en dispensaris, s'havían de renovar en sa memoria els detalls y resultes de crims ja passats, de doloroses impresions, esborrades per altres impresions sempre igualment doloroses.

Al venir l'estiu següent donya Montserrat no podía aguantar ja més aquell martiri. Un dia s'encarà ab sos fills y'ls hi digué tràgicament:

—Manel! Francisco! ò'm trayeu d'aquí y'm torneu al Castell ò'm tanco tot el dia com una boja a la cambra més fosca y retirada del pis.

—Però, mamà!... ¿Què li falta? ¿Que no hi està bé aquí en companyía dels seus fills?

—No hi estich bé! M'agrada la vostra companyía; vull estar al costat dels meus fills; però no en aquest infern ahont m'haveu portat. Aquesta vida es insufrible.

—Vol més comoditats?

— Més martiris digas! Aquí no n'hi ha cap de comoditat per mí; aquest mon no es el meu. Jo vull el meu Castell, el meu hort, les meves vinyes; vull veure les persones que m'estiman y vull qu'elles me pugan veure a mi quan me necessitan.

—Sí, ho comprench. Però allà tota sola a la seva edat!...

—Donchs per què no veniu vosaltres ab mí?

—Impossible, mamà; axò ja veu que no pot ser.

—No us podeu sacrificar a la vostra mare per acontentarla durant els pochs anys que li quedan de vida? Penseu que més trist es que aquestos pochs anys que quedan de vida a la

vostra mare els higueu de sacrificar a les vostres conveniencies!...

—Mamà!

—Mamà!

—No l'estimeu a la vostra mare. Si l'estimesseu no la sacrificariau. Voldriau que visqués felís y contenta entre'ls seus y entra lo seu: allà hont pot viure; no aquí, hont no fa més que morir y penar nit y día.

—Penar y morir!... ¿Quí més be que vostè?

—Qui més be que jo, dius?... El més humil dels nostres mitgers, tothom qui viu ben lluny d'aquesta ciutat condempnada. Jo no tinch cap necessitat d'estar continuament nerviosa, ab el cor oprimit com si me l'estrenyessen ab unes mordasses. Jo no necessito que m'enterin cada día de si s'ha suicidat un home a tal carrer, si s'han assessinat a l'altre, si dos germans s'han mort aquí, si s'han tret els ulls allà... ¿Per què la vull jo la poca vida que'm queda si no es per passarla ben tranquila y reposada entre les parets que'm guardan tots els més cars recorts de la meva existencia y endolcida per l'amor d'aquelles persones que sempre m'han adorat els peus?

—Mamà, vosté te rahó: comprench tot lo que diu; més tinga un poch d'espera. D'aquí quinze díes som Sant Joan. No esperarem per l'Agost. Per Sant Joan anirem a la Morella, y si vostè no vol tornar més a Barcelona, ja ho arreglarem de manera que puga quedarshi per sempre.

—Si, per sempre! Si Deu me dexa tornar a la Morella, no me'n traureu pas may més, ni viva ni morta!

III

DE TORNADA A LA VILA

La vigilia de Sant Joan fou día de tràfech y enrenou a la Morella. Tots els mitgers, arrendadors y rabassayres feya díes que sabían, per avís del senyor Fasols, que la Senyora tornava a la Morella per la vigilia d'aquella diada.

Totes les habitacions del Castell estavan netes com una plata y'l servey a punt per rebre a la Senyora y als seus fills; però més que tots a la Senyora. A les cases dels arrendadors, mitgers y rabassayres estava amanit, en rústechs y cu-

riosos cistells, lo bò y millor de la fruyta del terme. La canalleta de les cases contemplava ab uns ulls com taronjes y ab la boca oberta aquell be de Deu de fruyta primerenca que havía de ser regalada a la Senyora; més tots se guardavan com d'escaldarse de tocar ni una punta d'agulla d'aquella hermosura.

El Pere de la Parellada feya quinze díes que's mirava inflar els préssechs de Sant Joan, y girava sovint les rames de cara al sol, y axonava les fulles que'ls feyan ombra perque s'apressessen a madurar. El jayo Quimet seguía y resseguía les maduxeres de l'hort brinca per brinca, cullintne una assí una allà; el pubill de Jan feya vuyt díes y vuyt nits que guardava les cireres tardanes de la Borquera, lliurantles de les urpes dels xicots desgarriats que cada any les hi prenían tant com del bech del cucut y demés aucells que les picotejavan. Y qui no tenía fruyta primerenca gaudía en agarrar les millors caps d'aviràm de la golfa ò del corral per portarlos també al Castell com a present a la Senyora.

*
* *

S'atansava l'hora d'arribar la Senyora a La Morella. Entre cinch y sis de la tarde arribava'l tren de Barcelona a l'estació de La Plana, y com allí l'esperava'l cotxe del Castell, avans de les set, segons el pas que portava aquella mula tant briosa, serían a La Morella.

Encara'l sol batía de bò y millor per sobre de tota la immensa plana del Camp y capellava de daurada llum les tapies de les parts altes del Castell, que'l cotxe que portava la Senyora y'ls seus fills, menat pel gendre de Quimet, feya la seva entrada a la vila, y batent campanilles y picarols atravessava'l pati de l'Esglesia deturantse devant de la porta del Castell. Allí l'esperavan ab el cor batent y'ls brassos oberts totes les persones que l'estimavan y estimava.—Pere! Joan! Joseph!... María! Josepha! Agneta!...—Y ab els brassos oberts per tothom, estrenyent ab ses mans delicades y fines les mans rústegues, aspres y morenes dels pagesos, besant ab sos llavis encarnats les cares torrades de llurs dones y acariciant els caparrons embullats de sos nins, el cor de la Senyora s'axamplava, s'omplía de satisfacció a no poder més,

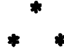
y per moments se nuava, com si no pogués engolir la gaubansa que a doll l'inondava, com si la seva ànima s'abeurés en una celestial font d'ambrosía com may havía saborejat, assedegada com estava d'aquell goig.

Els gats fegins del Castell tan prompte com la vegeren entrar li botaren a sobre; més ella, lluny d'espantarse, els amanyagà com si fossen criaturetes. El vell Quimet anà per tràurelshi de sobre tement que li fessen algun mal; més aquelles besties feréstegues se posaren a esbufegar ab malicia tot ensenyant les dents y axarpellant les urpes, amenassant a tothom qui gosava atansarse a la Senyora. Aleshores donya Montserrat se posà a plorar a llàgrima viva, tot exclamant:

—Ah! me volen aquí! Vosaltres sereu la meva defensa... ¡No! No me'n treuràn més d'aquesta casa!...—

Les, dones, al veure plorar a la Senyora, ploraren també corpreses d'alegría, y fins al Pere de la Parellada li escaparen algunes llàgrimes que s'escorregueren pels solchs de la seva cara arrugada y plena de bondat. Sols els fills, molestats per aquella escena, procuraren consolar a sa mare y distreure al servey ab altres assumptes.

Tot aquell cap-vespre sigué un contínuu entrar y sortir visites al Castell. A posta de sol comensaren a acudir el vell Serralta, a qui'ls fills de la Senyora portaren de Barcelona una caxa de tabach; el metje Pareta, que aconsellà a la Senyora que no s'emocionés gayre y que conversés lo menos possible. Però, ¿quí podía fer cabal de les tacanyaríes del metje en aquells moments suprems? Feren cap també'l vell Cassador y la Cassadora, la qual abrassà a la Senyora omplintli la cara de llàgrimes, que era lo únich que llensava en abundandancia, motejantla carinyosament de barcelonina y ciutadana, prometentli y repetintli ella, plorant també, que may més dexaría de ser la Senyora del Castell de la Morella. Y comensaren tot aquell vespre a entrar el Pere de la Parellada ab son cistell de préssechs; el jayo Quimet ab son cistell de maduxes; el pubill de Jan ab son cistell de cireres tardanes; el pubill de Micanyo ab son rast de perdius del día; el jayo Putxarru ab son parell de cunills llebrenchs; en Joan Bò ab son gall com un cabrit, y tots, l'un derrera l'altre, tots els mitgers, arrendadors y rabassayres feren cap al Castell a saludar a la Senyora y a ferli present de lo millor que havían pogut arreplegar en ses terres y masíes.

Entre nou y deu la Madalena avisà que les criades tenían ja'l sopar a punt, y comensaren a parar taula.

—Madalena, per mí no m'hi posis plat—digué la Senyora dexantse anar apesarada a la cadira de brassos que tant temps que no l'havía poguda abrassar.

—¿Per què, Senyora? ¿Que potser no's troba bé? ¿Què no li ha probat el viatje?

—Si, molt; me trobo molt bé, Madalena. No tinch més que una mica de cansament. Per lo demés, me trobo tan satisfeta, tan plena de felicitat, que comprench que si trobantme presa d'aquesta satisfacció menjava, se'm podría posar malament y privarme les intencions que tinch per demà.

—Què pensa fer, mi Senyora, demà, si no peco de curiosa?

—Què penso fer demà, diada de Sant Joan? ¿No ho sabs de sempre, Madalena? Demà, com cada festa, anirém a missa y ja'm sento ditxosa al pensar que podré auxiliar als pobrets que tant me deuhen haver plorat.

—Qu'es bona, mi Senyora! Prou, prou que la deuen haver plorat; més ara ja tornaràn a estar contents.

—Desde avuy seré més caritativa que may. Demà, Madalena, omplirem bé la bossa, l'omplirem de moneda fins que n'hi càpiga, y com més ella's vage buydant, més el meu cor s'anirà omplint d'alegría y benestar. La propia satisfacció, Madalena, es una... mercadería... un dò que solament el venen els pobres y se'ls té de comprar ab la caritat.

—Quanta bondat, mi Senyora!—

Tothom, els seus fills, y'l vell Pareta primer, en calitat de metge, aprovaren el determini que havía pres la Senyora de no sopar. Tots li recomanaren descans y que no's preocupés més aquella vetlla de les visites.

La Senyora estigué cosa d'un quart tranquila reposant arrepentigada en la cadira de brassos. De moment cridà al vell Quimet y li digué:

—Quimet: me sembla que avuy vos descuydeu d'una cosa de que may vos haviau descuydat.

—Vol dir, mi senyora? No hi caych.

—Quin sant som demà?

—Ah, sí! Sant Joan! La foguerada... però com que avuy la Senyora ha arribat, y al Castell hi ha hagut tant de trasbals...

—Bò! Estaríam ben arreglats que per tan poca cosa dexessem de fer la foguerada! Ja sabeu que la gent del poble es pera veure la foguerada del Castell ab candeletes.

—La Senyora té molta rahó. Ara hi caych perquè la Madalena ha dit que hi havía tanta gent al pati: es que, com cada any, esperan la foguerada.

—La foguerada del Castell no pot dexar de ferse mentres jo siga viva,—digué la Senyora ab tò reposat y profètich,—y enguany més grossa que may. Quimet, aneu al corral y trayèune bona pila de fexos. Més, més que'ls altres anys. Els apileu al mitx de la plassa y hi fiqueu fòch. Que vos ajudin els mossos.

—Molt bé, mi Senyora. Ja pot comensar a sortir al balcó y veurà quina fogueradaça farèm; semblarà que s'encengue'l món.

*
* *

Tant prompte en Quimet tingué l'ordre de la Senyora, en un dir amén baxà al corral y, ajudat pels mossos, comensà a treure fexos de canyots y de redoltes y a apilarlos al mitx de la plassa, devant de la porta del Castell y enfront de l'Esglesia. Una bona part de la vila, composta en sa majoría de canalla y de grandassots, xicotes y dones, esperavan ja com cada any per veure flamejar la gran foguerada del Castell.

Ja estava tot a punt; els fexos s'apilavan al mitx de la plassa en una montanya enorme. En Quimet, plantat al costat de la pila, ab la capsa de mistos a la mà, no dexava de vista'l balcó del Castell, esperant que sortís la Senyora per calarhi foch. La porta del balcó s'obrí, aparegué la Senyora, els seus fills, el senyor Serraltà, el metje Pareta, el senyor Cassador y la Cassadora... Aquell era'l gran moment. En Quimet, tot satisfet, se gira de cara a la pila de fexos per ficarhi foch, y ¡malehitsiga!... veu que la pila ja flameja per l'altre costat. Aquella malehida canalla que no tenía espera ja hi havía calat foch mentres ell estava badant. ¡Cada any li passava lo meteix!

En menos d'un parenostre la pila de fexos estigué arborada com un infern. El cel era vermell, encès per les flames que pujavan més altes que les cases y per les espurnes que's perdian, escampantse com llentiqüeles per l'immens mantell d'atzur que cobre la terra. Els frontis colossals de l'Esglesia y del Castell, mirantse cara a cara, ballant illuminats per les llengües de foch de la gran foguera, semblavan dues aparicions dantesques, dos palaus encantats sortint com per art de màgica de les negrures de la nit. La gernació, voltant la foguera, ballava y xisclava al moviment de les flames, com ànimes en pena abismades en un fantàstich purgatori, ab cares vermelles y esquenes negres, com còssos fets de foch y carbó, com tions mitx encesos y mitx per encendre, y en mitx de tot axò, el vell Caparritu, posat prop de la foguera, ab una cenalla de tres quartans al costat plena d'avellanas dolentes arreplegades de les porgadures, n'anava tirant esgarrapades al foch movent una petadissa infernal que esbalotava a totes les criatures.

La nit era xafagosa... el foch caldejava més y més l'atmòsfera...

—Madalena!... Madalena... m'agafa engunia!... Ma... da... le... na...

—¡Correu! ¡La Senyora!... Deu meu!—

Tot just acabava de pronunciar el nom de la pobre Madalena, la Senyora queya en brassos de la vella criada banyada d'una suhor freda y ab la vista envidriada.

—Trist de mi! No ho havía d'haver comportat! exclamà'l metje Pareta corrent a auxiliar la Senyora.—Sembla que m'hagen posat una vena als ulls!... Aquest malehit encegament!

—Correu! la Senyora's mor!... ¡Correu!

—Mamà! Mamà del meu cor!

—Què tens, mamà del meu cor!—anavan clamant els fills de la Senyora.

Instintivament, a pès de brassos, l'entraren a la gran sala y l'assegueren a la vella cadira de brassos que feya poch havía dexat. El metge's posà al seu devant tenintli constantment el pols mentres anava dictant ordres. Tothom corría esveradament pel Castell buscant remeys. L'un li fregava els polsos ab vinagre, l'altre li feya olorar essencies, molts ploravan. Els fills se pegavan al cap, y'l metge restava mitx

aturdit com tement de que se'l fes culpable de no haver evitat aquell atach cardiacb, aquell cobriment de cor que no podía arribar a dominar.

Y mentres que'l temps passava sense que logrés tornar en sí, l'esperit de la Senyora volava lliurement com un serafí en la seva Gloria. La Senyora's trobava com altre temps a l'esglesia en dia de gran festa. L'altar major lluhia devant seu com una brasa d'or; sos ulls estavan enlluhernats per tanta llum; son esperit s'arrobava ohint una música celestial que no se sabía d'hont venía. Devant seu s'estenía una filera de pobres que no s'acabava may, y ella, ab la bossa de seda verda oberta a la mà, anava repartint almoynes als pobrets, possehida de un amor celestial molt més ardent que'l de la terra.

Y'ls pobres anavan dient:

—Senyora! nosaltres som cinch.

—Senyora! nosaltres som tres.

—Senyora! nosaltres no tením pare y la mare està malalta.—

Y ella anava passant y auxiliant y consòlant a tothom. Y'ls pobrets may s'acabavan, y'ls diners tampoch paravan may de rajar de la bossa. Com més ne treya més n'hi havía; com més ne donava més ne trincavan en ses mans, y com més ne sortian més ella'n donava y més contents quedavan els pobrets, que li besavan les mans y les hi regavan de llàgrimas. Y ella també sentía com per sa cara corrian les llàgrimes d'agrahiment y felicitat abundosament.

Y ella, sense girarse, sentía que del Castell estant la cridavan. Sos fills, la Madalena, el senyor Serralta, el Quimet, la Cassadora, tots, tots la cridavan ab veus que enternian y trencavan el cor.

—Mamà!...

—Mamà!...

—Senyora!...

—Senyora!...—

Y sentía plors... molts plors. Y ella volía contestar, però la satisfacció li anuhava la veu a la gola y no podía. No més pensava:—Esperèuvos, que encara hi ha més pobres... més, encara més... Ja us sento, ja... Però no veyeu quants pobrets que m'esperan...—

Y anava avansant, avansant sembrant a mans plenes la

caritat entre'ls pobres com una pluja en un camp assedegat. Y al últim tot era llum: el cel tot era llum, els pobres eren llum y ella també era llum: tot era una massa de claror hont no's destacava cap còs ni's progectava cap ombra, y les veus de sos fills, de sos amichs y criats anavan allunyantse per moments, y sos plors anavan apagantse, apagantse com una corda que ha vibrat, y'l seu ressò anava perdentse, perdentse en la harmonía universal de lo creat.

EPÍLECH

A l'endemà, diada de Sant Joan, el cadavre de la Senyora estigué exposat tot el día a la millor cambra del Castell, convertida en capella ardent. Tot el poble desfilà tristament per devant d'ell: qui resant una oració per la seva ànima, qui llensant una llàgrima pel seu recort, y, més que tots, els pobrets que veyan en ella marxar de la terra l'ànima caritativa que tantes vegades havía socorregut les seves necessitats y consolat les seves tribulacions.

Passades vintiquatre hores, a les vuyt del matí de l'endemà de Sant Joan, se celebrà l'enterro, que sigué una solemnitat com els vells no'n recordavan d'altre. May s'havía vist a la vila. Sis dones dels sis primers mitgers y arrendadors, els més volguts y apreciats de la Senyora, portavan la caxa, en la qual el fuster del poble havía fet sa obra mestra abocanthi tota la riquesa, y sense musiques, no més que ab els cants funerals dels capellans de la parroquia, derrera la caxa seguía tot el poble en pès, casi tothom portant decantada una atxa ò un ciri benehit, regant els carrers de la vila y'l camí del cementiri de gotes de cera y de llàgrimes entremesclades. Aquell cadavre era quelcom més que un mort de la vila, era'l poble que enterrava la seva ànima, era tota una época que s'havía mort, y per axò arrossegava derrera seu el dol de tota una societat.

*
* *

He tornat moltes vegades a la vila. El Castell resta encare en peu; més solitari, deshabitat. Còs sense ànima, cosa mor-

ta, supervivencia d'una institució que'l giravoltar del temps ha fet desaparexe. L'Esglesia, institució més antiga qu'ell, fundada junt ab ell, viu encare. Té encare ànima y domini, y s'alsa com un còs viu front a front d'un altre mort.

PREMI DE LA ASSOCIACIÓ DE LECTURA CATALANA

COPES

«Necdum illis labra admovi, sed cóndita servo!»
(Virgili.—Egloga III)

COPA ANACREÓNTICA

**La copa sobrixenta, la testa coronada,
damunt un jas de lòtus Anacreó somriu;
les roses li dominan ab un esclat més viu
sa nívea cabellera d'essencies perfumada.**

**El vell axeca trémul la copa tornejada
hont un relleu de pàmpols cobreix l'Amor furtiu;
a cada glop que apura la gorja assedegada,
apar sota les fulles l'Amor més expressiu;**

**y sent el vell poeta la flama que l'inspira,
encara vacilanta sa mà polsa la lira,
encara mels fluheixen del llavi creadó';**

**al grat del ayre fugen les tristes anyoranses,
desplega ses corones el ritme de les danses
y jau dins l'ampla copa dormida la rahó.**

COPA D'ARCADIA

**A l'ombra generosa d'arcàdich alsinar
sonavan del obóe modulacións divines;**

tant suau esdevenía l'idílich modular,
que'n queya extassïada l'aglà de les alsines.

Surgían entre fulles blancors alabastrines,
Apól·lon s'axecava damunt el vell altar!
tots els pastors alhora rompian a cantar,
totes les fonts brollavan en aygues cristallines.

De fresca llet vessavan les copes espumantes
tallades en la fusta del arbre gegantí;
damunt l'altar d'Apól·lon y a ses divines plantes

les virginals espumes baxavan a morí';
y'l deu regracíava les fresques oblacións
ab un bon any de fruytes y d'anyellets bessóns.

ACCÉSSIT AL PREMI DE LA ASSOCIACIÓ DE LECTURA CATALANA

MARAVELLADES

A Tú y á Vos

Oh maravelles santes de Missenyora Amor
que feu que mes cansóns siguin maravellades!
Oh encís arrobador de coses ignorades
de tan sublím encant com abscondit sabor!

Oh feble foguerada de fugitíu color!
Oh divinal delicia de gracies impensades!
Còm sou avassallants un cop sou admirades,
y còm, un cop sentides, teníu imméns valor!

Oh encantaments recòndits de Missenyora Aymía
d'excelsitut minúscula, d'ubriacant poesía,
que feu fremir ma lira vibrant en sos bordóns!...

Còm les farèu serenes y pulcres y argentines,
còm de maravellades les tornarèu divines
si vostra maravella traspúa en mes cansóns!

EL JARDÍ IMPACIENT

El vostre jardinet esclata exhuberant
en moradenchs botóns y fulles vernissades;
burlantse del Febrer, desafïant glassades,
s'ubriaga despacient ab el seu propi encant.

El vostre jardinet augura el pas vibrant
per la cruxenta sorra de vacilants petjades,
y pressentint l'encaix de mans may enllassades
se revesteix joyós d'una verdor triomfant.

El vostre jardinet que os veu baixà' a la fí
després d'un llarch hivern d'absencia anyoradissa,
en pach de les visites, còm cuyta a reverdí'l...

Y al vèureos jova y bella y gràcil y escayent
després d'una hivernada d'engunia malaltissa,
s'afanya texint ombres al vostre amor vinent.

COLLARETS

Donante volta al coll d'albor inmaculada,
el triple collaret de pedres brillejants
desplega enorgullit les lluhissors triomfants
de son dogal joyós que sembla una abrassada.

Jo el miro cor robat,—oh ingènua enamorada!—
com amorós rosari de denes fulgurants
gronxar prop del teu pit sos cercles ondulants
ab tremolors sobtíls de vibració amagada.

Y al veure, engelosit, sos grans bellugadissos
neguitejà' plahents, pujà' y baxà' felissos
de ton respir de verge als gonflaments vibrants,

me bullen pel cervell rauxades temptadores
de trèuret el collar de pedres brilladores
per ferte un collaret de besos delirants!

RENYINES D'AMOR

Oh born constant è inquiet de discreteig forsat,
de feres reticencies rublertes d'ironía!
Oh agònica ficció d'hipòcrita alegría,
de compliments cortesos d' intent enverinat!

Rebequeríes santes de tot enamorat,
d'un odi insuperable tocant a la follía,
anorreant menyspreu de la ardorosa aymía
enclòs en un somrís de geste estudiat!

Oh passatgeres ires de retirar la mà,
de ferse el sort y el cego, d'esdevenir retret
y refugir la vista pera esguardà' en secret!...

Oh, quínes maravelles les que sabéu obrà'!
Vosaltres sou terribles y sou ensemps suäus!
Vosaltres sou la mare del goig de fer las paus!

LA VOSTRA CAMBRA

La vostra cambra es blava d'un blau cel
y es pulcra y reduhida y perfumada;
té una quietut de cosa consagrada
que calma al penetrarhi tot anhel.

El sol s'hi filtra ab temerós rezel,
sa llum s'hi torna dolsa y esblaymada,
y de sos raigs poruchs a la besada
un polsím d'or la emboyra com un vel.

En vostra cambra blava, inmaculada,
s'hi sent una tebior tota encalmada
y un silenci fervent d'adoracións...

L'ayre que s'hi respira, nit y día,
pesa damunt del cor y l'angunía
com si estés tota plena de petóns!

EL TORMENT D' UN VEL

Quan, per dissort, no't tinch al meu costat,
m'aconsolo besante ab la mirada;
jo t'endresso els petóns tan d'amagat
que no tè esment ningú de la besada.

Mes—oh, torment!—aquell velet rosat
que encara't fa més bella y colorada,
ab son finíssim y sobtil rexat
atura els meus petóns en sa volada.

Y allí mos pobres besos van furgant
y allí, captíus, dalintse, van buscant
un pas cap a tos llavis coralíns...

Oh, bella Amor!—Axeca sens rezel
per un instant el teu finíssim vel
y qu'entrin tots, joyosos, cap a dins!

ELOGI DEL VOSTRE NOM

El vostre nom,—vulgar com nom de dispesera,—
portat per Vos, se torna d'encís arrobador;
el vostre nom prosàych, tan car al Amador,
com verb tot poderós damunt son llavi impera.

Ell li obra de un mon nou la vía dreturera
hont la ventura hi llú com nimbe enlluhernador,
y al pas de vostre nom s'inonda de claror
son melangiós esguard, y el cor, retut, espera.

Ell prèn finó' y dolcesa del pit al escaparse,
se revesteix de ritme y sab abrillantarse
ab tremolors de joya y esclats d'adoració...

Arriva a flor de llavi complert, exhuberant,
fecond de delectanses, prodigador d'encant
y esclata en vostra cara de Vos merexedó'!

PREMI DEL DR. D. ANTONI DE P. ALEU

DEL CAMP Y DE LA CIUTAT...

LA PIETAT DE LA POSTA

Derrera'l prat
de prespol vert,
pausat, pausat,
el Sol se pert.
La boyra plana
per la verdor
y condorm blana
tota remor.
En la quietut
regnan virtut
y devoció:
y vora meu
hi fa oració
un Prega-Deu.

IDILI

La fontinyola
raja cantant;
l'aygua s'escola
serpentejant;
l'herba tremola
a son voltant;

la font mormola
rajant, rajant.
Y entorn, les potes
humitejades,
dues granotes
de cara al Sol
semblan les fades
del fontinyol.

DESSOTA 'L SOL QUI 'NS ACLAPARA

Dessota'l Sol qui'ns aclapara
y ratlla a esberles el trespol,
plena d'ufana l'etzevara
floreix ubèrrima de Sol.
A l'encalmada torrentera
la serp encesa, traspassant,
alsa la testa llengotera
y's caragola sibilant.
Ran la paret assoleyada
el llagardaix la boca bada
y beu a raig el Sol ardent;
y de l'escletxa amagadissa
la sargantana espantadissa
n'entra y en surt secretament.

A UN ADROGUER

'Droguer: derrera'l taulell
ets un Apol·lon novell;
la teva boca parlant
es una lira sonant;
ton esguart de jovencell
es un arch ab un dardell;
la teva mà acaronant
es una teya incendiant.
La serventa enamorada
rialleja abalotada
y't contempla ab estupor;

y en la feyna assossegada
fas complir cada pesada
ab el pes del teu amor.

IO, TRIUMPHE!

A UN JOVE, EN UN COTXE DE PLASSA

Al trot d'aquest caball qui es sols un esperit
desenganyat de tota la vanitat mondana,
qui a saltirons camina, passiu, prudent, contrit,
complint de son auriga la voluntat tirana;
trontolla un carruatje en un suprem neguit,
—irónica espressió de pompa ciutadana;—
recort d'un temps qui alhora ab ell s'es revellit,
encare ostenta una corona sobirana.
Demunt del carruatje passejes orgullós,
al un costat y a l'altre girant el cap frisós,
el cap frisós, tan pròdig del indolent salut;
y apars en l'ampla vía un rey adolescent
qui en mitx de ses conquestes traversa prepotent
magnànim y benèvol ab l'enemich vensut!

PREMI CREAT PEL CONSISTORI

EROXANDRE & LYDIA

EROXANDRE

S'ha fos la veu del corn en la boscuria.

LYDIA

Axís la pau dels pins serà més dolsa.

EROXANDRE

Te plau dintre del bosch sentí'l silenci?

LYDIA

No sols me plau, sino que'm roba l'ànima.

EROXANDRE

No't diu quelcóm el tornaveu de guerra?

LYDIA

Més m'agrada sentir cansóns ben dolses.

EROXANDRE

Un ignorat encís deuhen portarte.

LYDIA

Que't creus que sols alena'l tró de lluyta?

EROXANDRE

Alena'l clam que enlayre'l penó axeca.

LYDIA

Dintre el penó no hi ha cap ser que vibri.

EROXANDRE

Mes fa vibrar l'anim ardit dels pobles.

LYDIA

Y'l poble viurà may la teva vida?

EROXANDRE

Però jo duch la vida que dù'l poble.

LYDIA

Axís tindràs per cor una cuyrassa.

EROXANDRE

No vullguis ser, com sempre, inquietadora.

LYDIA

Es que estimo molt més la vida meva

EROXANDRE

Y no't diu res la gloria del pervindre?

LYDIA

Tindràs cap frisament dintre la tomba?

EROXANDRE

Es que viuré la vida perdurable.

LYDIA

Més no tindràs, com are, ardó' en les venes.

EROXANDRE

Però tindré la veu de mes despulles.

LYDIA

Més no palpitaràs plè de desitjos.

EROXANDRE

Dús totes les rahons en tes paraules.

LYDIA

Axò es lo que's medita en el silenci.

EROXANDRE

Y hi cap meditació en ton front de nacre?

LYDIA

Hi caben els cabells esbulladissos.

EROXANDRE

Cap regina ha portat aytal corona.

LYDIA

Es el dò que teniu d'afalagarnos.

EROXANDRE

Es l'encís que portéu, que'ns ubriaga.

LYDIA

Y tot axò's revela en el silenci.

EROXANDRE

Jo ja sé que es l'amor lo que os fà viure.

LYDIA

Es un perfum que en la quietut ens roba.

EROXANDRE

Per xò'ls teus ulls reflectan l'esperansa.

LYDIA

Y sols axò dintre dels ulls hi miras?

EROXANDRE

Si m'hi atrau un efluvi de desitjos!

LYDIA

Aquest no'l sentiràs dintre la tomba.

EROXANDRE

Me'l diu l'encantament de tes paraules.

LYDIA

Creus que també jo no sé dir sentencies?

EROXANDRE

Sabs que han d'esser ben pròdichs els teus llabis?

LYDIA

Gran lliberalitat ha d'assolirlos.

EROXANDRE

Per ells donch els trofeus de les batalles.

LYDIA

Véus com quelcom te robarà la gloria?

EROXANDRE

Serà la gloria destilada en besos.

LYDIA

Axís de què valdràn els corns de guerra?

EROXANDRE

Més que llur veu la teva veu m'agrada.

LYDIA

De què't valdrà ser fort com una torre?

EROXANDRE

Valdrà per defensar ton coll de perles.

LYDIA

Y per axò reservaràs la forsa?

EROXANDRE

No hi ha forsa més gran que la caricia.

LYDIA

Podré permetre axís que tú'm defensis?

EROXANDRE

Seràs com un castell inexpugnable.

LYDIA

Més hont tindré el meu soli de regina?

EROXANDRE

Jo't donaré un palau de jasp y cedre.

LYDIA

Té torres y jardins, horts y esplanades?

EROXANDRE

Y muradals que d'enemichs l'isolan.

LYDIA

Y's veu el mar desde la cambra regia?

EROXANDRE

Si, Lydia, y s'òu el seu cantar planyivol.

LYDIA

La seva veu m'es als sentits ben grata.

EROXANDRE

Sols ho serà per mí si ab tú l'escolto.

LYDIA

Y tot axò val un present dels llabis?

EROXANDRE

Res es com la dolsor que ells poden durme.

LYDIA

Tú semblas un oracle ab tes sentencies.

EROXANDRE

Es que auguro la sort de mes paraules.

LYDIA

Tos brassos protectors donan respecte.

EROXANDRE

Son pròdichs en amor y per tú s'obran.

LYDIA

Allavors te'n sería presonera.

EROXANDRE

Dexa cubrirte'l rostre de caricies.

LYDIA

Y què faré, desponcellats els llabis?

EROXANDRE

Seràs regina del palau que't dono.

LYDIA

Y hauré d'extendre al pit la cabellera?

EROXANDRE

El pit te'l cobriré d'or y esmeragdes.

LYDIA

No sé què'm dius, més ton somrís m'encisa.

EROXANDRE

Perque es sincer y es plè d'amor puríssim.

LYDIA

Per què han d'atràurem tos esguarts paorosos?

EROXANDRE

Perque axís, abrassats, els cors s'inflaman.

LYDIA

Ja soch entre'ls teus brassos presonera.

EROXANDRE

Ara sabràs què val la meva forsa.

LYDIA

Ets rublert de poders indomenyables.

EROXANDRE

Tota ets plena de flors, per fora y dintre.

LYDIA

Als brassos teus me sento moribonda.

EROXANDRE

Quin sospirar t'ha dut tanta dolcesa?

LYDIA

Jo no sé si es morir caure en tos brassos.

EROXANDRE

Es un morir que enrobusteix la vida.

LYDIA

Y sense tú, quin pervenir m'espera?

EROXANDRE

Jo may he de dexarte abandonada.

LYDIA

Ara les flors embauman més la terra.

EROXANDRE

Té més verdó'l fullàm de la boscuria.

LYDIA

No'm creya pas podé tornà a la vida.

EROXANDRE

La que ara trobaràs es vida nova.

LYDIA

Y com tornar fins al redós dels pares?

EROXANDRE

Vindràs al teu palau; ja n'ets regina.

LYDIA

Y escoltaràs el crit del corn de guerra?

EROXANDRE

Jo restaré ab el cap sobre ta falda.

LYDIA

Y oblidaràs els teus afanys de gloria?

EROXANDRE

Jo escoltaré si'l nou infant ens crida.

LYDIA

No'm sonriuràs quan el dolor m'ablani?

EROXANDRE

Bàlsems y olors endolsiràn tes penes.

LYDIA

No sents com crida'l corn un'altra volta?

EROXANDRE

Un dols oblit fà que'ls seus sòns oblidi.

LYDIA

Que ronqui, donchs, si nostra pau no mata.

EROXANDRE

No la del cor esborrarà ab ses notes.

LYDIA

Donchs ara'm plau sentir matà'l silenci.

ALTRE PREMI CREAT PEL CONSISTORI

ODES D'HORACI

TRADUCCIONS

Credite, posteri
(Horaci, Oda XIX, ll. II)

CÁNTICH SECULAR

Febe, Diana, qui a la selva triomfes,
gala esplendent de la sublim celistia,
Deus eternals, vullau atendre nostra
Festa sagrada,

quan, obeint les sibilines ordres,
càndides verges, jovincels tendríssims,
cantin als deus de nostres set montanyes
l'himne de gloria.

Sol victoriós qui ab nova vida sempre
portas el día en la carrossa augusta,
res més potent que nostra mare Roma
may il-luminis.

Els parteratges dolorits consola,
Plàcida Ilithya, conhortant les mares,
per Genital ò per Lucina't preguin
mortes d'angunia.

Dea, feconda les vitals entranyes
de nostres fembres, amparant piadosa,
les lleys nupcials qui eternament suscitin
riques fillades,

perque, finides les anyals desenes,
en els tres jorns y les tres nits de festa,
danses y jochs y càntichs vells aclamin
nova centuria;

Parques de veres prediccions, oracles
inconmovibles, ajuntau benèvoles
el vaticini de diades pròsperes
a les passades.

Brolli la terra bestiars y fruytes,
el front de Ceres coronant d'espigues,
cèliques aures les llevors nodrexin,
clares rieres.

Guarda't el feix de les mortals satjetes,
mira'ns, Apol; el chor de nins te prega.
Lluna bicorn, t'aclaman veus de nines
reyna dels astres.

Si aquesta Roma es obra vostra, y d'Ilion
a les munions qui'ls llars nadius dexaren
varen obrir fins a la mar etrusca
ruta propicià,

y el cast Eneas, de la patria morta
sota les flames generós conduhint-los
els anuncià de l'esplendor futura
l'alta revenja;

Deus, infondiu ampli esperit als joves
y a la vellesa quietut magnànima;
grandesa eterna per les gents de Ròmul,
sava prolífica!

Y'l descendent del vell Anquis y Venus,
qui la sang vessa dels bous blanchs en l'ara
de vostre temple, els enemichs subjugui,
gran en clemencia!

Sobre les terres y les mars domine,
vencen el mede les destrals albanes,
la veu de Roma tremolant esperen
l'indi y l'escita.

La fè, l'honor, la probitat perdudes
virtut y pau ja de l'oblit sorgexen,
pròdich el corn de l'abundancia vessa
bens y delicies.

Oh, Febe augur, el d'arch vibrant y fúlgid,
amor vivíssim de les nou Camenes,
tu qui retornes les morentes forces,
Deu salutífer,

si'l Palatí benignament esguardes,
la sort del Laci y la vigor de Roma,
de nostra vida el terme curt allarga
sempre ab més gloria.

Y tu, Diana, qui en el cim imperes
de l'Aventí, quinze varons t'invocan.
Escolta'ls prechs d'adolescents belleses,
Dea solícita.

Júpiter, Deus, tots escoltéu la súplica,
y alta esperansa emportarém, joyosos,
els qui en elogi de Diana y Febe,
l'himne cantàrem.

(Oda XXX, llibre I.)

A VENUS

Oh tu, de Paphos y de Guidi reyna,
dexa el repòs de ta dilecta Cypris,
per tu, Glicera ab rich encens perfuma
cambra sumptuosa.

Vinguin ab tu les descenyides Gracies,
ton fill, Mercuri ab un corteig de nimfes,
y la sens tu poch estimable dea
la Jovenesa.

(Oda XXXVIII, llibre I.)

A UN JOVE ESCLAU

Jove, m'estraga l'ufanor dels perses;
d'un tell ombriu no me duràs l'escorsa
per ma corona, ni hont se troba cerquis
rosa tardana.

Res més que murta aportaràs, solícit,
si'm vols complaure, y, en omplir ma copa,
bé els nostres fronts adornarà la murta
sota la parra.

XXIII.—DISCURS DE GRACIES, *de D. Joseph Carner.*

SENYORA:

DAMES Y CAVALLERS:

Es una cosa ben trista haver de dir que una festa s'acaba. Oh poètiques ilusions! Nades tot just, apar com si us inclinessiu y defallissiu. Les estrofes s'agotan, els perfums s'esvahexen, els esguards semblan tenuament fatigats. Ja—damunt lo que foren riallers ornaments, bellugadissa de testes amables —hi va cayent un repós d'or, serè y solemne que'ns fa avinenta la necessitat de l'adeu.

Adeussiau, poetes. En vostres mans tot lo del món que tingui ombra d'existencia se torna un pretext d'emoció y de música. Se us fa l'atach formidable de que lo que dieu es massa hermós. Viviu maravellats de coses simplíssimes, y ab una imatje, inconscients, desfeu un univers. A reveure, perquè sou com uns infants, y'ls Jochs Florals, oh divins, us tornaràn a atraure donantvos joguines.

Adeussiau, ramell egregi que representeu en sients d'honor la missió inspiradora de la Bellesa Immortal; adeussiau, imatjes torbadores de feminitat esparses arreu d'aquesta sala gloriosa. Quan els poetes deyan ara al vostre davant llurs estrofes, hi afegían sense adonarsen un encant de bissarría y petulancia. Car es ben cert que'ls versos, al romandre erms y abandonats, lluny de vostra mirada fatillera, perden quelcom de la llur externa brillantor, malgrat puguin guanyar en recolliment y penetració espiritual. Esdevé igual que ab les flors que avuy dueu; demà, esblaymades entre unes pàgines,

faràn tal volta una emoció més intensa; més ay, certament anyoraràn la gracia jovenil de vostra testa, l'arrogant esplendor del vostre pit! Adeussiau; heu sigut les nostres inspiradores. Qui millor que vosaltres hauría pogut consagrarnos?

Y ja que entre'ls homes, del rastre que dexan a la memoria les coses desagradables se'n diu historia, y del que dexan les coses plaentes, rondalla, jo, si arribo a esser capblanch, ben afexugat de vellesa, contaré als meus nets la delicia d'un día d'encantament, d'un diumenge de maig que vessava flors y melodíes de versos delectables... Y aqueix día homes que s'eran mostrats coratjosos, indòmits en les seves lluytes, anaren a retre les seves armes de combat a les ares de l'ensomni, als peus d'una gentil sobirana que, com una protagonista de balada, s'havía texit ella matexa la mantellina blanca imitant en les seves randes capritxoses el fondres esquisit de les boyres, el vagar de les argentines escumes.

He dit

TAULA

Plana

